

ISSN 2466-4286

СРПСКА АКАДЕМИЈА НАУКА И УМЕТНОСТИ

БИЛТЕН
ФОНДА САНУ ЗА ИСТРАЖИВАЊА
У НАУЦИ И УМЕТНОСТИ
ЗА 2025. ГОДИНУ

Број 51

БЕОГРАД 2026

БИЛТЕН
ФОНДА САНУ ЗА ИСТРАЖИВАЊА
У НАУЦИ И УМЕТНОСТИ
ЗА 2025. ГОДИНУ

Број 51

До броја 40 часопис је излазио под називом:
Билтен Фонда за научна истраживања САНУ (ISSN 0352–2385)

УРЕЂИВАЧКИ ОДБОР

Академик Иван Гуџман
Академик Косџа Чавошки
Академик Таџјана Симић
Академик Зоран Пауновић
Академик Драган Војводић
Академик Сава Халуџин
Дописни члан САНУ *Владимир Срдић*

УРЕДНИК

Академик Зоран Пауновић

ГЛАВНИ И ОДГОВОРНИ УРЕДНИК

Академик Зоран Кнежевић

ISSN 2466-4286

СРПСКА АКАДЕМИЈА НАУКА И УМЕТНОСТИ

Б И Л Т Е Н
ФОНДА САНУ ЗА ИСТРАЖИВАЊА
У НАУЦИ И УМЕТНОСТИ
ЗА 2025. ГОДИНУ

Број 51

БЕОГРАД 2026

© Српска академија наука и уметности 2026

Штампа: Српска академија наука и уметности, Београд

Тираж: 200

Дизајн: *Кранислав Вранић*

САДРЖАЈ

ОСНОВНИ ПОДАЦИ О ПОСЛОВАЊУ ФОНДА САНУ ЗА ИСТРАЖИВАЊА У НАУЦИ И УМЕТНОСТИ У 2025. ГОДИНИ	7
ИЗВЕШТАЈИ ОДЕЉЕЊА САНУ О ИСТРАЖИВАЊИМА У НАУЦИ И УМЕТНОСТИ ЗА 2025. ГОДИНУ	
Одељење за математику, физику и гео-науке	51
Одељење хемијских и биолошких наука	83
Одељење техничких наука	115
Одељење медицинских наука	129
Одељење језика и књижевности	177
Одељење друштвених наука	219
Одељење историјских наука	231
Одељење уметности	251
ЦЕНТАР ЗА НАУЧНОИСТРАЖИВАЧКИ РАД САНУ И УНИВЕРЗИТЕТА У КРАГУЈЕВЦУ.	263
СКУПОВИ, ПРЕДАВАЊА И МЕЂУНАРОДНА САРАДЊА У 2025. ГОДИНИ.	269
ИЗДАВАЧКА ДЕЛАТНОСТ У 2025. ГОДИНИ	285
Преглед прихода и расхода Фонда САНУ за истраживања у науци и уметности у 2025. години	309

ОСНОВНИ ПОДАЦИ О ПОСЛОВАЊУ ФОНДА САНУ ЗА ИСТРАЖИВАЊА У НАУЦИ И УМЕТНОСТИ У 2025. ГОДИНИ

Уводне напомене

Фонд САНУ за истраживања у науци и уметности је у 2025. години остварио укупни приход у износу од 77.000.000,00 динара, од Буџета Републике Србије. Одлуку о расподели средстава за 2025. годину донео је Управни одбор Фонда, на седници одржаној 24. априла 2025. године.

Фонд САНУ је уплаћена средства распоредио на следеће позиције: за научноистраживачке и пројекте у области уметности, објављивање научних публикација, међународну научну сарадњу, организовање научних скупова, предавања, конференција, учешће представника САНУ и њихових сарадника на научним скуповима у земљи и иностранству, набавку научне литературе, припрему иложби и концертних активности. и за друге намене Програма научноистраживачких и уметничких активности САНУ. Будући да је Министарство финансија Републике Србије у више наврата током године затражило уштеду средстава додељених буџетским установама, САНУ је захтев, једним делом, реализовала тако што је укупно расположив износ материјални трошкова Фонда САНУ умањен за 2.500.000,00 динара. Имајући у виду речено на све наведене намене утрошено је укупно 72.710.977,95 динара. Неутрошена средства у износу од 1.889.022,05 динара биће враћена Буџету Републике Србије.

Делатности финансиране из Фонда САНУ

Као и у претходним годинама, у 2025. години Фонд САНУ за истраживања у науци и уметности финансирао је следеће активности:

Научноистраживачки и пројекти из области уметности САНУ

У 2025. години научноистраживачки и уметнички програм САНУ, садржао је 29 пројеката из области математике, физике, геонаука, 19 из области хемијских и биолошких наука, 17 из области техничко-технолошких наука, 25 из области медицинских наука, 14 из области језика и књижевности, 18 из области друштвених наука, 28 из области историјских наука и 14 пројеката из области уметности.

Резултати рада пројеката и одбора САНУ у 2025. биће објављени у Билтену Фонда САНУ за истраживања у науци и уметности за 2025. годину.

Издавачка делатност САНУ

Српска академија наука и уметности је објавила у току године укупно 60 издања. По типу публикација објављено је десет монографија, 17 зборника радова, 14 каталога, 12 појединачних бројева часописа, један компакт-диск и 22. том *Речника САНУ*. Више од три стотине аутора публиковало је 324 научна рада у Академијиним издањима. Због великог интересовања јавности поново су објављени следећи каталози: *Каталог издања САНУ: 2022–2023–2024*, *Илија Босиљ: тријумф уметности* (2. и 3. издање) и *Дадо: историја природе*. Укупни трошкови издавања публикација износили су 11.839.010,00 динара (издања Галерије САНУ финансирана су из посебних извора). Монографија *Палата Српске академије наука и уметности* аутора проф. Милана Просена и њен превод на енглески *The Palace of the Serbian Academy of Sciences and Arts*, овећане су следећим наградама: Наградом за научни допринос књиге на 8. Фестивалу хуманистике, културе и уметности – ФесК „Пази шта читаш“, Наградом „Ранко Радовић“ у категорији критичко-теоријских текстова о архитектури, урбанизму и граду и Наградом „Александар Дероко“, која је припала аутору Милану Просену за две монографије: *Ар деко у српској архитектури* и *Палата САНУ*. За библиотечку размену спаковано је и послато 2.840 издања, од чега су издања САНУ – 2.133 примерака, издања института САНУ – 641 примерак и издања других издавача – 66 примерака.

Међународна сарадња, организација научних скупова и учешће чланова САНУ на научним скуповима у земљи и иностранству

Током године у Српској академији наука и уметности одржано је 27 научних скупова, 3 свечана скупа, 4 свечане академије, 7 комеморативних скупова и 5 предавања.

Научни скупови: Одељење уметности САНУ организовало је представљање зборника радова *Уметник сцене Миодраг Табачки: од авангарде до барока и назад* 5. априла. Одељење медицинских наука САНУ, Одбор за имунологију и алергологију и Друштво имунолога Србије су Светски дан имунологије обележили организацијом научног скупа *Светски дан имунологије 2024* који је одржан 25. априла у Свечаној сали САНУ. У организацији Академијског одбора за село и под покровитељством САНУ 15. маја у Свечаној сали САНУ одржан је научно-стручни скуп *Будућност села и пољопривреде у Србији: Структурни проблеми и модели одрживог развоја*. Под покровитељством Одељења медицинских наука САНУ одржан је други по реду научни скуп *Лапароскопска хирургија данас у Србији* који је одржан 17. маја у Свечаној сали САНУ. Кост (COST) акција SA19110, у сарадњи са Институтом за физику у Београду и Одељењем техничких наука САНУ организована је четврта радионица о примени плазме за паметну и одрживу пољопривреду, у оквиру Кост (COST) акције SA19110 *Примена плазме за паметну и одрживу пољопривреду – ПЛАгри* одржана је у Свечаној сали САНУ, од 20. до 22. маја. Под покровитељством САНУ одржан је VII Симпозијум Српског удружења за протеомику - *Application of Proteomics in Biomedicine* 06. јуна. Одељење уметности САНУ организовало је *Девету међународну конференцију о музици и минимализму - минималистичка прожимања*, 29. мај – 1. јун. Под покровитељством САНУ, Математички институт САНУ организовао је *Прву кинеско-југоисточноевропска конференција о дискретној математици и применама* од 9. до 14. јуна 2024. Одељење друштвених наука САНУ организовало је научну конференцију - *Роми Србије према попису 2022. године стање и перспектива* 13. и 14. јуна 2024. Одељење хемијских и биолошких наука и Одбор за проучавање фауне Србије организовали су научни скуп *Инсекти и крпељи као преносиоци узрочника болести људи и животиња* 25. јуна. У организацији Одељења за математику физику и гео-науке САНУ и Факултета за физичку хемију Универзитета у Београду одржани су *Summer School and International Symposium on the Physics of Ionized Gases – SPIG 2024* (Летња школа и Међународни симпозијум физике јонизованих гасова) у САНУ од 26.

до 29. августа. Академијски одбор за материјале организовао је *Трећу међународна конференција о електронској микроскопији наноструктура* (3rd International Conference on Electron Microscopy of Nanostructures – ELMINA2024) 7. до 12. септембра.

Под покровитељством САНУ одржана је *Дванаеста конференција о напредним керамичким материјалима и њиховој примени – АСА XII* (Advanced Ceramic and Application XII Conference: New Frontiers in Multifunctional Material Science and Processing), у организацији Српског керамичког друштва, у сарадњи са Институтом техничких наука САНУ од 18. до 20. септембра. Под покровитељством САНУ и Регионалног комитета за стратиграфију Неогена Медитерана (RCMNS) и Међународне комисије за историју геолошких наука (INHIGEO), Српско геолошко друштво, Рударско-геолошки факултет и Природњачки музеј у Београду, организовали су међународни научни скуп *100 година Паратетиса (Ласкарев, 1924) – Концептуална историја и савремени изазови* (100 Years of the Paratethys – Conceptual History and Modern Challenges) 30. септембра 2024. У организацији САНУ и Српског друштва за молекуларну биологију, одржана је 8. октобра Свечана седница Српског друштва за молекуларну биологију уз предавање под називом „SOX гени: и у добру и у злу...”. Том приликом академику Милени Стевановић додељена је награда Српског друштва за молекуларну биологију. Одељење за језик и књижевност САНУ и Одбор за проучавање историје књижевности организовали су научни скуп *Српска књижевна критика 20. века* 21. и 22. октобра 2024. Под покровитељством САНУ одржан је симпозијум *Гојазност, метаболички синдром и преддијабетес* 1. новембра у организацији Одбора за ендокринологију и факторе спољашње средине САНУ и Удружење за превенцију и лечење гојазности и метаболичких поремећаја ГоМет. Научни скуп поводом 100 година од рођења композитора и академика Енрика Јосифа под називом *Енрико Јосиф. Трајање лепоте певности* одржан је 28. новембра 2024. у организацији Српске академије наука и уметности и Музиколошког института САНУ. Одељење техничких наука САНУ организовало је 28. новембра научни скуп *Михајло Пупин Идворски 170 година од рођења 9. октобар 1854 - 12. март 1935*. Српска академија наука и уметности организовала је научни скуп *Владимир Р. Петковић, утемељитељ струке и науке* 29. новембра 2024. Под покровитељством САНУ Министарство науке, технолошког развоја и иновација Републике Србије организовало је посету представника Европског комитета за будући акцелератор (The European Committee for Future Accelerators-ECFA, CERN) 29. и 30.

новембра. Одељење друштвених наука САНУ организовало је научни скуп *Вештачка интелигенција и престојавање интелектуалаца* 2. децембра. Под покровитељством САНУ организована је Годишња скупштина Српског хемијског друштва 4. децембра. Под покровитељством САНУ од 4. до 6. децембра, у организацији Института техничких наука САНУ одржана 22. конференција младих истраживача *Наука и инжењерство материјала*. Одбор за филозофију и друштвену теорију САНУ и Српско филозофско друштво организовали су научни скуп у оквиру циклуса Стратешки правци развоја Србије у XXI веку (ДРУГИ ЦИКЛУС) *Економија - привредни развој србије и његове детерминанте* 5. и 6. децембра. Под покровитељством САНУ одржана је Итердисциплинарна, међународна конференција *О архитектури 2024 – Обликовање града архитектуром*, у организацији Асоцијације за развој одрживе урбане заједнице – STRAND, оранозована је 5. и 6. децембра. Одељење техничких наука САНУ и Математички институт САНУ организовали су дводневну научну конференцију *Вештачка интелигенција*, 26. и 27. децембра.

Свечани скупови: Академик Владимир С. Костић, лауреат награде „Медаља САНУ” за 2023. годину из области природних и техничких наука, одржао је свечано предавање под називом *Сапутник дистоније*, 15. априла, у Свечаној сали САНУ. Академик Гојко Суботић, лауреат награде „Медаља САНУ” за 2023. годину из области друштвених и хуманистичких наука, одржао је свечано предавање под називом *Плаштаница митрополита београдског Исидора*, 23. априла, у Свечаној сали САНУ. Свечани скуп *Дан Српске академије наука и уметности* коме су присуствовали чланови САНУ, високи представници политичког и јавног живота земље, представници универзитета у Србији, декани, директори института као и поштоваоци, сарадници и пријатељи Српске академије наука и уметности, ове године је одржан 19. новембра.

Свечане академије: Одељење хемијских и биолошких наука САНУ обележило је *100 година од рођења академика Михаила Љ. Михаиловића 1924–1998* 4. јуна. Одељење хемијских и биолошких наука одржало је поводом јубилеја 150 година од рођења и 90 година од смрти академика Недељка Кошанина (1874–1934) свечану академију *Академик Недељко Кошанин зачетник модерне српске ботанике*, посвећену обележавању јубилеја, 18. октобра у Свечаној сали САНУ. У организацији Одељења хемијских и биолошких наука 27. новембра одржана је свечана академија поводом обележавања 100 година од рођења академика Милутина Стефановића (1924–2009). Одељење језика и књижевности обележило

је Стогодишњицу рођења академика Павла Ивића (1924–1999–2024) 17. децембра.

Комеморативни скупови: Комеморативни скуп посвећен успомени на редовног члана САНУ Горана Петровића одржан је 28. марта у Свечаној сали САНУ. О личности и делу академика Горана Петровића говорили су: академик Злата Бојовић, академик Миро Вуксановић и дописни члан САНУ Јован Делић. Комеморативни скуп посвећен успомени на редовног члана САНУ Владимира Стевановића одржан је 19. јуна у Свечаној сали САНУ. О личности и делу академика Владимира Стевановића говорили су: академик Богдан Шолаја, проф. др Љубиша Станисављевић и дописни члан САНУ Марјан Никетић. Комеморативни скуп посвећен успомени на редовног члана САНУ Драгослава Маринковића одржан је 24. јуна 2024. године у Свечаној сали САНУ. О личности и делу академика Драгослава Маринковића говорили су: академик Богдан Шолаја, академик Милена Стевановић, проф. Драгана Цветковић и проф. Љубиша Станисављевић. Комеморативни скуп посвећен успомени на редовног члана САНУ Светомиру Арсићу Басари, одржан је 16. септембра у Свечаној сали САНУ. О личности и делу академика Светомира Арсића Басаре говорили су: академик Иван Јевтић, академик Светислав Божић и дописни члан САНУ Сава Халугин. Комеморативни скуп посвећен успомени на редовног члана САНУ Милана Лојанице одржан је 27. септембра у Свечаној сали САНУ. О личности и делу академика Милана Лојанице говорили су: академик Иван Јевтић, академик Бранислав Митровић, проф. др Александар Кадијевић и мр Бојан Ковачевић. Комеморативни скуп посвећен успомени на редовног члана САНУ Видојка Јовића одржан је 31. октобра у Свечаној сали САНУ. О личности и делу академика Видојка Јовића говорили су: академик Владица Цветковић, дописни члан САНУ Слободан Марковић и др Александра Маран Стевановић, Природњачки музеј у Београду. Комеморативни скуп посвећен успомени на редовног члана САНУ Дејана Деспића одржан је 13. децембра у Свечаној сали САНУ. О личности и делу академика Дејана Деспића говорили су: академик Иван Јевтић, академик Светислав Божић и др Катарина Томашевић, Музиколошки институт у САНУ.

Предавања: На предлог Одељења хемијских и биолошких наука САНУ Невен Баришић, редовни професор ПМФ Универзитета у Загребу, одржао је предавање у Свечаној сали САНУ 1. фебруара на тему *Значај синтезе и квалитета монокристала за разумевање високотемпературне суперпроводљивости купрата (Importance of synthesis and single-crystal quality for understanding of high-temperature superconductivity in cuprates).*

На предлог чланова Одељења за математику, физику и гео - науке САНУ, проф. др Еуген Демлер одржао је предавање у Свечаној сали САНУ 3. септембра под називом *Квантни симулатори: Поентилистичка перспектива физике вишечестичних система (Quantum Simulators: Pointillist Perspective on Many-Body Physics)*. На предлог чланова Одељења уметности САНУ, вајар Ричард Дикон одржао је предавање у Свечаној сали САНУ 17. септембра под називом *У потрази за нечим (Looking for something)*. На предлог чланова Одељења друштвених наука САНУ, проф. др Јарон Матрас, са Астонског универзитета за форензичку лингвистику, Бирмингем, одржао је 2. октобра предавање у Сали 2 САНУ на тему *Дијалекти ромског језика: историја и класификација (The dialects of Romani: History and classification)*. На предлог Одељења хемијских и биолошких наука САНУ, проф. др Јелена Радуловић са Медицинског факултета Алберт Ајнштајн, Њујорк, и Универзитета у Орхусу одржала је предавање у Свечаној сали САНУ 25. октобра на тему *Улога ДНК у учењу и памћењу (Memory formation through DNA sensing)*.

Ове године Српска академија наука и уметности приредила је традиционални пријем за стотину двадесет и пет ученика средњих школа који су освојили једно од прва три места на међународним такмичењима. САНУ је свим добитницима признања обезбедила пригодне поклоне који се састоје од вредносног ваучера и издања САНУ.

Међународна сарадња: Српска академија наука и уметности била је активна на међународном плану и у 2025. години. Акцентат је, као и претходних година, превасходно на регионалној сарадњи, која се остварује кроз билатералну сарадњу са појединачним академијама из региона. Академија је такође усмерила своју пажњу на унапређење и проширење сарадње са другим иностраним академијама и међународним научним институцијама и организацијама. Представници САНУ учествовали су на састанцима међународних научних асоцијација, као и на скуповима у организацији других академија наука који су били посвећени различитим темама: односима науке и друштва, инклузивност у науци, људским правима и академској слободи, развоју информатичког друштва, дијалогу култура, заштити природних ресурса, али и другим проблемима глобалног света. Међународна сарадња САНУ се у 2024. години одвијала кроз: размену истраживача у оквиру билатералних споразума о научној сарадњи; активности у оквиру међународних научних асоцијација чији је САНУ члан. Српска академија наука и уметности члан је невладиних међународних научних асоцијација на различитим нивоима, односно на светском: Интеракадемијско партнерство (IAP), Међународни научни

савет (ISC), Међународна унија академија (UAI), UNESCO; европском: Европска федерација академија (ALLEA), Алијанса међународних научних организација регије Један појас – један пут (ANSO), Европска академија наука и уметности (EASA), Европска академија уметности, наука и хуманистичких наука (EAASH), Европска научна фондација (ESF); регионалном: Global Round Table, Евромедитеранска академијска мрежа (EMAN), Академије подунавске регије (DAC), и балканском: Интеракадемијски савет југоисточне Европе (IAC SEE); учешће на међународним научним скуповима у иностранству, као и организацију истих у земљи; гостовање угледних научника из света и земље као предавача.

Међународне активности САНУ: Академик Алпар Лошонц учествовао је као представник САНУ на симпозијуму *Људска права и академска слобода*, у организацији Норвешке академије науке и књижевности и Немачке националне академија *Леополдина*, у Берлину 20–21. марта. Академик Миодраг Михаљевић је као члан радне групе учествовао у изради Извештаја о људској безбедности у оквиру асоцијације *Интеракадемијско партнерство*. Такође је учествовао на скупу ове асоцијације о биобезбедности у Трсту 26–28. фебруара и доставио извештај о овом догађају. На иницијативу Академије наука Шандунг, делегација Заједнице иновација и предузетништва за међународну научну и технолошку сарадњу у Шандунгу (*Shandong Innovation and Entrepreneurship Community for International Science and Technology Cooperation – SITEC*) посетила је САНУ 26. марта. Састанку су присуствовали генерални секретар САНУ Небојша Лалић, академик Миодраг Михаљевић и др Зоран Огњановић, директор Математичког института САНУ. Српска академија наука и уметности, у сарадњи са Европском академијом наука и уметности, била је домаћин *Тринаесте конференције академија подунавске регије (DAC)* која је одржана у САНУ 9. и 10. октобра. Дописни чланови Миодраг Михаљевић и Владан Девеџић учествовали су испред САНУ на међународном скупу *China-CEEC Education and Industry Cooperation and Exchange Conference*, одржаном у Кини од 14. до 17. октобра. Академик Миодраг Чолић учествовао је, у својству представника САНУ у Међународном научном савету, на електронској ванредној седници Савета, одржаној 28. фебруара. Гласао је за предложене измене и допуне Статута и Пословника о раду. Истог месеца учествовао је на електронском састанку Управног и саветодавног одбора за иницијативу *Међународна декада наука за одрживи развој (IDSSD)*. Присуствовао је електронским састанцима са председником Савета Питером Глакманом

и његовим чланицама 19. марта, 2. јула и 8. октобра. Академик Миодраг Чолић учествовао је на седници Генералне скупштине Европске научне фондације и Конференцији посвећеној 50-годишњици ове организације у Стразбуру 26–27. јуна. Током јуна месеца доставио је повратне информације у вези са Стратешким планом Међународног научног савета за период 2025–2028. године. Такође је 18. септембра учествовао на електронском састанку чланица Савета о Акционом плану за период од 2022. до 2024. године и новим корацима у оквиру одељка о науци и технологији у дигиталном добу. Дописни члан САНУ Мрђан Бајић и проф. др Александар Кадијевић на Филозофском факултету Универзитета у Београду учествовали су, у својству представника САНУ, на Сретењским свечаностима, које организује Установа Вукове задужбине у Љубљани, од 11. до 13. октобра. Генерални секретар САНУ академик Небојша Лалић учествовао је на састанку Алијансе међународних научних организација и Министарства науке, технолошког развоја и иновација РС у Београду 26. августа. Академик Лалић учествовао је на Осмој електронској седници Управног одбора Алијансе међународних научних организација, одржаној 3. јуна, као и на Деветој седници ове асоцијације, одржаној 11. децембра. Потпредседник САНУ академик Миодраг Марковић учествовао је на Заједничкој научној конференцији *Берлински процес за Западни Балкан* у Берлину од 30. септембра до 1. октобра. Председник САНУ академик Зоран Кнежевић и академик Бранислав Митровић учествовали су на Генералној скупштини Евромедитеранска мрежа академија и симпозијуму *Медитеранске културе у дијалогу* у Бару 3. и 4. октобра. Академик Митровић излагао је на тему *Typological genesis of inherited patterns of Mediterranean architecture: wall, shadow, and terraced landscape in contemporary spatial models on the Montenegrin coast*. На иницијативу различитих међународних асоцијација, чланови САНУ и угледни стручњаци који су чланови одбора САНУ достављали су ставове и мишљења из домена своје стручности на актуелне глобалне теме: академик Тибор Варади, председник Одбора за проучавање националних мањина и људских права САНУ, доставио је ставове САНУ према предлозима Европске федерације академија о подстицању једнакости, разноврсности и инклузије у истраживањима и иновацијама 26. јануара. У име САНУ, проф. др Гордана Ковачек Станић, чланица Одбора за проучавање националних мањина и људских права САНУ, доставила је попуњену анкету Управног одбора Савета Европе за људска права у областима медицине и здравља 30. јануара. Дописни члан САНУ Снежана Смедеревац доставила је повратне информације о три документа о развијању политике о пода-

цима за време кризе које омогућава отворена наука Комитету за податке Међународног научног савета и Унеску у децембру. Чланарине САНУ за 2024. годину у Европској федерацији академија, Међународном научном савету и Међународној унији академија благовремено су уплаћене.

Билатерална научна сарадња на основу потписаних споразума: Српска академија наука и уметности има потписане билатералне споразуме о научној (и уметничкој) сарадњи са 23 националне академије наука. Овим споразумима обухваћена су 53 истраживачка пројекта и предвиђено по 154 човек/недеља годишње за бездевизну размену за наше и иностране истраживаче. Ове године искоришћено је 43 човек/недеље за размену истраживача. Домаћи истраживачи су искористили 25 човек/недеља, страни истраживачи 18 недеља. Сарадња са Азербејџанском националном академијом наука: видети Годишњак СХХII за 2015. годину; Сарадња са Академијом наука и умјетности Републике Српске: Српска академија наука и уметности и Академије наука и умјетности Републике Српске потписале су у јуну Програм сарадње Српске академије наука и уметности и за период 2024-2025. године, који садржи 13 заједничких пројеката и подразумева заједничку реализацију 6 научних скупова, једног циклусног предавања као и организацију заједничких изложби. Годишња квота за размену истраживача није фиксно одређена. Током године није било размене; Сарадња са Атинском академијом: видети Годишњак СХХII за 2015. годину стр. 248; Сарадња са Аустријском академијом наука: Српска академија наука и уметности и Аустријска академија наука остварују научну сарадњу у оквиру једног заједничког истраживачког пројекта (2022-2025). Годишња квота за размену истраживача износи по 4 недеље. Током године није било размене истраживача; Сарадња са Бугарском академијом наука: Српска академија наука и уметности и Бугарска академија наука утврдиле су Листу заједничких истраживачких пројеката (2023-2025) која садржи 18 заједничких пројеката, а годишња квота за размену износи 35 недеља. Домаћи истраживачи искористили 19 недеља, док су бугарски истраживачи искористили 8 недеља;

Сарадња са Националном академијом наука Белорусије: видети Годишњак СХХVI за 2019. годину стр 217; Сарадња са Мађарском академијом наука: Српска академија наука и уметности и Мађарска академија наука потписале су Протокол о сарадњи за период 2024-2026 и усвојиле су Листу заједничких истраживачких пројеката (2024-2026) која садржи два пројекта. Квота за размену истраживача није фиксна, а ове године домаћи истраживачи нису користили квота, док су мађарски истраживачи искористили две недеље; Сарадња са Македонском

академијом наука и уметности: квота за размену истраживача износи до 6 недеља годишње. Током године домаћи истраживач је искористио недељу дана, док македонски истраживачи нису користили квоту; Сарадња са Пољском академијом наука: годишња квота за размену истраживача износи по седам недеља. Током године домаћи истраживачи нису користили квоту, док су пољски истраживачи искористили 2 недеље; Сарадња са Румунском академијом: годишња квота за размену износи 15 човек/недеља. Током године домаћи истраживачи искористили су 3 недеље, док су румунски истраживачи искористили 4 недеље; Сарадња са Руском академијом наука: видети Годишњак СХХIII за 2016. годину, стр 219; Сарадња са Словачком академијом наука: потписан је нови Програм сарадње који садржи Листу заједничких истраживачких пројеката са укупно два *Mobility* пројекта. Годишња квота за размену истраживача није фиксно одређена. Током године није било размене истраживача; Сарадња са Словеначком академијом наука и уметности: усвојена је Листа заједничких пројеката са укупно 4 пројекта и потписан је Анекс II Споразума којим је квота за размену истраживача повећана са 2 на 10 недеља. Домаћи и словеначки истраживачи су искористили по две недеље; Сарадња са Турском академијом наука: видети Годишњак САНУ СХVIII за 2011. годину, стр. 269; Сарадња са Националном академијом наука Украјине: видети Годишњак САНУ СХХI за 2014. годину, 219; Сарадња са Чешком академијом наука: видети Годишњак САНУ СХVII за 2010. годину, 271; Сарадња са Краљевском академијом за књижевност, историју и старине (Шведска): видети Годишњак САНУ СХХI за 2014. годину, 219; Сарадња са Краљевском фламанском академијом наука и уметности Белгије: видети Годишњак САНУ СХVIII за 2011. годину, стр. 264; Сарадња са Кинеском академијом друштвених наука, Кинеском академијом наука у Пекингу и Шандунг академијом наука: видети Годишњак СХХIII за 2016. годину, стр 220 за КАДН, видети Годишњак СХХVI за 2019. годину стр 217 за КАН; Споразум о научној сарадњи САНУ и Шандунг академије наука (ШАН) потписали САНУ и ШАН, у Београду, 2019. Године: током године није остварена размена истраживача; Сарадња са Националном академијом „Деи Линчеи“: видети Годишњак САНУ СХХI за 2014. годину, 220; Сарадња са Црногорском академијом наука и умјетности: Српска академија наука и уметности и Црногорска академија наука и умјетности потписале су Анекс Споразума о сарадњи којим су прецизирани услови и модалитети билатералне сарадње. Договорено је да квота за размену истраживача износи 7 недеља; Сарадња са Академијом наука Исламске Републике Иран: видети Годишњак САНУ СХХIX за 2022. годину, стр.

24; Сарадња са Националним саветом за истраживања Канаде: видети Годишњак САНУ СХVIII за 2011. годину, стр. 264.

Посете Српске академије наука и уметности: Председник САНУ академик Зоран Кнежевић посетио је у октобру Бугарску академију наука поводом обележавања 155 година од оснивања Бугарске академије наука; Делегација САНУ коју су чинили председник САНУ академик Зоран Кнежевић, генерални секретар САНУ академик Небојша Лалић, потпредседник САНУ академик Зоран В. Поповић, потпредседник САНУ академик Миодраг Марковић, председник Огранка САНУ у Новом Саду академик Стеван Пилиповић и академик Владимир С. Костић, боравила је у узвратној посети Словеначкој академији наука и уметности у периоду 16-18. децембра.

Посете Српској академији наука и уметности: Српску академију наука и уметности посетила је 16. и 17. јануара делегација Словеначке академије наука и уметности у следећем саставу: председник САЗУ академик Петер Штих, потпредседница САЗУ академик Татјана Авшич Жупанц и секретар Одељења ликовних уметности САЗУ академик Јожеф Мухович. САНУ је 21. марта посетио председник Словачке академије наука проф. др Павол Шајгалик. Делегација Македонске академије наука и уметности на челу са председником МАНУ Живком Поповим посетила је 5. јула Српску академију наука и уметности. САНУ је 7. јуна посетила делегација АНУРС у саставу: академик Драгољуб Мирјанић, потпредседник АНУРС и академик Драго Бранковић, генерални секретар АНУРС и том приликом је потписан Програм сарадње САНУ и АНУРС који садржи 13 заједничких пројеката и подразумева заједничку реализацију 6 научних скупова, једног циклусног предавања, као и организацију заједничких изложби. Српску академију наука и уметности посетио је 6. септембра потпредседник ПС ОЕБС, специјални представник за Југоисточну Европу г. Кириаос Хаџијани. САНУ су 12. новембра посетили представник председника Руске Федерације за међународну културну сарадњу господин Михаил Швидкој, аташе Министарства спољних послова Русије и асистент господина М. Швидкоја господин Максим Разумов и заменик амбасадора Русије господин Андреј Темјашов. Српску академију наука и уметности посетио је 8. априла министар грађевинарства, саобраћаја и инфраструктуре Републике Србије господин Горан Весић са делегацијом. Српску академију наука и уметности, 29. августа, посетио је министар културе Републике Србије Никола Селаковић са делегацијом.

Рад Библиотеке САНУ

Библиотекари у Библиотеци наставили су стручно усавршавање. У Народној библиотеци Србије Биљана Јоцић, Стасја Церовић, Илија Синдик, Милена Обрадовић, Драгана Ђунисијевић, Марија Пецикоза Травица, Љиљана Бркић и Татјана Радовановић похађали су курс „Каталогизација у COBISS систему – ажурирање CONOR“. У Универзитетској библиотеци „Светозар Марковић“ акредитовани семинар „Од полица до екрана: библиотекари и будућност отворених образовних извора“ похађали су Илија Синдик, Стасја Церовић, Драгана Ђунисијевић, Марија Травица Пецикоза, Милена Обрадовић, Милица Бојић, Љиљана Бркић и Татјана Радовановић, а акредитовани семинар „Превентивна заштита библиотечке и архивске грађе – услови и начини имплементације“ похађале су Биљана Јоцић, Вера Тодоровић, Маријана Пешић, Ана Радојевић и Милица Бојић. Милица Бојић стекла је лиценцу за рад у систему COBISS. Као стипендиста Немачког библиотекарског друштва, боравила је на стручном усавршавању у Библиотеци хуманистичких наука Универзитета у Хамбургу у периоду од 10. до 28. марта. Као стипендиста Министарства образовања Руске федерације, учествовала је у програму под називом „Савремено информационо друштво и стратегије социјалне адаптације у мултикултуралном образовном окружењу“ на Универзитету у Нижњем Новгороду од 28. јула до 8. августа. Мр Сања Степановић Тодоровић одржала је уводно предавање „Статус струке“ на Зимском форуму Библиотекарског друштва Србије у Сокобањи 14. марта 2025.

Узајамни каталог (COBISS.SR): Библиотека је према *Закону о библиотечко-информационој делатности* један од пет носилаца јединственог библиотечко-информационог система Републике Србије. Да би испунила своју законску обавезу, Библиотека је 2012. године са Центром Виртуелне библиотеке Србије (ВБС центар – задужен за управљање узајамном базом података и системом COBISS) при Народној библиотеци Србије потписала *Уговор о пуноправном чланству библиотеке у библиотечко-информационој систему COBISS.SR*, чиме је и формално постала део узајамног каталога Републике Србије (он-лајн каталог који обједињује каталоге 274 библиотеке у Србији). Библиотека је током 2025. године у узајамном каталогу креирала 3.016, а из њега је преузела 3.591 библиографски запис. Допуњена су и редигована 4.743 записа. Инвентарисано је 4.616 монографија и 2.004 броја периодике. Додељено је 4.455 УДК бројева и 4.697 предметних одредница. На крају 2025.

године у бази *COBISSANU* било је укупно 106.611 записа. У нормативној бази личних имена за индивидуалне ауторе *CONOR*, која функционише као саставни и обавезни део система *COBISS*, Библиотека је креирала 2.153, а ажурирала и допунила 183 записа.

Дигитализација: У складу са Планом дигитализације фонда БСАНУ, ове године је на дигитализацију предато 346 књига из фонда *Varia* (сигнатурна ознака R 10), као и 76 годишта периодике из групе R1 (Старе новине и часописи). Све предате књиге су претходно обрађене у узајамном каталогу *COBISS* и обезбеђени су метаподаци које је Библиотека у траженом формату послала Аудиовизуелном архиву и центру за дигитализацију САНУ. Из колекције Марка Ристића (РВ 32) предато је на дигитализацију пет књига. Из збирке издања САНУ за дигитализацију су предата 23 наслова у 120 свезака, а из општег фонда предато је 35 наслова у 43 свеске.

Набавка, размена: За Библиотеку су у 2025. набављене 3.283 свеске монографских и периодичних издања. Из размене је стигло 1.707 јединица грађе, као поклон 493 јединице грађе и укупно 281 примерак издања САНУ и њених института. У оквиру откупа Министарства културе и информисања, Библиотека је ове године располагала износом од 690.436,98 динара за публикације објављене 2024. године, односно 219.962,22 динара за издања из 2025. године. Са спискова од укупно 1.000 наслова, одабране су 234 публикације за фонд и још 370 примерака за размену. Дат је налог за слање 2.657 публикација партнерима у земљи и иностранству, што је значајно побољшање у односу на претходне године. Поред редовних пошиљки, припремљено је више посебних пошиљки за Народну библиотеку Србије, *Serbica Books* (Торонто), *Technische Informationsbibliothek* (Хановер), *Ecole Normale Supérieure* (Париз). Састављено је више спискова дупликата и разврстано је 825 сувишака за друге библиотеке и установе. Одабране су публикације из понуде установа из Србије, Црне Горе, САД, Финске, Аустрије, Немачке, Француске, Ватикана, Русије, Украјине, Белорусије, Бугарске, Румуније, Молдавије, Пољске, Македоније, Чешке, Словачке. Издања САНУ достављана су иностраним реферативним центрима ради њиховог приказивања у публикацијама тих центара. Редовно је ажурирана база размене, извршене су 33 ревизије размене, угашено је 6, а успостављене су 3 нове размене, са Специјалистичком библиотеком медицинских наука у Келну (*ZB MED – Informationszentrum Lebenswissenschaften*), Пинакотеком у Минхену (*Bayerische Staatsgemaldegammlungen*) и библиотечком електронском базом за размену публикација у Кајзерслаутерну (*ELTAV*). Тренутно се

као активне воде 664 институције. Почетком децембра расписана је јавна набавка за куповину страних књига у вредности од 1.000.000,00 динара (са ПДВ-ом). Обављени су радни састанци с колегама из Универзитетске библиотеке у Хамбургу, издавачке куће „Peter Lang“ и из неколико српских институција.

Стара и ретка књига и посебни фондови: У 2025. години активно је обрађиван фонд старе и ретке књиге (групу *Varia* – R 10, групу старе стране књиге – R 8 и старе часописе – RL) и поклоњене или откупљене библиотеке (сигнатурна ознака ПБ – посебна библиотека), Симе Симића (PB 15), Љубомира Никића (PB 23;R) и Слободана Шијана (PB 43). Завршена је електронска обрада библиотеке Ивана Клајна (PB 41, укупно 294 наслова и 301 примерак грађе) и библиотеке Слободана Селенића (PB 42, укупно 471 наслов и 477 примерака грађе). Обрађене су старе и ретке књиге из легата Љубомира Никића (PB 23;R). Детаљни извештаји о пријему и обради посебних библиотека налазе се у архиви Библиотеке. Корисницима је из фонда старе и ретке књиге за рад у читаоници и за потребе изложби у Библиотеци издато 25 публикација. Сарадња са надлежном Библиотеком града Београда на упису фонда старе и ретке књиге у Централни електронски регистар културних добара је настављена. У ЦЕР је ове године унето 240 наслова из групе старе српске књиге штампане од 1832. до 1867. године (група која носи сигнатурну ознаку R1) и групе сербика (R 4). Музеју наивне и маргиналне уметности у Београду и Јагодини, за потребе изложбе „Лазар Вујаклија – Ретроспектива“, дата је на позајмицу до јуна 2026. године мапа графика Лазара Вујаклије „Црвена поема“ (сигнатура PB 31 233) из фонда посебне библиотеке Бранка Ђопића (PB 31). Током године извршена је реорганизација смештаја посебних библиотека. Соба 218 на другом спрату опремљена је новим полицима и у њу је премештен целокупан фонд посебне библиотеке Љубомира Никића (PB 23) заједно са архивском заоставштином Љубомира Никића. Преузета је, смештена (соба 149) и започета да се библиотечки обрађује библиотека о филмској уметности Слободана Шијана (PB 43). У соби 149 сада су смештене и посебне библиотеке Динка Давидова (PB 38), Ивана Клајна (PB 41) и Слободана Селенића (PB 42). У собу 122 пресељен је књижни фонд посебних библиотека Мирослава Пантића (PB 18) и Дејана Медаковића (PB 8).

Обрада општег фонда: У електронском каталогу обрађени су сви наслови приновљени у 2025. години. Укупно су обрађене 1.183 монографске публикације и 13 наслова серијских публикација. Настављена

је ревизија и ретроспективна обрада затеченог фонда, обрађено је 1.105 монографске публикације и две јединица некњижне грађе.

Обрада издања САНУ: У електронски каталог унети су сви наслови издања САНУ приновљени и објављени 2025. Сви су инвентарисани и обрађени аналитички. Настављен је унос посебне ознаке у записима за јединице са косовско-метохијском тематиком ради израде библиографије радова о Косову и Метохији у издањима САНУ. Настављена је ретроспективна обрада Академијиних монографија и серијских публикација. Завршен је рад на уносу и аналитичкој обради (попису радова) свих бројева *Гласа Одељења медицинских наука* (52 броја са 855 радова) и *Гласа Одељења језика и књижевности* (34 броја са 241 радом). Започет је рад на уносу монографске серије „Научни скупови“ (до сада су објављена 242 наслова у оквиру ове серије).

Јубиларне библиографије: Из штампе су изашле јубиларне библиографије академикâ Милана Лојанице, Федора Хербута и Николе Коњевића. Објављена је такође и јубиларна библиографија академика Мира Вуксановића, чији је аутор Слађана Субашић, библиотекар-саветник у Библиотеци Матице српске. За штампу је припремљена јубиларна библиографија почившег академика Михаила Војводића. Завршен је рад на јубиларној библиографији академика Федора Месингера и чека се биографски прилог који, по договору, пише сам академик Месингер. Настављен је рад на јубиларној библиографији академика Косте Чавошког. Започет је рад на јубиларним библиографијама академикâ Теодора Атанацковића, Нинослава Радовановића и Душана Оташевића.

Документација о члановима САНУ и фототека: Наставља се са прикупљањем и обрадом документације о члановима ДСС, СУД, СКА и САНУ и са пружањем информација о њима. Током године је рађена редовна допуна и сређивање главних, помоћних и електронских досијеа чланова САНУ. Издато је 388 фотографија чланова Академије и њених претходница и 5 потписа чланова, све у електронском облику. Током године издаване су информације и биобиблиографска грађа о члановима САНУ усмено и електронским путем. У електронском облику је издато око 1.020 страна биобиблиографских информација. Издате сложеније информације обухватају спискове чланова Академије по различитим критеријумима, као и друге пописе – јубиларне годишњице рођења чланова Академије (52 члана), преминули чланови Одељења техничких наука САНУ у периоду 2010–2025 (18 чланова) и списак публикација које је академик Милица Стевановић депоновала у Библиографском одељењу (17 јединица).

Рад са корисницима: Читаоница је имала 1.250 посета, а каталог 1.200. У каталогу је поручено за коришћење 2.477 наслова (укупно 3.437 свезака монографија, часописа и приручника). Од тога су у читаоници издата на коришћење 1.673 наслова у 2.540 свезака монографија, часописа и приручника, а остале публикације су издате за рад у каталогу, за дигитализацију у АВА центру и друге потребе. У читаоници је коришћено и око 500 приручника. Члановима САНУ и сарадницима на пројектима за рад ван Библиотеке издато је 238 наслова. У оквиру међубиблиотечке позајмице, Библиотека САНУ сарађивала је са свим матичним и универзитетским библиотекама у земљи, као са великим бројем специјализованих и мањих градских библиотека. Електронским путем су достављани чланци и делови публикација на захтев сарадника и корисника у земљи и иностранству. У више наврата и за различите кориснике издавана је библиотечка грађа за потребе обележавања године посвећене Ђуру Даничићу, као и поводом 150 година од рођења академика Бране Петронијевића. За Галерију ликовне и музичке уметности САНУ припремљене су књиге за изложбу посвећену лику и делу Уроша Предића, као и за изложбу о Ђури Даничићу. У Библиотеци је за потребе чланова САНУ и других корисника фотокопирано 4.904 страна, скенирано 948 страна и одштампано 290 страна разноврсне грађе. За Трибину Библиотеке САНУ одштампано је 2.897 позивница и откуцано 89 адреса. Спроведен је поступак отписа грађе из лисних каталога за 1.462 јединице. У каталогу и читаоници доступан је отворен приступ репозиторијуму САНУ ДАИС, као и бази КОBSON (Конзорцијум библиотека Србије за обједињену набавку – он-лајн база преко 35.000 научних часописа и више од 150.000 књига издавача научних информација, пројекат Министарства науке, технолошког развоја и иновација). Урађена је ревизија приручника у читаоници и настављен је отпис дупликата и оштећених примерака библиотечке грађе. Технички су обрађене све новоприспеле књиге (3.283 примерака), а у каталозима Библиотеке проверено је 4.499 наслова. Настављен је рад на обради референсне збирке Библиотеке и на ретроспективној обради овог фонда у бази COBISSANU. Укупно је обрађено 247 публикација.

Смештај публикација: Настављен је рад на сређивању магацина, ревизији и отпису публикација и премештању фонда. За отпис је припремљено преко 10.600 јединица грађе. Премештањем грађе и отписом ослобођено је 848 м полица за смештај нове грађе. Књижничари су на место уложили и вратили 4.465 публикација, од чега је нових књига било 2.865. Корисницима су за рад у читаоници издате 1.303 свеске монографских и серијских публикација, а запосленима је за рад издато 3.066

публикација. Корисницима су за рад ван Библиотеке издате 223 књиге. Обављена је селидба књига из седам посебних библиотека. Спакован је музејски примерак издања САНУ која су објављена у последњих неколико година. За поклон библиотекама у Србији спаковано је 14.177 књига. Купљен је 41 м полица за смештај нових књига, 2 картотечка ормана за досијеа чланова САНУ и троје нових колица, различите врсте, потребних за премештање грађе.

Трибина Библиотеке: У 2025. години одржано је 16 Трибина Библиотеке САНУ. Приказано је укупно 35 књига, 12 зборника и 1 часопис у издању САНУ и института чији је САНУ оснивач. На Трибини су говорили академици, професори универзитета, доктори наука и други стручњаци (укупно 62 говорника). Трибина је 2025. године имала око 1.200 посетилаца.

Изложбе у Библиотеци: Од отварања реновиране Библиотеке САНУ марта 2017. године, у Библиотеци се приређују камерне изложбе поводом јубиларних годишњица српских академика, као и изложбе које тематски прате научне скупове, трибине, предавања, конференције и друге догађаје у САНУ. Током 2025. године постављено је 11 камерних изложби у просторијама Библиотеке: Јозеф Јиречек – поводом 200 година од рођења (15. I – 7. II); Бранислав Петронијевић – поводом 150 година од рођења (12. II – 7. III); Војислав Ј. Ђурић – поводом 100 година од рођења (12. III – 11. IV); Михаило Ђурић – поводом 100 година од рођења (16. IV – 9. V); Љубомир Тадић – поводом 100 година од рођења (14. V – 13. VI); Десанка Којић-Ковачевић – поводом 100 година од рођења (18. VI – 11. VII); Младен Србиновић – поводом 100 година од рођења (15. VIII – 12. IX); Милоје Сарић – поводом 100 година од рођења (17. IX – 10. X); Стојан Ђелић – поводом 100 година од рођења (15. X – 7. XI); Миленко Шушић – поводом 100 година од рођења (12. XI – 5. XII); Миодраг Јовчић – поводом 100 година од рођења (10. XII – 31. XII). Аутор изложби и плаката је Сања Петровић. За сваку камерну изложбу припремају се текстови и информације за медије, тако да су изложбе биле медијски пропраћене.

Издања Библиотеке: Издања Библиотеке излазе у оквиру Академијиних серијских публикација. Уредник је управник Библиотеке. У 2025. години је изашао тринаести број годишњака *Трибина Библиотеке САНУ*. У овом броју су објављени текстови изговорени на трибинама у 2024. години. Прикупљени су и припремљени за штампу текстови изговорени на трибинама у 2025. години. Четрнаести број годишњака *Трибине* излази у јануару 2026. године. Изашле су из штампе јубиларне

библиографија академика Милана Лојанице, Федора Хербута, Николе Коњевића и Мира Вуксановића, а у штампу је предата јубиларна библиографија почившег академика Михаила Војводића.

Припрема издања САНУ: За *Годишњак САНУ СХХХI* урађена је допуна, ревизија и коректура података у поглављима *Састав Академије* и *Преминули чланови*. У Библиотеци се припремају за штампу три издања која излазе као посебне едиције Председништва САНУ. Уредник сва три издања је академик Миро Вуксановић, а сарадници на припреми су Данка Кужељ, Драгослав Боро, Марина Нинић, Светлана Симоновић Мандић, Кристина Игњатовић Јововић и Драгана Крстић Лукић. Едиције *Академске беседе*, *Приступна предавања дописних чланова* и *Библиографије чланова САНУ* објављују се сваке треће године, поводом избора редовних и дописних чланова САНУ. У 2025. години за штампу су припремљене књиге: *Академске беседе*, књ. 4, у којој су приступне беседе и биографски подаци академика Бранислава Јеленковића, Слободана Б. Марковића, Тање Тирковић Величковић, Владе Вељковића, Татјане Симић, Зорана Пауновића, Љубинка Раденковића, Слободана Грубачића, Јована Делића, Алпара Лошонца, Павла Петровића, Драгана Војводића, Вујадина Иванишевића, Јелене Јовановић и Саве Халугина. Академици Мира Радојевић и Милан Марић нису одржали своје приступне беседе, па се у књизи налазе само њихове радне биографије. Књига *Приступна предавања дописних чланова*, књ. 3, садржи приступна предавања и биографске податке дописних чланова Магдалене Ђорђевић, Мирјане Ивановић, Стеве Стевића, Дејана Прелевића, Игора Паштија, Весне Мишковић Станковић, Бранка Белеслина, Гордане Коцић, Милене Марковић, Марте Бјелетић, Горане Раичевић, Милојка Арсића, Бориса Милосављевића, Мирјане Рашевић, Снежане Смедеревац, Весне Бикић, Игора Борозана, Дејана Миљковића, Александре Вребалов, Желимира Жилика и Виде Огњеновић. Дописни члан Антун Балаж преминуо је 4. јула 2025. и није послао текст приступног предавања за објављивање па је у књизи само његова радна биографија. *Библиографије чланова САНУ*, књ. 3, садржи допуне биобиблиографија нових редовних чланова и изабране биобиблиографије нових дописних чланова САНУ (укупно 5.253 библиографске јединице). У књизи нема прилога о академику Милану Марићу јер нема допуне од избора за дописног члана. За потребе публикације „Ђуро Даничић: живот, дело, време“ којом се обележава 200 година од рођења Ђуре Даничића, урађена су два библиографска прилога: „Библиографија Ђуре Даничића (1976–2024)“ (113 јединица) и „Одабрани радови о Ђури Даничићу“ (369 јединица). Ауторка оба прилога је библиотекар-редак-

тор Вера Тодоровић. У Библиотеци је приређен зборник радова о сабраним делима академика Мира Вуксановића *Земља обрасла речима* (издање Огранка САНУ у Новом Саду).

Дигитални архив издања САНУ (ДАИС): У репозиторијум ДАИС уносе се издања САНУ у ПДФ формату и подаци о њима. Каталогизација Галерије САНУ, монографије у издању САНУ, *Билтен* Фонда САНУ за истраживања у науци и уметности и *Годишњак* САНУ уносе се у целини. Код осталих издања САНУ, тј. зборника радова и периодичних публикација, издавају се појединачни радови и сваки се уноси засебно. Издања САНУ и радови објављени у њима депонују се са одложеним приступом тј. са забраном приступа и преузимања документа пре истека две године од датума објављивања. Поред уношења радова, монографија и серијских публикација чији је издавач САНУ, корисницима ДАИС-а пружане су информације о издањима и њиховој доступности у најкраћем могућем року, а ауторима радова, на њихов захтев, радови су били достављани електронском поштом. Подаци о депонованим издањима САНУ и радовима уносе се детаљно и по потреби, ради уједначавања, ажурирају. Сваком депонованом издању или раду додељују се кључне речи на српском и енглеском језику. Током 2025. у репозиторијум ДАИС унето је укупно 8 монографија и 154 рада из 12 зборника. Додељено је преко 700 кључних речи на српском и енглеском језику. Библиотекари задужени за овај посао имају привилегије администратора репозиторијума ДАИС.

Остали послови: Осим својих редовних послова, запослени у Библиотеци обављали су и послове у Комисији за пријем поклона у Библиотеку САНУ и у Комисији за ревизију и отпис грађе, потом административне послове у вези са царином, као и друге послове, ван делокруга рада Библиотеке: пријем посетилаца у оквиру обилазака Палате САНУ, рад у комисијама за попис и отпис САНУ, лектура и коректура записника Извршног одбора и Председништва САНУ, фотографисање скупова, припрема материјала за скупове, прикупљање и обрада документације за Аудио-визуелни архив и центар за дигитализацију САНУ, технички прелом текстова итд.

Рад галерија САНУ

Галерија САНУ

Изложбе у САНУ: 1. *Додо. Историја природе 1953–2000*: 21. децембар 2024 – 2. март 2025. На отварању је говорнице најављивала

водителјка. Присутне је поздравио управник Галерије САНУ академик Душан Оташевић, о изложби су говорили аутор изложбе Амарант Зидон и председник Центра Жорж Помпиду Лоран Ле Бон, изложбу је отворио потпредседник САНУ академик Миодраг Марковић. Број посетилаца од 1. јануара до 2. марта 2025: 34.601; укупно: 42.756. Аутор изложбе: Амарант Зидон. Аутори поставке: Фондација „Плаво“ и Катарина Живановић. Графички дизајн изложбе: Исидора М. Николић. Изложба је приређена у сарадњи са Фондацијом „За српски народ и државу“ и Фондацијом „Плаво“. Штампан је двојезични (српско-енглески) каталог – монографија број 164 у серији *Галерија Српске академије наука и уметности*: Амарант Зидон, *Дадо. Историја природе 1953–2000*, Београд 2024. са 99 прилога у боји и 17 црно-белих фотографија и друго издање истог каталога – монографије број 164 у серији *Галерија Српске академије наука и уметности*: Амарант Зидон, *Дадо. Историја природе 1953–2000*, Београд 2025. Током изложбе емитовани су филмови *Сусрети са Дадом*, аутора Рајка Церовића, ТВ Титоград 1971. и *Дадо. О пролазности и трајању* аутора Сање Блечић, у сарадњи са Снежаном Никчевић, Радио телевизија Црна Гора 2023. У оквиру изложбе 31. јануара одржан је пратећи програм „Дадо кроз речи и слике“ конципиран као разговор о стваралаштву Миодрага Дада Ђурића и интересовању француског филозофа Жила Делеза за његово дело. Учесници разговора били су Амарант Зидон, ауторка изложбе и ћерка уметника, Франсоа-Мари Дејрол, уредник издавачке куће Éditions de l'Atelier contemporain, Камини Велоди са Royal College of Arts и преводилац Пол Бак. Изложбу је финансијски подржало Министарство културе Републике Србије и Фондација „За српски народ и државу“. 2. *Илија Босиљ: тријумф уметности*: 25. март – 8. јун 2025. На отварању је говорнике најављивала водитељка Ксенија Косић. О изложби је говорила рецензент Тијана Палковљевић Бугарски, изложбу је отворио управник Галерије САНУ академик Душан Оташевић. Број посетилаца: 31.951. Аутор изложбе: Ивана Башичевић Антић. Аутори поставке: Ивана Башичевић Антић, Исидора Николић и Катарина Живановић. Графички дизајн изложбе: Исидора М. Николић. Изложба је приређена у сарадњи са Фондом „Илија и Мангелос“. Штампан је двојезични (српско-енглески) каталог – монографија број 165 у серији *Галерија Српске академије наука и уметности*: Ивана Башичевић Антић и други, *Илија Босиљ: тријумф уметности / Ilija Bosilj: The Triumph of Art*, Београд 2025. са 149 прилога у боји и шест црно-белих фотографија. Током изложбе емитован је документарни филм „Илија Башићевић Босиљ“, Центара филма у режији Жике Митровића. У априлу, мају и јуну организовано је осам ауторских

вођења кроз поставку. Одржан је стручни разговор „Однос Мангелос–Босиљ: разговор о приступима тумачењу дела Илије Босиља“ 30. маја, у којем су учествовали проф. др Јеша Денегри, Биљана Томић и др Тијана Палковљевић Бугарски, док је модераторка била ауторка изложбе др Ивана Башичевић Антић. 3. *Стојан Ђелић. Померене границе простора*: 24. јун – 14. септембар 2025. На отварању је говорнице најављивала водитељка. О изложби је говорила рецензент Ирина Суботић, изложбу је отворио управник Галерије САНУ академик Душан Оташевић. Број посетилаца: 16.472. Аутор изложбе и поставке: Зоран Ерић. Графички дизајн и визуелни идентитет: Милена Кордић и Андреј Долинка. Штампан је двојезични (српско-енглески) каталог – монографија број 166 у серији *Галерија Српске академије наука и уметности*: Зоран Ерић, *Стојан Ђелић. Померене границе / Shifted Boundaries od Space, Stojan Ćelić*, Београд 2025. са 66 реородукција радова у боји и тринаест црно-белих фотографија. Током изложбе емитован је и телевизијски филм „Оставштина за будућност – Стојан Ђелић“, 1985, РТС. Током јула, августа и септембра организована су ауторска вођења кроз изложбу – четири јавна и пет вођења за најављене групе. У Галерији САНУ 23. августа у 19,00 часова одржан је јавни разговор „Легат Стојан Ђелић – наслеђе, одговорност и савремена перспектива“ посвећен формирању Легата „Стојан Ђелић“ и питањима очувања уметничког наслеђа у институционалном оквиру. У разговору, који је модерирала шеф Изложбеног салона Галерије САНУ др Катарина Живановић, учествовали су професорка емерита Ирина Суботић, наследница уметника и једна од донатора Легата Милена Зарић, заменица управника Галерије САНУ Јелена Межински Миловановић и аутор изложбе др Зоран Ерић. Реализована је промоција монографије о Ивани Симеоновић Ђелић – иницијатору формирање Ђелићевог летата у САНУ, на којој су 8. септембра у 19,00 часова говорили академик Душан Оташевић, Драгица Вуковић, Бојана Бурић, проф. Радомир Кнежевић и Сава Ристовић, док је програм модерирала др Милена Јокановић. 4. *Младен Србиновић: свих ствари мера је човек*: 30. септембар – 7. Децембар. На отварању изложбе говорили су др Ана Ракић и управник Галерије САНУ академик Душан Оташевић. Изложбу је отворила директорка Музеја савремене уметности Маријана Коларић. Број посетилаца: 26.040. Аутор пројекта и кустос изложбе: Катарина Живановић. Аутори изложбе: Светлана Митић и Мирко Кокир. Дизајн поставке: Исидор М. Николић. Изложба је приређена у сарадњи са Музејем савремене уметности у Београду и низом институција и појединаца, а уз посебну подршку Ане Србиновић, кћерке уметника која је, осим уступања дела

омогућила и увид у документацију свога оца. Штампан је двојезични (српско-енглески) каталог – монографија број 167 у серији *Галерија Српске академије наука и уметности*: Светлана Митић, Мирко Кокир, Младен Србиновић: *свих ствари мера је човек / Of All Things the Measure is Man*, Београд 2025. са 131 репродукцијом дела у боји и 17 црно-белих документарних фотографија. Током изложбе емитован је телевизијски филм „Оставштина за будућност – Младен Србиновић“, 1986, РТС. У оквиру пратећег програма изложбе организована су ауторска вођења кроз изложбу – пет јавних вођења и девет вођења за најављене групе током октобра, новембра и децембра. Предавање „Три међународна наступа Младена Србиновића“ др Ане Ракић одржано је 29. новембра у 13,00 часова. Изложбу је финансијски подржало Министарство културе Републике Србије. 5. *Ђуро Даничић: оданост језику*: 23. децембар 2025 – планирано је да изложба траје до 15. марта 2026. На отварању изложбе уз модерацију присутне је поздравио управник Галерије САНУ академик Душан Оташевић, о изложби је говорила аутор академик Злата Бојовић, а изложбу је отворио председник САНУ академик Зоран Кнежевић. Број посетилаца у 2025. 4.118. Аутор изложбе: Злата Бојовић. Кустоси изложбе: Катарина Живановић, Милена Јокановић. Дизајн изложбе: Милена Кордић, Исидора М. Николић. Изложба је приређена у сарадњи са Аудиовизуелним архивом и Центром за дигитализацију САНУ, Архивом САНУ, Одељењем језика и књижевности САНУ, Библиотеком САНУ, Музејем града Београда, Музејем науке и технике, Галеријом Матице српске, Матицом српском, Народним музејем Србије, Институтом за српски језик САНУ и Катедром за српски језик са јужнословенским језицима Филолошког факултета Универзитета у Београду. Штампан је каталог – монографија број 168 у серији *Галерија Српске академије наука и уметности*: Злата Бојовић, *Ђуро Даничић: оданост језику*, Београд 2025. са 158 прилога у боји и 27 црно-белих илустрација. У припреми је и енглеско издање. Током изложбе емитује се документарни филм тима HUMANMADE, продуциран посебно за ову изложбу. Изложбу је финансијски подржало Министарство културе Републике Србије.

Изложбе које је Галерија САНУ организовала изван Галерије САНУ у Београду: 1. *Легат Олге Јеврићу САНУ, збирка малог и средњег формата – Композиција и структура*.

Галерија Николе Коке Јанковића, Крагујевац, 12. децембар 2024 – 12. март 2025. Аутор изложбе: Жаклина Марковић. Израђени су каталог, плакат, позивница и дигитална презентација скулптура у ротацији. 2. *Урош Предић и његова дела у Српској академији наука и уметности*.

Галерија *Мостови Балкана*, Крагујевац, 8 – 26. мај. Аутор изложбе: Јелена Межински Миловановић. 3. *Из Одељења уметности Српске академије наука и уметности. Радови ликовних уметника академика из Уметничке збирке САНУ*. Музеј Херцеговине, Требиње, 27. јун – 10. август. Аутор изложбе: Јелена Межински Миловановић. 4. *Зрно жита, Душан Оташевић*. Градска галерија Ужице, Ужице, 7–29. октобар. Аутор изложбе: Жаклина Марковић. Израђени су каталог (аутор Жаклина Марковић), плакат и позивница.

Изложбе и публикације у припреми у Галерији САНУ: 1. *Иуропству – слобода! Српска уметност за време Другог светског рата*. Одржани су састанци са ауторком Ирином Томић и дефинисани су термини и сви оквири за систематичну припрему реализације пројекта на чему у овој фази ради ауторка. 2. *Добитници Награде Фондације „Владимир Величковић“*. У везу са припремом изложбе у току су консултације са руководиоцем пројекта из Галерије Хаос Борком Божовић и дефинисање избора аутора чији ће се радови излагати, као и договори о начину финансирања изложбе. Члан Стручног савета Галерије дописни члан САНУ Мрђан Бајић сугерисао је да се за аутора изложбе ангажује стручњак који се бави цртежом – Мирослав Карић. 3. *Свети Сава*. Поводом обележавања осамсто педесет година од рођења Светог Саве одржан је низ састанака ауторског тима Музеја Српске православне цркве на челу са директором Владимиром Радовановићем са представницима САНУ, односно Галерије САНУ. Направљен је концепт реализације пројекта. Планирано је учешће и академика Гојка Суботића, Миодрага Марковића и Драгана Војводића. Обављени су и састанци са Академијиним тимом који ради на адаптацији новог концертно-изложбеног простора САНУ у згради у Кнеза Михаила 36, јер се планира излагање дела поставке у овом простору. 4. *Александар Белић*. Са секретаром надлежног Одељења језика и књижевности академиком Златом Бојовић дефинисано је да се ова изложба, у оквиру обележавања јубилеја академика коме САНУ посвећује 2026. годину, реализује у сарадњи са Институтом за српски језик САНУ, као и Одељењем историјских наука САНУ. 5. *Архитекта Милан Злоковић: модернизам у пропорцијама*. Настављена је сарадња са представницима Фондације Милана Злоковић. 6. *Бранислав Митровић*. Обављени су први разговори са представницима ауторског тима пројекта и аутором изложбе. 7. *Од авангарде до традиције*. Уз подршку пројекту академика Владимира С. Костића и Душана Оташевића и дописног члана САНУ Мрђана Бајића, остварени су први контакти са представницима ауторског тима – Добрилом Денегри, Јерком Денегријем и Биљаном Томић,

одржан је иницијални састанак језгра тима и упућени су дописи надлежним институцијама, у првом реду Студентском културном центру у Београду, како би аутори могли да интензивирају истраживања потребна за припрему поставке и публикације. Добрила Денегри је дефинисала предлог концепта изложбе. 8. Добитници Награде „Иван Табаковић“. Избором другог добитника награде у оквиру обновљене награде „Иван Табаковић“ 2025. дефинисано је да се за 2027. припрема изложба Раше Тодосијевића и Биљане Ђурђевић.

Односи с јавношћу и друге активности: На конференцији *Interpret Europe, Heroes, anti-heroes and villains: How we (re)create, use and dismantle them?* која је реализована 11–14. априла у Варшави учествовала је др Катарина Живановић. У Галерији САНУ 15. јуна реализована је представа „Цуца и Богдан. Неизречено“, мултимедијални и интерактивни театарски пројекат Театра младих *Мишоловка*, која је добила посебно признање Националног комитета ИСОМ-а Србија за изузетну употребу интерпретативних алата у очувању културне баштине, као подршка музејском театру, који повезује визуелне и извођачке уметности с циљем презентације културног наслеђа и подршка независним омладинским театрама и развоју савремених форми уметничке презентације. Текстом „Мемоари Паје Јовановића и Српска академија наука и уметности“ презентован је део фонда радова Паје Јовановића у оквиру Уметничке збирке САНУ (Јелене Межински Миловановић), чиме је Галерија САНУ допринела презентацији мемоарског рукописа Павла Паје Јовановића из Архива САНУ, који је издавач Академска књига штампао у својој библиотеци *Memoria* у октобру као *Мемоаре сликара, први део*, Београд 2025. Радам *Урош Предић и његова дела у Српској академији наука и уметности* (Јелене Межински Миловановић) Галерија САНУ је допринела раду научног скупа *Урош Предић – уметност између живота и сећања* који је 21. октобра у својим просторијама у Новом Саду организовала Матица српска. Галерија САНУ је, посебно у области превода материјала са руског језика о академику Василију Верешчагину, сарађивала са коаутором пројекта *Василиј Васиљевич Верешчагин (1842–1904) и Риста Марјановић (1885–1969)*, Снежаном Неговановић из Завода за заштиту споменика културе града Београда (други коаутор је Сергеј Терентјевич Аксентјев из Русије), на реализацији изложбе отворене 25. децембра у Кући краља Петра у Београду. Галерија је учествовала у редовним активностима везаним за награду САНУ „Иван Табаковић“. Настављена је сарадња са Галеријом *Хаос* на организовању конкурса, додељивању награ-

де и реализацији изложбе добитника награде уметницима до 40 година за цртеж Фондације „Владимир Величковић“.

Награде и признања: За пројекат *Кун: уметник, радник, борац* ауторки Мишеле Блануше, Виде Кнежевић и Ане Панић, Галерија Српске академије наука и уметности, уз Музеј савремене уметности и Музеј Југославије добила је Посебно признање за 2025. од International Council of Museums, Србија. Признање је додељено 20. маја. Монографија *Палата Српске академије наука и уметности* аутора проф. Милана Просена, у чијој реализацији је учествовала Галерија САНУ и у оквиру које је представљено дело Аладара Рихтера из Уметничке збирке САНУ, добила је Награду за научни допринос књиге на осмом Фестивалу хуманистике, културе и уметности „Пази шта читаш“. Аутор монографије Милан Просен за ову публикацију добио је **Награду „Александар Дероко“** која се додељује сваке друге године са циљем да се подстакне уметничко стваралаштво и сачува културно наслеђе на општини Стари град, као и **Награду „Ранко Радовић“** у категорији критичко-теоријских текстова о архитектури, урбанизму и граду коју додељују Удружење ликовних уметника примењених уметности и дизајнера Србије (УЛУПУДС), као оснивач, и Архитектонски факултет Универзитета у Београду, Факултет техничких наука Нови Сад – Департман за архитектуру и урбанизам, Институт за архитектуру и урбанизам Србије, Задужбина Илије М. Коларца, Урбанистички завод Београда, Инжењерска комора Србије и Радио-телевизија Србије, као суоснивачи.

Документација (изложбе и ликовни уметници): Продужена је устаљена сарадња на припреми и одабиру материјала за представљање изложби Галерије на интернет сајту САНУ са сарадником за односе с јавношћу САНУ. Припремала се дигитална презентација изложби и других догађаја у организацији Галерије САНУ, односно електронски плакати за изложбену и концертну делатност за екране у излогу Галерије САНУ у улици Кнеза Михаила и у холу зграде САНУ. Настављено је прикупљање документације о ликовним уметницима академицима и активностима Галерије из дневне штампе и средстава јавног информисања за хемеротеку, углавном преко система веб-клипинга (press clipping у електронском облику) са интернет адресе www.ninamedia.co.rs (чланци се штампају и улажу у хемеротеку: око 2200 јединица о академицима и око 800 јединица о изложбама). Наставиљено је снимање отварања и поставке изложби за фототеку Галерије САНУ (Веселин Милуновић, Јово Марјановић и Алекса Мишковић), прикупљају се колор фотографије на папиру и у електронској форми (tif, jpg – око 250 израђених фотографија

и око 811 електронских снимака пет изложби одржаних током године). Настављена су снимања камером свих поставки изложби и других догађаја у организацији Галерије САНУ (Студио *Дизниленд* из Београда). Континуирано се прикупља документација и фотодокументација о животу и раду ликовних уметника чланова САНУ и о активностима Галерије. У инвентарну књигу документације о изложбама инвентарисано је 21, а у књигу документације о академицима 33 нове јединице. Библиотека Галерије САНУ је увећана за 25 нових каталожских јединица/публикација. Настављена је сарадња са Аудиовизуелним архивом и центром за дигитализацију САНУ за који су, преко Драгослава Боре, достављани штампани материјали и документација о изложбама и пратећим програмима изложби (у штампаном и дигиталном облику). Настављена је повремени дигитализација, односно дигитално снимање појединих докумената из фонда Документације Галерије САНУ о академицима и изложбама, углавном за потребе стручњака – корисника, институција и сарадника Галерије САНУ.

Уметничка збирка: Настављено је инвентарисање Збирке у компјутерском инвентарном списку, инвентарној књизи и електронским картонима. У току је преузимање Легата „Стојан Ђелић“ – поклоне који су, према жељи удовице Стојана Ђелића – Иване Симеоновић Ђелић, реализовали њени сестрићи Милена и Марко Зарић, као и три скулптуре – поклоне академика Саве Халугина и радова дописног члана САНУ Миодрага Табачког. У току је и придруживање попису уметничких дела, о којима бригу води Галерија САНУ, композиције на керамичким плочама за сто аутора Милоша Бајића, која је до сада евидентиран само у оквиру намештаја који је део Задужбине Бранка Ђопића. Довршена је конзервација следећих дела из фонда Уметничке збирке САНУ: *Олга Јеврић, Мушки портрет*; *Олга Јеврић, Портрет мушкарца коврджаве косе*; *Олга Јеврић, Портрет дечака*; *Олга Јеврић, Биста Николе Грујића*; *Олга Јеврић, Релјеф 1, 2 и 3 (триптих)*. Конзервирана је керамичка плочица из целине за сто за који је композицију израдио Милош Бајић у оквиру намештаја који је део Задужбине Бранка Ђопића. *Легат Олге Јеврић*: Настављени су обрада и евидентирање архивске грађе у електронским записима, скениране јединице хемеротеке унете су у базу података Легата Олге Јеврић, редовно је ажурирана база података. Легат је током године био отворен за организоване посете сваке среде и видело га је око 500 посетилаца. *Појединачно излагање дела у земљи и иностранству: У Галерији САНУ* у периоду јун – септембар на изложби *Стојан Ђелић. Померене границе простора* из Уметничке збирке изложени су радови Стојана Ђелића,

Предео I, 1961, инв. бр. 201 и *Ехо XII*, 1978, инв. бр. 1494; У периоду септембар – децембар на изложби *Младен Србиновић: свих ствари мера је човек* из Уметничке збирке изложен је рад Младена Србиновића, *Цвеће и скулптура*, 1958–1960, инв. бр. 227; На изложби *Ђуро Даничић: ода-ност језику* у децембру изложен је рад Стеве Тодоровића, *Портрет Ђуре Даничића*, 1908–1910, инв. бр. 153; Изван САНУ: у Музеју Херцеговине у Требињу од 12. фебруара до 15. марта, у Галерији Матице српске од 16. маја до 31. августа, па у Музеју Југославије на изложби *Спорт у уметности. Уметност спорта*, у периоду од 23. септембра 2025. до 18. јануара 2026. изложена су два цртежа Ивана Радовића, *Три тенисера I*, инв. бр. 2431 и *Три руке с рекетима*, инв. бр. 2434; У Halle für Kunst Steirmark, Грац, Аустрија на изложби *Будућност Меланхолије* од 21. марта до 6. јуна изложено је пет скулптура Олге Јеврић, *Комплементарне форме I б*, 1956–1959, инв. бр. 2678; *Центрипетална форма I*, 1964–1965, инв. бр. 2680; *Форма у настајању II*, 1969–1973, инв. бр. 2784; *Аксијална агломерација*, 1969–1971, инв. бр. 2780 и *Астатична композиција II а*, 1969–1975, инв. бр. 2737; У Музеју савремене уметности у Београду на изложби *Музикалност и скулптуралност*, у периоду од 6. новембра 2025. до 2. марта 2026. изложене су две скулптура Олге Јеврић, *Хирошима I*, 1959, инв. бр. 2693 и *У низу*, 1966–1967, инв. бр. 2738; У сарадњи са Музејем савремене уметности у Београду, на изложби *Владимир Величковић: фигура као израз егзистенције* у Музеју савремене умјетности Републике Српске у Бања Луци, у периоду од 30. октобра 2025. године до 30. јануара 2026. године изложена су два рада Владимира Величковића – *Без назива*, 1965, инв. бр. 2094 а и *Тела*, 2012, инв. бр. 2909; На изложби *Лазар Вујаклија: протест према себи* Музеј наивне и маргиналне уметности у Јагодини у периоду од 16. децембра 2025. до 24. маја 2026. године излаже две слике *Јагње, село и сунце*, број (Ћ)27 и *Цвеће и птице*, број (Ћ)67 и сериграфију *Пастир*, број (Ћ)81 Лазара Вујаклије из Задужбине Бранка Ћопића; *Распоређивање уметничких дела у просторијама Академије*: Приликом измена у сталној поставци у заједничким просторијама и кабинетима у зградама САНУ и у депоу Уметничке збирке САНУ премештено је тридесет једно дело.

Концертна делатност: У оквиру циклуса концерата у Галерији САНУ организовано је 62 концерта. На њима је наступило 120 извођача: 80 солиста, 19 клавирских сарадника, 3 камерна ансамбла. Одзив публике био је добар. Укупно је било око 7.440 посетилаца. Највећи број учесника је из Београда. Поред тога, остварена су гостовања солиста и ансамбала из других градова Србије – Новог Сада и Ђуприје. Наступали

су и уметници из других држава – Русије, Енглеске, Аустрије, Кореје и Француске. Остварена је даља сарадња са Културним центром Београда кроз Фестивал чембала, као и са Музиколошким институтом САНУ. Додела награде „Станојло Рајичић“ за концертну сезону 2023/2024 одржана је 16. јуна, а добитник је млади једанаестогодишњи виолиста и виолиниста из Русије Тимофеј Степанов. На аудиције, које су у току године одржаване ради ангажовања младих уметника – дебитаната на концертном подијуму, изашло је 15 кандидата. У 2024. години од Министарства културе Републике Србије добијена средства за одржавање концерта „Камерна музика композитора – академика“ у износу од 920.000,00 динара, у Културном центру „Иво Андрић“ у Пекингу, због расположивих термина, утрошена су за реализацију пројекта 15. марта 2025. На концерту су изведене композиције: Душана Радића, Василија Мокрањца, Исидоре Жебељан и Ивана Јевтића. Учествовали су Душан Панајотовић – виолина, Марина Поповић – виола и Игор Дражевић – клавир. Концерту је присуствовао руководилац концертне делатности Галерије САНУ академик Иван Јевтић.

На концертима у Галерији САНУ наступили су уметници: Ђурђица Алексић, виолина, Катарина Хаџи Антић-Татић, клавир, на програму: Бах, Брамс, Сарасате; Огњен Милосављевић, клавир, на програму: Бетовен, Берг, Шопен; Сергеј Скелеџија, виолина, Хилада Шван, клавир, на програму: Паганини, Моцарт, Вијењавски, Сибелијус; Нађа Комленић, виолина, Наташа Шарчевић, клавир, на програму: Форе, Исаи, Глинка, Виетан; Никола Тодоровић, клавир, на програму: Бах, Рамо, Скрјабин, Рахмањинов, Губајдулина, Василије Басараб, клавир, на програму: Бах, Алкан, Шопен, Скрјабин; Вече Бетовена: Уки Оваскаинен, клавир, на програму: Бетовен (13.02, 13.03, 14.04, 15.05, 19.06.) ; Ана Цветковић-Стојнић, сопран, Милош Драгић, кларинет, Душан Тороман, клавир, Владимир Стојнић, клавир, на програму: Шуберт, Рахмањинов, Деспић, Рим; Сара Ристановић, виолина, Нури Ли, клавир, на програму: Бах, Лист; Ана Деде, клавир, на програму: Моцарт, Хинастера, Јевтић; У Сусрет 53. Међународном такмичењу музичке омладине Београд: Богдан Ђурановић, фагот, Катарина Јосифоска, виолина, Симона Деретић, виолина, Маша Филиповић, виола, Исидора Крмпотић, чело, Саша Кваић, контрабас, на програму: Девијен, д' Пуи, Франсе; Добитник награде „Невена Поповић“: Владимир Аћимовић, клавир, на програму: Шуман, Шопен; У Сусрет 53. Међународном такмичењу музичке омладине Београд: Милица Ристић, флаута, Филип Милосављевић, клавир, Суделују: Никола Марјанов, кларинет, Адриен Куктин, клавир, на про-

граму: Бах, Жоливе, Чајковски, Тафанел, Бацини, Сен-Санс; Бојана Шеровић, виола, Уки Оваскаинен, клавир, на програму: Бах, Прокофјев, Јевтић, Брамс; У Сусрет 53. Међународном такмичењу музичке омладине Београд: Катарина Маријанов, кларинет, Уки Оваскаинен, клавир, на програму: Копланд, Ковач, Штаткић, Франсе; Марија Лазић, обоа, Михаило Саморан, кларинет, Страхиња Радоичић, флаута, Ненад Јанковић, фагот, Вања Шћепановић, клавир, на програму: Јевтић; Трио Сириус: Јелена Шпановић, виолина, Ђорђе Милошевић, виолончело, Ружица Гојковић, клавир, на програму: Капустин; Давуд Веснић, клавир, на програму: Шопен; Анђела Јосифоски, виолина, Катарина Хаџи Антић-Татић, на програму: Хиндемит, Куртаг, Брамс, Шуман; Дарија Чањи, виолина, Уки Оваскаинен, клавир, на програму: Прокофјев, Моцарт, Шимановски; Јелисавета Зорић, виолина, Ивана Павловић, клавир, на програму: Бах, Равел, Прокофјев, Паганини; Огњен Рашовић, виолончело, Теа Андријић, клавир, на програму: Бах, Бетовен, Пјати, Наташа Ковачевић, виолина, Уки Оваскаинен, клавир, на програму: Григ, Дебиси, Бабић, Блох; Јана Маринковић, клавир, на програму: Шопен, Бетовен, Рахмањинов, Шепић; Јована Савић, виолина, Јелена Петровић, на програму: Франк, Равел; Петра Миљковић, виолончело, Уки Оваскаинен, клавир, на програму: Јевтић, Вивалди, Бетовен, Прокофјев; Небојша Максимовић, клавир, на програму: Шопен, Шуман, Скрјабин, Сен-Санс; Лука Митровић, виолина, Јована Стојановић, клавир, на програму: Вијењавски, Бах, Менделсон; Омаж Францу Листу: Сенка Симоновић, клавир, на програму: Лист; Нина Ракочевић, виолина, Уки Оваскаинен, клавир, на програму: Пуланк, Вијењавски; Додела награде „Станојло Рајичић“: Тимофеј Степанов, виолина и виола, Наталија Татић, клавир, на програму: Бах, Григ; Исидора Синадиновић, клавир, на програму: Шуман, Шопен; Јелена Јовановић-Петровић, клавир, на програму: Скарлати, К.Ф.Е Бах, Андоновска, Деспић; Музиколошки институт САНУ: Примењена музикологија и етномузикологија, концерт традиционалне, црквене и уметничке музике. Учествују: Хор полазника Летње школе црквеног појања „Корнелију у спомен“, Изворне певачке групе из Бољевца и Алексинца и сарадници Музиколошког института САНУ. Ана Гвозденовић, сопран, Владимир Глигорић, клавир, на програму: Малер, Деспић, Вагнер; Ања Јанеш, виолина, Наташа Срдич-Јан, клавир, на програму: Бах, Бетовен, Шосон, Сен-Санс; Дуња Стојковић, виолина, Наташа Шарчевић, клавир, на програму: Моцарт, Брамс, Пуланк; Стојанка Пешић, виолина, Жељко Тамбурић, виолончело, Никола Зарингер, клавир, на програму: Исаи, Моцарт, Бах; Солисти школе за музичке таленте из Ђуприје: на програму: Телеман,

Бенда, Сарасате, Пјати, Вијељавски, Форе, Вијетан; Музиколошки институт САНУ: Свечани концерт поводом отварања међународне конференције Симфонијска музика после 1945. године, Клавирски трио Corda: Уна Станић, виолина, Немања Станковић, виолончело, Владимир Милошевић, клавир, на програму: Шостакович; Музиколошки институт САНУ: Концерт клавирске музике српских академика у оквиру међународне конференције Симфонијска музика после 1945. године, Уки Оваскаинен, клавир, на програму: Коњовић, Рајичић, Ристић, В. Мокрањац; Међународни фестивал Чембало, жива уметност: Магдалена Хасибедер, чембало, на програму: Поглети, Рихтер, Муфат, Фукс; Дијео Руенес Рубиалес, чембало, на програму: Купрен; Међународни фестивал Чембало, жива уметност: Музика Венеције 17. и 18. века: Светлана Стојановић Кутлача, чембало, на програму: Пики, Стораче, Фрескобалди, Скарлати, Хендл, Бах; Кјара Тибони, чембало, на програму: Страдела, Фрескобалди, Фишер, Дифли, Бах; Дуња Ненадовић, виола/виолина, Наташа Шарчевић, клавир, Петар Тошков, клавир, на програму: Хумел, Шуман, Исаи, Пуланк; Јана Вељовић, виолина, Емилија Синадиновић, виолончело, Ахђела Јовићевић, клавир, на програму: Шостакович, Бабацањан; Солисти школе за музичке таленте из Ђуприје: на програму: Бах, Сен-Сан, Глук, Исаи, Попер, Телеман; Нина Ракочевић, виолина, Уки Оваскаинен, клавир, на програму: Шуман, Синдинг, Сарасате, Исаи; Ирена Панић, флаута, Сања Кнежевић-Гавриловић, клавир, на програму: Телеман, Боамортије, Шуман, Деспић, Боца, Ибер; Ариф Кобилић, виолина, Петар Тошков, клавир, на програму: Шуман, Сибелијус, Крајслер, Вијељавски, Блох, Чајковски; учествује: Јелена Трипковић, виолина; Елена Медић, флаута, Драгана Раић, клавир, на програму: Бах, Пуланк, Бизе; Косово и Метохија у уметничкој и извођачкој перцепцији – од традиције до савремености, учествују: Јасмина Трумбеташ, сопран, Јана Јовановић, сопран, Саша Божидаревић, тенор, Симонида Родић, флаута, Анита Трнавац, флаута, Ђорђе Милошевић, виолончело, Јелена Радоичић, клавир, Петар Илић, клавир, Марија Глуваков Меденица, клавир, Радан Јовановић, клавир, на програму: Мокрањац, Деспић, Јевтић, Големовић, Аранђеловић Расински, Ђатовић, Огњановић, Илић; Клеопатра Пајић, флаута, Драгана Раић, клавир, на програму: Бах, Рајнеке, Јевтић, Карг-Елерт, Дитије; Урош Адамовић, виолина, Катарина Хаџи Антић-Татић, клавир, на програму: Бах, Моцарт, Франк; Лео Борисављевић, клавир, на програму: Скарлати, Моцарт, Петровић, Лист.

Галерија науке и технике САНУ

У току 2025. године Галерија науке и технике САНУ је реализовала укупно 12 изложби и богат пропратни програм у виду предавања, стручних вођења, округлог стола и конференције. Када је у питању издавачка делатност, објављена су 4 каталога изложби у серији Галерије науке и технике: број 56, 57, 58 и 59.

Одржане изложбе у 2025 години: Простор града – простор природе, организација: Завод за заштиту природе Србије и Галерија науке и технике САНУ, 26. децембар 2024. године - 31. јануар 2025. године. Број посетилаца на отварању: 52, укупан број посетилаца: 698; Цркве брвнаре Републике Српске – Чувари духовног живота и народне самосвести, аутор изложбе: Станко Костић, фотограф, организација: Галерија науке и технике САНУ, 6. фебруар – 1. март 2025. године. Број посетилаца на отварању: 97, укупан број посетилаца: 636. Изложбу је пратио истоимени каталог у серији ГНТ бр. 56; Изложба и манифестација „Недеља свести о мозгу 2025“. Организатор: Студентска секција Друштва за неуронауке Србије и Галерија науке и технике САНУ, 10 - 15. март 2025. године. Укупан број посетилаца: 765; Образовање за одрживи развој, аутори изложбе: Стеван Јокић и Љиљана Јокић, 20 - 27. март 2025. године. Укупан број посетилаца: 129; Пројекат Рука у тесту, у сарадњи са Француским институтом у Београду, организација: Галерија науке и технике САНУ; Мирис природе - заштићене биљне врсте у Србији, организација: Завод за заштиту природе Србије и Галерија науке и технике САНУ, 8 – 29. април 2025. године. Укупан број посетилаца: 526; Поглед кроз окулар, поводом 100 година од објављивања *Микрофотографског атласа нормалне хистологије*, аутор изложбе: др Нела Пушкаш. Организација: Галерија науке и технике САНУ и Медицински факултет Универзитета у Београду, 8 - 31. мај 2025. Број посетилаца на отварању: 115, укупан број посетилаца: 695; II. Међународни салон пејзажне архитектуре – Шта би било да нас нема?, организација: Удружење пејзажних архитеката Србије – УПАС и Галерија науке и технике САНУ, 12 – 12. јул 2025. године. Број посетилаца на отварању: 103, укупан број посетилаца: 625. Изложбу је пратио истоимени каталог у серији ГНТ бр. 57; Археологија на папиру и слици - 70 година од оснивања Одељења за документацију Археолошког института у Београду, аутор изложбе: др Милан Миловановић, организација: Археолошки институт у Београду и Галерија науке и технике САНУ, 18. август – 6. септембар 2025. Број посетилаца на отварању: 60, укупан број посетилаца: 360; 125 година енергетске електронике у свету, аутори из-

ложбе: академик Слободан Н. Вукосавић и проф. др Владимир А. Катић. Организација: Друштво за енергетску електронику из Новог Сада, Одељење техничких наука САНУ и Галерија науке и технике САНУ, 22. септембар - 11. октобар 2025. године. Број посетилаца на отварању: 52, укупан број посетилаца: 331. Изложбу је пратио истоимени каталог у серији ГНТ бр. 58; Биље и камење – геоботаничке скице, аутор изложбе: дописни члан САНУ Марјан Никетић, организација: Природњачки музеј у Београду и Галерија науке и технике САНУ,

17. октобар – 12. новембар 2025. године. Број посетилаца на отварању: 103, укупан број посетилаца: 739. Изложбу је пратио истоимени каталог у серији ГНТ бр. 59; Хероине: Снага Ромкиња! Аутори: Тим пројекта „Наслеђе еманципације: оснаживање Ромкиња кроз изградњу мрежа солидарности (ХЕРОИНЕ)“. Организатори: Етнографски институт САНУ, Ромски женски центар „Бибија“ и Филозофски факултет Универзитета у Београду и Галерија науке и технике САНУ, 17 - 29. новембар 2025. године. Број посетилаца на отварању: 112, укупан број посетилаца: 363; О архитектури 2025 - Пресеци и спајања дисциплина, организација: Асоцијација за развој одрживе урбане заједнице – СТРАНД и Галерија науке и технике САНУ, 3 - 17. децембар 2025. године. Број посетилаца на отварању: 79, укупан број посетилаца: 343; 60 година Муровог закона и 40 година Света компјутера, аутори изложбе: академик Зоран Љ. Петровић и Зоран Мошорински, организација: Галерија науке и технике САНУ, Свет компјутера, АД Политика, Математички институт САНУ, 24. децембар 2025. године – 24. јануар 2026. године. Број посетилаца на отварању: 85, укупан број посетилаца (до краја децембра): 262.

Од пратећих активности, организована су: стручна предавања у оквиру изложби Цркве брвнаре Републике Српске – Чувари духовног живота и народне самосвести; Предавање Културна баштина на мапама, уторак 18. фебруар 2025. године (25), проф. др Невена Дебљовић Ристић; Предавање „Православне дрвене цркве у Републици Српској - Оком архитекте, кроз примере, Тихомир Обрадовић, архитекта, уторак 25. фебруар 2025. године (20); Предавање Скулптура без намере - Српске цркве брвнаре, Петар Саздановић, архитекта, петак 28. фебруар 2025. године (33); Изложба и манифестација Недеља свести о мозгу 2025, понедељак 10. март 2025. године (67), предавања: Анђела Стекић Неуробиологија игре: Механизми разиграног понашања и Вукашин Чобељић Игра и њен значај: искуства здравственог психолога из Тиршове, уторак 11. март 2025. године (61), проф. др Милош Бајчетић Хајде да се (с)играмо: О

учењу кроз игру, проф. др Драган Хрнчић Мозак у виртуелној реалности: више од игре, среда 12. март 2025. године (59)

Љиљана Ранђић Читање може бити радовање - и за дислексичну децу, Јелена Лазић и др Милица Пејовић Милованчевић (Трибина) Значај игре у детињству за психо-физичко здравље у адултном добу, четвртак 13. март 2025. године (150), Урош Петровић Мисли кре:активно! Два и по психијатра (Трибина) Игра и људи. Петак 14. март 2025. године (85)

Маја Антонић Како и зашто игру користимо у терапијске сврхе, проф. др Елка Стефанова Превенција неуродегенеративних болести кроз игру - шта можемо да урадимо; Поглед кроз окулар *поводом 100 година од објављивања Микрофотографског атласа нормалне хистологије*, пратећи програм – предавања, предавач: др Нела Пушкаш, аутор изложбе; Субота, 10. мај 2025. године (12) Институт за хистологију и ембриологију Проф. др Александар Ђ. Костић – тајне из заборављене архиве; четвртак, 15. мај 2025. године (15)

Настава хистологије и ембриологије на Медицинском факултету у Београду – корени и ослонци; субота, 17. мај 2025. године (15) Историјат Института за хистологију и ембриологију кроз призму пројекта дигитализације заоставштине проф. др Александра Ђ. Костића; четвртак, 22. мај 2025. године (9); Микрофотографски атлас нормалне хистологије – прва тековина Фотографског одељења Хистолошког института; субота, 24. мај 2025. године (11), Улога др Александра Ђ. Костића у настанку и развоју медицинских филмова; четвртак, 29. мај 2025. године (4) Зграда Института за хистологију и физиологију – понос Медицинског факултета између два светска рата; субота, 31. мај 2025. године (10), Фотолабораторија проф. др Александра Костића и њен значај за хистологију и историју медицинске фотографије; 11. Међународни салон пејзажне архитектуре – Шта би било да нас нема? Пратећи програм: уторак, 17. јун 2025. године (15), Представљање награђених радова Салона; четвртак, 19. јун 2025. године

Предавања (42): *Пејзажни архитекта који још живи кроз своја дела* – Ратибор Ђорђевић др Ивана Сентић, пејзажни архитекта, (Пољопривредни факултет у Новом Саду), *Неискоришћени потенцијал предела – рекултивација против девастације*, др Сузана Гавриловић, пејз. арх. и др ум. Милена Путник, сликар (Шумарски факултет), *Пејзажни дизајн данас – моћ екстеријера и корисничког доживљаја*, Дејан Попов, пејз. арх. и дизајнер (Студио Landscape Factory, Београд); уторак, 24. јун 2025. године, Трибина (21)

Стратегија зелене инфраструктуре Београда – шта даље? Учесници панела: мр Аница Теофиловић, пејзажни архитекта (Урбанистички завод Београда), др Ана Граовац, архитекта (Нова планска пракса), др Борис Радић, пејзажни архитекта (Шумарски факултет), Александра Вукићевић, пејзажни архитекта (ЈКП Зеленило - Београд). Модератор: Мирјана Јовановић, пејз. арх; четвртак, 26. јун 2025. године, Контакт домаћих стручњака са пејзажним архитектама из Србије који раде у другим земљама света: *Шта све могу пејзажни архитекти данас?* (22), Учесници: Никола Николић – пејзажни архитекта у Уједињеним арапским емиратима, Петар Попара – пејзажни архитекта у Енглеској, Срђан Ивковић – пејзажни архитекта у Аустрији, Ђорђе и Александра Милић (IRI LANDSCAPE INC) – пејзажни архитекти у Калифорнији; Европска конференција о образовним истраживањима (ECER 2025), уторак 9. септембар - петак 12. септембар 2025. године, серије предавања, тематске области: Research on Global Citizenship Education, Digital Citizenship, Citizenship Identities and Cultural Perspectives, Research Insights on Initial Teacher Training, Network Meeting, Experiencing Citizenship at School and in the Local Community, Citizenship in Secondary Education, Countries' Perspectives on Citizenship, Co-creating an Effective Intervention to Increase the Political Self-efficacy of Disadvantaged Girls in 5 Countries, Teaching and Learning Approaches to Citizenship Education, Development and Promotion of Democratic Values in Schools, Citizenship, Peace and Democracy, Active Citizenship in the Community; Међународни симпозијум о енергетској електроници Ee2025,

уторак 7. октобар 2025. године, уводна реч, проф. Владимир Катић, Факултет техничких наука, Универзитет у Новом Саду, *Wireless Electric Vehicle (EV) Chargers - Challenges and Solutions*, Васић Мирослав, Мирковић Никола, *Partial Power processing Converters: The Myth, Reality and Proper Implementation of a Groundbreaking Concept*, Петар Грбовић, Meunard Thierry; четвртак 9. октобар 2025. године, *Delta-Sigma Modulation Technology in Electric Drives*, Anuchin Alecksey, Demidova Galina; Округли сто у оквиру изложбе Хероине: Снага Ромкиња! 24. новембар 2025. године, Положај Ромкиња у Србији са посебним освртом на родно засновано насиље над Ромкињама. Организатори: Бибија Ромски женски центар и Ромска женска мреже Србије у сарадњи са Одбором за проучавање живота и обичаја Рома САНУ и Етнографским институтом САНУ.

Што се тиче издавачке делатности у 2025. години издате су 4 публикације, каталози изложби: „Цркве брвнаре Републике Српске – Чуvari духовног живота и народне самосвести“ (Галерија науке и техни-

ке бр. 56), „II. Међународни салон пејзажне архитектуре – Шта би било да нас нема? (Галерија науке и технике бр. 57), „125 година енергетске електронике у свету“ (Галерија науке и технике бр. 58) и „Биље и камење – геоботаничке скице“ (Галерија науке и технике бр. 59).

Број посетилаца на изложбама 6472, пратеће активности 718.

Конзервација и откуп архивалија

Фондови Архива обogaћени су пријемом неколико поклона. Своју заоставштину предао је академик Коста Чавошки. Од академика Василија Крестића примљен је део његове заоставштине. Од Галерије САНУ добијен је део заоставштине академика Динка Давидова, а од Издавачке службе САНУ документа о Михаилу Петровићу Аласу из личне збирке Драгана Трифуновића. После прекида рада Архива САНУ у Сремским Карловцима, преузета су документа о раду те установе под Академијином управом. Из истог извора, у Историјску збирку уврштена су писма која је Вук Стефановић Караџић упутио Милици Стојадиновић Српкињи, као и део заоставштине Филарета Гранића. Госпођа Зорица Пелеш из Београда поклонила је део заоставштине проте Стеве Димитријевића.

Од Владимира Милинчића из Београда откупљени су део заоставштине Татомира Анђелића, пасош и фотографија Предрага Пеђе Милосављевића, пасош, чланска карта и легитимација Васе Чубриловића. Збирка одликовања увећана је за девет (9) одличја, те сада броји укупно 1.453 предмета. Завршени су послови конзервације и фотографисања свих одличја која до сада нису била подвргнута тим процесима, чиме су припремљена за представљање на постојећем сајту Збирке. Приручна библиотека Архива увећана је за 32 књиге и сада садржи 2.701 библиотечку јединицу.

Завршено је сређивање заоставштине Стевана Бошковића (Историјска збирка 13.391), Станка Опачића Ћанице (Историјска збирка 14.551), Ђорђа Пејановића (Историјска збирка 15.125) и Драгослава Аврамовића (Историјска збирка 15.171). Већи фондови, попут заоставштине Марка Ристића, Миодрага Ибровца и Бранка Ћопића, у поступку су архивистичке обраде.

Дигитализација: Пројекат дигитализације Старе збирке у Аудиовизуелном архиву и центру за дигитализацију САНУ, започет 2019. године, у завршној је фази. Остало је неснимљено осам (8) књига Старе збирке (бројеви 125, 263, 264, 309, 318, 320, 349 и 391), које није било могуће дигитализовати због начина на који су повезане. Снимљен

је, међутим, део грађе из Историјске збирке, по садржају близак Старој збирци, као и документа о Јосифу Панчићу. Крајем године започело је дигитализовање преписке Јована Цвијића.

Изложбе: Грађа Архива САНУ излагана је на следећим изложбама: *Аферим, Аћиме* у Народном музеју у Крагујевцу; *Урош Предић и његова дела* у Српској академији наука и уметности у Галерији „Мостови Балкана“ у Крагујевцу; *Петар Велики и Србија* у Руском дому у Београду; *Ђуро Даничић: оданост језику* у Галерији САНУ; Дигитализована грађа коришћена је за потребе изложби: *Андрић и Вишеград: од првих корака до незаборава* у Галерији „Петар Лубарда“ Андрићевог института у Вишеграду; *Иво Андрић и Италија – документа* у Трсту, Бањалуци и Београду; *Дена Дебељковић (1858-1915), липљански учитељ и парох у архивским документима* у ОШ „Браћа Аксић“ у Липљану и *Шпанија у свету Иве Андрића* у Институту „Сервантес“ у Београду

Рад читаонице: У читаоници Архива забележено је 370 посета од стране 162 истраживача из Србије и 15 истраживача из иностранства. За њихове потребе направљено је 2.839 ксерокс-копија и 1.972 дигиталних снимака.

Конзерваторска радионица: У конзерваторској радионици Архива обављена је конзервација 136 докумената, укупног обима 210 листова. У другој половини године у радионици је на волонтерској пракси била једна студенткиња мастер студија на одсеку конзервације на Факултету примењених уметности у Београду. За то време је од стране конзерватора оспособљена за самосталан рад на пословима конзервације и рестаурације.

Сређивање депоа 3 и других архивских просторија: У депоу 3 најпре је завршен поступак излучивања грађе током којег је изнета већа количина застарелих докумената, без икакве потребе за даљим чувањем. Након тога обављен је посао физичког чишћења депоа и изношења неупотребљивог канцеларијског намештаја. Санирана су најкрупнија оштећења зидова; простор депоа је окречен и офарбан, а унете су и нове металне полице за смештај грађе. У овом тренутку, у депоу 3 није била могућа замена „дотрајалих“ и оштећених прозора.

Центар за научноистраживачки рад САНУ и Универзитета у Крагујевцу

Издавачка делатност: Објављене су следеће публикације: Зборник радова под насловом *Шумадија: историја, језик и култура*, чији је уред-

ник академик Љубинко Раденковић. Штампаче зборника подржало је Министарство науке, технолошког развоја и иновација; Специјални број часописа *Journal of the Serbian Society for Computational Mechanics: 50 Years of the Finite Element Program PAK*, у суиздаваштву са Факултетом инжењерских наука Универзитета у Крагујевцу, Истраживачко-развојним центром за биоинжењеринг – БИОИРЦ из Крагујевца, Хјустонским методистичким истраживачким институтом – Одељењем за наномедицину, Институтом за водопривреду „Јарослав Черни” из Београда и Институтом за информационе технологије Крагујевац са Универзитета у Крагујевцу.

Научни и стручни скупови: Друга конференција Српског биолошког друштва „Стеван Јаковљевић” одржана је у Крагујевцу од 17. до 19. септембра. На конференцији је учествовало око две стотине учесника из двадесет универзитетских и научних институција, као и струковних удружења из Србије. Суорганизатори скупа су били Природно-математички факултет у Крагујевцу – Институт за биологију и екологију, Друштво за физиологију биљака Србије и Природњачки музеј у Београду; Светски дан науке обележен је 12. новембра у Универзитетској галерији, у суорганизацији са Универзитетом у Крагујевцу. У оквиру свечаног програма уручене су повеље и признања најцитиранијим истраживачима из одговарајућих научних области са Универзитета у Крагујевцу, а представљени су и резултати пројеката младих истраживача и уметника реализованих у школској 2024/25. години, финансираних заједничким средствима Универзитета у Крагујевцу и Центра за научно-истраживачки рад САНУ и Универзитета у Крагујевцу; Представљање најбољих пројеката одабраних на конкурс за младе научнике и уметнике Универзитета у Крагујевцу за школску 2025/26. годину одржано је 11. децембра у Ректорату Универзитета у Крагујевцу. На пети јавни позив пријављено је било дванаест, а одабрано пет пројеката. Том приликом представљени су садржаји одабраних пројеката, научна методологија која ће бити примењена у истраживањима, као и пројектни тимови који ће током наредне године учествовати у њиховој реализацији.

Промоције публикација: промоција зборника *Кнез Михаило Обреновић: време, живот, дело* одржана је 20. марта у Галерији Народног музеја у Чачку. На промоцији су говорили академик Милош Ђуран и аутори научних радова у зборнику – проф. др Александар Радовић, директор Историјског института у Београду, и др Милош Тимотијевић, научни саветник Народног музеја у Чачку. Модератор програма је била Делфина Рајић, директорка Народног музеја у Чачку; Промоција издавачке де-

латности Центра за научноистраживачки рад САНУ и Универзитета у Крагујевцу одржана је 15. априла у Свечаној сали САНУ. Програмом је председавао академик Миро Вуксановић, уредник Трибине Библиотеке САНУ. У програму су учествовали академик Милош Ђуран, академик Славенко Терзић и академик Вујадин Иванишевић; Промоција зборника *Кнез Михаило Обреновић: време, живот, дело* одржана је 14. маја у Народној библиотеци „Вук Караџић” у Крагујевцу, у оквиру традиционалне манифестације „Дани крагујевачке књиге”. На промоцији су учествовали академик Милош Ђуран и др Милош Тимотијевић, научни саветник Народног музеја у Чачку.

Предавања: Предавање под насловом “Metalloidrug Design: Bioinorganic Chemistry of the Rhenium(I)-tricarbonyl Fragment fac-[Re(CO)₃]⁺” одржао је доцент др Јакоб Кљун, са Факултета за хемију и хемијску технологију Универзитета у Љубљани, 26. јуна у Универзитетској галерији; Предавање дописног члана САНУ Игора Паштија, редовног професора Факултета за физичку хемију Универзитета у Београду, под насловом „Моделовање катализатора – од развијених површина до појединачних атома” одржано је 27. октобра на Природно-математичком факултету у Крагујевцу, у сарадњи са Подружницом Српског хемијског друштва у Крагујевцу; Предавање академика Радмиле Петановић под насловом „Гриње у биолошкој контроли штетних организама” одржано је 27. новембра у Институту за биологију и екологију Природно-математичког факултета у Крагујевцу, у сарадњи са Српским биолошким друштвом „Стеван Јаковљевић” из Крагујевца; Свечана промоција монографије и документарног филма поводом педесет година развоја и примене софтверског пакета ПАК (Програм за анализу конструкција) одржана је 10. октобра на Факултету инжењерских наука Универзитета у Крагујевцу, у сарадњи са овим факултетом. На промоцији су говорили академик Милош Којић са сарадницима, академик Милош Ђуран и проф. др Слободан Савић, декан Факултета инжењерских наука у Крагујевцу, Предавање др Игора Опсенице, редовног професора Хемијског факултета Универзитета у Београду, под насловом „Природни производи, склареол и артемизинин, као платформе за развој антиканцер агенаса” одржано је 22. децембра на Природно-математичком факултету у Крагујевцу, у сарадњи са Подружницом Српског хемијског друштва у Крагујевцу.

Изложбе: Интерактивна изложба и радионица *Образовање за одрживи развој* одржана је од 22. до 26. септембра у галерији „ВИШ-е од галерије” Средње стручне школе „Кнез Александар Карађорђевић” у Крагујевцу. Изложба је реализована као део пројекта *Руке у тесту*

Француске академије наука, а њени аутори су проф. др Стеван Јокић и Љиљана Јокић. Изложбу је, уз подршку волонтера – ученика трећег и четвртог разреда Прве и Друге крагујевачке гимназије, посетило око 300 људи.

Начин пословања Фонда САНУ

Стручни послови Фонда САНУ у 2025. години реализовани су у Сектору за послове Фонда САНУ за истраживања у науци и уметности, фондација, задужбина и легата, по налогу Управног одбора Фонда САНУ за истраживања у науци и уметности, управника послова САНУ и уз сарадњу са Академијиним одељењима, секторима Службе Академије и њеним јединицама. Управни одбор Фонда су у 2025. години чинили: председник Управног одбора Фонда САНУ: академик Зоран В. Поповић, потпредседник САНУ, секретари одељења САНУ академици: Милан Дамњановић, Одељење за математику, физику и гео-науке, академик Богдан Шолаја, Одељење хемијских и биолошких наука, академик Слободан Вукосавић, Одељење техничких наука, академик Драган Мицић, а након што је преминуо, академик Миодраг Чолић, Одељење медицинских наука, академик Злата Бојовић, Одељење језика и књижевности, академик Коста Чавошки до 10.06.2025. а након тога академик Павле Петровић, Одељење друштвених наука, академик Љубомир Максимовић, Одељење историјских наука и академик Иван Јевтић, Одељење уметности, представници одељења САНУ: академици: Зоран Радовић, представник Одељења за математику, физику и гео-науке, Тања Ђирковић Величковић, представник Одељења хемијских и биолошких наука, Велимир Радмиловић, представник Одељења техничких наука, Горан Станковић, представник Одељења медицинских наука, Александар Лома, представник Одељења језика и књижевности, Миодраг Марковић, представник Одељења историјских наука, дописни чланови САНУ: Милојко Арсић, представник Одељења друштвених наука и Миодраг Табачки, представник Одељења уметности; представник Огранка САНУ у Новом Саду, академик Теодор Атанацковић и представник Огранка САНУ у Нишу, академик Влада Вељковић, чланови Управног одбора Фонда САНУ за истраживања у науци и уметности.

Управни одбор Фонда САНУ одржао је у току године две седнице, 24. априла и 26. новембра 2025. године. На седницама су усвојене одлуке о усвајању Извештаја о раду одбора и пројеката одељења САНУ у 2024, о усвајању Финансијског плана Фонда САНУ за 2025. годину, о предлозима

за усвајање нових индивидуалних пројеката чланова САНУ, о расподели средстава за рад академијских одбора САНУ, о финансирању пројеката од стратешког интереса САНУ, о расписивању конкурса за финансирање пројеката од стратешког интереса САНУ за 2025. годину; разматрана су питања реализације и финансирања Програма научноистраживачких и уметничких активности САНУ и друга питања везана за рад Фонда САНУ за истраживања у науци и уметности.

ОДЕЉЕЊЕ ЗА МАТЕМАТИКУ, ФИЗИКУ И ГЕО-НАУКЕ

ОДБОР ЗА ПАЛЕОФЛОРУ И ПАЛЕОФАУНУ

Председник: академик Милан Судар

Чланови: академик Слободан Марковић, проф. др Владан Радуловић, проф. др Љупко Рундић, проф. др Невенка Ђерић, проф. др Катарина Богићевић, др Дивна Јовановић виши научни сарадник, проф. др Мери Ганић, проф. др Јелена Миливојевић, проф. др Зорица Лазаревић, доцент др Катарина Брадић Милиновић и асистент Јелена Стефановић.

Чланови Одбора су били активни у својим истраживањима која су се развијала кроз рад на неколико тема и сходно плану за 2025. годину на домаћим и интернационалним регионима, при чему се могу издвојити следећа: (а) извршена анализа микротрошења зуба пећинског медведа (*Ursus spelaeus*) која је открила локално прилагођене стратегије исхране у ЈИ Европи током касног MIS3; (б) дефинисано и описано касно беријаско – рано валендијско разламање Гетске карбонатне платформе у СИ Србији; (в) утврђена је илирска постепена екстензија у црвеним нодуларним кречњацима (Булог формација) разломне секвенце Карбонатне рампе Равни у области Сељана (Црна Гора); (г) истражене су палинологија и петрологија горњомиоценских лигнита са поља „А“ у Ковинском басену (Србија) (д) извршена је компаративна анализа средњомиоценске (баденске и сарматске) вегетације Србије; (ђ) учествовање у радовима на истраживању aDNA са колегама из Пољске и Румуније и морфометријских карактеристика зуба рода *Spermophilus* са колегиницом Лилијом Поповом (Украјина); (е) истражени су дубински геолошки односи у Тимочкој Крајини Источне Србије (између Кладова и Зајечара) на основу површинских, бушотинских и геофизичких података и др.

Duño-Iglesias P., Ramírez-Pedraza I., Rivals, F., Mirea I.-C., Faur, L.-M., Vlaicu, M., Obadă, T., Croitor, R., Pascari, V., Delinschi, E., Hristova, L., Spassov, N.,

Gospodinov, M., Dimitrijević, V., Alaburić, S., Bogičević, K., Stefanović, I., & Robu, M. 2025. Dental microwear of cave bear (*Ursus spelaeus*) reveals locally adapted foraging strategies in South-Eastern Europe during Late MIS3. *Palaeogeography, Palaeoecology, Palaeoclimatology*, 677 (2025), 113200, <https://doi.org/10.1016/j.palaeo.2025.113200> (M21a+).

Stefanović, J., Della Porta, G., Bucur, I.I. & Radivojević, D. 2025. Late Berriasian – early Valanginian evolution and drowning of the Getic Carbonate Platform (SE Serbia). *Rivista Italiana di Paleontologia e Stratigrafia*, 131, 2, 353-381, <https://doi.org/10.54103/2039-4942/27969> (M21).

Mrdak, M., Gawlick, H.-J., Đerić, N., Bucur, I.I., Wegerer, E., Đaković, M. & Sudar, M. 2025. From deep-marine stratigraphic condensation to mass-transport deposition: Illyrian stepwise extension recorded in a red nodular limestone drowning sequence (Bulog Formation) of the Ravni Carbonate Ramp (Seljani area, Montenegro). *Geologia Croatica*, 78, 3, 185-204, <https://doi.org/10.4154/gc.2025.13> (M22).

Sudar, M., Gawlick, H.-J. & Skopljak, F. 2025. The Bulog Formation in the type area (Sarajevo) and related Middle and Late Triassic open-marine sedimentary successions in the Dinarides of Bosnia and Herzegovina. *Geološki anali Balkanskoga poluostrva*, 86 (1), 1-67, <https://doi.org/10.2298/GABP241216002S> (M24+; Scopus Q2 SJR 2024 0.33).

Milivojević, J., Lazarević Z. & Životić D. 2025. Palynology and petrology of Upper Miocene lignite from the coastal zone of field “A”, the Kovin deposit (Serbia). *Neues Jahrbuch für Geologie und Paläontologie, Abhandlungen*, 313 (2), 161-177, DOI: 10.1127/njgpa/1251 (M23).

Lazarević, Z. & Milivojević, J. 2025, Middle Miocene vegetation of Serbia: comparative analysis of Badenian and Sarmatian vegetation. *Neues Jahrbuch für Geologie und Paläontologie, Abhandlungen*, 314 (3), 265-275, DOI: 10.1127/njgpa/1251 (M23).

Marinović, Dj., Ganić, M. & Rundić, Lj. 2025. Depth geological relations in the Timok Krajina, between Kladovo and Zaječar (eastern Serbia): based on surface, borehole and geophysical data. *Geološki anali Balkanskoga poluostrva*, 86, 1, 81-119, <https://doi.org/10.2298/GABP250408007M> (M24+; Scopus Q2 SJR 2024 0.33).

Рундић, Љ. & Ганић, М. (Rundić, Lj. & Ganić, M.) 2025: „Паратетис“ (Ласкарев, 1924): 100 година историје и актуелни изазови (“Paratethys” by Laskarev, 1924: 100 years of history and current challenges). Записници Српског геолошког друштва за 2024, 161-163, DOI: 10.5281/zenodo.15008759, (M52).

Milivojević, J. & Lazarević, Z. 2025. Oligocene Arthropods from the locality of Kosanička Rača (Southern Serbia). *Review of the Bulgarian geological society*, 86, 3, 43-54, <https://doi.org/10.52215/rev.bgs.2025.86.3.49>.

Lazarević, Z. & Milivojević J., 2025. Exploring Early Miocene Vegetation Types and Climatic Conditions in Serbia. *Review of the Bulgarian geological society*, 86, 3, 66-71, <https://doi.org/10.52215/rev.bgs.2025.86.3.66>.

ОДБОР ЗА ГЕОДИНАМИКУ ЗЕМЉИНЕ КОРЕ

Председник: академик Владица Цветковић

Чланови: академик Милан Судар, академик Слободан Марковић, проф. др Александар Грубић, проф. др Дејан Прелевић, дописни члан САНУ, проф. др Кристина Шарић, проф. др Дејан Радивојевић, др Миленко Буразер, др Иван Дулић и др Ана Младеновић.

У току 2025. године, чланови Одбора за геодинамику Земљине коре обављали су консултације електронским путем, а један броја чланова Одбора је учествовао на састанцима пројектног тима RECON-TETHYS који је од Фонда за науку добио шестомесечно продужење. Започете су припреме организације Седамнаесте алпске радионице (17th Alpine Workshop) која ће наредне године бити одржана у Србији; председник Организационог одбора је дописни члан САНУ Дејан Прелевић. Јавна одбрана докторске дисертације Стефана Петровића, под називом „Еволуција хидротермалног рудоносног система полиметаличног лежишта Рудник” одржана је 23. априла 2025. године на Рударско-геолошком факултету. Као што је било планирано, у току 2025. године, објављен је један рад из категорије M21a+ као део докторског пројекта Драгане Босић (петрологија лежишта Чукару Пеки); јавна одбрана ове докторске дисертације се очекује наредне године. Настављен је и рад на вези магматизма и металогије најзападнијих делова Тимочког магматског комплекса, што представља предмет докторске дисертације кандидата Младена Здравковића.

Bosić, D., Cvetković, V., Pačevski, A., Banješević, M., Chen, S., Šarić, K. (2025): Petrological and geochronological characterization of the porphyry-epithermal system of Čukaru Peki, Bor Metallogenic Zone, East Serbia. **Ore Geology Reviews**, 186, 106910, ISSN 0169-1368, (3.600), <https://doi.org/10.1016/j.oregeorev.2025.106910>

Sokol, K., Prelević, D., Olić-Peco, I., Cvetković, V. (2025): Current understanding of the Sava Zone of the Balkans: A magmatic perspective. **Geološki anali Balkanskoga poluostrva**, OnLine-First Issue 00, 12-12 ISSN: 0350-0608, eISSN: 2406-0747, doi: 10.2298/GABP2301001M, <https://doi.org/10.2298/GABP251101012S>

**Пројекат: ГЕОДИНАМИКА ТЕКТОНОСТРАТИГРАФСКИХ
ЈЕДИНИЦА У СРЕДИШЊЕМ ДЕЛУ БАЛКАНСКОГ ПОЛУОСТРВА**

Руководилац: академик Милан Судар

Сарадници: академик Владица Цветковић, проф. др Александар Грубић, проф. др Невенка Ђерић, др Дивна Јовановић, виши научни сарадник, проф. др Дејан Радивојевић.

Поред наведених истраживача у раду пројекта је у 2025. години, преко заједничких публикованих радова, учествовало и 20 спољних, иностраних сарадника из Аустрије, Мађарске, Словачке, Црне Горе, Словеније, и Хрватске као и 10 истраживача из Србије који нису чланови пројекта.

У оквиру овог пројекта у току 2025. године активности су настављене у правцу прикупљања нових података о развићу и геодинамици присутних јединица у оквиру југозападне, централне и источне Србије, односно и на теренима околних држава (Босне и Херцеговине, СИ Мађарске, Црне Горе).

Тако су на овом пројекту остварена истраживања у неколико праваца и приказани су резултати следећих комплексних синтеза:

(а) настављен је рад на писању публикација у којима су приказани резултати дугогодишњих комплексних проучавања Формације Булог (генералне карактеристике, микрофације, депозициона историја, литостратиграфија и др.), овога пута само на просторима Босне и Херцеговине. Такође су дискутоване и приказане особености средњо и горњотријаских творевина отворено морских сукцесија у околини Сарајева, тако што су проучаване и детаљно приказане особине типских профила и референтних локалитета свих утврђених литостратиграфских јединица;

(б) изучавана је и приказана биостратиграфска и седиментолошка анализа јурских офиолитских меланжа у Србији;

(в) на основу утврђених резултата седиментолошких и биостратиграфских истраживања са терена Велике адријатске ивице Неотетиског океана у СИ Мађарској дефинисано је присуство периода од средњојурске екстензије до каснојурске субдукције;

(г) детаљно су приказани нови подаци о горњотријаским кречњацима и микрофауни (конодони, фораминифери) из Лимске области СЗ Србије;

(д) констатована је касноанизијска екстензија у Динаридима северне Црне Горе помоћу одређених масено транспортних депозита и повлатних дубоководних карбоната и радиоларита;

(ђ) приказана је тектоностратиграфска еволуција Грочанског басена у оквиру Панонског басена Србије;

(е) анализирани су геолошки аспекти складиштења и коришћења CO_2 у оквиру технологија CEEGS и њене потенцијалне примене у условима српског дела Панонског басена.

У периоду 22. мај – 01. јун 2025. група истраживача из Србије (М. Судар, Д. Јовановић, Ј. Стефановић, М. Мрдак, М. Вуловић) и из иностранства: Н.-Ј. Gawlick (Аустрија), V. Karadi (Мађарска), G. Pleš (Румунија), G. Kostaki (Грчка) и 12 докторанада из Леобена (Аустрија) боравили су на теренима планина Златибор и Златар (ЈЗ Србија) где су за потребе припремних теренских радова за предвиђена будућа заједничка теренска проучавања њихових региона фанерозојске старости (тријас, јура) обављени следећи студијски боравци на локалитетима Трнава, Обрадовићи, мајдан Клисуре, Приштаница, Катунница, Љубиш, Ђоков поток, Горња бела река, Вис, река Злошница, Цегеруша, Водена пољана, Павловића ћуприја, каменолом Златар 2, Крш Градац, Градац, Гранити Страже, Бучевске Луке, Потпећ, Трудово, Гоње и др.

Сарадници пројекта су у 2025. години објавили 13 библиографских јединица типа научних публикација од којих су 3 оригинална, научна рада штампана у међународним часописима са ISI SCI листе (1 у категорији M22 а 2 у категорији M23), два рада су штампана у српском водећем националном часопису категорије M52 који не припада ISI SCI листи, док су још две књиге објављене са категоријом монографије националног значаја, при чему је једна јединствена монографија (M42), а остале три референце представљају поглавља у националној монографији (M45). Остале референце су 4 апстракт/саопштења (реферата) са 4 иностране међународне конференције категорије M33 (1 рад) и M34 (3 рада).

Kövér, S., Haas, J., Djerić, N., Szives, O., Ozsvárt, P. & Fodor, L. 2025. From Middle Jurassic extension to Late Jurassic obduction: sedimentary records from the Greater Adriatic margin of the Neotethys Ocean in NE Hungary. *Swiss Journal of Geosciences*, 118, article number 3. <https://doi.org/10.1186/s00015-024-00474-3> (M22).

Jovanović, D., Kolar-Jurkovšek, T., Jurkovšek, B., Gale, L., & Sudar, M. 2025. New data on Upper Triassic limestones and microfauna from Lim River area in SW Serbia. *Neues Jahrbuch für Geologie und Paläontologie, Abhandlungen*, 314/1 (2025), 43-71, DOI: 10.1127/njgpa/2025/1241 (M23).

Mrdak, M., Djerić, N., Gawlick, H.-J., Đaković, M. 2025. Late Anisian extension evidenced by mass-transport deposits and overlying deep-water carbonates and radiolarites in the Dinarides of northern Montenegro (Brvenica, East Bosnian-Durmitor megaunit). *Neues Jahrbuch für Geologie und Paläontologie, Abhandlungen*, 314 (3), 229-252, DOI: 10.1127/njgpa/1251 (M23).

Грубић, А. 2025. Нацрт за нову геологију Фрушке горе и њене шире околине. *Академија инжењерских наука Србије, Одељење рударских, геолошких и систематских наука*, 1-119, Београд, (M42).

Đerić, N., Radonjić, M. & Stojadinović, U. 2025. Geology of the Lojanik Area. In: Bogosavljević Petrović V. (Ed.). *Lojanik – A Prehistoric Quarry in Central Serbia. National Museum of Serbia, National Museum of Kraljevo*, 26-34, (M45).

Bogosavljević Petrović, V., Brandl, M., MacDonald, B.L., Šarić, K., Cvetković, V., Jovanović, D. 2025. Raw Materials from the Lojanik Quarry. In: Bogosavljević Petrović V. (Ed.). *Lojanik – A Prehistoric Quarry in Central Serbia. National Museum of Serbia, National Museum of Kraljevo*, 124-157, (M45).

Jovanović, D. 2025. The Lithological Types of Raw Materials from Crkvine Settlement and Lojanik Mine based on Macroscopic View. Report 2015. In: Bogosavljević Petrović V. (Ed.). *Lojanik – A Prehistoric Quarry in Central Serbia. National Museum of Serbia, National Museum of Kraljevo*, 256-261, (M45).

Anđelković, F., Radivojević, D. & Stojadinović, U. (Анђелковић, Ф., Радивојевић, Д. & Стојадиновић, У.) 2025. An insight into the tectonostratigraphic evolution of the Grocka Depression (Pannonian Basin System, Serbia) (Увид у тектоностратиграфску еволуцију Грочанског басена (Србија, систем Панонског басена). *Записници Српског геолошког друштва за 2024*, 103-117, DOI: 10.5281/zenodo.15008403, (M52).

Анђелковић, Ф. & Радивојевић, Д. (Anđelković, F. & Radivojević, D.) 2025. Геолошки аспекти складиштења и коришћења CO₂: технологија CEEGS и њена потенцијална примена у условима српског дела Панонског басена. (Geological aspects of CO₂ storage and utilization: CEEGS technology and its potential application in the conditions of the Serbian part of the Pannonian Basin). *Записници Српског геолошког друштва за 2024*, 152-156, DOI: 10.5281/zenodo.15008577, (M52).

Anđelković, F. & Radivojević, D. 2025. Carbon-based energy storage in the Horizon Europe CEEGS Project for the UN Sustainable Development Goals. *European Geologist*, 59, pp. 6-9, DOI: 10.5281/zenodo.16441675, (M33).

Ninić, A., Stanković, S., Sovilj, J., & Radivojević, D. 2025. Insight in tectonic evolution of the Drmno Basin (SE Pannonian Superbasin). *EGU General Assembly 2025*, Vienna, Austria, 27 April-2 May 2025, EGU25-1911, <https://doi.org/10.5194/egusphere-egu25-1911>, (M34).

Šujan, M., Špelić, M., Kovačić, M., Radivojević, D., Prelević, D., Kurečić, T., Pavičić, I., Baranyi, V., Chyba, A., Pan, R., Aherwar, K. & Rózsová, B. 2025. New authigenic ¹⁰Be/⁹Be dating constraints on the 6.5–3.0 Ma paleogeography of the southern Pannonian Basin System. *RCMNS Interim Colloquium 2025, Abstract Volume*, Vienna, Austria, 2-5 May 2025, p. 32, (M34).

Ninić, A., Zhukovskaia, E., Bojić, D. & Radivojević, D. 2025. Evidence of marine ingression in Early Miocene deposits of the Drmno Basin, Serbia: a facies analysis approach. In: *Morales et al. (eds), Abstract Book, 38th IAS Meeting, Huelva, Spain, 26-28 June 2025, p. 12, (M34).*

Пројекат: ПРОУЧАВАЊЕ ОФИОЛИТСКИХ ПОЈАСЕВА ВАРДАРСКЕ ЗОНЕ, ДИНАРИДА И КАРПАТО-БАЛКАНИДА

Руководилац: академик Владица Цветковић

Сарадници: академик Милан Судар, дописни члан САНУ Дејан Прелевић,
проф. др Кристина Шарић, проф. др Сузана Ерић и докторант Никола
Станковић (од 10. априла 2025. доктор геонаука)

Према годишњем плану, све активности пројекта „Проучавање офиолитских појасева Вардарске зоне, Динарида и Карпато-балканида” у 2025. години биле су усмерене на завршетак пројекта RECON-TETHYS-а, који је финансиран од Фонда за науку Републике Србије, будући да је било дозвољено његово шестомесечно продужење. У првој половини године, 10. априла 2025. на Рударско-геолошком факултету је успешно одржана јавна одбрана докторске дисертације дипл. геолога Николе Станковића, под насловом: „Нумеричке симулације процеса затварања вардарског дела Неотетиса”. Током претходне године, део резултата нумеричких симулација из ове дисертације био је послат у штампу и после ревизије објављен у часопису *Gondwana Research* (ИФ – 8.6; M21a+), а један део је био приказао на Скупу Европске уније геолога (EGU General Assembly) од 27. априла до 2. маја 2025. године у Бечу. Колега Станковић је наставио да ради на даљем моделовању стварања транстензионих седиментационих басена типа pull-apart. У току ове године настављено је са сепарацијом циркона из различитих стена Сава зоне из подручја Лознице, Крупња и северне Козаре (БИХ), на којима је обављен теренски рад у току претходне године. У току 2025. настављен је рад о реконструкцији флишних басена горњокредне старости у подручју западне Србије.

Stanković, N., Cvetković, V., Mladenović, A., Cvetkov, V., Prelević, D., Gerya, T. (2026): Post-obduction slab dynamics in the Balkans and its role in Late Cretaceous magmatism: A numerical modelling approach. ***Gondwana Research***, 151, 1–17, ISSN 1342-937X; 1878-0571, (8.600), <https://doi.org/10.1016/j.gr.2025.10.015>

Stanković, N., Balázs, A., Cvetković, V., Mladenović, A., Cvetkov, V., Prelević, D., Gerya, T. (2025): Transtensional Reactivation of Suture Zones: Insights from

3D Numerical Modelling of Pull-Apart Basins. **EGU General Assembly 2025**, Vienna, 27 Apr–2 May EGU25-3086, <https://doi.org/10.5194/egusphere-egu25-3086>, 2025.

Пројекат: КЛИМАТСКЕ ПРОМЕНЕ НА ТЕРИТОРИЈИ СРБИЈЕ ТОКОМ КВАРТАРА

Руководилац: академик Слободан Б. Марковић

Сарадници: проф. др Миливој Б. Гаврилов, проф. др Тин Лукић, проф. др Никола Бачевић, др Зоран Перић, др Милош Марјановић, др Милица Радаковић, др Растко Марковић и Петар Крсмановић.

Током протекле 2025. године успешно су реализоване све предходно планиране активности везане за теренска истраживања, лабораторијска мерења и писање научних радова. Посебно истичемо да су предвиђена теренска истраживања са колегама из Кине, Холандије, Велике Британије, умуније, Мађарске, Немачке и Шведске су успешно реализована на подручју Војводине југоисточне Србије.

Током 2024. године објавио сам 16 радова из категорија M20 по класификацији Министарства, науке и технолошког развоја (5 радова из категорије M21, 8 радова из категорије M22, 1 рад из M23 категорије и 2 рада из M24 категорије).

Avram, A., Mason, J. A., del Valle Villalonga, L., Constantin, D., Grecu, S., Veres, D., ... **Marković, S. B.**, ... & Timar-Gabor, A. (2025). Revisiting the chronology of a key loess section in North America using multiple luminescence dating methods. *Geological Society of America Bulletin* 137 (7-8): 3207–3220. <https://doi.org/10.1130/B38165.1>.

Sabljić, L., Perić, Z. M., Bajić, D., **Marković, S. B.**, Adžić, D., & Lukić, T. (2025). Advancing wildfire monitoring: remote sensing techniques and applications in the Sana River Basin, Bosnia and Herzegovina. *Natural Hazards*, 121(15), 18321-18360.

Perić, Z. M., Radaković, M. G., Marković, R. S., & **Marković, S. B.** (2025). A synthesis of luminescence and 14C dated dust mass accumulation rates for loess-palaeosol sequences from the Middle Danube Basin. *Boreas*, 54(2), 179-201.

Perić, Z. M., Ryan, C. S., Thompson, W., Radaković, M. G., Krsmanović, P., Alexanderson, H., & **Marković, S. B.** (2025). Palaeoenvironmental changes recorded at the Velika Vrbica loess-palaeosol sequence, Wallachian Basin, during MIS 3–MIS 1. *Boreas*. <https://doi.org/10.1111/bor.70009>

Blagojević, D., Pajević, N., Mimić, G., Ćuković, S., **Marković, S. B.**, Maestrini, B., & Brdar, S. (2025). The model for grain wheat yield prediction at high spatial

resolution based on physical-geographical properties and satellite vegetation indices. *Geocarto International*, 40(1), 2493741.

Krsmanović, P., Perić, Z. M., Thompson, W., Radaković, M. G., Ryan, C. S., Schaetzl, R. J., ... & **Marković, S. B.** (2025). Loess provenance in the westernmost part of the lower Danube Basin, Serbia: Geochemical insights from the Velika Vrbica fluvial–eolian section. *Quaternary International*, 748, 109969.

Mihailović, D., **Marković, S.**, Kuhn, S. L., Dragosavac, S., Mihailović, B., & Roksandić, M. (2025). Middle and Upper Paleolithic of the southern Pannonian Basin: Lithic assemblages from Petrovaradin Fortress (Novi Sad, Serbia). *Quaternary International*, 746, 109950.

Marković, R., Radivojević, A. R., Lukić, T., Palanački Malešević, T., Važić, T., Hughes, P. D., ... **Marković, S. B.**, ... & Gocić, M. (2025). Ionization hotspots near waterfalls in Eastern Serbia's Stara Planina Mountain. *Open Geosciences*, 17(1), 20250890.

Tomić, R., Grba, N., Mihajlović, V., Dalmacija, B., Bečelić-Tomin, M., **Marković, S.**, & Tenodi, S. (2025). Complex multivariate water quality impact assessment on Krivaja River. *Open Geosciences*, 17(1), 20250879.

Bačević, N. R., Radaković, M. G., Nikolić, M., Radovanović, D., Barjaktarović, D., Tahov, V., ... **Marković, S. B.**, ... & Marjanović, M. (2025). Geocultural heritage as a basis for geotourism development: Banjska Monastery, Zvečan (Serbia). *Open Geosciences*, 17(1), 20250863.

Sabljić, L., Lukić, T., Bajić, D., Marković, S. B., Spalević, V., Cvetković, V. M., ... **Marković, S. B.**, ... & Srzentić, G. P. (2025). Spatio-temporal analysis of flood events using GIS and remote sensing-based approach in the Ukrina River Basin, Bosnia and Herzegovina. *Open Geosciences*, 17(1), 20250856.

Marković, S. B., Schaetzl, R. J., Sprafke, T., Antić, A., Ćirić, V., Radaković, M. G., ... & Marjanović, M. (2025). The Geoheritage Value of Chernozem Soils (Black Soils) and Their Equivalents from the Thick Loess Sections in the Vojvodina Region, Northern Serbia. *Geoheritage*, 17(1), 19.

Aleksova, B., Milevski, I., Lukić, T., **Marković, S. B.**, & Perić, Z. M. (2025). Preliminary Assessment of Hydrological Heritage in North Macedonia: A Novel Contribution to Geodiversity Protection. *Geoheritage*, 17(2), 47.

Bačević, N. R., Radaković, M. G., Nikolić, M., Valjarević, A., Stevanović, V., Kićović, D., ... **Marković, S. B.**, ... & Lukić, T. (2025). Precipitation during the vegetation period in Central Serbia over 70 years. *Időjárás*, 129(2), 107-132.

Aleksova, B., Milevski, I., Lukić, T., **Marković, S. B.**, & Manevska, I. (2025). Preliminary Evaluation of Geosites for Nature-Based Tourism in Mavrovo and Šar Planina National Parks, North Macedonia. *International Journal of Geoheritage and Parks* 13, 473-488.

Marković, S. B., Woodward, J. C., Marjanović, M., Antić, A., Hughes, P. D., Spalević, V., ... & Tomić, N. (2025). An integrated glacial geosite assessment framework and its application in Montenegro: Inventory, evaluation, and prospects for geotourism. *International Journal of Geoheritage and Parks*, 13, 424-439.

Пројекат: МЕТОДЕ МИКРОЛОКАЛНЕ АНАЛИЗЕ У ПРОБЛЕМИМА СА СИНГУЛАРИТЕТИМА

Руководилац: академик Стеван Пилиповић

У анализи разних модела у природним и техничко – технолошким наукама микролокална анализа је савремени апарат који омогућава истовремено проучавање неке величине у конфигурацијском простору и фреквенцијском домену. Простирање таласа, таласни фронт, еволуција система и друге појаве се описују псеудо-диференцијалним операторима, Фуриевих интегралних оператора као и читавим другим методама микролокалне анализе. у овом контексту, у оквиру пројекта, бавили смо се следећим темама:

1. Интегралне трансформације и простори уопштених функција
2. Таласни фронт; 3. мали таласићи, Габорови оквири; 4. Временско-фреквенцијска анализи сигнала и спектрална анализа псеудо-диференцијалних оператора; 6. Полугрупе и ПДЕ и анализа решења; 7. стохастичке једначине; 8. Примене у механици.

1. P. Dimovski, S. Pilipović, B. Prangoski, On a class of Mikhlin multipliers which do not preserve L^1 -, L^∞ -regularity and continuity *J. Math. Anal. Appl.* 553 (2026), no. 1, 13 pp.

2. S. Pilipović, D. Risteski, D. Scarpalézos, M. Žigić, Topology and regularity for generalized ultradistribution algebras, *Monatsh. Math.* 207 (2025), no. 4, 557–580.

3. S. Jakšić, S. Pilipović, N. Teofanov, Đ. Vučković, Ultradifferentiable functions via the Laguerre operator, *Rev. R. Acad. Cienc. Exactas Fís. Nat. Ser. A Mat. RACSAM* 119 (2025), no. 4, 23 pp

4. S. Coriasco, S. Pilipović, D. Seleši, Chaos expansion solutions of a class of magnetic Schrödinger Wick-type stochastic equations on \mathbb{R}^d , *J. Math. Anal. Appl.* 550 (2025), no. 2, 25 pp.

5. T. Atanackovic, M. Janev, M. Narandzic, S. Pilipovic, Dissipativity Constraints in Zener-Type Time Dispersive Electromagnetic Materials of the Fractional Type, *Fractal and Fractional* Open source preview, 2025, 9(6), 342, 23 pp.

6. S. Atanasova, S. Jaksic, S. Maksimovic, Abelian and Tauberian results for the fractional Hankel transform of generalized functions, *Integral Transforms and Special Functions* Open source preview, 2025

Пројекат: ИНТЕРПОЛАЦИОНИ И КВАДРАТУРНИ ПРОЦЕСИ ЗАСНОВАНИ НА ТЕОРИЈИ ОРТОГОНАЛНОСТИ

Руководилац: Градимир В. Миловановић

Према плану за 2025. годину, рад на пројекту се одвијао кроз четири целине (теме), на којима је укупно у току године објављено 14 радова.

(1) Конструктивна теорија ортогоналних полинома: Објављена су четири рада. У раду [4] представљена је нумеричка интеграција функција које садрже Јакобијеве тежине са променљивим експонентима. Истражена је примена таквог правила на нумеричко решавање слабо сингуларних Волтериних интегралних једначина друге врсте са променљивим експонентом и доказана стабилност и процена грешке у простору непрекидних функција. У раду [5] је дата конструкција, особине и примена ортогоналних полинома на радијалним зрацима у комплексној равни, док се радови [6] и [10] баве проблемима реконструкције алгебарских функција из неконформног експоненцијално пондерисаног обогашеног коначног елемента и приступима за обогаћивање *Crouzeix-Raviart*-овог коначног елемента.

(2) Специјалне функције и квадратурно-сумациони процеси: Формуле затвореног облика за две Гаусове хипергеометријске функције са специфичним параметрима изведене су коришћењем Фаа ди Брунове формуле, заједно са три идентитета парцијалних Белових полинома [2]. Поредећи ове формуле, неколико комбинаторних идентитета је добијено.

(3) Решавање једначина и оптимизација: Објављена су четири рада. Добијена су флексибилна и ефикасна итеративна решења за опште варијационе неједнакости у реалним Хилбертовим просторима [8], анализа конвергенције пројекционог градијентног алгоритма и примена у машинском учењу [11], као и низ проблема у вези са фиксном тачком и конвергенцијом итеративних процеса [12], [13].

(4) Екстремални проблеми и неједнакости: Објављено је пет радова. За класу комплексних рационалних функција и класу оператора добијене су оцене Бернштајновог типа ([1], [14]), као и интегралне неједнакости Зигмундовога типа за полиноме који се не анулирају у диску [7]. Настављена су истраживања дистрибуције нула специјалних кватернионских полинома [3], [9].

1. G.V. Milovanović, A. Mir, I. Qasim, S.K. Lee: *Bernstein type inequalities for one class of complex rational functions*, Bull. Cl. Sci. Math. Nat. Sci. Math. 49 (2024), 31 – 47.

2. G.V. Milovanović, F. Qi: *Closed-form formulas of two Gauss hypergeometric functions of specific parameters*, Journal of Mathematical Analysis and Applications 543 (2025), no. 2, 129024, 35 pp.
 3. G.V. Milovanović, A. Mir, W. Thoker, A.H. Bhat: *On spherical shells containing all the zeros of a quaternionic polynomial*, Analysis 45 (2) (2025), 139 – 148.
 4. C. Allouch, G.V. Milovanović: *Gauss quadrature rules for integrals involving weight functions with variable exponents and an application to weakly singular Volterra integral equations*, IMA J. Numer. Anal. 45 (6) (2025), 3179–3206.
 5. G.V. Milovanović: *Orthogonal polynomials on radial rays in the complex plane: construction, properties and applications*, Axioms 2025, 14(1), 65; 33 pp.
 6. F. Dell’Accio, A. Guessab, G.V. Milovanović, F. Nudo: *Reconstructing algebraic functions from a nonconforming exponential weighted enriched finite element*, J. Comput. Appl. Math. 466 (2025). Paper No. 116603, 12 pp.
 7. G.V. Milovanović, A. Mir, A.H. Bhat: *Zygmund-type integral inequalities for polynomials not vanishing in a disc*, Math. Inequal. Appl. 28 (2025), 257–270.
 8. E. Hacıoğlu, M. Ertürk, F. Gürsoy, G.V. Milovanović: *Flexible and efficient iterative solutions for general variational inequalities in real Hilbert spaces*, Axioms 2025, 14(4), 288; 24 pp.
 9. G.V. Milovanović, A. Mir: *On annuli containing all the zeros of a polynomial with quaternionic coefficients*, Appl. Comput. Math. 24 (2) (2025), 264 – 276.
 10. F. Dell’Accio, A. Guessab, G.V. Milovanović, F. Nudo: *Truncated Gegenbauer-Hermite weighted approach for the enrichment of the Crouzeix-Raviart finite element*, BIT 65:24 (2025), 24 pp.
 11. M. Ertürk, F. Gürsoy, E. Hacıoğlu, G.V. Milovanović: *A gradient projection algorithm based on the normal-S iterative algorithm: Convergence analysis and machine learning application*, Optim. Letters (2025), 18 pp.; <https://doi.org/10.1007/s11590-025-02231-3>.
 12. A. Keten Çopur, E. Hacıoğlu, F. Gürsoy, G.V. Milovanović: *Exploring the potential of inertial type algorithms in solving coincidence point/value problems: Theoretical analysis and practical applications*, Filomat 39:29 (2025), 10205 – 10233.
 13. K. Doğan, E. Hacıoğlu, F. Gürsoy, M. Ertürk, G.V. Milovanović: *Convergence-equivalent DF and AR iterations with refined data dependence: Non-asymptotic error bounds and robustness in fixed-point computations*, Axioms 2025, 14(10), 738; 20 pp.
 14. G.V. Milovanović, I. Qasim, A. Mir: *On Bernstein-type estimates for linear operators acting on polynomials*, J. Math. Inequal. 19 (4) (2025).
-

**Пројекат: ПОСЕБНА ПОГЛАВЉА КОМПЛЕКСНЕ АНАЛИЗЕ
И ПРИМЕНЕ, ХАРМОНИЈСКА И КВАЗИКОНФОРМНА
ПРЕСЛИКАВАЊА**

Руководилац: академик Миодраг Матељевић

У току 2025. године руководиоца пројекта објавио је 5 радова (4 у часописима са SCI листе: Results in Mathematics, Izvestiya Mathematics, Bulletin of the Malaysian Mathematical Sciences Society, Lobachevskii Journal of Mathematics).

Одржао је велики број предавања на Семинару за комплексну анализу Математичког факултета Универзитета у Београду која се односе на геометријску теорију функција и квазиконформна пресликавања.

Учествовао је на националном скупу са међународним учешћем XV симпозијум „Математика и примене“ 2025 (<https://simpozijum.matf.bg.ac.rs/>) са 3 саопштења.

-
1. Milos Arsenović, Jelena Gajić and Miodrag Mateljević , “Schwarz - Pick Lemma for Harmonic and Generalized Harmonic Functions”, LOBACHEVSKII JOURNAL OF MATHEMATICS, (2024), vol. 45 br. 12, str. 5975-6010
 2. Knezevic Miljan, Mateljevic Miodrag S , Svetlik Marek, Some Estimates for Hyperbolic Derivative for HQC Mappings and Applications, RESULTS IN MATHEMATICS, (2025), vol. 80 br. 8, str. –
 3. Chen J, Li Q, Mateljevic Miodrag S, Mutavdzic Nikola M , Purtic Bojana, Lipschitz type continuity for solutions of the invariant Laplacian Poisson equations, BULLETIN OF THE MALAYSIAN MATHEMATICAL SCIENCES SOCIETY, (2025), vol. 48 br. 5, str. –
 4. M. Arsenovic, J. Gajic, M. Mateljevic, Hp spaces of separately (α, β) -harmonic functions in the unit polydisc, Izvestiya: Mathematics, 2025, Volume 89, Issue 5, 871–899
-

Пројекат: ДЕСКРИПТИВНА КОМБИНАТОРИКА

Руководилац: академик Стево Тодорчевић

Објавио је пет научних радова у водећим међународним часописима из математике који се баве темом пројекта. Одржао је два пленарна предавања на важним међународним научним скуповима са темама из области дескриптивне комбинаторике.

-
- A. Avilés, Antonio; Todorcevic, Stevo. Analytic infinite gaps. Extracta Math. 40 (2025), no. 2, 143–158.

2. Corral, C.; Guzmán, O.; López-Callejas, C.; Memarpanahi, P.; Szeptycki, P.; Todorčević, S. Infinite dimensional sequential compactness: sequential compactness based on barriers. *Canad. J. Math.* 77 (2025), no. 6, 2083–2110.
 3. Bannister, Nathaniel; Bergfalk, Jeffrey; Tatch Moore, Justin; Todorčević, Stevo. A descriptive approach to higher derived limits. *J. Eur. Math. Soc. (JEMS)* 27 (2025), no. 12, 4997–5042.
 4. Todorčević, Stevo. Open graphs and Tukey order. *Proc. Amer. Math. Soc.* 153 (2025), no. 9, 4025–4039.
 5. Milošević, Stevan; Todorčević, Stevo, Groups from walks on countable ordinals. *Topology Appl.* 373 (2025), Paper No. 109480, 13
-

Пројекат: ПРОБЛЕМИ КОМБИНАТОРНЕ ТЕОРИЈЕ ПОЛУГРУПА И ГРУПА

Руководилац: дописни члан Игор Долинка

Сарадници: проф. др Роберт Греј (Robert Gray), универзитет Источне Англије, Норич, УК, проф. др Никола Рушкуч, Универзитет Сент Ендрјуз, УК, проф. др Михаил В. Волков, Уралски федерални универзитет, Јекатеринбург, Русија, др Џејмс Ист (James East), Универзитет Западног Сиднеја, Сиднеј, Аустралија, др Гана Кудрјавцева, Универзитет у Љубљани, Словенија

Руководилац пројекта одржао је два предавања по позиву на међународним конференцијама у Португалији (види референце [2] и [3] ниже). У другој половини године, знатно су интензивирани истраживачке активности коришћењем онлајн метода, па су тако, поред рада [1] који је публикован како је и планирано, компетирана чак четири рада: обимна студија са проф. Грејем о моноидима десно инвертибилних елемената специјалних инверзних моноида, рад са др Кудрјавцевом на основу истраживања започетих у 2024. о универзалним инверзним моноидима са F -инверзним својством, потом је ранија сарадња са др Фиццерадом и проф. Мичелом из области рачунарске алгебре преточена у рад чије се објављивање очекује у 2026, а исто важи и за рад са проф. Волковом и др Гусевом о проблему коначне базе за полупрстене ендоморфизама коначних полумрежа. У завршној фази је и писање великог прегледног рада о доприносима проф. Волкова теорији полугрупа поводом његовог 70. рођендана, и публиковање тог рада се такође очекује у 2026.

[1] I. Dolinka, J. East, N. Ruškuc: Congruences of maximum regular subsemigroups of variants of finite full transformation semigroups. *Journal of Algebra* 662 (2025), 431-464.

Радови саопштени на конференцијама

[2] I. Dolinka, A small retrospective of my collaboration with Misha Volkov. International conference *Algebra and Its Role in Computer Science*, Lisbon, Portugal, June 2025.

[3] I. Dolinka, Some new results on right units of special inverse monoids. International conference *Theoretical and Computational Algebra, (TCA25)*, Évora, Portugal, July 2025.

Пројекат: НУМЕРИЧКА СИМУЛАЦИЈА ВРЕМЕНА И КЛИМЕ

Руководилац: академик Федор Месингер

Сарадници: Др Катарина Вељовић, др Миодраг Ранчић, Dr. Sin Chan Chou, др Дарко Корачин, Душан Јовић, Драгана Мујковић, Иван Ристић

У циљу провере функционисања Ета модела што се тиче формирања магле, урађене су ансамбл прогнозе, од 30 чланова, за период од 3 дана, почев са 00 UTC 17 децембар 2016, зато што за то време на станици Париз постоје једночасовни подаци мерења величина од значаја за физику облака: садржаја и транспорта течне воде, и брзине и правца ветра. Ансамбли су урађени стандардним Ета моделом, и моделом у коме је промењена параметаризација турбулентног транспорта од “Eta Mellor Yamada 2.5” ка тзв. “Nakanishi-Niino”. Сви чланови Ета ансамбла су симулирали формирање магле, наравно са разликама у времену почетка и престанка. Промена параметаризације је мало утицала. 10 m ветар Ета чланова се боље слагао са осматрањима од ветра чланова ансамбла Европског центра (ECMWF) који су коришћени за почетне и граничне услове Ета чланова (Вељовић, Мујковић, Корачин). На конференцији Америчког метеоролошког друштва „25 симпозијум о граничним слојевима и турбуленцији” одржано је предавање „Is finite volume cut-cell Eta, or similar, pointing ways of doing a decent boundary layer job with very rough topography?” Указано је да изгледа не постоји ниједан модел, изузев “cut-cell Eta” и Штепелеровог LMZ (Steppeler et al. MWR 2006) у коме динамичко језгро може да прихвати планине такве какве јесу. Објашњено је, и написано у апстракт, који проблем и како је избегнут координатом која пресеца планине, уместо да прати њихову површину (Месингер, Gomes, Јовић). У сарадњи са Sin Chan Chou (Син Чан Шоу) групом у Бразилу настављен је посао ревизије Ета параметаризације турбулентног затварања по “Eta Mellor-Yamada 2.5” методу, пошто су уочени проблеми са садашњом шемом по (NCEP Office Note 437).

Kovačević N, Veljović Koračin K, Putniković S, 2025: Climatological study of freezing rain in Belgrade from 1949 to 2022. Theor Appl Climatol 156, 200 <https://doi.org/10.1007/s00704-025-05426-x>

Пројекат: ДИНАМИКА ТЕЛА СУНЧЕВОГ СИСТЕМА

Руководилац: академик Зоран Кнежевић

Сарадници: доцент др Бојан Новаковић, др Горан Дамљановић и др Раде Павловић

Ажуриран је каталог синтетичких сопствених елемената кретања астероида посматраних у више опозиција.

За релативно мали број динамички специфичних астероида одређивање синтетичких сопствених елемената кретања се показало неуспешним, било због хаотичне орбиталне еволуције која доводи до хиперболичне орбите, или због неприхватљиво великих грешака добијених елемената, а било је и случајева где само варијациони рачун за одређивање индикатора хаоса не даје добре резултате. Нађено је да се велика већина тих астероида налази унутар или у близини резонанци у средњем кретању са Јупитером, што доводи до увећања ексцентричности путања и поремећаја кретања услед блиских прилаза великим планетама. Такође су упоређени актуелни приступи израчунавању сопствених елемената тзв. синтетичком методом и показано је да се резултати практично исте тачности за астероиде са регуларним кретањем могу добити помоћу оптимизованог поступка који захтева знатно мање рачунарско време и ресурсе него неки други приступи који користе дуже време интеграције орбита и комплексније динамичке моделе.

Настављена је кампања посматрања 15 потенцијално супер-брзо ротирајућих астероида телескопима од 0.6 и 1.4 метара са астрономске станице на Видојевици и 1.5 метра са Сиера Невада опсерваторије у Шпанији. Поуздани периоди ротације одређени су за девет објеката, при чему су потврђена четири супер-брза ротатора са периодима између 1.06 и 1.84 сати, док су неки кандидати рекласификовани као спорији ротатори. На основу стопе потврде ограничен је удео супер-брзих ротатора у популацији километарских астероида, на око 1.1%, са доњом границом од 0.6% на нивоу 1σ .

Нова астрометријска мерења Земљиног квази-сателита (469219) Камо'оалева, омогућила су најпрецизнију до сада детекцију промене велике полуосе његове путања услед ефекта Јарковског. Овај резултат

је омогућио примену ASTERIA модела , на основу кога је процењена термална инерција. Развијен је и верификован нумерички модел ефекта Јарковског за супер-брзе ротаторе, који је показао да су аналитички изрази поуздани и за периоде ротације од свега неколико десетина секунди. На овај начин је потврђено да се измерене брзине промена великих полуоса неких супер-брзих ротатора, као што су 2011PT и 2016GE1, могу постићи само уз изузетно ниску термалну инерцију, што указује на екстремне температурне осцилације на површини ових објеката и доводи до убрзаног стварања реголита.

У току две ноћи на 2 m Rozhen NAO BAN телескопу посматрана су 4 објекта Extragalactic Radio Sources (ERS) за Gaia астрометрију и фотометрију, два за Whole Earth Blazar Telescope (WEBT) међународни пројекат, 8 објеката у оквиру PhD тезе и 22 двојне и вишеструке звезде. Објекти Gaia Alerts тј. Gaia-Follow-Up Network for Transients Objects или Gaia-FUN-TO програма нису рађени јер није било довољно ведрих ноћи. У оквиру пројекта одбрањена је PhD теза. На Астрономској станици Видојевица (АСВ) су коришћени телескопи од 0.4, 0.6 и 1.4 м; урађен је велики број CCD снимака: за Gaia астрометрију, Gaia Alerts програм, WEBT објекте, и двојне и вишеструке звезде. Објављено је више радова у врхунским међународним часописима.

Knežević, Z.: 2025. Failures and optimization in the computation of asteroid proper elements. **Celest. Mech. Dyn. Astron.** 137:39. 21 pages. doi:10.1007/s10569-025-10272-0

Marčeta, D., Novaković, B., and Gavrilović, M.: 2025. Numerical validation of the Yarkovsky effect in super-fast rotating asteroids. **Astron. Astrophys.** 703. doi:10.1051/0004-6361/202556297

Novaković, B., and Gutiérrez, P.J.: 2025. Dense-photometry Validation of Superfast-rotating Asteroid Candidates. **Astron. J.** 170. doi:10.3847/1538-3881/ae0473

Fenucci, M., Novaković, B., and 10 colleagues: 2025. Astrometry, orbit determination, and thermal inertia of the Tianwen-2 target asteroid (469219) Камо'оалева. **Astron. Astrophys.** 695. doi:10.1051/0004-6361/202453222

Vince, O., Raiteri, C.M. Villata, M., ..., Damljanović, G., et al. 2025, Multiband optical variability on diverse timescales of the blazar Ton 599 from 2011 to 2023. **Astron. Astrophys.** 703. <https://doi.org/10.1051/0004-6361/202555986>

Dogra, K., Gupta, A.C., Raiteri, C.M., ..., Damljanovic, G., et al.: 2025, Multiband Optical Variability of the Blazar 3C 454.3 on Diverse Timescales. **Astrophys. J. Sup. Series**, 276:1 (14pp). doi:10.3847/1538-4365/ad8e3d

Otero-Santos, J., Raiteri, C.M., Tramacere, A., ..., Damljanić, G., et al.: 2025, Multi-wavelength picture of the misaligned BL Lac object 3C 371. **Astron. Astrophys.** 693, A196. doi:10.1051/0004-6361/202451418

Merc, J., Wyrzykowski, L., Beck, P.G., ..., Damljanić, G., et al.: 2025, Is the symbiotic recurrent nova TCrB late? Recent photometric evolution and comparison with past pre-outburst behaviour. **Month. Notices R. Astron. Soc.**, 541, L14-L21. doi:10.1093/mnras1/s1af0471.

Simić, Z., Pavlović, R., Bjelajac, D., Cvetković, Z., Damljanić, G., Lukić, D., Rovcanin, B., Samurović, S.: 2025, URBAN OBSERVATORY OF BELGRADE (UrbObsBel) – Light Pollution, Journal of Physics: Conference Series 3116 (2025) 012003, National Forum on Contemporary Space Research 2024 (NaFSKI V), 1-6. doi:10.1088/1742-6596/3116/1/012003

Jovanović, M.D., Damljanić, G.: 2025, Intra-night variability of 1722+119, Proc of the XIV Serbian-Bulgarian Astronomical Conference (23-27 September, 2024, Vrnjackska Banja, Serbia), Publ. Astron. Obs. Belgrade No. 107, 99-102. <http://doi.org/10.69646/14sbac16p>.

Pavlović, R., Cvetković, Z., Simić, Z., Damljanić, G., Samurović, S., Rovcanin, B., Lukić, D., Bjelajac, D.: 2025, Urban Observatory of Belgrade, Proc. of the XIV Serbian-Bulgarian Astronomical Conference (23-27 September, 2024, Vrnjackska Banja, Serbia), Publ. Astron. Obs. Belgrade No. 107, 123-127. <http://doi.org/10.69646/14sbac21p>

Pavlović, R., Cvetković, Z., Bjelajac, D., Damljanić, G., Lukić, D., Rovcanin, B., Samurović, S., Simić, Z.: 2025, The UrbObsBel PROJECT: INSTRUMENTS AND DETECTORS, Proc of the XIV Serbian-Bulgarian Astronomical Conference (23-27 September, 2024, Vrnjackska Banja, Serbia), Publ. Astron. Obs. Belgrade No. 107, 129-134. <http://doi.org/10.69646/14sbac22p>

Damljanić, G., Stojanović, M., Jovanović, M.D.: 2025, Serbian-Bulgarian cooperation about Gaia Alerts during 2023, Proc. of the XIV Serbian-Bulgarian Astronomical Conference (23-27 September, 2024, Vrnjackska Banja, Serbia), Publ. Astron. Obs. Belgrade No. 107, 57-62. <http://doi.org/10.69646/14sbac08p>

Knežević, Z.: 2025. Failures in the computation of asteroid proper elements. **The Art of the Invisible Force: The Dynamics of Equilibria Near and Far. Scientific Conference in Honor of Balint Erdi.** June 2--4, 2025, Budapest, Hungary. Book of Abstracts, 30. Published on-line: <https://eb80conf.elte.hu/Program{ }final.htm>

Пројекат: ФИЗИКА СУПЕРПРОВОДНИКА

Руководилац: академик Зоран Радовић

Настављена су истраживања високотемпературне суперпроводности у сарадњи са групом И. Божовића и младим сарадницима из Београда.

**Пројекат: БИОФИЗИЧКИ АСПЕКТИ
МУЛТИФУНКЦИОНАЛНОСТИ МИКРОТУБУЛА У ЖИВИМ
БЕЛИЈАМА**

Руководилац: академик Миљко Сатарих

Сарадници: др Далибор Секулић, др Томас Немеш, др Слободан Здравковић

Разматран је модел који описује кубно-нелинеарни реакционо дифузиони процес у коме алостерични ензим бива активиран помоћу продукта реакције и инхибиран помоћу субстрата реакције. Модел се ослања на ранији семинални приступ Алана Туринга који имитира биохемијске осцилације код ћелијске митозе као и осцилације концентрација АТФ и АДФ код гликолизе шећера. Овде је циљ био да се испита да ли дифузија субстрата и продукта ове реакције може довести до нестабилности и прекида симетрије под утицајем малих пертурбација концентрација реактаната. Пажљива анализа јасно показује да потребан и довољан услов који доводи до прекида симетрије је захтев да коефицијент дифузије субстрата мора бити значајно већи од одговарајућег коефицијента продукта реакције.

M.V.Satarić, S.Zdravković and A.Batova, „A Cubic Autocatalator Biochemical Reaction model and the Role of Diffusion“ in Reaction Kinetics, Mechanism and Catalysis, (2025) 138,3591-3610

**Пројекат: КВАНТНО КОРЕЛИСАНИ ФОТОНИ ПРИ
МУЛТИФОТОНСКИМ ПРОЦЕСИМА У НЕЛИНЕАРНИМ
СРЕДИНАМА**

Руководилац: академик Бранислав Јеленковић

Сарадници: др Дејан Пантелић, др Душан Арсеновић, Марија Ђурчић
и Филип Крајнић

Испитиване су особине парова квантно увезаних фотона генерисаних путем спонтане параметријске конверзије (СПК) у нелинеарном монолитним кристалу AgGaS_2 (AGS). Одређиване су таласне дужине новонасталих фотона (сигнал и ајдлер) када је кристал пумпан ласером на 660 nm. Променом угла осе кристала у односу на правац пумпе добијени су различити спектрални опсези за сигнал и ајдлер фотоне, у блиској инфрацрвеној таласној области 700-740 nm и средњој инфрацрвеној области 5-10 μm , респективно [1-3]. Квантно корелисани, таласно не де-

генерисани парови фотона су основ квантног микроскопа са не детектованим фотонима.

Дигитална холографија заснована на интерференцији фазно корелисаних снопова ласера коришћена је за испитивање у полимеру диспергованих течних кристала као оптичког материјала за генерисање криптографског кључа. Материјал су реализовале колеге са института LENS у Фиренци. Карактеризација спекла услед расејања 532 nm ласера на том материјалу, који је истовремено изложен такозваним изазовима – грејањем ласерским импулсима, рађена је снимањем интерферограма, серијом дигиталних холограма коју следи нумеричка реконструкција оптичког таласног фронта и еволуција фазе расејаног зрачења услед дејства изазова. Потврђена је према важећим критеријумима јединственост одзива овог материјала. Рад је прихваћен за публикавање у APL Photonics [4].

[1] F. Krajinić, M. Ćurčić and B. Jelenković, *Advances in Quantum imaging*, 25th Anniversary International Conference on Transparent Optical Networks (ICTON), Barcelona, Spain, 2025, pp. 1-2, doi: 10.1109/ICTON67126.2025.11125287.

[2] F. Krajinić, I. Firez1, M. Lazic, S. Beric, M. M. Ćurčić, M. Lekić, B. Jelenković, *Characterization of the Tunable Mid Infrared Photon Pair Source realized in the nonlinear AgGaS2 medium*, Book of abstracts p.54, Photonica25, Belgrade 2025.

[3] Josué R. León-Torres; Filip Krajinić; Mohit Kumar; Marta Gilaberte Basset; Frank Setzpfandt; Valerio Flavio Gili; Branislav Jelenković; Markus Gräfe *Off-Axis Holographic Imaging With Undetected Light*, Conference on Lasers and Electro-Optics Europe & European Quantum Electronics Conference (CLEO/Europe-EQEC) 2025-06-23 DOI: 10.1109/cleo/europe-eqec65582.2025.11109748

[4] S. Salvestrini, F. Maestri, G. Lio, F. Krajinic, S. Savic-Sevic, B. Muric, D. Pantelic, B. Jelenkovic, D. Wiersma, S. Nocentini and F. Riboli, *Speckle Analysis of Reconfigurable Disordered Photonic Materials made of Polymer Dispersed Liquid Crystals*, Accepted APL Photonics.

Пројекат: МЕТАЛИ НА 2D МАТЕРИЈАЛИМА КАО ЈЕДНОАТОМСКИ КАТАЛИЗАТОРИ И МАГНЕТИ (1АТОМ-2Д)

Руководилац: дописни члан Жељко Шљиванчанин

Сарадници: Срђан Ставрић, научни сарадник, Институт за нуклеарне науке „Винча“ Катарина Баталовић, виши научни сарадник, Институт за нуклеарне науке „Винча“ Марко Орозовић, истраживач приправник, Институт за нуклеарне науке „Винча“ Ирина Станојевић, истраживач приправник, Институт за нуклеарне науке „Винча“

Применом теорије функционала густине (DFT) истраживана су особине једно-слоја CrI₃, са нагласком на ефектима које на његове магнетне особине изазива допирање електронима и шупљинама. Утврђено је да је допирање шупљинама изузетно ефикасан начин повећања критичне температуре овог 2D магнета, уз могућност достизања температуре од 200 К. Детаљи су дати у раду 1.

Комбиновањем метода синтезе и карактеризације материјала са DFT прорачунима испитиване су особине нове структуре FeTe₂ допиране паладијумом, која је метал, са необичном зависношћу отпорности од температуре, за температуре испод 15 К. Резултати су описани у раду 2.

Orizović M, Šoškić B.N., Picozzi S., Šljivančanin Ž., Stavrić S. 2025: Hole doping as an efficient route to increase the Currie temperature in monolayer CrI₃. 2D Materials 12, 045025.

Wang W. et al.. 2025: Fe_{0.6}Pd_{0.4}Te₂: A New Polymorph of FeTe₂ and PdTe₂ Stable at Ambient Pressure. Inorganic Chemistry 64, 23825.

Пројекат: РЕКОНСТРУКЦИЈА ЗАВРШНИХ ФАЗА ЗАТВАРАЊА ТЕТИСА НА БАЛКАНУ

Руководилац: дописни члан Дејан Прелевић

Сарадници: академик Владица Цветковић, виши научни сарадник др Ана Младеновић, докторант Кристијан Сокол докторант Никола Станковић, докторант Јована Малбашић

Према годишњем плану, све активности пројекта „РЕКОНСТРУКЦИЈА ЗАВРШНИХ ФАЗА ЗАТВАРАЊА ТЕТИСА НА БАЛКАНУ” у 2025. години биле су синхронизоване с пројектним задацима RECON-TETHYS-а, пројекта који је финансиран од стране Фонда за науку Републике Србије. Завршен је рад на изради докторске дисертације Николе Станковића, и јавна одбрана се догодила у мају 2025.

Током ове године, колега Станковић је резултате својих нумеричких симулација приказао на EGU General Assembly (Беч, 2025). Такође, настављен је рад на докторској дисертацији Кристијана Сокола, који је објавио и свој други рад у часопису: Геолошки Анали Балканскога Полуострва. Заједно са колегиницом Аном Младеновић, објавили смо рад у реномираном часопису *Tectonophysics*, у коме смо по први пут утврдили различите старости два проминентна гранитоидна плутона у Србији, на ободу Панонског басена: Брајковац-олигоцен, и Букуља-миоцен. По први пут је коришћена иновативна метода геохемијског трасирања изотопима хафнијума. Ја сам имао предавање по позиву на реномираној конференцији *GOLDSCHMIDT CONFERENCE* која се одржала у Прагу у јуну.

Mladenović, A., Löwe, G., Trivić, B., Cvetkov, V., Ustaszewski, K., Xie, J.-C., Sokol, K. & Prelević, D. (2025). Tectonic control on magmatism at a continental junction: The Bukulja Mountains Pluton, Internal Dinarides, SE Europe. *Tectonophysics* 917, 230945. (M21; 2,6)

Stanković, N., Cvetković, V., Mladenović, A., Cvetkov, V., Prelević, D. & Gerya, T. (2025). Post-obduction slab dynamics in the Balkans and its role in Late Cretaceous magmatism: A numerical modelling approach. *Gondwana Research*. (M21a+; 8,6)

Wang, Z.-X., Liu, S.-A., Prelević, D., Li, S., Wang, Z.-Z., Wu, T. & Liu, J. (2025). Mg, Zn and Fe isotope evidence for derivation of K-rich basalts from the mantle hybridized by recycled carbonate-bearing silicate sediments. *Geochimica et Cosmochimica Acta* 394, 244-257. (M21a; 5,0)

Sokol, Kristijan, Dejan Prelević, Iva Olić Peco, and Vladica Cvetković. 2025. "Current Understanding of the Sava Zone of the Balkans: A Magmatic Perspective." *Geološki Anali Balkanskoga Poluostrva*. <https://doi.org/10.2298/GABP251101012S>. (M24)

Саопштења на скупу међународног значаја, штампани у изводу (M34):

Prelević, Dejan. 2025. "Melting of Heavily Metasomatized Hydrous Mantle." *Goldschmidt 2025 Abstracts*. <https://doi.org/10.7185/gold2025.28690>

Žeradanin, A., Joksimović, K., Vukadinović, M., Petronijević, N., Malbašić, J., Prelević, D., & Beškoski, V.. (2025). Bioleaching as a tool for waste valorization and metal extraction. in 19th International Conference on Chemistry and the Environment - ICCE 2025 - Environmental Chemistry for Sustainability, E-Book of Abstracts; June 8-12, 2025; Belgrade, Serbia, Serbian Chemical Society., 303-303. https://hdl.handle.net/21.15107/rcub_cer_8455

Aulbach, S., Puziewicz, J., Vanderhaeghe, O., Casetta, F., and Prelević, D.: Tracking volatile elements in the lithospheric mantle through the orogenic cycle,

EGU General Assembly 2025, Vienna, Austria, 27 Apr–2 May 2025, EGU25-8812, <https://doi.org/10.5194/egusphere-egu25-8812>, 2025.

Stanković, N., Balázs, A., Cvetković, V., Mladenović, A., Cvetkov, V., Prelević, D., and Gerya, T.: Transtensional Reactivation of Suture Zones: Insights from 3D Numerical Modelling of Pull-Apart Basins, EGU General Assembly 2025, Vienna, Austria, 27 Apr–2 May 2025, EGU25-3086, <https://doi.org/10.5194/egusphere-egu25-3086>, 2025.

Michal Šujan; Marko Špelić; Marijan Kovačić; Dejan Radivojević; Dejan Prelević; Tomislav Kurečić; Ivica Pavičić; Viktória Baranyi; Andrej Chyba; Rouxian Pan et al. New authigenic $^{10}\text{Be}/^{9}\text{Be}$ dating constraints on the 6.5–3.0 Ma paleogeography of the southern Pannonian Basin System // Advances in understanding the Neogene Mediterranean-Paratethyan System, RCMNS Interim Colloquium 2025 Vienna / harzhauser, mathias (ur.). Beč: Natural History Museum Vienna, 2025. str. 32-32

Пројекат: ОСИТ – АНАЛИЗА И ОБРАДА ВЕЛИКИХ СКУПОВА ПОДАТАКА ПРИМЕНОМ ИНТЕЛИГЕНТНИХ ТЕХНИКА

Руководилац: Мирјана К. Ивановић, дописни члан САНУ

Сарадници: др Золтан Гелер, др Владимир Курбалија, др Милинко Мандић, др Милош Радовановић, др Вељко Алексић (Србија); Yuxiang Chen, Xingyu Chen, Dacheng He, Longhao Jiang, Hang Li, Wei Liang, Qunming Wang, Ligu Wang, Xingzheng Wang, Shoulin Yin, Xiao Yang, Peng Zhi, Qingguo Zhou (Кина); Maria Ganzha, Marcin Paprzycki, Zofia Wrona (Пољска); Costin Badica, Amelia Badica, Dan Selisteanu, Alexandra Vultureanu-Albiși (Румунија); Hung-Wei Li, Kuan-Ching Li (Тајван); Truong Hai Bang, Van Cuong Tran (Вијетнам).

Иницијални предлог пројекта је делом био мотивисан и радом у претходних неколико година који је резултирао публикавањем монографије која је објављена 2025те (групаА, рад 1) године а која је посвећена посебном типу података – временске серије и теорисјким и експерименталним научним резултатима над великим бројем јавно расположивих скупова података. Међутим, осим ових типова података разматрају се и други типови података као и скупови мањег или већег обима. Такође примена различитих техника вештачке интелигенције за анализу и обраду података, њихови ефекти и перформансе у различитим окружењима су од великог значаја. У 2025ој години на овом пројекту су спроведена истраживања у два правца А) рад са специфичним домен оријентисаним скуповима података и Б) разне технике вештачке интелигенције и њихове примене. Осим монографије, у оквиру пројекта је публиковано 8 радова у часописима од чега 7 у часописима са SCI листе. Четири рада је презент-

товано на међународним конференцијама и штампање зборника радова са тих конференција је у току.

Прва група публикованих радова (А) се бави анализом различитих типова и обрадом адекватних скупова података. Монографија и један рад су посвећени временским серијама као и могућностима њихове примене у неколико домена, сагледавање њихових карактеристика као и селекцију утицајних својстава. Трећи рад је посвећен обради података сакупљених током образовних активности студената везаних за дигиталне компетенције и употребу вештачко интелигентних приступа. Четврти рад је посвећен анализи података и њихоцим везама у социјалним мрежама.

Други правац истраживања (Б) је био усмерен на употребу различитих техника вештачке интелигенције у анализи и обраду специфичних скупова података као и одређивању њихових ефеката и перформанси у различитим окружењима. Разматрани су приступи агентских технологија у првом раду. Други рад се бави техникама погодним за примену у доменима где је заступљен интернет ствари. Трећи рад се бави удруженим учењем. Последња два рада су посвећене приступима у детекцији објеката у статичким и динамичким окружењима.

А) Z. Geler, V. Kurbalija, M. Radovanovic, M. Ivanovic: Recent Advances in Time-Series Classification - Methodology and Applications. **Intelligent Systems Reference Library** 264, Springer 2025, ISBN 978-3-031-77526-0, p. 318, <https://doi.org/10.1007/978-3-031-77527-7>

Z. Geler, V. Kurbalija, M. Ivanovic: FAP: A time series analysis and mining framework for scientific and practical applications. **Computer Science and Information Systems** (2025) 22(4), pp. 1379 -1403. <https://doi.org/10.2298/CSIS240910029G>.

V. Aleksić, M. Mandić, M. Ivanović: Aligning the operationalization of Digital Competences with Perceived AI Literacy: The Case of HE Students in IT Engineering and Teacher Education, **Education Sciences** (2025) 15, no. 12: 1582. <https://doi.org/10.3390/educsci15121582>

H. B. Truong, M. Ivanovic, V. C. Tran: Community Detection Methods Based on Exploiting Attributes and Interactions on Social Networks: A Survey and Future Directions, **Vietnam Journal of Computer Science**, (2025) 12(1): 1-19, <https://doi.org/10.1142/S2196888824300011>

Б) C. Badica, A. Badica, M. Ganzha, M. Ivanovic, M. Paprzycki, D. Selisteanu, Z. Wrona: Contemporary Agent Technology: LLM-Driven Advancements vs Classic Multi-Agent Systems, (2025) CoRR abs/2509.02515

A. Vultureanu-Albiși, C. Badica, M. Ivanović: eXINGIoT conceptual framework for explainability integration in next generation-IoT, **Connection Science Journal**, (2025) 37:1, 2507180, DOI: 10.1080/09540091.2025.2507180

X. Chen, Y. Chen, W. Liang, D. H. K. Li, M. Ivanović: PHFL: a federated learning framework based on a hybrid mechanism, **J Supercomput** (2025) 81, 632. <https://doi.org/10.1007/s11227-025-07133-w>

S. Yin, L. Wang, M. Ivanovic, W. Zhang, H. Li: Multimodal Deep Learning-based Feature Fusion for Object Detection in Remote Sensing Images, **Computer Science and Information Systems**, (2025) 22(1), pp. 327–344, <https://doi.org/10.2298/CSIS241110011Y>

P. Zhi, L. Jiang, X. Yang, X. Wang, H. W. Li, Q. Zhou, K.C. Li, M. Ivanović: Cross-Domain Generalization for LiDAR-Based 3D Object Detection in Infrastructure and Vehicle Environments. **Sensors** (2025), 25, 767. <https://doi.org/10.3390/s25030767>

Пројекат: ИСТРАЖИВАЊЕ СЛОЖЕНИХ СИСТЕМА У КВАРК-ГЛУОНСКОЈ ПЛАЗМИ И ТЕОРИЈСКОЈ БИОЛОГИЈИ. НАПРЕДНЕ МЕТОДЕ АНАЛИЗЕ ПОДАТАКА И МАШИНСКОГ УЧЕЊА У ИСТРАЖИВАЊУ СЛОЖЕНИХ СИСТЕМА

Руководилац пројекта: Магдалена Ђорђевић

Сарадници на пројекту: проф. Марко Ђорђевић, др Игор Салом,
др Бојана Илић

У извештајном периоду остварени су резултати у обе теме пројекта: физици кварк-глуонске плазме (КГП) и теоријској биологији.

У домену КГП, аналитички смо проширили наш формализам губитка енергије тако да израчунава и колизиони и радијативни губитак за џетове произвољног конуса. Ова екстензија је имплементирана у DREENA оквир, чиме је омогућено добијање теоријских предвиђања и за џет-опсервабле. На основу ових резултата један рукопис је под рецензијом, а још два су у припреми.

У области теоријске биологије објављен је рад у *Nucleic Acids Research* (M21a+, IF 16.7) о математичком моделовању бифуркација (појаве бистабилности) у рестрикционо-модификационим системима бактерија. Други рад, такође на тему бистабилности, али у токсин-анти-токсин системима бактерија, прихваћен је у *npj Systems Biology (and Applications)* (M21, IF 3.5). Трећи рад који описује нелинеарну динамику CRISPR/Cas система је у припреми.

Сви сарадници са пројекта били су активно укључени и коаутори на наведеним радовима.

Поред тога, руководиоца пројекта је била члан панела за ERC CoG грантове, као и члан панела за два позива фондације за науку у Пољској.

Magdalena Djordjevic, Lidija Zivkovic, Hong-Yu Ou, Marko Djordjevic, Nonlinear regulatory dynamics of bacterial restriction–modification systems modulates horizontal gene transfer susceptibility, *Nucleic Acids Research* **53**(2), gkae1322 (2025). DOI: <https://doi.org/10.1093/nar/gkae1322>. (M21a+, IF 16.7, 6/285)

Пројекат: НЕЛИНЕАРНЕ ДИФЕРЕНЦНЕ ЈЕДНАЧИНЕ, ЊИХОВА РЕШИВОСТ И АСИМПТОТСКО ПОНАШАЊЕ ЊИХОВИХ РЕШЕЊА

Руководилац: Стево Стевић, дописни члан САНУ

сарадник: др Братислав Иричанин

Открили смо неке нове класе нелинеарних диференцијалних једначина које се могу решити у тзв. затвореном облику. Значајно смо генерализовали резултате везане за једну значајну класу нелинеарних диференцијалних једначина са степеним функцијама, показали да су неки резултати у литератури нетачни, и презентовали нове коректне и генералније резултате. Студирали смо монотоност конвексних комбинација неколико конвергентних низова реалних бројева на целом домену (скупу природних бројева), решивши у потпуности неколико проблема. Компарирали смо презентована решења са једном стандардном методом налажења асимптотике низова. Студирали смо монотоност једне двопараметарске класе низова који конвергирају ка степенима природног логаритма. Испитивали смо линеарне диференцијалне неједнакости са константним коефицијентима чија је сума једнака нули.

-
1. S. Stević, On a two-parameter class of sequences converging to a power of the base of the natural logarithm, **J. Inequal. Appl.** Vol. 2025, Article no. 99, (2025), 24 pages.
 2. S. Stević, On some sequences whose limit is the Euler gamma constant, **J. Inequal. Appl.** Vol. 2025, Article no. 75, (2025), 11 pages.
 3. S. Stević, Solvability of a class of nonlinear system of difference equations with homogeneity, **Appl. Math. Lett.** 169 Article no. 109595, (2025), 5 pages.

4. S. Stević, B. Iričanin, W. Kosmala, On a special case of a difference equation with powers, **Electron. J. Qual. Theory Differ. Equ.** Vol. 2025, Article no. 15, (2025), 19 pages.

ОДБОР ЗА КРАС И СПЕЛЕОЛОГИЈУ

Председник: академик Слободан Б. Марковић

Чланови: проф. др Зоран Стевановић (потпредседник), др Јелена Ђалић (секретар), проф. др Весна Димитријевић, др Катарина Богићевић, проф. др Душан Михаиловић, проф. др Рајко Димитријевић, проф. др Милутин Љешевић, проф. др Игор Јемцов, проф. др Саша Милановић, др Драган Нешић, проф. др Александар Петровић, проф. др Срећко Ђурчић и др Ана Младеновић.

У протеклој години успешно су реализоване бројне планиране активности чланова Одбора везане за теренска мултидисциплинарна истраживања пећина и других облика крашког рељефа Србије, одвијања различитих крашких процеса, реализацију различитих научних и апликативних пројеката и публикавање научних радова, као и бројна запажена учешћа чланова Одбора на научним конференцијима организованих у нашој земљи и у свету. У припреми је нова свеска Зборника радова Одбора за крас и спелеологију. Одицидржан је скуп свих чланова Одбора у децембру, када су детаљно изнете активности и дискутовани начини за унапређење рада у следећој години. Поздрављамо високе истраживачке домете чланова Одбора током протекле године. Нарочито импонује унапређење сарадње са колегама из Кине.

АКАДЕМИЈСКИ ОДБОР ЗА ДИНАМИКУ КЛИМАТСКОГ СИСТЕМА ЗЕМЉЕ И ДЕЛО МИЛУТИНА МИЛАНКОВИЋА

Председник: академик Федор Месингер

Чланови: Акад. Зоран Кнежевић, заменик председника, проф. Александар Петровић, секретар, акад. Часлав Оцић, акад. Ђорђе Шијачки, акад. Слободан Марковић, доп. члан Марјан Никетић, проф. Ана Вуковић Вимић, др Мирјам Вујадиновић Мандић, проф. Владимир Јанковић, проф. Вера Миланковић, Ђорђе Нешић, проф. Југослав Николић, проф. Ивана Тошић

**АКАДЕМИЈСКИ ОДБОР ЗА САРАДЊУ СА НАШИМ
НАУЧНИЦИМА И УМЕТНИЦИМА У СВЕТУ**

Председник: академик Зоран Радовић

Током 2025. године није било ниједног састанка Одбора. Настављен је контакт са друштвима за сарадњу са дијаспором, као што је Институт за филозофију и друштвену теорију, Универзитета у Београду, који планирају прављење широке базе података о нашим научницима у свету. Прикупили смо прелиминарне податке научника из области физике и медицине.

Члан Одбора Ђорђе Нешић редовно сваке године крајем маја, у суботу најближу Миланковићевом рођендану, организује у Даљу, Хрватска, тзв. Миланковићеве циклусе. 2025 су то били 18. Миланковићеви циклуси. На њима су учествовала четири члана Одбора. Свечано отварање модела Земље и Месеца, што је, Земља и Месец, била тема скупа, оба вио је акад. Зоран Кнежевић, са начелником општине Ердут Југославом Весићем. У програму предавања учествовала су два члана, акад. Федор Месингер, и проф. Александар Петровић. У музичком делу Вера Миланковић, композитор. Активности Културно научног центра (КНЦ) Милутин Миланковић у Даљу организоване од стране Ђорђа Нешића, 2025, су биле - 24. маја одржани 18. Миланковићеви циклуси с темом Земља и Месец - Програм - Разгледање изложбе фотографија Земља и Месец, поглед из свемира - Свечано отварање модела Земље и Месеца – Академик Зоран Кнежевић и начелник општине Ердут Југослав Весић - Представљање модела Миланковићевог Вавилонског торња модерне технике - Представљање монографије Ђорђа Нешића Први циклус, други круг, петнаест година рада КНЦ „Милутин Миланковић“ Предавања Миланковић и климатске промене – акад. Федор Месингер Антропологија Месеца – проф. Александар Петровић Миланковићев планетаријум – m. sc. Раде Манојловић Земља и Месец– Далибор Месарић, дипл. инг. Мали концерт: Вера Миланковић, композиторка, Тања Обреновић, мецосопран, Славко Бубало, композитор, певач и гитариста 2. и 3. 9.: снимање емисије о Миланковићу - ХРТ – емисија „Призма“ 22. 9. КНЦ је посетила Марина Миланковић, Миланковићева унука и поклонила низ његових

докумената (писма, фотографије) и одликовања - 7.и 8. су одржани Дани свемира – посета астрономске радионице и посматрање Сатурна и Месеца. Око 3000 посетилаца је у 2025. години разгледало сталну поставку изложбе о Милутину Миланковићу.

АКАДЕМИЈСКИ ОДБОР ЗА НАУКУ

Председник: академик миодраг Чолић

Чланови: академик академик Зоран Кнежевић, академик Зоран В. Поповић, академик миодраг марковић, академик Небојша Лалић, академик Стеван Пилиповић, академик Владимир с. Костић, академик Љубомир Максимовић, академик Зоран Петровић, академик Богдан Шолаја, академик Часлав Оцић, академик Милена Стевановић, академик Јасмина Грковић Мејџор, академик Стево Тодорчевић, академик Милан Дамњановић, академик Владимир Стевановић, академик Душан Теодоровић, академик Милан Судар, академик Радмила Петановић, академик Велимир Попсавин, академик Милош Ђуран, академик сСободан Вукосавић, академик Ђорђе Шијачки, академик Слободан Марковић, академик Слободан Грубачић, академик Тања Ђирковић Величковић

Током 2024. године одржане су две седнице Академијског одбора за науку, 21. марта и 10. децембра. међу активностима Академијског одбора за науку током 2024. посебно су се издвојиле три групе активности:

Активности радних група – Радна група за реформу докторских студија у србији радила је на прикупљању података о докторским студијама, али се суочила са великим недостатком података. Радна група за праћење стратегије научног и технолошког развоја за период од 2021. до 2025. године учествовала је у изради извештаја Националног савета за научни и технолошки развој о спровођењу стратегије.

Организација научних скупова – Одбор је организовао симпозијум „Изврсност у науци” 3. јуна 2024. у свечаној сали САНУ, са око 80 присутних и 111 онлајн учесника. На симпозијуму су представљени различити аспекти вредновања изврсности у науци, уз учешће чланова САНУ и других стручњака. Такође, Академијски одбор за науку је био суорганизатор округлог стола „Критична питања Републике србије у условима климатских промена” одржаног 14.11.2024. у сарадњи са Академијским одбором за динамику климатског система Земље и дело милутина миланковића, Академијским одбором за енергетику и Академијским одбором за село.

Међународна сарадња – Академијски одбор за науку је активно учествовао у међународним активностима, укључујући рад у Интернационалном савету за науку, Европској радној групи

Интернационалног савета, Интеракадемијском партнерству и Европском фонду за науку.

АКАДЕМИЈСКИ ОДБОР ЗА ВИСОКО ОБРАЗОВАЊЕ

Председник: академик Владица Цветковић

Чланови Одбора: академик Љубомир Максимовић, академик Владимир Бумбаширевић, академик Јасмина Грковић Мејдор, академик Војислав Лековић, академик Милан Дамњановић, академик Александар Костић, академик Милош Ђуран, академик Велимир Радмиловић, академик Тања Ђирковић Величковић, дописни члан Драган Богетић, проф. др Живослав Тешич, проф. др Александар Бауцал, проф. др Бранко Урошевић

Академијски одбор за високо образовање САНУ (АОВО) одржао је у 2025. години пет састанака. Први 14.3.2025: Исказана је добродошлица академику Т. Ђирковић Величковић, новој чланици АОВО; усаглашено је саопштење о студентским протестима и договорено да тема наредних Разговора о образовању буде партиципација студената у српском високом образовању (Разговори одржани 25.3.2025 у Аудиовизуелном архиву САНУ); академик Т. Ђирковић Величковић је предложила да АОВО буде активан на друштвеним мрежама. Други 22.4.2025: Констатовано је да је 31.3.2025. послат допис Влади Србије у вези с Уредбом о измени Уредбе о нормативима и стандардима услова рада универзитета и факултета за делатности које се финансирају из буџета; предлог проректора за науку Универзитета у Београду, проф. Владимира Н. Цветковића, за заједничку организацију конференције о перспективама високог образовања у 21. веку, враћен је иницијатору с образложењем да су потребне додатне информације; као гост седнице, академик Ђорђе Шијачки је покренуо расправу на тему оглашавања САНУ у вези с актуелним дешавањима у српском високообразовном сектору. Трећи 13.6.2025: Саопштење академика Ј. Грковић Мејдор и проф. А. Бауцала, уз допуну академика А. Костића, које је усвојено и достављено ИО и Председништву САНУ, као и Академијским одборима за образовање (АОО) и науку (АОН), добило је подршку само од већине чланова АОН, док су негативн реакције неколико чланова АОО и других академика САНУ стигло путем електронске поште; саопштење није прослеђено јавности. Четврти 7.10.2025: Расправљан је нови Нацрт класификација наука Националног савета за науку на који је било пуно примедби; поновљен је предлог академика Т. Ђирковић Величковић да АОВО буде активан на друштвеним мрежама; договорено је да тема наредних Разговора образовању у САНУ

буде анализа последњег уписа и пролазности студената (Разговори одржани 15.12.2025. у Аудиовизуелном архиву САНУ). Пети 28.11.2025: Састављено је саопштење за јавност као подршка Филозофском факултету у Нишу, а у вези с противправним оснивањем Факултета за српске студије. АОВО је прихватио оставке академика В. Лековића и проф. Ж. Тешића и захвалио им на досадашњој сарадњи.

ОДЕЉЕЊЕ ХЕМИЈСКИХ И БИОЛОШКИХ НАУКА

ОДБОР ЗА ФИЗИЧКУ ХЕМИЈУ (академик Славко Ментус)

Пројекат: ЕЛЕКТРОКАТАЛИЗА У САВРЕМЕНИМ ПРОЦЕСИМА КОНВЕРЗИЈЕ ЕНЕРГИЈЕ

Руководилац: академик Славко Ментус

Сарадници: проф. др проф. др Гордана Ђирић-марјановић, проф. др Никола Цвјетићанин, проф. др Игор Пашти, в. проф др Ивана Стојковић Симатовић, проф. др Биљана Шљукић Паунковић, научни саветник др милица Вујковић, доцент др Немања Гаврилов, доцент др Ана Доброта

У складу са планом рада за 2025. годину, на тему интеркалатних материјала, публикован је рад бр.1., у коме је описан начин синтезе катодног материјала калцијум метаванадата за цинк-јонске батерије у воденим електролитичким сединама. Такође, дати су кинетички и термодинамички параметри за овај катодни материјал у условима практичне употребе.

На тему катализоване електроодних реакција код електролизе воде (2), описане су особине поликристалног никла у алкалном воденом раствору у потенциодинамичким условима. Разматрана је кинетика издвајања водоника и редукције кисеоника, и њихов међусобни утицај у функцији брзине и дубине поларизације и времеа задржавања на финалним потенцијалима.

Што се тиче развоја метода за синтезу каталитички активних материјала, разматрана је кинетика редукције металних оксида и термолабилних материјала у редукционој и неутралној атмосфери, и приказивање ових процеса помоћу кинетичких модела (3).

1. Tamara Petrović, Milica M. Vasić, Miloš Milović, Danica Bajuk-Bogdanović, Slavko Mentus, Milica J. Vujković, The role of aqueous electrolytes in the electrochemical performance of calcium metavanadate cathode for Zn-

ion storage, *Ceramic International*, 51, (29A) (2025) 60285-60297 <https://doi.org/10.1016/j.ceramint.2025.10.229>

2. Stefan Mitrović, Ivana Perović, Snežana Brković, Mina Seović, Petar Laušević, Igor A. Pašti, The electrolyte effects on the kinetics of hydrogen and oxygen evolution reaction on polycrystalline nickel in alkaline media, *International Journal of Hydrogen Energy* 177 (2025) 151605, <https://doi.org/10.1016/j.ijhydene.2025.151605>

3. Dijana Jelić, Dragoljub Mirjanić, Branko Škundrić, Slavko Mentus, Kinetics of solid state reactions: software approach and application, *Contemporary materials* 16 (2025) 1-11 DOI: <https://doi.org/10.7251/COMEN2501001J>

Пројекат: ИСТРАЖИВАЊА У МАТЕМАТИЧКОЈ ХЕМИЈИ

Руководилац: академик Иван Гутман

Сарадници: др Борис Фуртула и Изудин Реџеповић

У плану за 2025. годину наведене су три основне проблематике чијим смо се истраживањима намеравали бавити. Без обзира на лоше здравствено стање, и без обзира на мизерне услове за рад, објављен је неочекивано велики број научних радова (24), плус неколико стручних радова, плус једна књига. Започета су и нека друга истраживања, о којима ће бити поменуто у извештају за следеће године.

Наставак извештаја односи се на приложени „списак изабраних научних радова“.

(а) Радови 3,7 се баве енергијом графа и спектралним особинама графова.

(б) Радови 1,2,5,6,8,9 баве се графовским инваријантима од хемијског интереса (тополошким индексима).

(в) Радови 3,10 истражују неке (од тачака (а) и (б) независним) математичке теме. Рад 4 предлаже једну несвакидашњу примену сомборског тополошког индекса.

1. A. Ali, I. Gutman, B. Furtula, A. M. Albalahi, A. E. Hamza, On chemical and mathematical characteristics of generalized degree-based molecular descriptors, *AIMS Mathematics* **10** (2025) 6788-6804.

2. L. Alex, I. Gutman, D. Heidari, M. Rostami, On the square PI index of graphs, *Discrete Mathematics Letters* **16** (2025) 73-79.

3. A. Lande, A. Khairnar, I. Gutman, The zero-divisor graph of 2×2 matrix ring and its energies, *Filomat* **39** (2025) 7559-7570.

4. M. K. Jamil, S. Anwar, M. Azeem, I. Gutman, Intuitionistic fuzzy Sombor indices: A novel approach for improving the performance of vaccination centers, *Communications in Combinatorics and Optimization* **10** (2025) 563-593.
 5. C. Espinal, I. Gutman, J. Rada, Elliptic Sombor index of chemical graphs, *Communications in Combinatorics and Optimization* **10** (2025) 989-999.
 6. I. Gutman, I. Redžepović, G. Özkun Kizilirmak, V. R. Kulli, Euler-Sombor index and its congeners, *Open Journal of Mathematical Sciences* **9** (2025) 141-148.
 7. A. Jahanbani, I. Gutman, Exact variance-energy relations and optimal spectral bounds for graphs, *Open Journal of Mathematical Sciences* **9** (2025) 301-307.
 8. I. Gutman, New bounds on Sombor and elliptic Sombor index, *Bulletin of International Mathematical Virtual Institute* **15** (2025) 1-8.
 9. I. Gutman, Sombor index of thorny graphs, *Vojnotehnički Glasnik* **73** (2025) 413-422.
 10. I. Gutman, On the sum of powers of vertex degrees of polycyclic graphs, *Vojnotehnički Glasnik* **73** (2025) 727-735.
-

Пројекат: НОВИ БИОАКТИВНИ МОЛЕКУЛИ ЗАСНОВАНИ НА ПРИРОДНИМ ПРОИЗВОДИМА

Руководилац: академик Богдан Шолаја

Сарадници: др Игор Опсеница, др Милица Селаковић, др Живота Селаковић, др Татјана Срдић-Рајић, др Александар Павић

Током 2025. године, у оквиру пројекта Ф-80, испитивана је анти-туморска активност деривата диазахризена на хелијама М1А РаСа-2 и РАНС-1 хелијским линијама хуманог аденокарцинома панкреаса.

У том смислу, предметни проналазак се односи на супституисане 4,4-дифлуорпиперидинске деривате 1,7-диамино супституисаних 4,10-диазахризена производа, односно 1,7- диаминохинолино[8,7-х] хинолина, и сродних једињења и њихових фармацеутских прихватљивих соли као и на поступак њиховог добијања или употребе у медицинском облику у облику лека. препаратима као антитуморских и антипролиферативних агенаса, за лечење канцера, а посебно аденокарцинома панкреаса код сисара.

Као део одвојеног потпројекта, током 2025. године развијене су две трансформације катализоване комплексним једињењима кобалта. Једна обухвата позициону изомеризацију алилне групе везане за азот, а друга раскидање угљеник-азот везе алилних амина. Обе трансформације су постигнуте употребом комерцијално доступних и стабилних реаге-

наса, што представља напредак у односу на до сада познате методе за те трансформације. Објављивање поменутих резултата је у току.

Такође, у оквиру истраживања синтетисани су и окарактерисани нови флуоресцентни сензори за јоне цинка. Молекули представљају деривате тетраминске киселине и поред ове привилеговане структуре садрже и различита хетероциклична једињења (пиразол и 1,2,3-триазол). Испитана је селективност ових једињења на присуство различитих катјона, као и утицај рН вредности и различитих анјона на њихов емисиони спектар. Добијене LOD и LOQ вредности су у складу са модерним трендовима у овој области.

Selaković, Ž.; Živanović, M.; Pavić, A.; Grahovac, J.; Santibanez, J. F.; Šolaja, B.; Srdić-Rajić, T.; Selaković, M. Diazachrysenes derivatives as autophagy inhibitors combating pancreatic ductal adenocarcinoma (PDAC) cells.

X EFMC International Symposium on Advances in Synthetic and Medicinal Chemistry, Porto, Portugal, August 31 – September 4, 2025, Book of Abstracts P346, page 432.

Патент П-66672 Б1

Деривати диазахризена, њихово добијање и примена.

Носилац патента: Српска академија наука и уметности;

Проналазачи: Богдан Шолаја, Живота Селаковић, Александар Павић, Татјана Срдих-Рајић, Милица Селаковић.

Пројекат: ФИТОХЕМИЈСКО ИСПИТИВАЊЕ СЕКУНДАРНИХ МЕТАБОЛИТА ИЗ БИЉАКА И ГЉИВА И ЊИХОВИХ БИОТРАНСФОРМИСАНИХ ПРОИЗВОДА

Руководилац: академик Слободан Милосављевић

Сарадници: проф. др Веле Тешевић, проф. др Ирис Ђорђевић, др Милка Јадрањин, др Дејан Гођевац, др Мирјана Цветковић, др Мирослав Новаковић, др Бобан Анђелковић, др Гордана Крстић, др Јована Станковић-Јеремић, Ивана Софренић, др Игор Опсеница, Катарина Симић, Стефан Ивановић, Јована Љујић, Даница Савић, Стефан Лекић

1. 1. Изоловање, идентификација дитерпена класе тиглијана из корена *Euphorbia nicaeensis* All и испитивање њихове антиканцерогене и анти-ХИВ активности

Предмет овог истраживања је *Euphorbia nicaeensis* All., код нас позната као усколисна млечика. Вишегодишња је биљка и расте у форми жбуна који достиже висину од 30–40 cm са кореновим системом

вертикалног типа. Расте на песковитим теренима, присојним странама по кршевима и стенама. У Србији је најраспрострањенија у Војводини (Делиблатска пешчара), али се налази и у околини Београда, Ниша и Пирота. Цвета у мају и јуну. У стаблу и листовима и ове биљне врсте налазе се млечне цеви у којима се синтетише латекс.¹ Наша претходна испитивања хемијског састава латекса *E. nicaeensis*, показала су да је ова врста веома богата у дитерпенима јатрофанског типа који показују антиканцерогена својства, то јест јаку инхибицију Р-гр (П-гликпротеина 1),² због чега је истраживање проширено и на једињења која се налазе у њеном корену. Узорак корена *E. nicaeensis* прикупљен је у фази цветања у Делиблатској пешчари, GPS координате: географска ширина 44°56'57" N и географска дужина: 21°11'13" E, маја 2018. Биљку је идентификовао проф. Петар Марин, Универзитет у Београду, Биолошки факултет, Институт за ботанику, а хербарски примерак (Voucher specimen No. 16855) је депонован у Хербаријуму Ботаничке баште „Јевремовац“, Универзитет у Београду (Србија).

(i) Изоловање једињења - Из осушених самлевених коренова *E. nicaeensis* (152 g) изоловано је девет дитерпена тиглијанског типа из групе форбола **1** (11,8 mg), **2** (1,3 mg), **3** (0,7 mg), **4** (4,2 mg), **5** (5,9 mg), **6** (2,7 mg), **7** (0,8 mg), **8** (1,1 mg) и **9** (0,7 mg) комбинацијом брзе хроматографије на сувој колони (енгл., DCFC = Dry Column Flash Chromatography) на силика гелу и семи-преп течне хроматографије (енгл., semi-prep LC = semi-prep Liquid Chromatography). Од изолованих једињења, шест није раније описано (**1–4**, **7** и **9**), док су три описана у литератури, **5**³, **6**⁴ и

1 Castelblanque L., Balaguer B., Marti C., Rodriguez J.J., Orozco M., Vera P., “Novel insights into the organization of laticifer cells: a cell comprising a unified whole system”, *Plant Physiol.* 2016, 172(2), 1032-1044. <https://doi.org/10.1104/pp.16.00954>

2 Krstić, G., Jadranin, M., Todorović, N., Pešić, M., Stanković, T., Aljančić, I., Tešević, V., “Jatrophane diterpenoids with multidrug-resistance modulating activity from the latex of *Euphorbia nicaeensis*”, *Phytochemistry* 2018, 148 104-112. <https://doi.org/10.1016/j.phytochem.2018.01.016>

3 Aichour, S., Haba, H., Benkhaled, M., Harakat, D., “Terpenoids and other constituents from *Euphorbia bupleuroides*”, *Phytochem. Lett.* 2014, 10 198–203. <http://dx.doi.org/10.1016/j.phytol.2014.09.011>

4 Benmerache, A., Magid, A. A., Labeled, A., Kabouche, A., Voutquenne-Nazabadioko, L., Hubert, J., Morjani, H., Kabouche, Z., “Isolation and characterisation of cytotoxic compounds from *Euphorbia clementei* Boiss.”, *Nat. Prod. Res.* 2017, 31, 2091–2098. <http://dx.doi.org/10.1080/14786419.2016.1277345>

8⁵. Одређивање њихових структура је спроведено анализом (1D и 2D NMR) спектра, као и HRESIMS експериментима и поређењем са раније објављеним спектралним подацима сродних једињења. Спектрални подаци нових једињења који су названи **никаеенин Х** (nicaeenin H, **1**), **никаеенин И** (nicaeenin I, **2**), **никаеенин Ј** (nicaeenin J, **3**), **никеиинин К** (nicaeenin K, **4**), **никаеенин Л** (nicaeenin L, **7**) и **луминикаеенин А** (luminicaeenin A, **9**) су приказани заједно са осталим резултатима у научним радовима објављеним 2025. године у интернационалним часописима *Molecules*⁶ и *Journal of the Serbian Chemical Society*.⁷

(ii) Испитивање антиканцерогене активности изолованих једињења обухватило је процену

антимеланомског потенцијала тиглијана **1**, **2**, **4**, **7** и **8**, као и лумифорбола **9**, поређењем њиховог дејства на ћелије хуманог меланома S18A2 и кератиноците HaCaT.

На основу МТТ теста нађено је да једињења **1**, **4**, **7** и **8** показују антиканцерогене активности са вредностима IC₅₀ испод 30 μM у ћелијама меланома S18A2. Најефикасније је било једињење **1** са IC₅₀ око 6 μM. Такође је нађено је да су само једињења **1** и **7** била селективна према ћелијама меланома, са значајно вишим вредностима IC₅₀ у нормалним ћелијама – кератиноцитима HaCaT.

Једињење **2** и лумифорбол **9** су показали слабе антиканцерогене ефекте, док су **4** и **8** испољили сличну цитотоксичност и у ћелијама меланома и у кератиноцитима некрозу у ћелијама меланома, док није било значајне индукције ћелијске смрти у кератиноцитима. Такође, једињења **4**, **7** и **8** немају штетне ефекте на ДНК и пружају заштиту ДНК хуманих кератиноцита показујући мање везивања фосфохинона H2A.X(pH2A.X) за њу. Међутим, наши налази показују да једињење **1** изазива јасан одговор у ћелијама меланома и у кератиноцитима. Иако је утврђено да оштећује ДНК у ћелијама рака, има заштитни ефекат на кератиноците. Стога је једињење **1** идентификовано као најперспективније међу новим

5 G. A. Miana, R. Schmidt, E. Hecker, M. Shamma, J. L. Moniot, M. Kiamuddin, **4a**-Sapinine — a Novel Diterpene Ester from *Sapium indicum*, *Z. Naturforschung B*, 1977; 32(6): 727-728. doi.org/10.1515/znb-1977-0632

6 Krstić, G., Jadrantin, M., Schols, D., Claes, S., Tešević, V., Mandić, B., Milosavljević, S., Wittine, K., “Anti-HIV Activity of Tigliane Derivatives from *Euphorbia nicaeensis* Roots”, *Molecules* **2025**, 30, 1452. <https://doi.org/10.3390/molecules30071452>

7 Krstić, G. B., Jadrantin M. B., Savić, D. Z. , Tešević, V. V. , Todorović, N. M., Vujisić, Lj. V., Milosavljević, S. M., “The first evidence of lumiphorbol as a metabolite of the *Euphorbia* species”, *J. Serb. Chem. Soc.* 2025. <https://doi.org/10.2298/JSC250120018K>

дериватима тиглијана због његове високе селективности према ћелијама меланома. Ова селективност је потврђена и у два друга теста – индукција смрти ћелије и оштећење ДНК – и подржана је индексом селективности једињења **1**, веће од селективности једињења **8**.

(iii) **Испитивање анти-ХИВ активности једињења изолованих из корена *Euphorbia nicaeensis*** - Тестирана је и анти-ХИВ активност већине тиглијана изолованих из корена *E. nicaeensis* Једињења **1, 3, 4, 5** и **6** су показала IC_{50} вредности веће од њихових одговарајућих CC_{50} вредности, што значи да нису ефикасни у инхибицији репликације ХИВ-1 у безбедном опсегу концентрација. Резултати испитивања анти-ХИВ активности детаљно су приказани у научном раду објављеном 2025. године у интернационалном часопису *Molecules*⁸.

1.2. Фитохемијско испитивање дивљерастућих врста рода *Primula* (јагорчевине)

У наставку је фитохемијско испитивање дивљерастућих врста рода *Primula* извршено је прикупљање *Primula minima* (целе биљке у фази цветања) на локалитету Хридски крш (Црна Гора). У циљу прелиминарног фитохемијског испитивања припремљени су екстракти у различитим растварачима.

1.3. Фитохемијско испитивање медицинских гљива

Прикупљена су плодносна тела гљиве *Ganoderma resinaceum* која ће бити испитивана у наредном периоду.

2. Објављени научни радови (2025)

1. Pašić I., Novaković M., Tešević V., Milosavljević S., Petrović N., Stanojković T., Matić I. Z. 2025: Exploring the anticancer potential of extracts and compounds from the heartwood of *Cotinus coggygria* Scop. wild growing in Serbia, **ВМС Complementary Medicine and Therapies**, 25:36 <https://doi.org/10.1186/s12906-025-04768-3>
2. Krstić G. B., Jadranin M. B., Savić D. Z., Tešević V. V., Todorović N. M., Vujisić, Lj. V., Milosavljević S. M. 2025, The first evidence of lumiphorbol as a metabolite of the *Euphorbia* species, **J. Serb. Chem. Soc.** , 90 (4) : 393–399 <https://doi.org/10.2298/JSC250120018K>
3. Krstić, G., Jadranin M. , Schols D., Claes S., Tešević V. , Mandić B., Milosavljević S., Wittine K. 2025, Anti-HIV Activity of Tiglyane Derivatives from

Euphorbia nicaeensis Roots, **Molecules**, 30: 1452 <https://doi.org/10.3390/molecules30071452>

4. M. Novakovic, M., Trendafilova A., Jadranin M., Veljic M., Ljujic J., Milosavljevic S., Tesevic V. 2025, Diarylheptanoids from *Alnus incana*, **Chemistry of Natural Compounds**: 61, (6); 1116-1120 DOI 10.1007/s10600-025-04839-4

3. Саопштења на научним скуповима (2025)

1. Novaković M., Trendafilova A., Jadranin M., Krstić G., Tešević V., Miljković M., Vidaković V., Milosavljević S., **Diarylheptanoids from *Alnus* Species**, 6th International Conference on Natural Products Utilization: from Plants to Pharmacy Shelf (ICNPU-2025), Bansko, Bulgaria, 27 - 30 May 2025, Book of Abstracts, SL 6, page 41- 42 (štampano u izvodu)

2. Savić D., Krstić G., Novaković M., Milosavljević S., Jadranin M., **Different Diterpene Spectral Fingerprints Euphodendrophanes**, 6th International Conference on Natural Products Utilization: from Plants to Pharmacy Shelf (ICNPU-2025), Bansko, Bulgaria, 27 - 30 May 2025, Book of Abstracts, PP 46, page 178 -179 (štampano u izvodu)

3. Krstić G., Savić D., Novaković M., Lekić S., Milosavljević S., Jadranin M., **Lumiforbol: A New Class of Diterpenes as Metabolites of the *Euphorbia* Genus**, 6th International Conference on Natural Products Utilization: from Plants to Pharmacy Shelf (ICNPU-2025), Bansko, Bulgaria, 27 - 30 May 2025, Book of Abstracts, PP 56, page 192 (štampano u izvodu)

4. Savić D., Jadranin M., Lekić S., Novaković M., Tešević V., Milosavljević S., Krstić G., **Isolation and Characterization of Glutinol from *Euphorbia amygdaloides***, 6th International Conference on Natural Products Utilization: from Plants to Pharmacy Shelf (ICNPU-2025), Bansko, Bulgaria, 27 - 30 May 2025, Book of Abstracts, PP 97, page 252 (štampano u izvodu)

5. Savić D., Jadranin M., Lekić S., Novaković M., Tešević V., Milosavljević S., Krstić G., **Phytochemical Investigation of *Euphorbia lucida*: Isolation and Characterization of Scoparone**, 6th International Conference on Natural Products Utilization: from Plants to Pharmacy Shelf (ICNPU-2025), Bansko, Bulgaria, 27 - 30 May 2025, Book of Abstracts, PP 98, page 253 (štampano u izvodu)

**Пројекат: РАЗВОЈ НОВИХ СИНТЕТИЧКИХ МЕТОДА И
ЊИХОВА ПРИМЕНА У СИНТЕЗИ ПРИРОДНИХ ПРОИЗВОДА И
БИОЛОШКИ АКТИВНИХ ЈЕДИЊЕЊА**

Руководилац: академик Радомир Н. Саичић

Сарадници: др Радомир Матовић, доцент др Бојан Вуловић, др Милена
Трмчић, Милош Павловић, Александар Јанковић, Ивана Сијарић

Настављен је рад на синтези ваихоенсена – тетрацикличног терпена сложене структуре, који је означен као један од највећих синтетичких изазова. Планирали смо да синтезу овог једињења остваримо ослањајући се на домино-слободнорадикалску циклизацију, којом би настале 3 везе и била затворена 3 прстена у једној јединој реакцији. Пошто смо добили кључни тетрациклични интермедијер и тако показали да је планирана трансформација могућа, рад у 2025. години обухватио је оптимизацију услова за полициклизацију и развој методе за превођење кључног интермедијера у крајњи производ. Истраживања су напредовала успорено, у односу на план, јер се кључни интермедијер показао као веома осетљив молекул, склон премештањима. Рад на овој проблематици је у току, у оквиру докторске дисертације Александра Јанковића, студента докторских студија. Поред овог приступа, развијали смо још један, који обухвата консекутивну анелацију циклопентанових прстенова. На овој проблематици радила је Ивана Сијарић, студент мастер студија, у оквиру своје мастер тезе. До сада је успела да добије стрициклични интермедијер, а рад на додавању четвртог (и последњег) прстена применом слободно-радикалских реакција је у току.

Настављен је рад на обједињеној тоталној синтези конидиогенона (неколико припадника ове групе терпена, од којих је главна мета конидиогенон Бе), катлејена и фомопсена - природних производа који се одликују сложеним, полицикличним структурама и спектром интересантних биолошких активности. Формална синтеза конидиогенона Бе је још раније остварена, а у току је рад на тоталној синтези, којом би био решен проблем стереоконтроле у положају 4, што претходни пут није омогућавао. Такође, решен је проблем контроле апсолутне конфигурације производа, тако што је остварено кинетичко одвајање у ензимској редукцији синтетичког интермедијера. Настављен је рад на тоталној синтези фомопсена:

Нажалост, реакција коју смо успешно реализовали на модел-једињењу, у синтези фомопсена није дала позитиван резултат. Стога смо морали да модификујемо завршне кораке, а рад на овој проблематици је у току. Синтетички пут који развијамо требало би да омогући и синтезу катлејена, из истог напредног синтетичког интермедијера. Поменута истраживања обављају се у оквиру докторске дисертације Милоша Павловића, студента докторских студија.

У нашим лабораторијама откривена је реакција карбокатјонског премештања која нема литературни преседан. Стога смо предузели експериментално истраживање могућности и ограничења ове реакције, уз упоредну примену рачунарских метода у сиљу расветљавања реакционог механизма. Главни истраживач на овом пројекту је др Милена Трмчић, а истраживања се реализују у сарадњи са колегама проф. Мајом Груден (са Хемијског факултета) и проф. Марселом Свартом (Универзитет у Жирони, Шпанија).

Део описаних истраживања реализован је у оквиру пројекта „New Synthetic Methods and their Applications for Rapid Total Syntheses of Complex Natural Products and Bioactive Molecules. Акроним: „New SMART Synthesis“, у оквиру програма ИДЕЈЕ, Фонда за науку Републике Србије. Иако је било планирано да наставак истраживања буде финансиран у оквиру новог циклуса програма ИДЕЈЕ, компликације и неправилности у реализацији конкурса одложиле су почетак реализације пројекта и њихово финансирање, па се садашња истраживања реализују у отежаним околностима.

Пројекат: КОМПЛЕКСИ МЕТАЛА КАО ПОТЕНЦИЈАЛНИ ТЕРАПЕУТСКИ АГЕНСИ

Руководилац: академик Милош Ђуран

Сарадници: др снежана Рајковић, др Биљана Ђ. Глишић
и др Јасмина Никодиновић-Рунић

Синтетисани су нови комплекси сребра(I) и злата(III) који као лиганд садрже миконазол (mcz) чија је антигљивична активност клинички потврђена, $[\text{Ag}(\text{NO}_3\text{-O})(\text{mcz-N})_2]$ (**1**) и $[\text{AuCl}_3(\text{mcz-N})]$ (**2**). Комплекси су окарактерисани применом ^1H NMR, IR и UV-Vis спектроскопије и масене спектрометрије, док је кристална структура комплекса **1** одређена дифракцијом рендгенских зрака са монокристала. Резултати испитивања активности ових комплекса према Грам-негативним бактеријским врстама

Escherichia coli и *Pseudomonas aeruginosa* су показали да координација миконазола за јоне сребра(I) и злата(III) повећава активност овог азола према наведеним микроорганизмима, док су резултати испитивања активности ових комплекса према *Staphylococcus aureus* и различитим *Candida* сојевима показали да је само комплекс **2** активнији од некоординованог миконазола. *In vitro* испитивање активности комплекса **1** и **2** према *Mycobacterium tuberculosis* H37Rv је показало да ови комплекси успоравају раст ове бактеријске врсте при минималним инхибиторским концентрацијама (MIC) од 3,12 (**1**) и 8,69 (**2**) μM .

Синтетисана су два нова комплекса сребра(I), опште формуле $[\text{Ag}(\text{ecz})_2]\text{X}$, X = CF_3SO_3^- (**Ag1**) и PF_6^- (**Ag2**), који као лиганд садрже антигљивично активни еконазол (ecz). Комплекси су окарактерисани применом различитих спектроскопских (^1H NMR, IR и UV-Vis) и електрохемијских метода. Кристална структура и линеарна геометрија **Ag2** комплекса одређене су на основу дифракције рендгенских зрака са монокристала. Нађено је да координација еконазола за јон сребра(I) појачава антибактеријску активност овог азола према Грампозитивним (*Pseudomonas aeruginosa* и *Escherichia coli*) и Грам-негативним (*Staphylococcus aureus* и *Listeria monocytogenes*) бактеријским врстама.

Описана је реакција формирања тетрануклеарног $[\text{Au}(\text{L-Val-L-His})_4]\text{Cl}_2 \cdot 14.5\text{H}_2\text{O}$ комплекса у неутралном воденом раствору одговарајућег мононуклеарног $[\text{Au}(\text{L-Val-L-His})\text{Cl}]\text{Cl} \cdot 2\text{H}_2\text{O}$ комплекса на собној температури (L-Val-L-His је дипептид L-валил-L-хистидин). Тетрануклеарни комплекс злата(III) је окарактерисан на основу ^1H NMR и IR спектра, док је његова кристална структура одређена дифракцијом рендгенских зрака са монокристала.

Полазећи од тетрадентатног 1,3-пропандиамин-*N,N'*-диацетато лиганда (1,3-pdda²⁻) и галијум(III)-хлорида синтетисан је динуклеарни *uns-cis*- $[\text{Ga}(1,3\text{-pdda})(\mu\text{-OH})_2]_2 \cdot 2\text{H}_2\text{O}$ комплекс. Овај комплекс је окарактерисан на основу IR и NMR (^1H и ^{13}C) спектра, док је његова кристална структура одређена рендгенском структурном анализом. Антимикробна активност *uns-cis*- $[\text{Ga}(1,3\text{-pdda})(\mu\text{-OH})_2]_2 \cdot 2\text{H}_2\text{O}$ комплекса, као и раније синтетисаних $\text{Na}[\text{Ga}(1,3\text{-pdta})] \cdot 3\text{H}_2\text{O}$ и $\text{Ba}[\text{Ga}(1,3\text{-pdta})]_2 \cdot 3\text{H}_2\text{O}$ комплекса (1,3-pdta⁴⁻ је 1,3-пропандиамин-*N,N,N',N'*-тетраацетат и 1,3-pndta⁴⁻ је (\pm)-1,3-пентандиамин-*N,N,N',N'*-тетраацетат). Испитиване су реакције ових комплекса са DNA изолованим из тимуса телета (ct-DNA) и албумином из говеђег серума (BSA).

with miconazole: the influence of the metal ion on the antimicrobial activity of the coordinated azole. *Inorg. Chim. Acta*, 574 (2025) Article ID 122393 (11 pages). doi: 10.1016/j.ica.2024.122393

Stanković M., Skaro Bogojević S., Kljun J., Stevanović N. Lj., Milanović Ž., Lazic J., Vojnović S., Turel I., Djuran M. I., Glišić B. Đ. Silver(I) complexes with antifungal drug econazole: structural characterization and antimicrobial activity study. *J. Mol. Struct.*, 1321 (2025) Article ID 140118 (13 pages). doi: 10.1016/j.molstruc.2024.140118

Ašanin D. P., Warzajtis B., Andrejević T. P., Savić N. D., Glišić B. Đ., Djuran M. I., Rychlewska U. Tetrameric gold(III) complexes with L-histidine-containing dipeptides: crystal structure of the highly hydrated chloride salt of

$[\text{Au}(\text{L-Val-L-His})_4]^{2+}$ tetramer. *J. Coord. Chem.*, 78 (2025) 182-192. doi: 10.1080/00958972.2024.2447494

Pantović B. V., Ašanin D. P., Milanović Ž., Perdić F., Ilić-Tomić T., Radanović D. D., Turel I., Djuran M. I., Glišić B. Đ. Dinuclear gallium(III) complex with 1,3-propanediamine-*N,N'*-diacetate: structural characterization, antimicrobial activity and DNA/BSA interactions. *Bioinorg. Chem. Appl.*, 2025 (2025) Article ID 8, Hradec Králové, Czech Republic, September 19 – 20, 2024, P31, p35. m34

Пројекат: СИНТЕЗА И БИОЛОШКА ИСПИТИВАЊА НОВИХ АНТИТУМОРСКИХ И АНТИМИКРОБНИХ АГЕНАСА

Руководилац пројекта: Академик Велимир Попсавин

Сарадници: др Мирјана Попсавин, др Јована Француз, др Горан Бенедковић, др Бојана Срећо Зеленовић, др Ивана Ковачевић, др Милош Свирчев, др Весна Којић, др Димитар Јакимов, др Слађана Станисављевић, др Јелена Тадић, др Сања Ђокић, Бојан Левовник, Алекса Аларгић.

Дизајнирано је и синтетизовано неколико нових миметика гониофуфурона (**1**) и 7-*epi*-гонио-фуфурона (**2**) у којима је бензенов прстен замењен тиазолним, а затим је одређена њихова *in vitro* антитуморска активност према панелу хуманих туморских ћелијских линија. Кључне кораке синтезе представља иницијална кондензација погодне заштићених урононитрила са етил-естром цистеин хидрохлорида, након чега следи оксидација добијених С-4' епимерних тиазолина, чиме је комплетирана изградња тиазолног прстена. Ћелијска линија HeLa била је најосетљивија на дејство синтетизованих аналога са вредностима IC_{50} у опсегу од 0,01–7,67 μM . Најактивније је једињење у овој ћелијској култури био је миметик 7-*epi*-гониофуфурона **28**, са тиазол-карбоксамидном функцијом на С-7 и бензилокси групом на С-5. Једињење **28** је показало 89 пута снажнију антипролиферативну активност од водећег молекула **2** и било

је 7 пута активније од антитуморског лека доксорубицина. Резултати су публиковани у часопису категорије M22 (<https://doi.org/10.1016/j.bmcl.2025.130218>).

Остварена је модификована синтеза природног лактона (–)-клеистанолата (**1**) и одговарајућег енантиомера (*ent-1*), као и тотална синтеза шест одговарајућих аналога (**3**, **10**, **11**, **12**, **13** и *ent-3*). *In vitro* антитуморска активност синтетизованих једињења одређена је према 8 ћелијских линија хуманих тумора и према једној нормалној ћелијској линији. Структурне и тополошке особине од значаја за антитуморску активност ове врсте једињења идентификоване су SAR анализом. Сви синтетизовани аналози били су неактивни према нормалној ћелијској линији MRC-5, што указује на њихову селективност према туморским ћелијама. Такође је процењен и антимикуробни потенцијал добијених једињења, као и њихов ефекат на инхибицију ацетил- и бутирил-холинестеразе. Добијени резултати су публиковани у часопису категорије M21a (<https://doi.org/10.1016/j.ejmech.2025.117326>).

Природни производи који садрже високо-оксигеноване фуурофуранонске сегменте познати су по разноврсним биолошким активностима и интересантним структурама. Због тога, њихове тоталне синтезе представљају својеврстан изазов. У овом делу наших радова, остварена је вишефазна синтеза пет дефенилованих аналога (–)-гониофуфурона и одређена је њихова *in vitro* цитотоксичност према осам малигних и једној нормалној ћелијској линији. У односу на претходне синтезе сличних антитуморских лактона, које су углавном остварене из d-глукозе, ова синтеза је реализована полазећи из l-ксилозе, што је резултовало побољшањем приноса као резултат значајног смањења броја синтетичких фаза. Добијени резултати су објављени у часопису категорије M22 (<https://doi.org/10.1055/a-2352-9691>).

Svirčev, M., Popsavin, M., Levovnik, B., Djokić, S., Kesić, J., Kovačević, I., Benedeković, G., Srećo Zelenović, B., Popsavin, V., Kojić, V., **2025**: Synthesis and antiproliferative activity of thiazole bioisosteres of goniofufurone and 7-*epi*-goniofufurone, **Bioorganic and Medicinal Chemistry Letters**, 123, 130218 (M22).

Kesić, J., Popsavin, M., Benedeković, G., Kojić, V., Bosak, A., Matošević, A., Farkaš, P., Madelová, R., Popsavin, V., Kovačević, I., **2025**: Synthesis and biologi-

cal evaluation of natural cleistanolate, its enantiomer and analogues, **European Journal of Medicinal Chemistry**, 287, 117326 (M21a).

Stanisavljević, S., Popsavin, M., Kojić, V., Benedeković, G., Popsavin, V., Srećo Zelenović, B., **2025**: New dephenylated analogues of (-)-goniofufurone: optimization of synthesis from l-xylose, **Synlett**, 36, 2014–2018 (M22).

Пројекат: ЕФЕКТИ ЗАГАЂЕЊА ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ НА ЕКСПРЕСИЈУ И МОДИФИКАЦИЈЕ ПРОТЕИНА ПОРЕКЛОМ ИЗ ХРАНЕ

Руководилац: академик Тања Ђирковић Величковић

Сарадници: др Драгана Станић-Вучинић, др Катарина Смиљанић, др Маја Крстић-Ристивојевић, Маја Младеновић, Дарко Костић, Мирјана Радомировић, др Весна Јовановић, др Јелена Аћимовић, др Јелена Мутић, др Никола Глигоријевић, Ана Симовић, Тамара Мутић, Тамара Васовић, Тамара Лујић.

Извршена је синтеза и карактеризација физичко-хемијских особина линеарних метилованих и неметилованих поли(етилен-терефталатних) (ПЕТ) олигомера (мономер, димер и тример), као и испитивање њихових интеракција са протеинима, ДНК и ћелијама. Резултати указују да величина и терминалне групе ПЕТ олигомера имају кључну улогу у процени хемијског ризика, јер значајно утичу на уочене ћелијске и молекуларне ефекте.

У наставку истраживања испитивано је *in vitro* варење протеина крављег млека у присуству или одсуству полипропиленских (ПП) микрочестица пластике, интактних или оксидованих, у симулираним желудачним течностима, применом модела варења за одојчад и одрасле. Такође је анализиран утицај агломерисаних ПП нанопластика у млеку на процес варења код одојчади. Резултати сугеришу да ПП микрочестице могу модификовати биолошке функције млечних протеина и потенцијално допринети хроничним здравственим ефектима. Испитан је и утицај ПП и ПЕТ микрочестица на адсорпцију и активност трипсина, као и на сварљивост протеина говеђег меса. Добијени резултати указују да је мало вероватно да реалне концентрације микрочестица у цревима значајно утичу на протеинско варење.

Даља истраживања обухватила су ковалентно и нековалентно везивање фикоцијанобилина, аналога билирубина, за спајк протеин SARS-CoV-2 и његов домен за везивање рецептора, при чему је показано

да ове интеракције утичу на структуру и функционалност протеина. Поред више радова у међународним часописима, одржано је и шест позваних предавања на научним скуповима.

Mhamad Aly Moussawi, Shorok A. M. Abdelhameed, Francisco de Azambuja, Andy Wijten, Tamara Vasović, Tanja Ćirković Veličković and Tatjana N. Parac-Vogt. Fast and selective protein modification with iron-substituted polyoxometalates via a radical pathway. *Inorg. Chem. Front.*, 2025, 12, 7874-7882, <https://doi.org/10.1039/D5QI01454A>

Milica Djapovic, Dragana Stanic-Vucinic, Tamara Lujic, Vesna Jovanovic, Jeanette Grundström, Tamara Vasovic, Lukas Wimmer, Lea Ann Dailey, Veselin Maslak, Danijela Apostolovic, Marianne van Hage, Tanja Cirkovic Velickovic. Size and end-group chemistry of linear polyethylene terephthalate oligomers matter in chemical risk assessment. *Environmental Pollution* 386 (2025) 127194, <https://doi.org/10.1016/j.envpol.2025.127194>.

Tafadzwa Kaseke, Vesna Jovanovic, Lukas Wimmer, Tamara Vasovic, Tamara Mutic, Jelena Acimovic, Lea Ann Dailey, Tanja Cirkovic Velickovic. Polypropylene micro- and nanoplastics affect the digestion of cow's milk proteins in infant model of gastric digestion. *Environmental Pollution* 383 (2025) 126803, <https://doi.org/10.1016/j.envpol.2025.126803>.

Ana Simovic, Mirjana Radomirovic, Nikola Gligorijevic, Milos Milcic, Masa Bicanin, Simeon Minic, Marijana Stojanovic, Dragana Stanic-Vucinic, Tanja Cirkovic Velickovic. Food-derived bioactive pigment phycocyanobilin binds to SARS-CoV-2 spike protein both covalently and noncovalently affecting its conformation and functionality. *Archives of Biochemistry and Biophysics* 770 (2025) 110475, <https://doi.org/10.1016/j.abb.2025.110475>.

Tamara Lujic, Nikola Gligorijevic, Dragana Stanic-Vucinic, Maja Krstic Ristivojevic, Tamara Mutic, Lukas Wimmer, Lea Ann Dailey, Tanja Cirkovic Velickovic. Effects of Polypropylene and Polyethylene Terephthalate Microplastics on Trypsin Structure and Function. *Int. J. Mol. Sci.* 2025, 26(13), 5974; <https://doi.org/10.3390/ijms26135974>.

Chunyan Yao, Alexandra Schmid, Greta Faccio, Urs Spitz, Vesna Jovanović, Tamara Vasović & Tanja Ćirković Veličković. Specific chromogenic assay for detection of hippuricase-positive bacteria and its validation in raw chicken meat samples. *Sci Rep* 15, 41087 (2025). <https://doi.org/10.1038/s41598-025-24981-x>.

**Пројекат: „ИСПИТИВАЊЕ УЛОГЕ SOX ПРОТЕИНА У
ПРОМОВИСАЊУ МАЛИГНОГ ФЕНОТИПА БЕЛИЈА“
(СОПРОМАА)**

Руководилац: академик Милена Стевановић

Сарадници: др Данијела Дракулић, научни саветник, др Марија Мојсин, научни саветник, др Марија Швиртлих, научни саветник, др Исидора Петровић, виши научни сарадник, др Данијела Станисављевић Нинковић, виши научни сарадник, др Милена Миливојевић, виши научни сарадник, др Наташа Ковачевић-Грујичић, виши научни сарадник, др Андријана Лазић, виши научни сарадник, Лука Бојић, истраживач сарадник

Микроокружење тумора карактерише смањена концентрација кисеоника (хипоксија), што подстиче метастатске карактеристике ћелија карцинома као и резистенцију на лекове. Поред тога, хипоксија утиче и на ћелијске процесе укључене у одржавање плурипотентности канцер матичних ћелија - пролиферацију и самообнављање. У циљу анализе улоге гена *SOX2* у условима хипоксије, испитиван је ефекте повећане експресије овог гена на вијабилност, пролиферацију и диференцијацију ембрионалних карциномским NT2/D1 ћелија након третмана кобалт хлоридом, хемијског индуктора хипоксије. Добијени резултати су показали да третман од 24 сата значајно смањује вијабилност и пролиферацију контролних ћелија као и ћелија два NT2/D1 ћелијска клона у којима је конститутивно повећана експресија гена *SOX2*. Такође, седам дана након третмана детектован је значајан пад у нивоу експресије гена *PAX6* у свим испитиваним ћелијама што указује да *SOX2* ген није директно укључен у молекуларне механизме преко којих хипоксија регулише "одређивање судбине" и диференцијацију NT2/D1 ћелија.

У претходном периоду направљене су различите 2Д и 3Д мешовите културе коришћењем два различита типа ћелијских линија пореклом од карцинома панкреаса и здравих фибробласта. Из таквих култура је изолована РНК, а тренутно је у току секвенцирање укупне РНК применом секвенцирања нове генерације (енг. *RNA sequencing*) после којег ће се наставити са детаљном анализом транскриптома. Такође, оптимизиран је 3Д модел систем на бази алгинатних микровлакана за тестирање утицаја биоактивних једињења на NT2/D1 хумане ембрионалне карциномске ћелије. Добијени резултати су показали да овај модел систем омогућава оптималан раст и пролиферацију NT2/D1 ћелија и униформну дистрибуцију испитиваних компоненти кроз алгинатна микровлакна.

Упркос напретку у разумевању његове комплексности, глиобластом и даље представља најагресивнији примарни малигни тумор мозга. Просечно преживљавање болесника са овим типом тумора је краће од 15 месеци и поред стандардног лечења које обухвата хируршко одстрањивање тумора, радио- и хемиотерапију темозоломидом. Ово указује на хитну потребу за новим сазнањима о молекуларним механизмима који леже у основи настанка глиобластома и циљаним терапијама у циљу побољшања исхода лечења. Подаци из литературе указују на измењену експресију микроРНК и SOX транскрипционих фактора у глиобластомима. У циљу испитивања улоге SOX3 гена у одржавању малигног фенотипа ћелија глиобластома, урађена је анализа утицаја утишавања експресије SOX3 гена CRISPR/Cas9 приступом у У251 ћелијској линији глиобластома. Селектовано је пет различитих ћелијских клонова у којима је претходно секвенцирањем показано да имају уведене преурађене стоп кодоне услед чега у тим ћелијским клоновима настаје скраћени, нефункционални SOX3 протеин. У датим ћелијским клоновима испитиван је пролиферативни и миграторни потенцијал, осетљивост на темозоломид и профил експресије одабраних гена који су повишено експримирани у глиобластомима. Уочено је да код појединих клонова, смањена експресија SOX3 гена нарушава неке карактеристике малигног фенотипа и повећава осетљивост на анализирани хемиотерапеутик. Поред тога, настављено је са анализом ефекта смањене експресије микроРНК-21 у комбинацији са зрачењем на малигне способности ћелија глиобластома. Уочено је да смањена експресија микроРНК-21 у комбинацији са зрачењем доводи до повећања сенесцентности ћелија глиобластома и смањења способности формирања туморо-сфера. Ови резултати иду у прилог потенцијалној улози ове микроРНК у повећању радиосензитивности ћелија глиобластома.

У претходном периоду настављено је са анализом анти-туморског потенцијала природних и синтетских једињења. Добијени резултати указују на анти-туморски потенцијал екстракта биљке *Geum urbanum* на ћелије глиобластома. Наиме, сва четири екстракта изолована из ове биљке доводе до смањења клоногеног потенцијала ћелија глиобластома, указујући на њихов потенцијални значај у терапији овог типа тумора.

Објављени радови у домаћим и страним часописима

-
1. Pejić J, Milivojević M, Schwirtlich M, Petrović J, Stojkovska J, **Stevanović M**, Mojsin M. 2025. Human pluripotent NT2/D1 cells immobilized in alginate microfibers: A 3D system for testing the effects of bioactive compounds. *Hemijska industrija*, 79, 141-155. <https://doi.org/10.2298/HEMIND240724011P>
-

Саопштења на научним скуповима у земљи и иностранству

1. Lazić S, Bojić L, Stanisavljević Ninković D, Milivojević M, Petrović I, Balint V, Drakulić D, Mojsin M, Ljujić M, **Stevanović M**, Schwirtlich M. Hypoxia-Induced disruption of human neurogenesis: insights from a study on neural precursor-like culture. 9th Congress of the Serbian Neuroscience Society with international participation. October 6-8, 2025. Belgrade, Serbia, https://imagine.imgge.bg.ac.rs/bitstream/handle/123456789/3118/bitstream_847907.pdf?sequence=1&isAllowed=y

**Пројекат: ТАКСОНОМСКО-ХОРОЛОШКА РЕВИЗИЈА
И ИНВЕНТАРИЗАЦИЈА ФЛОРЕ ЕУДИКОТИЛЕДОНИХ
БИЉАКА КАО ОСНОВ ЗА ИЗРАДУ КРИТИЧКЕ ЛИСТЕ ВРСТА
ВАСКУЛАРНЕ ФЛОРЕ СРБИЈЕ**

Руководилац: дописни члан Марјан Никетић сарадници: проф. др Гордана Томовић, др Урош Бузуровић и Милана Ранимировић

У 2025. години учесници пројекта публиковали су седам радова (шест са SCI листе) на тему разрешавања таксономског статуса, номенклатуре и присуства таксона у Србији и њеним основним територијалним јединицама.

Посебан допринос је дат у домаћем часопису *Bulletin of the Natural History Museum in Belgrade* 17: 93–132 (2024) који је изашао из штампе 2025. године. У овом обимном раду, у оквиру вишегодишњег серијала посвећеног допуни Критичке листе васкуларне флоре Србије, предложена је нова номенклатурна комбинација за *Solenanthus krasniqii* и утврђен је један нови синоним, при чему је панчићева врста *Pedicularis heterodonta* прикључена врсти *P. brachyodonta*. Такође су назначени лектотипови за наведена имена. Четири таксона васкуларних биљака наведена су као нова за Србију (*Festuca picturata*, *Lathyrus laevigatus* и *Rhamnus rhodopea*), а такође је и потврђено присуство четири врсте (*Lathyrus transsylvanicus*, *Petteria ramentacea*, *Crataegus orientalis* и *Cardamine glanduligera*). Надаље, једна аутохтона биљна врста (*Linaria peloponnesiaca*) је наведена као нова за територију уже Србије, док је један спонтани хибрид (*Neotinea × dietrichiana*) нов за Косово и Метохију. Насупрот томе, оповргнуто је присуство пет таксона у Србији.

У оквиру посебних флористичких радова изнети су нови хоролошки подаци за ретке таксоне попут *Onosma pseudoarenaria* subsp. *fallax*, док је посебан значај имао поновни налаз врсте *Knautia pancicii*. Ова врста,

коју је Szabó описао 1911. године искључиво на основу Панчићевог хербарског материјала из 1875. године, поново је сакупљена након пуних 150 година, чиме је њено присуство у природи потврђено први пут од првобитног открића.

На основу прелиминарних резултата фитохемијских и молекуларних анализа таксономски сложене групе *Stachys recta* (Lamiaceae), потврђени су уочени обрасци диференцијације и указано је на постојање потенцијално нових таксона, упркос интензивној размени генетичког материјала међу популацијама. Паралелно је извршена свеобухватна номенклатурна ревизија ове групе, објављена у међународном часопису, која обухвата синописис за 62 имена и типификацију 23 таксона. Посебно је значајно одређивање неотипа за саму врсту *S. recta*, чиме је коначно решена дугогодишња таксономска дилема о пореклу изворног материјала типске врсте. Овим радом, који укључује и одређивање 22 лектотипа, постављена је чврста номенклатурна основа за даља истраживања овог полиморфног комплекса.

Учињени су даљи напори да се изгради конзистентан списак таксона и референци за наредне томове едиције „Критичка листа васкуларне флоре Србије“ у издању САНУ, као и за корекцију претходног првог тома. У ту сврху је настављен унос података у електронску базу са комплетним флористичким подацима који се помињу у класичним радовима српске ботанике, као што су дела Луја Адамовића, Иве Хорвата, Карла Фрича, Ами Бујеа, Едуарда Форманека и других. Посебан напредак у раду на овој едицији забележен је након ажурирања шифарника васкуларне флоре Србије и пратећих софтверских апликација које су омогућиле аутоматско додељивање актуелног таксономског и номенклатурног статуса разнородним флористичким подацима у дигиталним базама података. У циљу рада на расветљавању комплексне таксономије група *Hieracium* sp., *Stachys recta* и *Armeria* са сарадницима су обављена теренска истраживања на територији Србије, Румуније, Бугарске и Грчке при чему су сакупљени узорци за морфометријске и молекуларне анализе. Такође су обављена теренска истраживања и написан рукопис за „Црвену књигу васкуларне флоре Србије 1“ што ће омогућити бољи увод у дистрибуцију и присуство ретких и угрожених таксона по територијалним јединицама.

Током текуће године, резултати истраживања представљени су и кроз серијалнаучних саопштења на националним скуповима, обухватајући морфолошке и фитохемијске студије таксономски сложених група попут *Stachys recta*, као и морфолошку диференцијацију родова *Armeria* и *Goniolimon*. Посебан фокус био је на хоролошким истраживањима ретких

и угрожених врста родова *Euphorbia*, *Ornithogalum* и *Viola*, чиме је значајно допуњена база података о угроженисти домаће флоре. Паралелно су изнети и нови прилози флористичком богатству Србије, са акцентом на специфичне локалитете попут Горњачке клисуре и планине Јелице.

Током извештајног периода спроведена су интензивна теренска истраживања на око 40 локалитета широм Србије, што је резултирало прикупљањем преко 1000 нових хербарских примерака за музејске збирке. Посебан акценат стављен је на опсежна истраживања шире околне Прибоја у југозападној Србији, која су у потпуности реализована захваљујући средствима овог пројекта. Ови теренски напори омогућили су не само обogaћивање фонда научних колекција, већ и прикупљање драгоцених података за будуће публикације.

Niketić, M., Stojanović, J., Kuzmanović, N., Lakušić, D., Tabašević, M., Stojanović, V., Vukojičić, S., Buzurović, U., Djurović, S., Bokić, B., Radak, B., Rat, M., Veljković, M., Djordjević, V., Tomović, G. 2024 [online 2025]: Material on the Annotated Checklist of Vascular Flora of Serbia. Nomenclatural, taxonomic and floristic notes VI. *Bulletin of the Natural History Museum in Belgrade* 17, 93–132.

Ranimirović, M., Đurović, S. Z., Tomović, G., **Niketić, M.** 2025: Nomenclatural notes and typification of the names related to *Stachys recta* group (Lamiaceae). *Phytotaxa* 693, 1, 33–54.

Kovačević, J., Kuzmanović, N., Djordjević, V., Vukojičić, S., Stevanoski, I., Tomović, G., **Niketić, M.**, Kabaš, E., Lazarević, P., Đurović, S., Novaković, J., Buzurović, U., Zbiljić, M., Lakušić, D. 2025: Vascular plant nano-hotspots in the central Balkan Peninsula – A novel GIS-based approach for identifying centres of species richness. *Global Ecology and Conservation* 60, e03630 [1–23].

Tomović, G., Sabovljević, M. S., Mašić, E., Nadarević, V., Savić, V., Savić, D., Lakušić, D., Vukojičić, S., Stoykov, D., Kunev, G., Szelag, Z., Dudaš, M., Širka, P., **Niketić, M.**, Stefanut, S., Djordjević, V., Jenačković Gocić, D., Nikolić, D. 2025: New national and noteworthy data of plants, algae and fungi in SE Europe and adjacent regions, 20. *Comprehensive Plant Biology* 49, 1, 117–130.

Sabovljević, M. S., **Tomović, G.**, Sabovljević, A. D., Kunev, G., Palpurina, S., Kutnar, L., Ilchev, I., Assyov, B., Djordjević, V., Papp, B., Dragičević, S., Szucs, P., Stanković, S., Mežaka, A., Shivarov, V. V., Stefanut, M. M. 2025: New national and noteworthy data of plants, algae and fungi in SE Europe and adjacent regions, 21. *Comprehensive Plant Biology* 49, 1, 131–146.

Tomović, G., Sabovljević, M. S., Božović, D. P., Širka, P., Palpurina, S., Stozkov, D., Djordjević, V., Krdžić, S., Jenačković Gocić, D., Nikolić, D., **Niketić, M.**, Marković, A., Trbojević, I., Kunev, G., Vujičić, M. M., Assyov, B., Nicoara, R., Onete, M. 2025: New national and noteworthy data of plants, algae and fungi in SE Europe and adjacent regions, 22. **Comprehensive Plant Biology** 49, 1, 147–160.

Sabovljević, M. S., **Tomović, G.**, Djordjevic, V., Stankovic, S., Sabovljevic, A. D., Stefanut, S., Morosanu, A. M., Djurovic, S. Z., Kasom, G., Hadziablahovic, S., Masic, E., Smajic, I., Stoykov, D., Backor, M., Rat, M., Schmidt, D., Bauer, N., Papp, B., Stefanut, M. M., Dite, Z., Mile, O., Jasprica, N. 2025: New records and noteworthy data of plants, algae and fungi in SE Europe and adjacent regions, 23. **Comprehensive Plant Biology** 49, 2, 309–327.

Пројекат: УПОРЕДНА МОРФОЛОГИЈА И МОЛЕКУЛАРНА ФИЛОГЕНИЈА ЕРИОФИДНИХ ГРИЊА (ACARI: ACARIFORMES, ERIOPHYOIDEA)

Руководилац: академик Радмила Петановић

Сарадници: др Биљана Видовић, ред. проф. др Тајјана Цврковић, научни саветник, Dr. Philipp Chetverikov, др Славица Маринковић, научни сарадник, Никола Анђелковић мастер инж. пољопривреде. асистент.

Петнаест популација *Aculus fockeii* сакупљених са пет различитих врста биљака домаћина анализирано је коришћењем морфометрије у комбинацији са нуклеотидним секвенцама митохондријалног COI гена и нуклеусног D2 региона 28S рДНК. Резултати морфометрије и молекуларне анализе били су конзистентни и подржали су хипотезу да комплекс *A. fockeii* обухвата више криптичних линија. Значајна дивергенција у mtCOI секвенцама, у поређењу са знатно мањом варијабилношћу у нуклеусном 28S D2 региону, указује на релативно скорашњу еволутивну дивергенцију међу овим линијама. Добијени резултати подржавају хипотезу да *A. fockeii* представља комплекс криптичних врста. Резултати проучавања ериофиде *Aculus taihangensis* показали су да ова врста има обећавајући утицај као агенс биолошке контроле киселог дрвета *Ailanthus altissima* у САД јер оштђује саднице и младе избојке, а на нециљане нативне и економски значајне биљке нема значајног утицаја. Показало се да нативни природни непријатељи могу имати ограничавајуће дејство на *A. taihangensis*.

Andelković, N., Cvrković, T., Barišić Klisarić, N., Marinković, S., Petanović, R., Vidović, B. (2025): Host-associated differentiation in the plum rust mite *Aculus*

fockeui (Acari, Eriophyoidea) revealed through molecular and morphometric analyses. Exp. Appl. Acar. DOI: 10.1007/s10493-025-01088-6

Marini, F., Barbati, G., Neteler, M., Stutz, S., Bon, M.C., Cvrković, T., de Lillo, E., Vidović, B. (2025): Looking into the Limiting Factors of *Aculus taihangensis* as a Biological Control Agent of Tree of Heaven (*Ailanthus altissima*) in North America (Poster). In: V.M. Lopez (Ed). Proceedings of the 2nd National Forum on Biological Control, Annapolis, MD, 14-17 April 2025. USDA Forest Service. p. 62.

Пројекат: ПАРАЗИТОИДИ (HYMENOPTERA, BRACONIDAE): МОРФОЛОГИЈА, СИСТЕМАТИКА И ФИЛОГЕНИЈА

Руководилац: дописни члан Жељко Томановић

Сарадници: др Анђељко Петровић, др Корана Коцић, др Владимир Жикић

Током 2025. учесници пројекта су представили своје резултате на Симпозијуму ентомолога Србије у Сомбору од 4 – 6.12. 2025. и на “16th Meeting of the IOBC-WPRS WG “Integrated Control in Protected Crops, Mediterranean Climate”, 2-5 September 2025, Podgorica, Montenegro“ а Жељко Томановић, дописни члан је том приликом одржао пленарно предавање. Жељко Томановић, дописни члан је током марта посетио колекцију паразитоида Природњачког музеја у Паризу. Истраживања инсеката паразитоида у оквиру пројекта Ф131 су довела до описа две нове врсте за науку и 6 нових врста за Србију.

Tomanović Ž., Kocić K., Belén Forte S., Lentini J.N., Medialdea M.P., Villar C.N., Bustos A., Gayan-Quijano A.L., Peris-Felipo F.J., Devoto M. 2025: Two new aphid parasitoids (Hymenoptera, Braconidae, Aphidiinae) from field crops of South America. Journal of Hymenoptera Research, 98, 311-324.

Ferrer-Suay M., Selfa J., Popović N., Petrović A., Tomanović, Ž. 2025: New Charipinae (Hymenoptera, Figitidae) records for the Balkan Peninsula. Phytoparasitica, 53, 1-10. <https://doi.org/10.1007/s12600-024-01230-x>

Tomanović, Ž. 2025: Aphid parasitoids taxonomy and new resources for biological control. Integrated Control in Protected Crops, Mediterranean Climate IOBC-WPRS Bulletin Vol. 180, 4-6.

Tomanović, Ž. 2025. Aphid parasitoids taxonomy and new resources for biological control. Integrated Control in Protected Crops Mediterranean Climate, 16th meeting of the IOBC, WPRS WG. Plenary lectures, PL2.

Petrović-Obradović, O., Radonjić, A., Tomanović, Ž. 2025. Aphids and their parasitoids on protected vegetables in Serbia. Integrated Control in Protected

Crops Mediterranean Climate, 16th meeting of the IOBC, WPRS WG. Plenary lectures, P16.

Petrović-Obradović, O., A. Radonjić & Ž. Tomanović (2025). Aphids (Hemiptera, Aphididae) and their parasitoids on vegetables in greenhouses in Serbia. Integrated Control in Protected Crops, Mediterranean Climate IOBC-WPRS Bulletin Vol. 180, 2025 pp. 186-187.

Tomanović Ž. 2025: Istraživanja parazitoida biljnih vaši (Hymenoptera, Braconidae, Aphidiinae) u Južnoj Americi. XV Simpozijum Entomologa Srbije 2025 / XV Symposium of Serbian Entomologists, Sombor, 4-6.12. 2025, 48.

АКАДЕМИЈСКИ ОДБОР ЗА ФЛОРУ И ВЕГЕТАЦИЈУ СРБИЈЕ

Председник: дописни члан Марјан Никетић

Чланови: академик Милосав Тешић, академик Слободан Милосављевић, проф. др Пал Божа, проф. др Петар Марин, проф. др Раде Цвјетичанин, проф. др Гордана Томовић, проф. др Горан Аначков, проф. др Бојан Златковић, проф. др Марко Сабовљевић, проф. др Дмитар Лакушић, проф. др Бојан Златковић, др Олга Васић, др Снежана Вукојичић, проф. др Пеђа Јанаћковић

Почетком 2025. године (26. 02.), Извршни одбор САНУ верификовао је мандат председнику АО М. Никетићу. У Галерији науке и технике САНУ приказана је изложба „Биље и камење – геоботаничке скице“ аутора М. Никетића, уз пратећи стручни каталог и вођење кроз поставку. Настављена је израда илустрација за четврти том „Флоре Србије“, као и текстова за фамилију *Euphorbiaceae*. Такође, допуњени су рукописи за „Критичку листу флоре Србије 2“, монографију о роду *Allium* у Србији, а пристигао је и део радова за Зборник о Н. Кошанину. На седници АО за нове чланове предложени су др Снежана Вукојичић и проф. др Пеђа Јанаћковић, те су утврђени динамика и методологија предстојећих издања.

Током 2025. године описане су две нове врсте васкуларних биљака за науку које су назване у част академика Владимира Стевановића: *Hieracium stevanovicii* са подручја Дурмитора и *Stipa stevanoviciorum* са Сврљишких планина. Осам аутохтоних биљних врста представљају новину за флору Србије: *Festuca picturata*, *Lathyrus laevigatus*, *Rhamnus rhodopea*, *Myosotis incrassata*, *Arabis hornungiana*, *Serapias bergonii* и *Buglossoides rochellii*, као и две подврсте, *Myosotis sylvatica* subsp. *cyanea* и *Ophrys sphegodes* subsp. *grammica*. Врста *Linaria peloponnesiaca* нова је за флору уже Србије, *Neotinea x dietrichiana* нови је хибрид за флору Косова и Метохије, док су за флору Војводине идентификоване три нове врсте

из рода *Epipactis*. Такође је констатован један нови хибридогени род за Србију, \times *Gymnigritella* (врста \times *G. suaveolens*). Поред тога, потврђено је присуство врста *Lathyrus transsylvanicus*, *Petteria ramentacea*, *Crataegus orientalis* и *Cardamine glanduligera* у флори Србије. За пет таксона васкуларних биљака је присуство у Србији или њеним територијалним јединицама оповргнуто. У оквиру ревизије маховина из Србије депонованих у Мађарском природњачком музеју у Будимпешти (ВР), идентификоване су три нове врсте за националну флору, три су искључене са списка, док је за више таксона од конзервационог значаја прецизиран хоролошки статус.

У више флористичких радова дат је велики број хоролошких података за ретке и угрожене таксоне у флори Србије. Извршена је типификација за 23 таксона из таксономски сложене групе *Stachys recta*, укључујући и типску врсту за коју је дуго постојала дилема о пореклу изворног материјала. У другом раду представљен је иновативни ГИС приступ за идентификацију „нано-хотспотова“ васкуларне флоре на три планинска масива Балкана. Такође је публикована монографија о флори долине реке Пчиње. Рад на рукопису *Флора Србије 4* био је усмерен ка прикупљању недостајућих и сређивању постојећих текстова, евиденцији илустрација, као и теренској провери података неопходних за електронску базу и картирање ареала. У ту сврху настављен је унос података у електронску базу из класичних дела српске ботанике, чији су аутори Лујо Адамовић, Иво Хорват, Карл Фрич, Ами Бује, Едуард Форманек и други.

Zlatković, B., Randelović, V. 2025: Flora doline reke Pčinje u jugoistočnoj Srbiji. – Beograd: Zavod za zaštitu prirode Srbije.

Niketić, M., Stojanović, J., Kuzmanović, N., Lakušić, D., Tabašević, M., Stojanović, V., Vukojičić, S., Buzurović, U., Djurović, S., Bokić, B., Radak, B., Rat, M., Veljković, M., Djordjević, V., Tomović, G. 2024 [online 2025]: Material on the Annotated Checklist of Vascular Flora of Serbia. Nomenclatural, taxonomic and floristic notes VI. Bulletin of the Natural History Museum in Belgrade 17, 93–132.

Niketić, M. 2024 [online 2025]: *Hieracium stevanovicii* (Asteraceae): a new Balkan stenoendemic orophyte threatened by global warming. Bulletin of the Natural History Museum in Belgrade 17, 133–149.

- Ranimirović, M., Đurović, S. Z., Tomović, G., Niketić, M. 2025: Nomenclatural notes and typification of the names related to *Stachys recta* group (Lamiaceae). *Phytotaxa* 693, 1, 33–54.
- Kovačević, J., Kuzmanović, N., Djordjević, V., Vukojičić, S., Stevanoski, I., Tomović, G., Niketić, M., Kabaš, E., Lazarević, P., Đurović, S., Novaković, J., Buzurović, U., Zbiljić, M., Lakušić, D. 2025: Vascular plant nano-hotspots in the central Balkan Peninsula – A novel GIS-based approach for identifying centres of species richness. *Global Ecology and Conservation* 60, e03630 [1–23].
- Djordjević, V., Lakušić, D., Novković, I., Stevanović, V., Tsiftsis, S. 2025: Factors Influencing Orchid Species Richness in the Central Balkans: The Importance of Belowground Organ Types. *Plants* 14, 443.
- Kabaš, E., Novaković, J., Lazarević, P., Vukojičić, S., Stanković, V., Lakušić, D. 2025: Morphological Diversification of the “Dasyphyllous” *Stipa* Species (Poaceae) from the Balkan Peninsula, with a Description of a New Species, *S. stevanoviciorum*. *Plants* 14, 1035.
- Mladenović, Ž., Kuzmanović, N., Lakušić, D., Stojanović, D. 2025: Comparative Leaf Anatomy of Balkan Representatives of *Gentiana* L. Sect. *Ciminalis* (Adans.) Dum. (Gentianaceae): Implications for Species Delimitation. *Plants* 14, 2977.
- Stoyanov, S., Perić, R. 2025: *Buglossoides rochelii* (Boraginaceae) – a supplement to the flora of the Pannonian Plain. *Kitaibelia* 30, 2, 187–192.
- Peškanov, J., Bogdanović, S., Vlku, A., Anačkov, G., Radak, B. 2025: Taxonomic Status of the Neglected *Ophrys sphegodes* subsp. *grammica* in the Balkan Peninsula. *Phyton* (Buenos Aires) 94, 6, 1769–1786.
- Radak, B. Đ., Peškanov, J. M., Bokić, B. S., Anačkov, G. T. 2025: Exploring the orchid flora of Montenegro: Ten newly identified taxa. *Diversity* 17, 5, 337.
- Radak, B. Đ., Peškanov, J. M., Vlkau, A. Z., Anačkov, G. T. 2025: First records of three *Epipactis* taxa (Orchidaceae) in the Vojvodina Province. *Matica Srpska Journal of Natural Sciences* 149, 1–23.
- Abubakar, I., Pantovic, J. P., Sinzar Sekulic, J. B., Sabovljević, M. S. 2024 [online 2025]: Modelling the distribution of the rare and red-listed halophytic moss species *Entosthodon hungaricus* under various climate change scenarios in Serbia. *Plants* 13, 3347.
- Papp, B., Pantovic, J. P., Sabovljević, M. S. 2024 [online 2025]: Revision of bryophyte specimens from Serbia deposited in the Bryophyte collection of the Hungarian Natural History Museum, Budapest. *Studia Botanica Hungarica* 55, 2, 223–243.
- Vukojičić, S., Lakušić, D., Stevanoski, I., Kuzmanović, N. 2024 [online 2025]: Insight into the chorology and ecology of some rare and endangered plant species in Serbia. *Bulletin of the Natural History Museum in Belgrade* 17, 151–165.
- Bogosavljević, S., Simić, M., Zlatković, B. 2024 [online 2025]: *Serapias bergonii* E. G. Camus (Orchidaceae): a new genus and species in the flora of Serbia. *Bulletin of the Natural History Museum in Belgrade* 17, 167–180.

Tomović, G., Sabovljević, M. S., Mašić, E., Nadarević, V., Savić, V., Savić, D., Lakušić, D., Vukojičić, S., Stoykov, D., Kunev, G., Szelag, Z., Dudaš, M., Širka, P., Niketić, M., Stefanut, S., Djordjević, V., Jenačković Gocić, D., Nikolić, D. 2025: New national and noteworthy data of plants, algae and fungi in SE Europe and adjacent regions, 20. *Comprehensive Plant Biology* 49, 1, 117–130.

Sabovljević, M. S., Tomović, G., Sabovljević, A. D., Kunev, G., Palpurina, S., Kutnar, L., Ilchev, I., Assyov, B., Djordjević, V., Papp, B., Dragičević, S., Szucs, P., Stanković, S., Mežaka, A., Shivarov, V. V., Stefanut, M. M. 2025: New national and noteworthy data of plants, algae and fungi in SE Europe and adjacent regions, 21. *Comprehensive Plant Biology* 49, 1, 131–146.

Tomović, G., Sabovljević, M. S., Božović, D. P., Širka, P., Palpurina, S., Stozkov, D., Djordjević, V., Krdžić, S., Jenačković Gocić, D., Nikolić, D., Niketić, M., Marković, A., Trbojević, I., Kunev, G., Vujičić, M. M., Assyov, B., Nicoara, R., Onete, M. 2025: New national and noteworthy data of plants, algae and fungi in SE Europe and adjacent regions, 22. *Comprehensive Plant Biology* 49, 1, 147–160.

Sabovljević, M. S., Tomović, G., Djordjevic, V., Stankovic, S., Sabovljevic, A. D., Stefanut, S., Morosanu, A. M., Djurovic, S. Z., Kasom, G., Hadziablahovic, S., Masic, E., Smajic, I., Stoykov, D., Backor, M., Rat, M., Schmidt, D., Bauer, N., Papp, B., Stefanut, M. M., Dite, Z., Mile, O., Jasprica, N. 2025: New records and noteworthy data of plants, algae and fungi in SE Europe and adjacent regions, 23. *Comprehensive Plant Biology* 49, 2, 309–327.

АКАДЕМИЈСКИ ОДБОР ЗА ПРОУЧАВАЊЕ ФАУНЕ СРБИЈЕ

Председник: академик Радмила Петановић

Научни секретар: др Георг Џукић

Чланови: академик Жељко Томановић, академик Марјан Никетић, др Воислав Васић, др Љубодраг Михајловић, др Зоран Марковић, др Анте Вујић, др Љиљана Томовић, др Љубиша Станисављевић, др срећко Турчић, др Владимир Жикић, др Имре Кризманић, др Дејан Стојановић и др Љиљана Протић

Сарадници: др Иво Караман, др милан Радивојевић, др Снежана Раденковић, др Ивана Живић, др Слободан Макаров, др Александар Бетковић, др Мирјана Ленхардт, др Душко Ђировић, др Димитрије Радишић и др Милан Пауновић
секретар: Бранка Поповић

У 2025. години у организацији Одбора одржана је друга по реду панел дискусија „Грађанска наука у функцији унапређења и популаризације фаунистике у Србији“. Урађена је бета верзија платформе „База података о Фауни Србије“. Рад чланова Одбора и у 2025. години допринео је као и претходних година даљем упознавању фауне Србије и систематизацији

вишегодишњих истраживања неких група. Настављене су активности мониторинга обичних врста птица и рад на пројекту чији је циљ успостављање националне базе података о птицама и остваривање протока података са Европским порталом о птицама. У 2025. години начињени су значајни кораци за прикључивање Србије *Ornitho* порталу, али услед техничких потешкоћа национални портал *Ornitho Serbia* још увек није покренут. Радило се и на пројекту чији је циљ да допринесе изради националног атласа гнездарица и то кроз прикупљање података о ретким шумским врстама птица. Настављен је међународни програм зимског пописа водених птица, мониторинг модровране као и орнитофауне СРП Слано Копово и СРП Тителски брег. Започет је рад на два европска пројекта: SoS2LearnDBS и SWIM са циљем заштите биодиверзитета и одрживог коришћења рибљих ресурса. Пројекат SoS2LearnDBS је посвећен рестаурацији екосистема басена реке Дунав и Црног мора кроз укључивање локалних заједница. Настављена су вишегодишња истраживања макроинвертебрата и ихтиофауне водених екосистема на простору Србије као и из области Аквакултуре. У току 2025. године сакупљени су узорци акваптичних бескичмењака са ширег подручја Неготинске крајине, на преко 25 локалитета. Поред тога, на 100 локалитета (река) на целој територији Србије, сакупљени су узорци акваптичних бескичмењака у циљу дефинисања реферетних локалитета које карактерише веома низак степен антропогеног утицаја или он у потпуности одсуствује. Истраживања копнених бескичмењака обухватила су тврдокрилце (Coleoptera), бескрилне инсекте (Apterygota), стоноге (Myriapoda), ракове (Crustacea), пауколике животиње (Chelicerata) и мекушце (Mollusca) [пужеве (Gastropoda)]. Ове године је реализован мониторинг подземне фауне бескичмењака Споменика природе „Ресавска пећина” и том приликом су документоване 123 врсте копнених бескичмењака, од чега 107 врста зглавкара и 16 врста пужева. Тврдокрилци подручја Геопарка Ђердап су испитивани ове године у вези са типовима станишта и појединачним групама организама флоре и фауне у циљу успостављања еколошке мреже Европске Уније Натура 2000 у Републици Србији. Београдска мириаподолошка група учествовала је у организацији и реализацији јубиларног XX светског конгреса мириаподолога. У оквиру истраживања диверзитета тресетишта на Копаонику регистроване су две врсте) из класе Chilopoda и шест врста из класе Diplopoda. У пећини Провалија близу Ниша регистрована је по први пут врста пауколиких зглавкара из реда Palpigradi. У 2025. години детерминисан је обиман део материјала за израду Монографије: Фауна Lepidoptera Републике

Србије и настављен рад на реализација обимног плана истраживања фауне инсеката високопланинских области, уз ток Дунава и Јужног Баната. Публикован је рад о фауни Charipinae (Hymenoptera, Figitidae) које су хиперпаразитоици биљних ваши. Забележено је шест врста нових за фауну Србије. У овој години обучавани су истраживачи са простора Југоисточне Европе у таксономији сирфида и методи мониторинга у оквиру европског пројекта EPIC-FLY. Настављен је рад на идентификацији и ревизији појединих родова у збиркама Heteroptera у Природњачком музеју у Београду. У 2025. години регистрована је једна нова врста гриња паучинара из рода *Petrobia* у фауни Србије.

Zlatković, B., Randelović, V. 2025: Flora doline reke Pčinje u jugoistočnoj Srbiji. – Beograd: Zavod za zaštitu prirode Srbije.

Niketić, M., Stojanović, J., Kuzmanović, N., Lakušić, D., Tabašević, M., Stojanović, V., **Vukojičić, S.,** Buzurović, U., Djurović, S., Bokić, B., Radak, B., Rat, M., Veljković, M., Djordjević, V., **Tomović, G.** 2024 [online 2025]: Material on the Annotated Checklist of Vascular Flora of Serbia. Nomenclatural, taxonomic and floristic notes VI. **Bulletin of the Natural History Museum in Belgrade** 17, 93–132.

Niketić, M. 2024 [online 2025]: *Hieracium stevanovicii* (Asteraceae): a new Balkan stenoendemic orophyte threatened by global warming. **Bulletin of the Natural History Museum in Belgrade** 17, 133–149.

Ranimirović, M., Đurović, S. Z., Tomović, G., **Niketić, M.** 2025: Nomenclatural notes and typification of the names related to *Stachys recta* group (Lamiaceae). **Phytotaxa** 693, 1, 33–54.

Kovačević, J., Kuzmanović, N., Djordjević, V., **Vukojičić, S.,** Stevanoski, I., Tomović, G., **Niketić, M.,** Kabaš, E., Lazarević, P., Đurović, S., Novaković, J., Buzurović, U., Zbiljić, M., Lakušić, D. 2025: Vascular plant nano-hotspots in the central Balkan Peninsula – A novel GIS-based approach for identifying centres of species richness. **Global Ecology and Conservation** 60, e03630 [1–23].

Djordjević, V., **Lakušić, D.,** Novković, I., Stevanović, V., Tsiftsis, S. 2025: Factors Influencing Orchid Species Richness in the Central Balkans: The Importance of Belowground Organ Types. **Plants** 14, 443.

Kabaš, E., Novaković, J., Lazarević, P., **Vukojičić, S.,** Stanković, V., **Lakušić, D.** 2025: Morphological Diversification of the “Dasyphyllous” *Stipa* Species (Poaceae) from the Balkan Peninsula, with a Description of a New Species, *S. stevanoviciorum*. **Plants** 14, 1035.

Mladenović, Ž., Kuzmanović, N., **Lakušić, D.,** Stojanović, D. 2025: Comparative Leaf Anatomy of Balkan Representatives of *Gentiana* L. Sect. *Ciminalis* (Adans.) Dum. (Gentianaceae): Implications for Species Delimitation. **Plants** 14, 2977.

Stoyanov, S., **Perić, R.** 2025: *Buglossoides rochelii* (Boraginaceae) – a supplement to the flora of the Pannonian Plain. **Kitaibelia** 30, 2, 187–192.

Peškanov, J., Bogdanović, S., Vlku, A., **Anačkov, G.**, Radak, B. 2025: Taxonomic Status of the Neglected *Ophrys sphegodes* subsp. *grammica* in the Balkan Peninsula. **Phyton (Buenos Aires)** 94, 6, 1769–1786.

Radak, B. Đ., Peškanov, J. M., Bokić, B. S., **Anačkov, G. T.** 2025: Exploring the orchid flora of Montenegro: Ten newly identified taxa. **Diversity** 17, 5, 337.

Radak, B. Đ., Peškanov, J. M., Vlkau, A. Z., **Anačkov, G. T.** 2025: First records of three *Epipactis* taxa (Orchidaceae) in the Vojvodina Province. **Matica Srpska Journal of Natural Sciences** 149, 1–23.

Abubakar, I., Pantovic, J. P., Sinzar Sekulic, J. B., **Sabovljević, M. S.** 2024 [online 2025]: Modelling the distribution of the rare and red-listed halophytic moss species *Entosthodon hungaricus* under various climate change scenarios in Serbia. **Plants** 13, 3347.

Papp, B., Pantovic, J. P., **Sabovljević, M. S.** 2024 [online 2025]: Revision of bryophyte specimens from Serbia deposited in the Bryophyte collection of the Hungarian Natural History Museum, Budapest. **Studia Botanica Hungarica** 55, 2, 223–243.

Vukojičić, S., Lakušić, D., Stevanoski, I., Kuzmanović, N. 2024 [online 2025]: Insight into the chorology and ecology of some rare and endangered plant species in Serbia. **Bulletin of the Natural History Museum in Belgrade** 17, 151–165.

Bogosavljević, S., Simić, M., **Zlatković, B.** 2024 [online 2025]: *Serapias bergonii* E. G. Camus (Orchidaceae): a new genus and species in the flora of Serbia. **Bulletin of the Natural History Museum in Belgrade** 17, 167–180.

Tomović, G., **Sabovljević, M. S.**, Mašić, E., Nadarević, V., Savić, V., Savić, D., **Lakušić, D.**, **Vukojičić, S.**, Stoykov, D., Kunev, G., Szelag, Z., Dudaš, M., Širka, P., **Niketić, M.**, Stefanut, S., Djordjević, V., Jenačković Gocić, D., Nikolić, D. 2025: New national and noteworthy data of plants, algae and fungi in SE Europe and adjacent regions, 20. **Comprehensive Plant Biology** 49, 1, 117–130.

Sabovljević, M. S., **Tomović, G.**, Sabovljević, A. D., Kunev, G., Palpurina, S., Kutnar, L., Ilchev, I., Assyov, B., Djordjević, V., Papp, B., Dragičević, S., Szucs, P., Stanković, S., Mežaka, A., Shivarov, V. V., Stefanut, M. M. 2025: New national and noteworthy data of plants, algae and fungi in SE Europe and adjacent regions, 21. **Comprehensive Plant Biology** 49, 1, 131–146.

Tomović, G., **Sabovljević, M. S.**, Božović, D. P., Širka, P., Palpurina, S., Stozkov, D., Djordjević, V., Krdžić, S., Jenačković Gocić, D., Nikolić, D., **Niketić, M.**, Marković, A., Trbojević, I., Kunev, G., Vujičić, M. M., Assyov, B., Nicoara, R., Onete, M. 2025: New national and noteworthy data of plants, algae and fungi in SE Europe and adjacent regions, 22. **Comprehensive Plant Biology** 49, 1, 147–160.

Sabovljević, M. S., **Tomović, G.**, Djordjevic, V., Stankovic, S., Sabovljevic, A. D., Stefanut, S., Morosanu, A. M., Djurovic, S. Z., Kasom, G., Hadziablahovic, S., Masic, E., Smajic, I., Stoykov, D., Backor, M., Rat, M., Schmidt, D., Bauer, N., Papp, B., Stefanut, M. M., Dite, Z., Mile, O., Jasprica, N. 2025: New records and

АКАДЕМИЈСКИ ОДБОР „ЖИВОТНА СРЕДИНА“

Председник: академик Богдан Шолаја

Чланови: академик Драган Шкорић, академик Слободан Вукосавић, академик
Велимир Радмановић, академик Тања Ђирковић Величковић, дописни члан
Жељко Томановић

Сарадници: проф. др Петар Булат, др Драгана Ђорђевић, инг. Вељко
Димитријевић, проф. др Жељко Камберовић, др Јагош Раичевић,
проф. др Љиљана Томовић, адв. Сретен Ђорђевић, проф. др Имре Кризманић,
проф. др Зоран Стевановић, проф. др Ратко Ристић, проф. др Александар
Поповић, проф. др Бранимир Гргур, проф. др Вера Дондур, проф. др Дмитар
Акушић, проф. др Драган Повреновић, проф. др Јелена Мутић,
проф. др. Драгица Бркић.

Састанци АОЖС

Током 2025. године одржано је пет састанака Одбора скоро увек у пуном саставу. Теме које су преовладале су велико загађење животне средине и водних ресурса у Србији и тиме угрожавање људских живота од стране великих компанија, посебно Зиђин корпорације, као и од стране Министарства рударства и енергетике подржаног Пројекта Јадар компаније Рио Тинто. На једном од састанака анализиран је став Владе Србије поводом давања сагласности за одобрење Европској комисији да донесе одлуку да се Пројекат Јадар са промотером Рио Тинто уврсти као Стратешки пројекат ЕУ у трећим земљама. На званичан упит Европска комисија је одговорила да не може дати одговор о потписнику са српске стране на изричит захтев Владе Србије.

На састанцима је дискутовано и великом ширењу рударских и прерађивачких послова групације Зиђин мајнинг са циљем отварања нових рударских активности на Чукару Пеки и Малка Голаја, као и на најављено отварање рудника злата од стране фирме Данди. Предвиђена је прерада руде злата цијанидним поступком што је потпуно неприхватљиво само по себи а посебно имајући у виду да би се рудник/прерада руде вршили на ободу или у заштићеном Националном парку природе.

Први састанак одржан је 29. јануара, други 4. фебруара, трећи 24. јуна, четврти 25. септембра и пети (проширени) састанак 30. октобра.

Иступања АОЗС према Влади Србије и министарствима

1. Влади Републике Србије је 10. фебруара 2025. послат допис у вези са *Предлогом закона о изменама и допунама Закона о посебним поступцима ради реализације међународне специјализоване изложбе Ехро Belgrade 2027*. У допису је истакнуто да предложене измене чланова 8, 10. и 13. Предлога закона у највећој могућој мери:

– нарушавају успостављени систем заштите животне средине прописан чланом 2. Закона о заштити животне средине (одрживо управљање, очување природне равнотеже, целовитости, разноврсности и квалитета природних вредности и услова за опстанак свих живих бића; спречавање, контролу, смањивање и санацију свих облика загађивања животне средине);

– суспендују начело превенције и предострожности прописано чланом 9. Закона о заштити животне средине, при чему се начело предострожности, између осталог, остварује и проценом утицаја на животну средину;

– суспендују примену Закона о процени утицаја на животну средину јер омогућава изградњу објеката пре издавања сагласности на студију утицаја на животну средину, што је супротно духу и циљу (*ratio legis*) Закона о процени утицаја на животну средину;

– искључују поступак учешћа јавности у поступцима који утичу или могу утицати на животну средину и тиме суспендује примену стандарда и оперативних одредби Закона о потврђивању Конвенције о доступности информација, учешћу јавности у доношењу одлука и праву на правну заштиту у питањима животне средине;

– су подложне оцени уставности из угла примене члана 74. Устава РС којим је, између осталог прописано да је, посебно, Република Србија одговорна за заштиту животне средине;

Академијски одбор „Животне средине“ САНУ изражава највиши степен забринутости да предложене измене закона, уколико буду усвојене, могу имати значајне или неотклоњиве штетне последице по животну средину у зони реализације пројекта EXPO BELGRADE 2027 и шире.

Влада није одговорила на допис АОЗС. Потом, допис је достављен јавности објављивањем у недељнику „Радар“.

2. Одбор је 30. јуна 2025 упутио 18 детаљно образложених и документованих коментара и сугестија на *Нацрт Стратегије управљања минералним и другим геолошким ресурсима Републике Србије*, којом су дефинисани стратешки циљеви, приоритети и мере за унапређење система. Само три су делимично прихваћена, док су сви преостали одбачени без адекватних образложења. Чланови Одбора су физички онемогућени да присуствују и учествују у јавној расправи. Претходно је Одбор 5. јуна објавио чланак *Интереси рударских компанија важнији од опстанка* у ком је анализиран Нацрт са нагласком да је циљ предложеног документа је да омогући што већу експлоатацију ресурса уз што мање трошкове рударских компанија, без детаљне анализе како ће то утицати на животну средину, обновљиве природне ресурсе, опстанак и развој локалних заједница на ширем простору рударења.

3. Одбор је 10. новембра 2025 упутио образложене коментаре Министарству рударства и енергетике на *Полазне основе Нацрта закона о рударству и геолошким истраживањима*. Без повратне информације.

Иступања Одбора и чланова Одбора

1. Члан Одбора проф. Ратко Ристић дао интервју холандском часопису *De Andere Krant* о Пројекту „Јадар“, у фебруару 2025.

2. У јуну месецу у недељнику „Радар“ је објављен текст Одбора под називом *Интереси рударских компанија важнији од опстанка*.

3. Академик Слободан Вукосавић објавио је врло запажен научни чланак *Minerals for the green agenda, implications, stalemates, and alternatives* у часопису *Open Geosciences*.

4. У оквиру циклуса „Стање и перспективе природних ресурса Србије у условима климатских промена, енергетске транзиције и нових праваца привредног развоја“, члан Одбора проф. Зоран Стевановић одржао је предавање под називом *Стање водних ресурса, проблеми и перспективе водоснабдевања у Републици Србији*, 23. октобра, у Свечаној сали САНУ.

5. У оквиру циклуса „Стање и перспективе природних ресурса Србије у условима климатских промена, енергетске транзиције и нових праваца привредног развоја“, члан Одбора адвокат Сретен Ђорђевић одржао је предавање под називом *Оцена утицаја правне регулативе Европске уније у области експлоатације минералних сировина на законит развој рударских пројеката експлоатације литијума и бора у Републици Србији*, 20. новембра, у Свечаној сали САНУ.

Проширена седница Академијског одбора „Животна средина“ одржана 30. октобра била је посвећена представљању књиге *Пројекат Јадар – могући штетни утицаји на живи свет и здравље човека*. Предавачи и теме су биле следеће:

Елизабет Пауновић, Легислативни, међународни и стручни методолошки оквир за процену утицаја на животну средину и здравље

Милена Катарановски, Порекло и доступност литијума, арсена, бора и честичних материја у животној средини

Тамара Ракић, Утицај повишених концентрација литијума, бора и арсена на биљни и животињски свет

Петар Булат, Токсичност литијума, бора, арсена и честичних материја: Експериментална испитивања на лабораторијским врстама ситних сисара и могући утицаји на здравље локалног становништва. Седницу је отворио и модерирао дискусију председник Одбора Богдан Шолаја.

Активност чланова АОЖС огледала се и у писању и представљању *Зелене повеље Србије* 30. септембра у Ботаничкој башти. *Зелена повеља Србије* је посвећен, самокритичан и упозоравајући документ који нуди јасну дијагнозу стања животне средине у Србији и покретача који стоје иза деградације кључних ресурса — воде, земљишта и ваздуха. Као прекретница у савременој критичкој мисли, *Повеља* спаја сурови реализам са акционим планом: идентификује симптоме, разоткрива системске заблуде и позива на хитан, тежак, али неопходан третман. Утемељена на храбрости својих потписника, она служи и као аларм и као мапа пута за очување природног наслеђа Србије. Документ се сматра својеврсним еколошким уставом Србије.

Аутори овог семиналног дела су првенствено покојни академик Владимир Стевановић као и проф. Љиљана Томовић и др Драгана Ђорђевић. Уобличавању дела помогли су сарадници проф. Зоран Радовановић, проф. Весна Ракић Водинелић, адв. Божо Прелевић, др Јован Тадић и др Томислав Ђорђевић.

Кинеска делегација

Српску академију наука и уметности посетили су, 12. октобра 2025. године, професор Јунгуан Цу, потпредседник Међународног научног савета за чланство и генерални директор Истраживачког центра за еколошке науке и науке за заштиту животне средине Кинеске академије наука, професор Пеншенг Хуанг са Института за градску животну средину Кинеске академије наука и госпођа Чује Цунг, научни руководилац

Програма за градско здравље и благостање. Делегацију су примили председник Српске академије наука и уметности академик Зоран Кнежевић, секретар Одељења хемијских и биолошких наука САНУ академик Богдан Шолаја, председник Академијског одбора "Животна средина", академик Миодраг Чолић, представник САНУ у Савету и председник Академијског одбора за науку, и дописни члан САНУ Жељко Томановић, потпредседник АО "Животна средина".

Академик Богдан Шолаја указао је на велике проблеме загађења животне средине у градовима због емисије велике количине угљендиоксида и загађења животне средине близу рудника услед прекомерног вађења руде бакра. За разлику од добре сарадње између кинеских научника и њихове Владе, професор Шолаја наводи да је та сарадња код нас изостала јер научна заједница не добија никакве повратне информације од надлежног Министарства на достављене предлоге. Позвао се на податке према којима Србија предњачи у произведеној количини угљендиоксида за сваки киловат-сат утрошене електричне енергије у односу на друге европске земље. Истакао је да се доласком кинеских предузећа производња бакра увећала између четири до девет пута на годишњем нивоу. Такође је изнео поражавајући податак да се за тону бакра произведе хиљаду тона отпада. Академик Шолаја нагласио је да су кинеске фирме успеле да смање количину производње SO_2 , али не и емисију арсена и кадмијума, што представља главни проблем. На основу свих презентованих података, изразио је забринутост за здравље становништва у Бору. Потпредседник Савета изразио је интересовање за овај проблем јер спада у његову научну област. Овом приликом академик Шолаја предао је гостима у виду белешке своје виђење стања и деловање кинеских фирми у Бору, Serbia Zijin Copper и Serbia Zijin Mining. Дописни члан Жељко Томановић је госте упознао са значајем *Зелене повеље Србије* и поклонио је сваком госту.

Дана 18. новембра преминуо је наш члан и драги колега академик Драган Шкорић, један од наших најзначајнијих инжењера пољопривреде и генетаричара. Својим стручним, педагошким и научним радом дао је изузетан допринос у развоју наше пољопривреде и нашег Одбора.

АКАДЕМИЈСКИ ОДБОР ЗА СЕЛО

Председник: академик Драган Шкорић

Чланови: проф. др Милован Митровић, потпредседник, академик Живорад Чековић, академик Часлав Оцић, академик Слободан Марковић, проф. др Зорица Васиљевић, Радош Бајић, проф. др Ратко Лазаревић, проф. др Душан Ковачевић, проф. др Зоран Кесеровић, проф. др Жарко Илин, проф. др Петар Булат, проф. др Бранко Ђупурдија, проф. др снежана Ољача, проф. др Ружица Стричевић, др Радмила Пивић, др Драган Терзић, проф. др Алекса Обрадовић, др Раде Јовановић, проф. др Јонел Субић, Његово Преосвештенство епископ шумадијски г. Јован, проф. др Снежана Јанковић, проф. др Јан Боћански, др Зоран Лугић, др Милан Лукић., Мирослав Перић и Вера Батина, секретар

сарадници Одбора: др Лука Радоја, Милан Простран, Никола Михаиловић и Ристо Костов

Одржана су три научно-стручна скупа:

1. ПОСЛЕДИЦЕ СУШЕ НА ПОЉОПРИВРЕДУ РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ

Скуп је одржан 29. априла 2025. године у Свечаној сали САНУ.

На скупу је саопштено 10 квалитетних реферата који садрже и предлоге за решавање проблема.

2. БИОДИСТРИКТ – АЛАТ ЗА РАЗВОЈ ОРГАНСКЕ ПРОИЗВОДЊЕ И ОДРЖИВИ ЕКОНОМСКИ РАЗВОЈ

Скуп је одржан 30. маја 2025. године у Свечаној сали САНУ а 31. маја 2025. године, на газдинству „Ранч Сретеновић“ у селу Толић, Општина Мионица.

На скупу је саопштено пет реферата. Главни циљ овог скупа била је промоција концепта биодистрикта и могућности његовог даљег развоја и ширења у Србији.

3. ЗАДРУЖНО ОРГАНИЗОВАЊЕ У ЛОКАЛНИМ ЗАЈЕДНИЦАМА РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ

Скуп је одржан 13. јуна 2025. године у Сали Поморавског управног округа у Јагодина. На скупу је саопштено седам реферата. Други дан, 14. јун 2025. године, посвећен је сајму задругарства и здраве хране, где су своје производе излагале пољопривредне и ученичке задруге.

4. Додела диплома „Др Ђорђе Радић“ најбољим ученицима завршних разреда пољопривредних школа у Србији одржана је 19. јула 2025. године у Новом селу, Општина Врњачка бања.

Објављен је зборник радова са скупа „Улога и значај сточарства у развоју аграра, очувању села и обезбеђењу становништва хранивима анималног порекла“.

У току је припрема за штампу реферата са скупова „Будућност села и пољопривреде у Србији – структурни проблеми и модели одрживог развоја“, који је одржан 15. маја 2024. године у САНУ и „Последице суше на пољопривреду Републике Србије“ који је одржан 29. априла 2025. године у САНУ. Реферати ће се објавити у заједничком Зборнику.

Настављена је активна сарадња са Министарством за бригу о селу на реализацији „Националног програма за препород села Србије“ у циљу побољшања услова живота и рада на селу од решавања питања егзистенције становника села кроз задруге, доделу средстава за куповину сеоске куће са окућницом, доделу средстава за отварање привредне делатности на селу, куповину минибусева за превоз сеоског становништва као и организовање културних манифестација.

Одбор је активно подржавао иницијативе за унапређење села, обезбеђујући стручну и научну потпору акционим пројектима одрживог развоја села и пољопривреде у свим општинама и регионима Србије.

Поред многих контаката са референтним институцијама, чланови Одбора су истраживачке и стручне активности које се односе на проблематику Одбора реализовали у матичним научним институцијама.

ОДЕЉЕЊЕ ТЕХНИЧКИХ НАУКА

Пројекат: БАЗЕ ПОДАТАКА ЗА МОДЕЛОВАЊЕ РАЗВОЈА ИЗВОРА НЕРАВНОТЕЖНЕ ПЛАЗМЕ И ЊИХОВЕ ПРИМЕНЕ У БИОМЕДИЦИНИ И БИОТЕХНОЛОГИЈАМА

Руководилац: академик Зоран Љ. Петровић

Сарадници: др Саша Дујко, др Невена Пуач, др Драгана Марић, др Ненад Селаковић, др Марија Пуач, др Оливера Шашић, др Јелена Марјановић, Иван Петраш

У току 2025 главна активност је била припрема изложбе 60 година Муоровог закона и 40 година Света компјутера која је отворена 24. Децембра 2025. Сврха ове изложбе је била да илуструје како једна тако важна технологија као што су интегрисана кола која је чврсто повезана са фронтом научних истраживања. Финализован је и публикован рад о кинетици атомских честица у плазма хемијском реактору и идентификовани су процеси који обликују просторну расподелу. Публикован је и рад о пресецима за расејање електрона у једном од фреона нове генерације. Радови су публиковани у водећим међународним часописима презентирани су једно пленарно уводно предавање и један прогрес репорт на међународној конференцији.

1. Electron collision cross sections for 1, 1, 1, 2-tetrafluoroethane (C₂H₂F₄) obtained by swarm analysis of transport coefficients in pure gas and its mixtures with argon O Šašić, S Dupljanin, S Dujko, ZLj Petrović Plasma Sources Science and Technology 34 (4), 045011 (8) DOI 10.1088/1361-6595/adcb34

2. Diagnostics of the spatial profile of atomic oxygen in the flowing afterglow of a microwave plasma as a result of variable gas flow conditions Gregor Primc, Kosta Spasić, Rok Zaplotnik, Nevena Puač, Gordana Malović, Miran Mozetič and Zoran Lj Petrović*Journal of Physics D: Applied Physics, Volume 58, Number 15 (8) 155202DOI 10.1088/1361-6463/adb591

3. Kinetic Phenomena in weakly ionized plasmas Z. Lj. Petrović, VEIT-2023 TWENTY-FOURTH INTER-NATIONAL SUMMER SCHOOL ON

VACUUM, ELECTRON AND ION TECHNOLOGIES, 15 - 19 September 2025 SOZOPOL, BULGARIA ABSTRACTS Editors: M. Dimitrova, Ch. Ghelev and E. Vasileva-TL-2. предавање по позиву.

4. Low-pressure discharges in fourth generation freons: Impacts and applications J. Marjanović, D. Marić, ZLj. Petrović VEIT-2023 TWENTY-FOURTH INTERNATIONAL SUMMER SCHOOL ON VACUUM, ELECTRON AND ION TECHNOLOGIES, 15 - 19 September 2025 SOZOPOL, BULGARIA ABSTRACTS Editors: M. Dimitrova, Ch. Ghelev and E. Vasileva- PR-5 прогрес репорт по позиву, коауторство.

Пројекат: ПРОБЛЕМИ ФОРМУЛИСАЊА И РЕШАВАЊА МАТЕМАТИЧКИХ МОДЕЛА КОЈИ ОПИСУЈУ КРЕТАЊЕ, СТАБИЛНОСТ И ОПТИМАЛНИ ОБЛИК ЕЛАСТИЧНИХ И ВИСКОЕЛАСТИЧНИХ ШТАПОВА

Руководилац: академик Теодор Атанацковић

сарадник: др Марко Јанев

Формулисани су математички модели који описују дифузију гентамицина из специјално припремљених хидрогелова. Коришћени су модели дифузије Фиковог типа. За проучавање кинетике отпуштања гентамицина предложено је нови двокомпаратментски модел са Генералним фракционим изводом распоређеног реда. Резултирајуће интегро-диференцијалне једначине се решене. Параметри су одређени методом најмањих квадрата из експерименталних резултата..

Пројекат: РАЗВОЈ МАТЕРИЈАЛА И СТРУКТУРА СА ЈАКИМ ЕЛЕКТРОНСКИМ КОРЕЛАЦИЈАМА

Руководилац: академик Зоран В. Поповић

Сарадници: др Ненад Лазаревић, др Марко Опачић, др Јелена Пешић, др Ана Милосављевић, др Сања Ђурђић-Мицин, др Бојана Вишић, Јован Благојевић и др Чедомир Петровић

Током 2025. године спроведено је обимно истраживање вибрационих својстава монокристала InSiTe_3 . Рамановом спектроскопијом утврђена је изражена анахармоничност модова као и појава самоорганизованог кохерентног стања које потиче из локализованог високофреквентног A_{1g} мода близу 500 cm^{-1} . Снажно фонон-фононско спрезање прати аномална температурна зависност на око 200 K . Та аномалија

додатно се поклапа са појавом виших ексцитација унутар процепа израчунате фононске густине стања. Ова запажања указују на InSiTe_3 као неконвенционалан систем који поседује фононску кохеренцију заједно са неубичајено јаким анахармоничним ефектима.

Из ових истраживања формиран је рад: Tea Belojica, Jovan Blagojević, Sanja Djurdjić Mijin, Andrijana Šolajić, Jelena Pešić, Emil S. Božin, Bojana Višić, Vladimir Damljanović, Yu Liu, Cedimir Petrovic, Zoran V. Popović, Rudi Hackl, Ana Milosavljević, and Nenad Lazarević: „**Spontaneous phonon frequency combs from an isolated Einstein mode in InSiTe_3** “, који је крајем 2025. године послат у штампу.

Поред тога, вршена су мерења Рамановог расејања на узорцима FeSe у зависности од напрезања. Ови резултати указују на снажну конкуренцију између спинских и нематичних флукуација. И из ових истраживања оформљен је чланак: Jovan Blagojević, Ana Milosavljević, Tea Belojica, Bojana Višić, Sanja Djurdjić Mijin, Marko Oračić, Andrijana Šolajić, Jelena Pešić, Enrico di Lucente, Novica Paunović, Milorad V. Milošević, Emil S. Božin, Aifeng Wang, Cedimir Petrovic, Zoran V. Popović, Rudi Hackl and Nenad Lazarević: „Fluctuation enhanced electron–phonon coupling in FeSe “, који је крајем 2025. године послат у штампу.

Узорци за ово истраживање добијени су од др Чедомира Петровића из Националне лабораторије Брукхејвен (САД), страног члана САНУ.

Пројекат: МЕРЕЊЕ ОСОБИНА ДИЕЛЕКТРИКА ПРИ РФ И МИКРОТАЛАСНИМ УЧЕСТАНОСТИМА

Руководилац: академик Антоније Ђорђевић

Сарадници: проф. др Драган Олћан, др Нина Обрадовић, Јована Петровић, Сузана Филиповић и доцент др Јелена Динкић

Направљен је уређај велике осетљивости за мерење пиезоелектричног ефекта. Испитивани су разни диелектрици и код свих је констатовано постојање слабог пиезоелектричног ефекта.

Испитиване су електричне особине неколико керамичких материјала.

Развијени су модели за електричну резистивну томографију засновани на еквивалентним електричним мрежама.

Направљене су ћелије за испитивање електричних особина течних узорака. Посебна пажња је посвећена особинама сланих раствора на учестаностима испод 1 kHz.

**Пројекат: МЕТОДЕ РАЧУНАРСКЕ ИНТЕЛИГЕНЦИЈЕ У
САОБРАЋАЈНОМ ИНЖЕЊЕРСТВУ**

Руководилац: академик Душан Теодоровић

Сарадници: др Милош Николић, др Александар Јовановић, др Милица
Шелмић

У 2025. години су изучавани различити аспекти саобраћајних загушења на мрежама. Развијани су такође модели за управљање радом светлосних сигнала на изолованим раскрсницама.

Jovanović, A., Uzelac, A., Teodorović, D., Kukić, K., "Traffic signal control at displaced left-turn intersections using an LLM-based actor-critic algorithm, *Expert Systems with Applications*", 130555 (2025).

Jovanović, A., Stevanović, A., Kukić, K., Teodorović, D., „Median U-turn Intersection Traffic Control in Field-Like Traffic Signal Controllers: Fuzzy Logic Type 2 Approach”, *Engineering Computations*, 1-25, (2025).

**Пројекат: НАНОСТРУКТУРЕ У УСЛОВИМА НАМЕТНУТИМ
ПАРАМЕТРИМА СРЕДИНЕ**

Руководилац: академик Велимир Р. Радмиловић

Сарадници: проф. др Ирена Николић, проф. др Вук Радмиловић

У овој студији испитивана је могућност валоризације електропећне троске (ЕЛПТ) и електропећне прашине (ЕЛПП) кроз процес алкалне активације, као и термичка стабилност добијеног производа. Осим тога испитивана је и еколошка прихватљивост алкално активираних троски допираних са ЕЛПП, прије и после термичког третмана. Резултати су показали да је алкална активација ЕЛПТ у присуству ЕЛПП изводљива при чему се добија производ који испуњава критеријуме који омогућавају његову примјену у грађевинарству при амбијенталним и повишеним температурама (до 1000°C).

Nebojša Tadić, Snežana Brašanac-Vukanović, Irena Nikolić, Vuk V. Radmilović, **Velimir R. Radmilović**, "Thermal stability and leaching behavior of alkali-activated slag doped with electric arc furnace dust", *Science of Sintering*, doi.org/10.2298/SOS241002043T; ISSN: 0350-820X

Пројекат: АЛГОРИТМИ ЗА УВЕЋАЊЕ ЕНЕРГЕТСКЕ ЕФИКАСНОСТИ ВЕТРОГЕНЕРАТОРА

Руководилац: академик Слободан Н. Вукосавић

Сарадници: др Жељко Деспотовић, Bruno Chiodi и Љиљана Перић

Увећање ефикасности савремених направа за електромеханичко или електрично претварање енергије често се заснива на коришћењу критичних минерала какви су лантаноиди (део скупа хемијских елемената познатих под називом „ретке земље“), синтетичког графита, никла, кобалта и других минерала чији је удео у литосфери нижи од 0.1%, и који су често присутни у форми изоморфне супституције. Прибављање минерала је скопчано са утрешком значајних количина фосилних горива, као и са угрожавањем животне средине, нарушавањем услова за исплативу пољопривреду и дугорочно онемогућавање других привредних активности у зони рудника. Наведене последице се косе са циљевима зелене агенде, што указује на потребу да се промени правац енергетске транзиције, декарбонизације и сузбијања климатских промена. Током 2025. године спроведена је мултидисциплинарна анализа свеобухватних ефеката појединих опција и праваца развоја на бруто-екосистемски производ, водоснабдевање, биодиверзитет, здравље људи и дугорочну одрживост. На основу искуствених података и научно утемељених процена сачињен је преглед могућих праваца декарбонизације транспорта и сузбијања фосилних горива у сектору енергетике. Део исхода је публикован у доле наведеним радовима.

1.L. S. Perić, E. Levi and S. N. Vukosavić, “Compound Feedback for Current-Controlled Grid-Side Inverters With LCL Filters,” in *IEEE Transactions on Power Electronics*, vol. 40, no. 2, pp. 3005-3019, Feb. 2025

2.M. D. Banović, D. G. Jerkan and S. N. Vukosavić, “No-Load Loss Distribution of High-Power Induction Machines with Magnetic Slot Wedges,” in *IEEE Transactions on Energy Conversion*,

3.Vukosavić, Slobodan N.. “Minerals for the green agenda, implications, stalemates, and alternatives” *Open Geosciences*, vol. 17, no. 1, 2025, pp. 20250813.

4.Petar M. Marković, Slobodan N. Vukosavić, „Medium voltage isolated unidirectional resonant DC-DC converter with subresonant switching frequency“, *14th International Conference on Power Electronics, Machines and Drives (PEMD Europe 2025)*, June 2025, vol. 2025, No. 9, DOI: 10.1049/icp.2025.2010

5.S. N. Vukosavic, (keynote address) “Minerals for green-agenda power conversion, problems and solutions” *23rd International Symposium on Power Electronics (Ee)*, 2025, <https://www.dee.uns.ac.rs/keynotes.html?r>.

**Пројекат: РАЗВОЈ И ОПТИМИЗАЦИЈА ТРАДИЦИОНАЛНИХ И
НАПРЕДНИХ СЕПАРАЦИОНИХ МЕТОДА ДОБИЈАЊА ВИСОКО
ВРЕДНИХ БИОПРОИЗВОДА ИЗ БИЉНИХ СИРОВИНА**

Руководилац: академик Влада Вељковић

Сарадници: др Ивана Банковић Илић, др Зоран Тодоровић, др Ивана Карабеговић, др Ана Величковић, др Јелена Аврамовић, др Миљана Крстић, Стојан Манчић, Весна Златковић, Александра Перовић

Током 2025. године истраживачке активности биле су усмерене на унапређење технологија екстракције, развој одрживих процеса, оптимизацију производње масних и етарских уља и примену напредног моделовања. Посебан акценат био је на методе екстракције ричинусовог уља и њихових технолошких, економских и еколошких утицаја, чиме је додатно заокружена истраживачка целина посвећена овој сировини и њеним применама. Паралелно су реализована свеобухватна испитивања конвенционалних и савремених метода екстракције уља индустријске конопље, укључујући кинетичко и термодинамичко моделовање процеса. Истраживане су и карактеристике уља уљане репице и роткве. Утврђен је састав и квалитета производа добијених различитим методама екстракције. У области етарских уља спроведена су истраживања савремених техника екстракције лавандиног уља, оптимизација процеса и анализа кинетике хидродестилације, као и моделовање фракционисања уља током дестилације код других ароматичних биљака.

1. Perović A., Ivana T. Karabegović I., Krstić M., Veličković A., Avramović J., Danilović B., Veljković V., Modern insights into traditional lavender oil production: Methods, optimization, kinetics, and perspectives, *Separation and Purification Reviews* (2025) 1–23. <https://doi.org/10.1080/15422119.2025.2480606>. M21
2. Banković Ilić, I.B., Savić, J.Ž., Avramović, J.M., Sikora, V. Š., Zlatković, V.S., Veličković, A.V., Veljković, V.B. (2025). Industrial Hemp Oil Extraction: Techniques, optimization, kinetics, thermodynamics, and sustainability. *Separation & Purification Reviews*, 1–25. <https://doi.org/10.1080/15422119.2025.2545897>. M21
3. Avramovic, J.M., Marjanović Jeromela, A.M., Krstić, M.S., Kiproviski, Biljana M., Veličković, A.V., Rajković, D.D., Veljković, V.B. Castor oil extraction: Methods and impacts. *Separation and Purification Reviews* 54(1) (2025) 60–82. <https://doi.org/10.1080/15422119.2024.2361674>. M21
4. Mijailović M.D., Tadić V.M., Krstić I.B., Avramović J.M., Veličković A.V., Zahitović A.T., Veljković V.B., Krstić M.S., Kinetics of the essential oil hydrodistillation from sweet flag (*Acorus calamus*) rhizomes: comparison of basic

models, *Journal of Chemical Technology & Biotechnology*, (2025). <https://doi.org/10.1002/jctb.70076> M22

5. Perović, A.B., Karabegović, I.T., Krstić, M.S., Veličković, A.V., Avramović, J.M., Danilović, B.R., Đorđević, N.G., Mančić, S.S., Veljković, V.B., 2025b. Optimization and kinetics of lavender essential oil extraction: Effects of flower pretreatment, salt solutions, and hydrolat reuse, *Advanced Technologies*, 2025, 14, 46–56. <https://doi.org/10.5937/savteh2501045P>. M24

6. Krstić M.S., Banković I.B., Savić J.Ž., Avramović J.M., Sikora V.Š., Zlatković V.S., Veličković A.V., Veljković V.B., Comparative analysis of conventional and advanced methods for industrial hemp oil extraction, XIV International Conference on Social and Technological Development, Book of Abstracts pp. 74-75, ISSN 2637-3298, Trebinje, Republic of Srpska, Bosnia and Herzegovina, June 12-15, 2025. M34

7. Perović A., Karabegović I., Krstić M., Veličković A., Avramović J., Danilović B., Đorđević N., Mančić S., Veljković V., Optimization of laboratory-scale lavender oil extraction: a response surface methodology approach, 16th International Symposium «Novel Technologies and Economic Development» Book of abstracts, pp. 124, Faculty of Technology, Leskovac, 17-18 October 2025, Leskovac, Serbia. M34

8. Zlatković V.S., Petrović S.M., Savić S.R., Stojković I.J., Banković I.B., Todorović Z.B., Veljković V.B., Mineral characterization of cold-pressed Fodder radish seed products: oil, press cake, and defatted meal, XIV International Conference on Social and Technological Development, Book of Abstracts, p. 78, ISSN 2637-3298, Trebinje, Republic of Srpska, Bosnia and Herzegovina, June 12-15, 2025. M34

9. Zlatković V.S., Grahovac N.L., Banković Ilić I.B., Mitrović P.M., Todorović Z.B., Marjanović Jeromela A.M., Veljković V.B., Optimization of seed throughput in screw pressing of Fodder radish seeds, 1st International Scientific Conference Food Science, Nutrition, Innovative Technologies and Sustainability, Book of Abstracts, p. 61, ISBN 978-608-66147-8-2, Veles, Republic of North Macedonia, October 03, 2025. M34

10. Zlatković V.S., Grahovac N.L., Banković Ilić I.B., Mitrović P.M., Todorović Z.B., Marjanović Jeromela A.M., Veljković V.B., Fatty acid composition of Fodder radish seed oils obtained by different extraction techniques, 16th International Symposium „Novel Technologies and Sustainable Development“, Book of Abstracts pp. 114-115, ISBN 978-86-89429-60-2, Leskovac, Serbia, October 17-18, 2025. M34

11. Zlatković V.S., Banković Ilić I.B., Todorović Z.B., Krstić M.S., Veličković A.V., Avramović J.M., Veljković V.B., Optimizing screw pressing of Fodder radish seeds for minimal residual oil in press cake, 16th International Symposium „Novel Technologies and Sustainable Development“, Book of Abstracts pp. 115-116, ISBN 978-86-89429-60-2, Leskovac, Serbia, October 17-18, 2025. M34

12. Rajković D., Marjanović Jeromela A., Avramović J., Kiprovski B., Krstić M., Veličković A., Veljković V., Proizvodnja i upotreba ricinusovog ulja, 66th

Conference Production and processing of oilseeds with international participation, Herceg Novi, Crna Gora, pp. 92-98, Jun 22-27, 2025. M63

13. Krstić M., Milojević S, Avramović J., Veličković A., Galjak J., Veljković V., Temporal fractionation and modeling of juniper berry oil composition during hydrodistillation, 12. Simpozijum o termodinamici i faznim dijagramima, Book of abstracts, pp. 55, Fakultet tehničkih nauka, Kosovska Mitrovica, 20-21 jun 2025. M64

14. Zlatković V.S., Grahovac N., Banković Ilić I.B., Mitrović P., Todorović Z.B., Marjanović Jeromela A.M., Veljković V.B., Fizičko-hemijska karakterizacija hladno ceđenog ulja uljane repice, Nacionalni naučni skup, Prilagođavanje tehnologije proizvodnje voća i povrća klimatskim promenama, mere za ublažavanje i savremeni pristupi preradi i pakovanju, Zbornik Apstrakata str. 17–18, ISBN 978-86-81689-46-2, Čačak, Srbija, oktobar 2025. M64

Пројекат: РАЗВОЈ КОМПЈУТЕРСКИХ МОДЕЛА И СОФТВЕРА ЗА БИОЛОШКЕ СИСТЕМЕ И ЊИХОВА ПРИМЕНА У МЕДИЦИНИ

Руководилац: академик Милош Којић

Сарадници: Владимир Симић и Богдан Милићевић

Овај пројекат је део научне делатности велике групе углавном младих сарадника са Универзитета у Крагујевцу, Института за информационе технологије, и ИР центра за бионжењринг БиоИРЦ. Циљ је развој метода и софтвера за моделирање биомедицинских проблема, њихове верификације и примене. У 2025. години је примењен наш општи модел на кретање ћелија у капиларима уз интеракцију са тромбоцитима. Експерименти о ефектима активације тромбоцита на силе између тромбоцита и ћелија су урађени у Институту Методист у Хјустону [1]. Рађено је и на примени генетских алгоритама. Основа целог пројекта је сумирана и у специјалном броју (монографији) [2].

[1] Vladimir Simic, Aleksandar Nikolic, Ning Shao, Miljan Milosevic, Fransisca Leonard, Xuewu Liu, Milos Kojic, A parametric study of motion and attachment to capillary walls of circulating tumor cells (CTCs) interacting with non-activated and activated platelets, Computer Methods and Programs in Biomedicine, Vol. 264, DOI: <https://doi.org/10.1016/j.cmpb.2025.108699>, ISSN: 0169-2607, 2025

[2] Special Issue devoted to 50 years of the development and application of the finite element program PAK, Journal of the Serbian Society for Computational Mechanics, Vol. 19, No 1.

Пројекат: АНАЛИЗА ПОДАТАКА У ОДАБРАНИМ ДОМЕНИМА (ДАН)

Руководилац: дописни члан Владан Девеџић

Сарадници: Петар Лакчевић, Драгица Љубисављевић

Истраживања су у 2025. години обухватила следеће:

Даљи развој веб апликације за квантитативну анализу текста, под називом QuanTA. Овом активношћу се пре свега бавила Драгица Љубисављевић. Функционална верзија апликације налази се на адреси <http://138.68.107.72:3000/>. Поред стандардних основних функционалности у анализи текста (токенизација, табеле фреквенција,...), QuanTA у садашњој верзији омогућује и анализу текста коришћењем ентропије, Шенонове једнакости и Зипфове дистрибуције. QuanTA користи такве параметре за утврђивање порекла текста (текст написан од стране човека или од стране неке апликације генеративне вештачке интелигенције, попут ChatGPT-а). У припреми је један рад за међународни часопис са описом апликације QuanTA.

Развој модела креирања структурираних скупова података (datasets) за анализу података из музичке индустрије. Модел је детаљно описан у раду који је на рецензији у једном међународном часопису.

Развој модела за предикцију кретања цена одређених хартија од вредности на основу сентимента коментара и чланака објављених о релевантним компанијама на медијским платформама и форумима. Рад на овом моделу представља основну активност докторске дисертације Петра Лакчевића.

1. R.C. Bansal, V. Devedzic, R. Nayak, B. Agarwal, A. Tandon, P. Jain (Eds.), «Advanced Computing Techniques in Engineering and Technology», Proceedings of the Second International Conference, АСТЕТ 2025, Jaipur, India, February 12–13, 2025, Series «Communications in Computer and Information Science (CCIS)», Vol. 2543, Springer Nature, 2025. URL: <https://link.springer.com/book/10.1007/978-3-031-95540-2>

2. V.S. Rathore, V. Devedzic, S. Saha, N. Raza Khan (Eds.), «Modern Practices and Trends in Expert Applications and Security», Lecture Notes in Networks and Systems 1378 (Proceedings of MP-TEAS 2024, Vol.1). Springer, 2025. URL: <https://link.springer.com/book/10.1007/978-981-96-5781-0>. DOI: <https://doi.org/10.1007/978-981-96-5781-0>.

Пројекат: НАПРЕДНЕ ТЕХНИКЕ ЗА ИНФОРМАЦИОНУ БЕЗБЕДНОСТ И БЛОКЧЕЈН ТЕХНОЛОГИЈУ

Руководилац: дописни члан Миодраг Ј. Михаљевић

Сарадници: др Невена Мијајловић, Милица Кнежевић, Милан Тодоровић

Истраживања су била усмерена ка техникама за синергију информационе безбедности, блокчејн технологије и машинског учења. Разматрани су проблеми и остварени резултати у следећим доменима: (а) евалуације сигурности техника за аутентикацију и енкрипцију и техника за проверу сигурности блокчејн паметних уговора, (б) дизајна ефикасних техника енрипције са доказивом маргином сигурности применом специјализованих кодова за исправљање грешака и симулираних канала са шумом, (в) техника за повезивање различитих блокчејн инфраструктура, (г) техника за ефикасну имплементацију блокчејн система, (д) специфичних примена једноставних неуронских мрежа. Део остварених резултата је публикован у доле наведеним радовима. Један део истраживачких активности је био усмерен ка примени федеративног машинског учења и техникама за детекцију угрожавања (напада) на федеративно обучавање. Остварени су почетни обрађујући резултати и у припреми су радови који их приказују.

M. Knezevic, S. Tomovic, M.J. Mihaljevic , "Attack Scenarios and Security Analysis of a Blockchain and PUF-based Lightweight Authentication Protocol for Wireless Medical Sensor Networks", *IEEE Internet of Things Journal*, 2025. DOI: 10.1109/JIOT.2025.3612005

[2] M.J. Mihaljevic , A. Radonjic, N. Mijajlovic, L. Wang, S. Xu, "An Integer Erasure Correction Coding and Its Application for Security Enhancement of Encryption", *IEEE Access*, vo. 13, 2025, pp. 104728-104741 (DOI 10.1109/ACCESS.2025.3579919)

[3] S. Xu, H. He, M.J. Mihaljević , S. Zhang, W. Shao, Q. Wang, "DBC-MulBiLSTM: A DistilBERT-CNN Feature Fusion Framework enhanced by multi-head self-attention and BiLSTM for smart contract vulnerability detection" *Computers and Electrical Engineering*, vol. 123 (2025), paper no. 110096, (18 pages) <https://doi.org/10.1016/j.compeleceng.2025.110096>

[4] S. Xu, S. Dong, L. Wang, M.J. Mihaljević , S. Zhang, W. Shao, Q. Wang, "Blockchain-based secure data sharing with overlapping clustering and searchable encryption", *Computer Standards & Interfaces*, paper #103979, February 2025, doi: <https://doi.org/10.1016/j.csi.2025.103979>

[5] Q. Wang, L. Wang, S. Xu, S. Zhang, W. Shao, M.J. Mihaljević , "Single-Layer Trainable Neural Network for Secure Inference", *IEEE Internet of Things Journal*, vol. 12, no. 3, pp. 2968-2978, Feb. 2025, DOI: 10.1109/JIOT.2024.3480195

Пројекат: ХЕТЕРОСТРУКТУРНИ ТАНКИ ФИЛМОВИ КАО ОСНОВА РАЗВОЈА ИНФОРМАЦИОНИХ ТЕХНОЛОГИЈА

Руководилац: дописни члан Владимир В. Срдић

Сарадници: др Јелена Вукмировић, др Бранимир Бајац, Ива Токовић и Даница Пипер

Добијени су епитаксиални допирани- LaMnO_3 танких филмова на моно-кристалним SrTiO_3 супстратима техником депоновања из течне фазе, али и високо-ентропијски епитаксијани филмови на бази LaMnO_3 . Структурна карактеризација и мерење електричних/магнетних својстава потврдили су хомогеност, фазну чистоћу, униформност, веома малу дебљину (~ 10 nm) и функционалност припремљених епитаксијалних филмова. Због изузетно мале дебљине филмова, међународна сарадња нам је омогућила структурну карактеризацију коришћењем специфичних метода, као што су: ТЕМ, HAADF-STEM и апсорпциона спектроскопија X-зрака. Међутим, у нашим лабораторијама смо такође развили поставку за мерење промене отпорности под дејством светлости у широком температурном опсегу, као и извршили мерења магнетоелектричног потенцијала користећи посебно дизајниран мерни систем. Настављена су истраживања и на моделовању структура на бази LaMnO_3 применом теорије функционала густине (ДФТ) као и моделовање епитаксијалног раста LaMnO_3 филма на супстратима са различитим параметрима решетке.

1. I. Toković, D. Piper, I. Stijepović, V.V. Srdić, I.E. Castelli, S. Armaković, "Computational study of structural and electronic properties of LaMnO_3 epitaxial films", *Modelling and Simulation in Materials Science and Engineering*, 33 (2025) 075003 (M22, Impact factor: 2.4) <https://doi.org/10.1088/1361-651X/ae0506>

2. A. Lazić, J. Vukmirović, M. Radović, B. Bajac, I. Szenti, A. Kukovecz, M. Milanović, V. Srdić, "Influence of solvent ratio and thermal treatment on structure and dielectric properties of BNT thin films", *International Journal of Applied Ceramic Technology*, 23 [1] (2026) e70084 (M22, Impact factor: 2.3) <https://doi.org/10.1111/ijac.70084>.

Пројекат: ИНОВАТИВНИ АНТИБАКТЕРИЈСКИ ХИДРОГЕЛОВИ ЗА ПРИМЕНЕ У МЕДИЦИНИ

Руководилац: дописни члан Весна Мишковић Станковић

учесници: др Ана Јанковић, др Марија Ђошић

Синтетисани су нови поливинил-алкохол/ хитозан хидрогелови са инкорпорираним антибиотиком гентамицином као нецитотоксични и антибактеријски биоматеријали. За карактеризацију хидрогелова су коришћени FESEM и FT-IR спектроскопија, HPLC хроматографија, тест истезања, МТТ тест цитотоксичности и тест антибактеријске активности према сојевима бактерија *Staphylococcus aureus* и *Escherichia coli*. За проучавање кинетике отпуштања гентамицина предложен је нов двоком-партментски модел са Генералним фракционим изводом распоређеног реда

1. Anja Nikolić, Ivan Milošević, Ana Janković, Bogomir Bolka Prokić, Emilija Ničković, Danica Marković, Milena Stevanović, Maja Vukašinić-Sekulić, **Vesna Mišković-Stanković**, Tijana Lužajić Božinovski, Poly(vinyl alcohol)/Gentamicin and Poly(vinylalcohol)/Chitosan/Gentamicin: Promising Materials for Rapid Burn Wound Healing, *Gels* 2025, 11, 352. <https://doi.org/10.3390/gels11050352>.

2. Teodor M. Atanackovic, Vesna Radojević, Miloš Petrović, **Vesna Mišković-Stanković**, Model of stress-strain dependence for poly(vinyl alcohol)-based hydrogels, *Polym. Eng. Sci.* 65, 9 (2025) 4573-4580. <https://doi.org/10.1002/pen.27275>

3. **Vesna Mišković-Stanković**, Milena Stevanović, Teodor M. Atanackovic, Bioceramic coatings electrodeposited on titanium surface aimed for medical applications, *J. Solid State Electrochem.* (2025). <https://doi.org/10.1007/s10008-025-06368-0>

АКАДЕМИЈСКИ ОДБОР ЗА ЕНЕРГЕТИКУ

Председник: академик Слободан Н. Вукосавић

Чланови: академици Зоран Поповић, Нинослав Стојадиновић, Зоран Петровић, Федор Месингер, Дејан Поповић и Владица Цветковић, проф. др миодраг месаровић и проф. др Никола Рајаковић

Током 2025. године чланови Академијског одбора за енергетику радили су на сагледавању и анализи предложених промена у енергетици, као и предложених планова и стратегија које је доставило надлежно Министарство. Писане примедбе и сугестије Академијског одбора за енергетику су редовно и благовремено достављане Министарству. У погледу нацрта Закона, уочен је велики број пропуста и слабости. Уз бројне грешке настале превођењем текстова са страних језика, предложени тек-

стови су нејасни, а често и контрадикторни. Услед великог броја суштинских грешака, погрешних претпоставки и штетних опредељења, у свим случајевима је предложено да се документи темељно ревидирају пре било каквих даљих корака, у чему је АО за енергетику понудио помоћ. Чланови Одбора су сугерисали предлагачима да повуку постојеће предлоге, пружили одговарајуће образложење и дали предлоге у складу са науком, струком и интересима грађана. Примедбе АО за енергетику нису имале утицаја на одлуке Министарства, док су чланови АО физички спречавани да присуствују јавним расправама.

Академијски одбор за енергетику организовао је циклус предавања под насловом „Стање и перспективе природних ресурса Србије у условима климатских промена, енергетске транзиције и нових праваца привредног развоја“. Становништво, природа и привреда Републике Србије изложени су неповољним ефектима временске варијабилности, раста температуре, интензивирања падавина, учесталих поплава и све чешћих суша које повећавају аридност и угрожавају водоснабдевање и производњу хране. Раст популације, животног стандарда и примена нових технологија увећавају потребе за енергијом и намећу корените промене у начину прибављања и коришћења енергије. Енергетска транзиција и зелена агенда ослањају се на технологије, направе и системе чија производња захтева за ред величине већи утрошак критичних минерала у односу на пређашња решења. Уз помањкање воде, хране и енергије, свет се суочава и са проблемима у прибављању минералних ресурса. Наведене околности значајно утичу на коришћење природних ресурса и на статус животне средине. Све бројнија искуства указују на кључни значај способности друштва да компетентно управљају својим природним ресурсима и да заштити животне средине дају приоритет у односу на друге интересе. Привреда Републике Србије је на раскрсници са које воде многи, често и опречни путеви. Премда су још увек нејасни ризици и користи које носе понуђени избори, јасно је да ће одлуке бити од судбинског значаја за становништво, природу и привреду. Да би се одабрали путеви који одговарају дугорочним интересима нашег друштва, потребно је заменити реактивно реаговање на спољашње побуде предузимљивим, проактивним одлучивањем на бази чињеница и уз помоћ сопствене памети ангазоване о сопственом трошку. Доношење исправних одлука суштински зависи од компетенција и расположивих сазнања. Чланови АО за енергетику су уочили потребу да се предметна сазнања увећају стварањем могућности да одабрани научници и стручњаци у кључним областима понуде одговарајуће информације, погледе и могућа решења,

чему је предметни циклус предавања допринео кроз квалитетне предаваче, добру посету и конструктивну дискусију. Током 2026. очекује се публиковање одговарајућег Зборника.

Документи о активностима Одбора и одговарајућим исходима доступни су на интернет-страници <http://www.odborzaenergetiku.rs>, који још увек није повезан са интернет страницом САНУ због изостанка сагласности Управе.

Крајем децембра 2025. године биће одржана панел дискусија о енергетици која ће пружити простор за расправу међу искусним, оствареним стручњацима препознатљивим у свету по успешној примени науке и струке у решавању кључних питања. Поред стручних, међу планираним темама су и друштвени интерес у пољу енергетике, безбедности и еколошки ризици, питања сигурности и доступности, утицаји који управљање енергетиком могу скренути са јавног на интересе ужих група, значај транспарентног приказа техничких и финансијских аспеката као и потреба да се интерес заједнице у пољу енергетике јасније артикулише и штити. Исходи панел дискусије биће дати у наредном годишњем извештају.

АКАДЕМИЈСКИ ОДБОР ЗА МАТЕРИЈАЛЕ

Председник: дописни члан САНУ Владимир В. Срдих

Потпредседник: дописни члан САНУ Жељко Шљиванчанин

Чланови: академик Велимир Радмиловић, академик Милан Дамњановић, академик Славко Ментус, академик Зоран Љ. Петровић, академик Зоран В. Поповић, академик Зоран Радовић, академик Радомир Саичић, академик Миодраг Чолић, академик Богдан Шолаја, дописни члан САНУ Весна Мишковић Станковић, дописни члан САНУ Игор Пашти, проф. др Бранимир Гргур, проф. др Ђорђе Јанаћковић, др Зорица Бранковић, др Радош Гајић, др Мирослав Драмићанин, др Бранко Матовић, др дана Васиљевић Радовић, др Нина Обрадовић, др Невена Пуач

Током 2025. Академијски одбор за материјале одржао је две седнице.

– Прва седница одржана је 16.5.2025. Седници је присуствовало десет чланова Одбора. У оквиру седнице академик Зоран Љ. Петровић је одржао предавање под насловом "Примена плазме у процесирању нових материјала". Предмет овог предавања биле су неравнотежне плазме. Указано је на неке од њихових особина које битно одређују примењивост и начин на који мењају особине материјала. Посебан фокус био је на

технологији израде интегрисаних кола која се у највећој мери базира на анизотропном плазма нагризању. На тај начин су, на једном месту, сагледани различити аспекти неравнотеже у плазми. Веома различите температуре електрона и јона омогућавају да се сва енергија предаје електронима који покрећу кинетику, док јони остају на собној температури чиме се не греје сам позадински гас. Разматрана су ограничења у примени ове технологије, као и начини њиховог превазилажења, пре свега лимитације дефинисане наелектрисавањем диелектричних површина, дефинисане геометријским фактором у динамици јона у наноструктурама на површини и синергијом кинетичког распршивања и хемијског нагризања покренутог јонским снопом. Промене које плазма врши на материјалима су површинске, те се основне особине материјала не мењају, али се мења њихова функционалност и низ могућих примена. Поред плазма нагризања, разматрани су и процеси чишћења површина, плазма индуковане имплантације и наношења танких слојева, пре свега дијаманту сличног аморфног угљеника. Примене плазме у третману воде, органских термолабилних материјала и живих ћелија и ткива остале су ван оквира овог излагања.

друга седница Одбора одржана је 17.12.2025. и њој је присуствовало 11 чланова Одбора. У оквиру седнице др Никола Канас (Факултет Техничких Наука, Нови Сад и Тегматика д.о.о. Кикинда) је одржао предавање под насловом "Термоелектрици: Истраживање, развој и комерцијализација". Предмет овог предавања су биле термоелектрични генератори (који топлоту претварају у електричну енергију), као и материјали који се користе за њихову производњу. Указано је да су у последње време огромни напори уложени како у истраживање фундаменталних питања са примарним циљевима бољег разумевања ове технологије, тако и у развој досада истражених оксидних и неоксидних материјала, са њиховом интеграцијом у термоелектричне генераторе различитих дизајна. Наглашено је и да иако је потражња за енергијом и све већом потребом за чистим технологијама, термоелектрици још увек нису у потпуности развили свој комерцијални потенцијал. За то је неопходан развој не само термомелектрика на бази металних компоненти и легура, већ и оксидних система са побољшаним термоелектричним својствима за високотемпературну примену који не захтевају генерисање великих снага. У овом излагању дат је десетогодишњи преглед резултата у области термоелектричних генератора, као и развој истих са комерцијализацијом преко новоотворене стартап компаније тегматика у Кикинди.

Током 2025. године академик Велимир Радмиловић је из здравствених разлога поднео оставку на место председника Одбора. За новог председника Академијског одбора за материјале изабран је дописни члан САНУ Владимир Срдих, а за новог потпредседника дописни члан САНУ Жељко Шљиванчанин. У рад одбора су као нови чланови укључени дописни члан САНУ Весна Мишковић Станковић, дописни члан САНУ Игор Пашти и др Невена Пуач, чиме је састав Одбора проширен на 22 члана.

ОДЕЉЕЊЕ МЕДИЦИНСКИХ НАУКА

Пројекат: ПАТОЛОШКА МОРФОЛОГИЈА И МОРФОЛОШКО-КЛИНИЧКЕ КОРЕЛАЦИЈЕ У КАРДИОВАСКУЛАРНИМ БОЛЕСТИМА (УКЉУЧУЈУЋИ И ИСТОРИЈСКЕ АСПЕКТЕ)

Руководилац: академик Владимир Кањух

Сарадници: академици САНУ и АНУРС: Миодраг Остојић, Нинослав Радовановић, Небојша Лалић, Ђорђе Радак, Петар Сеферовић, Горан Станковић, Бела Балинт, дописни члан Бранко Белеслин; академик АНУРС Душко Вулић и инострани члан АНУРС Милан Недељковић.

Изван САНУ (азбучним редом): проф. др Небојша Антонијевић, проф. др Милика Ашанин, проф. др Раде Бабић, асист.др Ивана Буразор, проф.др Босиљка Вујисић Тешић, проф.др Софија Глумац, проф. др Љиљана Гојковић Букарица, проф.др Нина Јапунџић Жигон, доц.др Марија Здравковић, др Снежана Кањух, др Младен Кочица, проф. др Весна Лачковић, проф.др Иван Николић, проф. др Александра Новаковић, доц.др Биљана Парапид, проф.др Сања Радојевић Шкодарић, проф.др Арсен Ристић, проф.др Сениша Стојковић, проф. др Гордана Теофиловски Парапид, доц.др Данијела Трифуновић Замаклар, проф.др Слободан Цветковић.

У току 2025. године објавио 24 библиографске јединице, од тога: једна књига и 6 радова у њој; један рад у књизи М.Шарца; 7 радова in extenso у часописима; 4 апстракта и 5 радова типа varia. На српском језику 19, на енглеском 4 и билингвално српско/енглески један. В.Кањух је 10 пута први аутор.

Књиге и радови у књигама

Душко Вулић и Владимир Кањух. **Споменица академику Дренки Шећеров Зечевић, АНУРС, Бања Лука, 2025.** и следећих 6 радова В.Кањуха у њој:

Вулић Д, Кањух В. **In memorem Академик Дренка Шећеров Зечевић.** АНУРС, Бања Лука 2025; стр.

Кањух В, Вулић Д, Николић И, Ђерић, Кочица М, Антонијевић Н, Кањух С, Карадић Кочица М. **Антероградна, ретроградна и антеро-ретроградна**

плућна хипертензија код урођених срчаних мана са лево – десним шантом. Патолошка хистологија, природа и значај плексиформне лезије. АНУРС, Бања Лука 2025; стр.

Николић И, Кањух В. **Диференцијација крвних судова у различитим органима људског ембриона.** АНУРС, Бања Лука 2025; стр.

Ђерић Д, Кањух В. **Интраатемпоралне парализе фацијалног живца.** АНУРС, Бања Лука 2025; стр.

Коџица МЈ, Канјух VI, Антонијевић N, Karadžić Коџица М, Канјух S. **Vieussens-ov arterijski prsten: razvojno poreklo, anatomske varijante i klinički značaj u adultnoj koronarnoj cirkulaciji.** АНУРС, Бања Лука 2025; стр.

Антонијевић Н, Зрнић Д, Бировљев Љ, Лековић Ж, Савић Л, Антонијевић Ј, Матић Д, Аврамовић Ј, Караџић Кочица М, Велиновић В, Кочица М, Кањух В. **Ризик од тромбоза и поновног крварења после примене антидота ординираних ради заустављања животно угрожавајућих крварења изазваних директним оралним антикоагулантним лековима.** АНУРС, Бања Лука 2025; стр.

У књизи Милана Шарца “Живот, смрт, вечност” Изд. Издавачка делатност Храма Светог Саве. Београд 2025. **Владимир Кањух, академик. Живот, смрт, вечност.** Стр.82 -88 (укључујући и две стране слика В.Кањуха и С.Кањух).

Радови in extenso у часописима

Кањух, В., Кањух, С., **Списак научних радова и књига академика В. Кањуха у којима је сам или као коаутор објавио ПРВИ У СВЕТУ нека медицинска открића.** Medici.com (Бања Лука, Р Српска) 2025; XXII (131): 62-68.

Kanjuh V, Kanjuh S. **List of 16 Scientific Papers and 30 Books by Academician V.Kanjuh in Which He, Alone Or As Co-Author, Published THE FIRST IN THE WORLD Some Medical Discoveries.** Medici.com (Banja Luka, R.Srpska) 2025; XXII (132):58-64. (Проширена енглеска верзија).

Кањух В, Кањух С, Николић И, Пушац М. **Спонтана и експериментална атеросклероза у животиња. Доприноси А.Ј. Игњатовског и Н.Н.Аничкова/ Spontaneous and Experimental Atherosclerosis in Animals. Contributions of A.J. Ignatowski and N.N. Anitschkow.** Билингвални рад. Medici.com (Banja Luka, R.Srpska) 2025;XXII (127): 66-75.

Кањух В. **Презентација рада Стручне редакције 023 Српске енциклопедије и њених штампаних одредница за Том 3, кв.1-2.** САНУ. Трибина Библиотеке САНУ год. XIII, бр.13. Београд, 2025. Стр.263 – 270.

Juričić S, Tešić M, Dobrić M, Aleksandrić S, Jovanović I, Starčević J, Klac J, Mehmedbegović Z, Milašinović D, Simeunović D, Banović M, Dikić M, Beleslin B, Nedeljković M, Ostojić M, Kanjuh V, Stojković S. **Comparative outcomes of parallel-wire and antegrade wire escalation techniques following single-**

wire failure in CTO PCI – a long-term followup study. Srp Arh Celok Lek. 2025 Sep-Oct;153(9-10):441-447.

Antonijević N, Janković Z, Tasić A, Obradović V, Djukić M, Savić P, Aleksandrić S, Leković Z, Ušćumlić A, Matić D, Bukarica Gojković Lj, Kanjuh V. **Importance of antithrombin evaluation and supplementation in clinical practice.** Medicinska istraživanja 2025; 58(3):189-195.

Parapid B, Grujić Z, Bisenić O, Djurović M, Simić P, Djikanović Tetiković B, Petrović S, Vuković Banjanac J, Simatović K, Djikić D, Petrović Djordjević I, Mladenović Marković A, Lončar Z, Djukić Dejanović S, Simić D, Kass Wenger N, Kanjuh V. **Sex-specific risk factor awareness, covert misogyny and long-term cardiovascular risk management: pilot study.** Medicinska istraživanja 2025; 58(1):25-32.

Апстракт

Antonijević N, Savić N, Novaković T, Kačar S, Kočica M, Terzić D, Grujić D, Leković Ž, Birovljev Lj, Antonijević J, Velinović V, Arsenović M, Klarić M, Matić D, Savić L, Ušćumlić A, Putnik S, Kanjuh V. **Kardiohirurške intervencije kod bolesnika sa heparinom indukovanom trombocitopenijom.** Srce i krvni sudovi. Supl. Sažetaka XXVI Nacionalnog kongresa Udruženja kardiologa Srbije, Zlatibor, 23-26. okt. 2025. god. Str.

Antonijević J, Janković I, Mirosavljević S, Stanković S, Šijan Đ, Rović I, Nikolić A, Bošković N, Hadžibegović A, Krunić J, Jovanović B, Antonijević N, Kanjuh V. **Potencijalna trombogenost lekova za reverziju krvarenja nastalih zbog upotrebe antikoagulantne terapije.** Srce i krvni sudovi. Supl. Sažetaka XXVI Nacionalnog kongresa Udruženja kardiologa Srbije, Zlatibor, 23-26. okt. 2025. god. Str. 95.

Trifković S, Antonijević N, Obradović V, Tasić A, Đukić M, Birovljev Lj, Leković Ž, Savić L, Damjanović B, Janković Z, Antonijević J, Krunić J, Kodžić S, Matić D, Kanjuh V. **Optimalna evaluacija deficita gvožđa u bolesnika sa hroničnom srčanom insuficijencijom.** Srce i krvni sudovi. Supl. Sažetaka XXVI Nacionalnog kongresa Udruženja kardiologa Srbije, Zlatibor, 23-26. okt. 2025. god. Str.104.

Trifković S, Antonijević N, Obradović V, Janković Z, Tasić A, Đukić M, Birovljev Lj, Leković Ž, Savić L, Antonijević J, Damjanović B, Krunić J, Matić D, Kanjuh V. **Potreba za novim biomarkerima za dijagnostiku deficita gvožđa u bolesnika sa srčanom insuficijencijom.** Srce i krvni sudovi. Supl. Sažetaka XXVI Nacionalnog kongresa Udruženja kardiologa Srbije, Zlatibor, 23-26. okt. 2025. god. Str. 104-105.

VARIA

КањухВ,КањухС,ПушацМ.УспешансастанакОдборазакардиоваскуларну патологију САНУ 2024. (Одлична сарадња са Одбором за КВП АНУРС). Medici.com (Banja Luka, R.Srpska) 2025;XXII (127): 76 – 78.

Кањух В. **Промоција Монографије Контроверзе у медицини.** САНУ. Трибина Библиотеке САНУ год. XIII, бр. 13. Београд, 2025. Стр. 254-256.

Кањух В, Кањух С, Пушац М. **Промоција књиге Милана Шарца, Живот, смрт, вечност.** Издавач Храм Светог Саве. Београд 2025., уз благослов и предговор Патријарха српског Порфирија. Medici.com (Бања Лука) 2025; XXII (129): 65 -67.

Кањух В. **Приказ и промоција универзитетског уџбеника Концизна хистологија и ембриологија на српском и енглеском језику за студенте медицине и стоматологије.** Medici.com (Бања Лука) 2025; XXII (129): 72-73.

Грегорић Д.П. **Академик Владимир Кањух – несуђени колега.** У књ. Укоричена сећања 2. "Дуг који се мора вратити. Поводом 120 година "Политике". Београд, 2025. Изда. Драгутин П. Грегорић. Стр. 327 – 328 + фотографија: Кањух, Чазов и Грегорић, стр. 479.

Пројекат: АКУТНИ КОРОНАРНИ СИНДРОМ (ИСТРАЖИВАЊЕ ВУЛНЕРАБИЛНОСТИ ПЛАКА, КРВИ И МИОКАРДА): ОПТИМАЛНО ЛЕЧЕЊЕ И ОДРЕЂИВАЊЕ ПРОГНОСТИЧКИХ ФАКТОРА

Руководилац: академик Миодраг Ч. Остојић

Сарадници: академик Владимир Кањух, проф. др Драгана Шобић (Институт за нуклеарну медицину, Клинички центар Србије, Београд, проф. др Босиљка Вујисић-Тешић, проф. др Милан Недељковић, проф. др Бранко Белеслин, Академик Горан Станковић, проф. др Синиша Стојковић, проф. др Милика Ашанин, проф. др Ана Ђорђевић-Дикић, проф. др Ивана Недељковић, доц. др Милица Деклева, доц. др Наташа Марковић, доц. др Војислав Гига, доц. др Татјана Потпара, доц. др Данијела Трифуновић, доц. др Марко Бановић, проф. др Весна Стојанов, проф. др Бранко Јаковљевић, доц. др Милан Добрић, ас. др Милорад Тешић, ас. др Срђан Александрић, др Ивана Станковић, др Ана Ушћумлић

Пројекат је мултидисциплинаран, сарадници су такође академик Небојша Лалић, проф. др Катарина Лалић, проф. др Александра Јотић, доц. др Оливера Вуковић, доц. др Срђан Миловановић, проф. др Мирослав

Ковачевић, доц. др Дејана Поповић и други. Нови сарадници су сви на докторским студијама из кардиологије. у пројекат је укључен и ЦНР, Институт за клиничку физиологију из Пизе, Италија, са др Еугениом Пицаном, иностраним чланом САНУ.

Реч је о интегрисаном мултидисциплинарном пројекту и приступу дијагностици и лечењу болесника са акутним коронарним синдромом, истраживањем узрока, као и прогнозом. Циљ истраживања је дефинисање оптималне реперфузије примарном перкутаном коронарном интервенцијом (рРСИ). у дугорочном току се прате тотални и кардиоваскуларни морталитет, фатални и нефатални инфаркт, фатални и нефатални цереброваскуларни инфаркт, нова реваскуларизација миокарда и хоспитализација због погоршања болести (срчана инсуфицијенција и погоршање коронарне болести). Планирано је инвазивно и неинвазивно функционално испитивање коронарне болести срца, као и срчане функције након рРСИ после акутног коронарног синдрома.

Ostojic MC, Djuric N, Kovacevic-Preradovic T. Guideline Adherence in Myocardial Infarction Treatment. *JAMA Cardiol.* 2026 Feb 1;11(2):212-213. doi: 10.1001/jamacardio.2025.4569. PMID: 41405881

Wang Y, Ciampi Q, Cortigiani L, Zagatina A, Padang R, Kane GC, Villarraga HR, Vazquez JP, Kalinina E, Boshchenko A, Ryabova T, Manganelli F, Rodriguez-Zanella H, Celutkienė J, Merli E, Borguezan-Daros C, Lowenstein J, Arbucci R, Lowenstein Haber DM, Marconi S, Merlo PM, Wierzbowska-Drabik K, Safarova A, Timofeeva T, Saad A, Bursi F, Kasprzak JD, Djordjevic-Dikic A, Kobal S, Souliis D, Gaibazzi N, Ratanasit NC, Citro R, Varga A, Costantino MF, Rigo F, Nikolic A, Benfari G, Amor M, Camarozano AC, Cocchia R, Palinkas A, D'Andrea A, **Ostojic M**, Preradović TK, Simova I, Re F, Colonna P, D'Alfonso MG, Mori F, Dodi C, Valente FX, Tripepi G, Yin L, Pepi M, Carerj S, Pellikka PA, Picano E; Stress echo 2030 study group. Left ventricular elastance with resting volumetric transthoracic echocardiography identifies different phenotypes in heart failure with preserved ejection fraction: A retrospective analysis of a multicenter prospective observational study. *J Am Soc Echocardiogr.* 2025 Jan 14:S0894-7317(25)00034-3. doi: 10.1016/j.echo.2024.12.012. Epub ahead of print. PMID: 39818322.

Temporal predictive value of left atrial strain and stiffness index for atrial fibrillation recurrence after electrical cardioversion.

Mlaco-Vrazalic N, Dozic A, Aziri B, Iglica A, Begic Z, Sabanovic-Bajramovic N, Begic E, Mlaco A, Kovacevic-Preradovic T, Stanetic B, Ostojic M. *Technol Health Care.* 2025 Oct 17:9287329251385790. doi: 10.1177/09287329251385790. Online ahead of print. PMID: 41105031

Stress Echo 2030 Study: A Flagship Project of the Italian Society of Echocardiography and Cardiovascular Imaging.

Picano E, Ciampi Q, Arbucci R, Zagatina A, Kalinina E, Padang R, Kane GC, Villarraga HR, Arruda-Olson AM, Vazquez JP, Boshchenko A, Zhuravleva O, Ryabova T, Sviazova N, Celutkienė J, Balkevičienė L, Saad A, Bursi F, Djordjevic-Dikic A, Kobal S, Lisi M, Merli E, Manganelli F, Borguezan-Daros C, Rodriguez-Zanella H, D'Alfonso MG, Mori F, Gaibazzi N, Kasprzak JD, Safarova A,

Timofeeva T, Mosto H, Wierzbowska-Drabik K, Ratanasit NC, Costantino MF, Colonna P, Preradović TK, Ostojic M, Cortigiani L, Varga A, Nikolic A, Cocchia R, Palinkas A, Palinkas ED, Rigo F, Benfari G, Valente FX, Soulis D, Wang Y, Yin L, Van de Heyning CM, Mazzi A, Lowenstein J, Haber DML, Marconi S, Barbieri A, Mantovani F, Tripepi GL, De Nes M, Bartolacelli Y, Villari B, Pepi M, Carerj S, Pellikka PA. *J Cardiovasc Echogr.* 2025 Jan-Mar;35(1):1-7. doi: 10.4103/jcecho.jcecho_2_25. Epub 2025 Apr 30. PMID: 40463758

Stanetic B, Besic L, Grujicic M, Ostojic M. Radiation Dose Reduction by Using the Modified Method for Imaging the Right Coronary Artery. *Sar Med J* 2025; 2(2):90-97. 10.70119/0036-25

Coronary anatomic, functional, and prognostic correlates of ischemic electrocardiographic changes during stress echocardiography.

Kobal S, Ciampi Q, Arbucci R, Zagatina A, Kalinina E, Padang R, Kane GC, Villarraga HR, Arruda-Olson AM, Vazquez JP, Boshchenko A, Ryabova T, Celutkienė J, Saad A, Bursi F, Djordjevic-Dikic A, Lisi M, Merli E, Manganelli F, Borguezan-Daros C, Rodriguez-Zanella H, D'Alfonso MG, Mori F, Gaibazzi N, Kasprzak JD, Safarova A, Timofeeva T, Mosto H, Wierzbowska-Drabik K, Ratanasit NC, Costantino MF, Colonna P, Preradović TK, Ostojic M, Cortigiani L, Varga A, Nikolic A, Cocchia R, Palinkas A, Rigo F, Benfari G, Valente FX, Soulis D, Wang Y, Yin L, Lowenstein J, Lowenstein Haber DM, Marconi S, Tripepi G, Villari B, Pepi M, Carerj S, Pellikka PA, Picano E; Stress echo 2030 study group. *J Cardiol.* 2025 Nov;86(5):512-515. doi: 10.1016/j.jcc.2025.05.010. Epub 2025 May 27. PMID: 40441434

Left Ventricular Elastance With Resting Volumetric Transthoracic Echocardiography Identifies Different Phenotypes in Heart Failure With Preserved Ejection Fraction: A Retrospective Analysis of a Multicenter Prospective Observational Study.

Wang Y, Ciampi Q, Cortigiani L, Zagatina A, Padang R, Kane GC, Villarraga HR, Vazquez JP, Kalinina E, Boshchenko A, Ryabova T, Manganelli F, Rodriguez-Zanella H, Celutkienė J, Merli E, Borguezan-Daros C, Lowenstein J, Arbucci R, Lowenstein Haber DM, Marconi S, Merlo PM, Wierzbowska-Drabik K, Safarova A, Timofeeva T, Saad A, Bursi F, Kasprzak JD, Djordjevic-Dikic A, Kobal S, Soulis D, Gaibazzi N, Ratanasit NC, Citro R, Varga A, Costantino MF, Rigo F, Nikolic A, Benfari G, Amor M, Camarozano AC, Cocchia R, Palinkas A, D'Andrea A, Ostojic M, Preradović TK, Simova I, Re F, Colonna P, D'Alfonso MG, Mori F, Dodi C, Valente FX, Tripepi G, Yin L, Pepi M, Carerj S, Pellikka PA, Picano E; Stress Echo 2030 Study Group. *J Am Soc Echocardiogr.* 2025 May;38(5):409-420. doi: 10.1016/j.echo.2024.12.012. Epub 2025 Jan 14. PMID: 39818322

**Пројекат: ИСТРАЖИВАЊЕ НАПРЕДОВАЊА ПАРКИНСОНОВЕ
БОЛЕСТИ И ХЕТЕРОГЕНОСТИ ФЕНОТИПСКЕ ЕКСПРЕСИЈЕ
(ИНПБхФЕ)**

Руководилац: академик Владимир с. Костић

Сарадници: проф др Ивана Новаковић, проф. др Наташа Драгашевић, проф. др Ивана Марковић, доцент др Игор Петровић

Највећи део напора био је усмерен на изучавање утицаја генских варијација и измена конективитета у предвиђању напредовања мождане атрофије у Паркинсоновој болести и паркинсонизму, али и генетских и функционалних форми дистоније. Завршена је и студија која је пратила генотипско-фенотипске корелације болесника са различитим формама деменције (C9orf72, GRN, MAPT). Покушано је и са генотипско-фенотипским корелацијама новооткривених, првенствено аутозомално-рецесивних генетских форми церебеларних атаксија (RFC1, FGF14, ANO10).

Tomić A., Ječmenica Lukić M., Petrović I., Korkut V., Kresojević N., Marković V., Dragašević Mišković N., Svetel M., Kostić V. S., 2024: Motor imagery ability in patients with functional dystonia. **J Psychosom Res.** 2024 Dec;187:111911. doi: 10.1016/j.jpsychores.2024.111911

Basaia S., Agosta F., Sarasso E., Balestrino R., Stojković T., Stanković I., Tomić A., Marković V., Vignaroli F., Stefanova E., Kostić V. S., Filippi M., 2024: Brain connectivity networks constructed using NMR for predicting patterns of atrophy progression in Parkinson disease. **Radiology.** 2024 June 311(3):e232454. doi: 10.1148/radiol.232454.

Stefanova E., Marjanović A., Dobričić V., Mandić-Stojmenović G., Stojković T., Branković M., Šarčević M., Novaković I., Kostić V. S., 2024: Frequency of C9orf72, GRN, and MAPT pathogenic variants in patients recruited at the Belgrade Memory Center. **Neurogenetics.** 2024 Jul; 25(3):193-200. doi: 10.1007/s10048-024-00766-8.

Fanciulli A., Stankovic I., Avraham O., Jecmenica Lukic M., Ezra A., Leys F., Goebel G., Krismer F., Petrovic I., Svetel M., Seppi K., Kostic V., Giladi N., Poewe W., Wenning G. K., Gurevich T., 2024: Early screening for the Parkinson variant of multiple system atrophy: a 6-item score. **Mov Disord Clin Pract.** 2024 Apr 24;11(7):867-73. doi: 10.1002/mdc3.14048.

Diaw S. H., Delcambre S., Much C., Ott F., Kostic V. S., Gajos A., Münchau A., Zittel S., Busch H., Grünewald A., Klein C., Lohmann K., 2024: DYT-THAP1: exploring gene expression in fibroblasts for potential biomarker discovery. **Neurogenetics.** 2024 Apr;25(2):141-147. doi: 10.1007/s10048-024-00752-0.

Milovanović A., Dragašević-Mišković N., Thomsen M., Borsche M., Hinrichs F., Westenberger A., Klein C., Brüggemann N., Branković M., Marjanović A., Svetel M., Kostić V. S., Lohmann K., 2024: RFC1 and FGF14 repeat expansions in Serbian patients with cerebellar ataxia. **Mov Disord Clin Pract.** 2024 Jun;11(6):626-633. doi: 10.1002/mdc3.14020.

Milovanović A., Westenberger A., Stanković I., Tamaš O., Branković M., Marjanović A., Laabs B. H., Brand M., Rajalingam R., Marras C., Lohmann K., Branković V., Novaković I., Petrović I., Svetel M., Klein C., Kostić V. S.,

Dragašević-Mišković N., 2024: ANO10-Related Spinocerebellar Ataxia: MDSGene Systematic Literature Review and a Romani Case Series. *Mov Disord.* 2024 May;39(5):887-892. doi: 10.1002/mds.29729.

Tomić A., Sarasso E., Basaia S., Dragašević-Misković N., Svetel M., Kostić V. S., Filippi M., Agosta F., 2024: Structural brain heterogeneity underlying symptomatic and asymptomatic genetic dystonia: a multimodal MRI study. *J Neurol.* 2024 Apr;271(4):1767-1775. doi: 10.1007/s00415-023-12098-y.

Пројекат: УЛТРАСТРУКТУРНЕ КАРАКТЕРИСТИКЕ ЋЕЛИЈА И ТКИВА У МЕТАБОЛИЧКИМ ПОРЕМЕЋАЈИМА

Руководилац: академик Владимир Бумбаширевић

Сарадници: проф. др Тамара Кравић-Стевовић, доц. др Тамара Мартиновић и
доц. др Дарко Тирић

У току 2025. године, извршена је ултраструктурна анализа мембрана асоцираних са митохондријама (mitochondria-associated membranes, МАМs) у лимфоцитима периферне крви пацијената са новодијгностикованим дијабетесом мелитусом типа 2, који нису добијали никакву терапију за лечење шећерне болести, а резултате поредили са налазима истих структура код здравих особа. Запажен је већи број митохондрија у лимфоцитима болесника у односу на здраве особе, као и већи број „МАМ“-ова. Ови резултати указују на могућу улогу митохондрија и „МАМ“-ова у метаболичким променама код дијабетес мелитуса типа 2 (1).

Поред тога објављен је ревијални чланак о различитим типовима ћелијске смрти (2).

1. Martinovic T, Zivkovic A, Ciric D, Lalic K, Rasulic I, Djuricic D, Bonine de Melo AJ, Stankovic A, Bumbasirevic V, Kravic-Stevovic T. Ultrastructural analysis of mitochondria-associated membranes in lymphocytes of newly diagnosed type 2 diabetes mellitus. *Ultrastruct Pathol* 2025;49(6):510-518.

This work was supported by the Serbian Academy of Sciences and Arts [grant numbers F-35 and F026] and the Ministry of Science, Technological Development and Innovations of the Republic of Serbia [grant number 200110 and 451-03-137/ 2025-03/200110].

2. Kravic-Stevovic T, Martinovic T, Ciric D, Rakocevic J, Paunkovic I, Zaletel I, Despotovic S, Cetkovic-Milislavjevic M, Bumbasirevic V. Life of the cell: does the way cells die matter? *Medicinska istraživanja* 2025; 58(1):61-73 DOI: 10.5937/medimedi58-5446

Funding information: This work was supported by the Serbian Academy of Sciences and Arts (grant No F-35).

Пројекат: ИМУНОРЕГУЛАЦИЈСКИ МЕХАНИЗМИ У ЗДРАВЉУ И БОЛЕСТИ

(ранији назив Имунобиологија дендритских ћелија у здрављу и болести)

Руководилац: академик Миодраг Чолић

Сарадници: Виши научни сарадник сергеј Томић, проф. др Драгана Вучевић, научни сарадник др Душан Михајловић, научни саветник Алиса Груден Мовсесијан, научни сарадник Милан Марковић, др сци мед Миле Ераковић, проф др Милош Дука и истраживач приправник Марина Бекић. сарадници из иностранства: проф Вићенцо Амендола, Универзитет у Падови, Ранко Шкрбић и Наташа Миљуш, Мед. фак. Бања Лука, Марија Дракул, Марина Радановић, Сара Ракочевић, Снежана Зечевић, Даринка Поповић, Вања Малиш, Дејан Боковић, Мед. фак. Фоча; Гордана Коцић, Мед.фак.Ниш

У оквиру овог пројекта који се финансира из Фонда САНУ за истраживање у науци и уметности али и из других извора (Министарство науке просвете, науке и технолошког развоја Србије, Медицинских факултета у Фочи и Бања Луци) настављена су истраживања имунских механизма хроничног запаљења и тумора као и ефекти лекова (анти-епилептици, дапсон) и жучних киселина на имунорегулацијске механизме. Започета су истраживања ефекта ласера у ортодонцији са освртом на имунске механизме и ремоделовању кости. У оквиру наномедицине рађени су експерименти о имуномодулацијским својствима наночестица волфрам дисулфида. Настављена су истраживања ефекта ситаглиптина на фенотипска својства и функцију хуманих гранулоцита. Из пројекта је објављено 7 радова у целости у међународним часописима (M21a, M21 и M22) и један у домаћем часопису

-
1. Marković J, Čolić M. Photobiomodulation Meets Mechanotransduction: Immune-Stromal Crosstalk in Orthodontic Remodeling. *Biomedicines*. 2025;13(10):2495. doi:10.3390/biomedicines13102495.
 2. Čolić M, Tomić S, Bekić M, Dubovina A, Häberlein H, Rademaekers A, Mašić S, Bokonjić D. Ivy Leaf Dry Extract EA 575® Is a Potent Immunomodulator Acting on Dendritic Cells. *Pharmaceutics*. 2025;17(6):773. doi:10.3390/pharmaceutics17060773.
 3. Eračović M, Bekić M, Đokić J, Tomić S, Vučević D, Pavlović L, Duka M, Marković M, Bokonjić D, Čolić M. Biodentine Stimulates Calcium-Dependent

Osteogenic Differentiation of Mesenchymal Stromal Cells from Periapical Lesions. *Int J Mol Sci.* 2025;26(9):4220. doi:10.3390/ijms26094220.

4. Zečević S, Popović D, Tomić S, Bekić M, Rakočević S, Kosanović M, Stojanović D, Uskoković P, Marković M, Bokonjić D, Čolić M. Anti-Inflammatory and Immunomodulatory Properties of Inorganic Fullerene-Like Tungsten Disulfide Nanoparticles in the Culture of Human Peripheral Blood Mononuclear Cells. *Nanomaterials (Basel).* 2025;15(5):322. doi:10.3390/nano15050322.

5. Popović G, Rakočević S, Čolić M, Kozić L, Drakul M, Mališ V, Bokonjić D, Mihajlović D. Anti-inflammatory and immunomodulatory effects of valproate and carbamazepine involve distinct signaling in human peripheral blood mononuclear cells. *Immunopharmacol Immunotoxicol.* 2025;47(4):553-562. doi:10.1080/08923973.2025.2517634.

6. Rakočević S, Mališ V, Kozić L, Dubovina A, Drakul M, Bokonjić D, Čolić M, Mihajlović D. Dapsone Alters Phenotypical and Functional Properties of Human Neutrophils In Vitro. *Molecules.* 2025;30(1):113. doi:10.3390/molecules30010113.

7. Milivojac T, Grabež M, Krivokuća A, Maličević U, Gajić Bojić M, Đukanović Đ, Uletilović S, Mandić-Kovačević N, Cvjetković T, Barudžija M, Vojinović N, Šmitran A, Amidžić Lj, Stojiljković MP, Čolić M, Mikov M, Škrbić R. Ursodeoxycholic and chenodeoxycholic bile acids attenuate systemic and liver inflammation induced by lipopolysaccharide in rats. *Mol Cell Biochem.* 2025;480(1):563-576. doi:10.1007/s11010-024-04994-2.

8. Radanović M, Čolić M. Production of chemokines by mesenchymal stromal cells established from inflamed human gingiva and its modulation by lipopolysaccharide. *Biomedicinska istraživanja.* 2025;16(1):1-11.

Пројекат: СКРИНИНГ КАРЦИНОМА ПРОСТАТЕ

Руководилац: академик Јован Хаџи-Ђокић

Сарадници: академик Зоран Ковачевић, академик Владимир Кањуш, академик Татјана Симић, проф. др Драгослав Башић, др Миодраг Аћимовић, проф. др Дејан Драгичевић, проф. др Иван Игњатовић, проф. др Јасмина Марковић-Липковски, проф. др Љубинка Величковић, проф. др Зоран Џамић, проф. др Саша Војинов, доцент др Александар Јаничић, доцент др Весна Ђорић, проф. др Андреј Вељковић, доцент др Сања Станковић, проф. др Гордана Коцић

Током рада на пројекту у оквиру Одбора за туморе урогениталног система посебна пажња била је усмерена на анализу и интерпретацију резултата идентификације и клиничког значаја специфичних молекуларних и лабораторијских маркера у онколошкој и уролошкој патологији. У радовима који су обухватили карцином простате анализирана је експресија апоптотских маркера, пре свега каспазе-3 и каспазе-1, као и

активност алкане DNaze, чиме је указано на њихову улогу у регулацији апоптозе и потенцијалну прогностичку вредност. Додатно, улога оксидативног стреса и сигналних путева ROS/NF-κB испитивана је кроз активирање MMP-9 као кључног маркера инвазивности и прогресије тумора. Значајна акценат је био и на имунолошким и инфламаторним маркерима, укључујући неутрофилно-лимфоцитни однос и однос фибриногена и албумина, као потенцијалним прогностичким показатељима клиничког исхода. У области дијагностике карцинома простате истакнут је значај нуклеарно-медицинских маркера и радиофармацеутика у одређивању прецизног стадијума обољења. Анализирани су и клинички параметри повезани са етиологијом стриктура уретре и маркери ризика за тромбоемболијске компликације након великих хируршких захвата. Систематским разматрањем ових маркера, резултати пројекта су допринели бољем разумевању патофизиолошких механизма и унапређењу персонализованог приступа лечењу тумора урогениталног система.

M21a+

1. EuroSurg Collaborative and STARSurg Collaborative. Extended pharmacological thromboprophylaxis and clinically relevant venous thromboembolism after major abdominal and pelvic surgery: international, prospective, propensity score-weighted cohort study. *Br J Surg.* 2025 Mar 4;112(3):znaf005. doi: 10.1093/bjs/znaf005. PMID: 40067192; PMCID: PMC11894929.

M21a

2. Zhang X, Chen Y, Liu X, Li G, Zhang S, Zhang Q, Cui Z, Qin M, Simon HU, Terzić J, Kocic G, Polić B, Yin C, Li X, Zheng T, Liu B, Zhu Y. STING in cancer immunoediting: Modeling tumor-immune dynamics throughout cancer development. *Cancer Lett.* 2025 Mar 1;612:217410. doi: 10.1016/j.canlet.2024.217410. Epub 2025 Jan 16. PMID: 39826670. M21

3. Grozdic Milojevic I, Milojevic B, Skrijelj D, Bumbasirevic U, Janicic A, Kajmakovic B, Sobic-Saranovic D, Artiko V, Beatovic S. The Role of Nuclear Medicine in Prostate Cancer. *Diagnostics (Basel).* 2025 Nov 13;15(22):2876. doi: 10.3390/diagnostics15222876. PMID: 41300900; PMCID: PMC12651400.

4. Gajić S, Bontić A, Sič A, Karadžić-Ristanović V, Stojadinović M, Filić K, Pavlović J, Gavrilović J, Petrović K, Stanković S, Trnić N, Simović F, Popović P, Jovičić-Pavlović S, Kezić A, Baralić M. Prognostic Value of Fibrinogen-to-Albumin Ratio and Neutrophil-to-Lymphocyte Ratio in Patients on Peritoneal Dialysis. *Life (Basel).* 2025 Nov 9;15(11):1728. doi: 10.3390/life15111728. PMID: 41302152; PMCID: PMC12653234.

5. Baralić M, Gajić S, Kostić M, Stojadinović M, Filić K, Bjelić D, Karadžić-Ristanović V, Mrđa I, Gavrilović J, Čujić D, Sič A, Janković S, Putica I, Stanković S, Vićentijević D, Životić M, Radojević-Škodrić S, Pavlović J, Bontić A, Kezić A. Laboratory, Clinical, and Pathohistological Significance of the Outcomes

of Patients with Membranous Nephropathy After 10 Year of Follow-Up. *Life (Basel)*. 2025 Aug 1;15(8):1221. doi: 10.3390/life15081221. PMID: 40868869; PMCID: PMC12387156.

M22

6. Veljkovic A, Stanojevic G, Brankovic B, Roumeliotis S, Leivaditis K, Djordjevic B, Li X, Klisic A, Hadzi-Djokic J, Kocic G. MMP-9 Activation via ROS/NF- κ B Signaling in Colorectal Cancer Progression: Molecular Insights and Prognostic-Therapeutic Perspectives. *Curr Issues Mol Biol*. 2025 Jul 17;47(7):557. doi: 10.3390/cimb47070557. PMID: 40729026; PMCID: PMC12293130.

M23

7. Veljkovic A, Hadzi-Djokic J, Kocic G, Li X, Roumeliotis S, Sokolović D, Klisic A. Apoptosis in prostate carcinoma tissue: The role of caspase-3, caspase-1, and alkaline DNase activity. *J Med Biochem*. 2025 Sep 5;44(6):1297-1304. doi: 10.5937/jomb0-57574. PMID: 41054578; PMCID: PMC12497462.

8. Aćimović M, Šantrić V, Prijović N, Babić U, Stanković B, Petrović M, Milosavljević M, Božović K, Hadži-Đokić J. ETIOLOGY OF URETHRAL STRICTURE: A TERTIARY CENTER'S EXPERIENCE. *Acta Clin Croat*. 2025 Mar;64(1):60-66. doi: 10.20471/acc.2025.64.01.07. PMID: 41340788; PMCID: PMC12671711.

Пројекат: УТИЦАЈ ИНСУЛИНСКЕ РЕЗИСТЕНЦИЈЕ НА РАЗВОЈ ДИЈАБЕТЕСА, АТЕРОСКЛЕРОЗНЕ ВАСКУЛАРНЕ БОЛЕСТИ И НЕУРОДЕГЕНЕРАТИВНИХ ОБОЉЕЊА (ИР-ДИЈАБЕТЕС)

Руководилац: академик Небојша М. Лалић

Сарадници: академик Владимир с. Костић, академик Горан Станковић, проф. др Александра Јотић, проф. др Катарина Лалић, проф. др Весна Бјеговић Микановић, проф. др Иванка Марковић, доцент др Наташа Рајковић, доцент др Љиљана Лукић, др Марија Маћешић, др Јелена Станарчић, доцент Сандра Сингх Лукач, др Љубица Стошић и др Нина Крако

У току 2025. године настављена су изучавања у области гојазности са посебним освртом на утицај гојазности на инсулинску сензитивност и секрецију. Такође, у сарадњи са колегама из иностранства публикован је консензус о значају и употреби континуираног глукозног мониторинга у гојазности, преддијабетесу и дијабетесу. Завршена су и публикована истраживања предиктора неповољних исхода у трудноћи жена са типом 2 дијабетеса. У области типа 1 дијабетеса публикована су два значајна рада са резултатима промена инсулинске секреције и сензитивности у различитим стадијумима типа 1 дијабетеса, као и резултатима промена

имунолошких маркера у истих пацијената.

1. Chiriaco M, Trico D, Petrie JR, Gabriel R, Gastaldelli A, Nolan J, Lalic N, Mingrone G, Mari A, Natali A. Impact of overweight and obesity on fasting insulin secretion in men and women without diabetes: effect sizes and mechanisms. *Diabetologia*. 2025 Dec 18. doi: 10.1007/s00125-025-06643-9. Online ahead of print.
2. Battelino T, Lalic N, Hussain S, Ceriello A, Klobucar S, Davies SJ, Topsever P, Heverly J, Ulivi F, Brady K, Tankova T, Galhardo J, Tagkalos K, Werson E, Mathieu C, Schwarz P. The use of continuous glucose monitoring in people living with obesity, intermediate hyperglycemia or type 2 diabetes. *Diabetes Res Clin Pract*. 2025 May;223:112111.
3. Jotic AZ, Stoiljkovic MM, Milicic TJ, Lalic KS, Lukic LZ, Macesic MV, Gajovic JNS, Milovancevic MM, Obradovic MH, Gojnic MG, Rafailovic DP, Lalic NM. Predictors of Composite Maternal and Fetal Outcomes among Pregnant Women with Early-Onset Type 2 Diabetes: A Cross-Sectional Study. *Diabetes Ther*. 2025 May;16(5):1049-1062.
4. Milicic T, Jotic A, Lalic K, Lukic L, Macesic M, Stanarcic Gajovic J, Stoiljkovic M, Milovancevic M, Rafailovic D, Bozovic A, Lalic NM. Insulin Secretion and Insulin Sensitivity Change in Different Stages of Adult-Onset Type 1 Diabetes: A Cross-Sectional Study. *J Clin Med*. 2025 Feb 9;14(4):1109.
5. Barnard-Kelly K, Battelino T, Brosius FC, Ceriello A, Cosentino F, Gavin JR 3rd, Giorgino F, Green J, Ji L, Kellerer M, Koob S, Kosiborod M, Lalic N, Marx N, Nedungadi P, Parkin CG, Rodbard HW, Rötzer RD, Rydén L, Sheu WH, Standl E, Jeppesen BT, Topsever P, Vandvik PO, Wanner C, Schnell O. Defining patient-reported outcomes in diabetes, obesity, cardiovascular disease, and chronic kidney disease for clinical practice guidelines - perspectives of the taskforce of the Guideline Workshop. *Cardiovasc Diabetol*. 2025 Feb 7;24(1):68.
6. Miličić T, Jotić A, Marković I, Popadić D, Lalić K, Uskoković V, Lukić L, Maćešić M, Stanarčić J, Stoiljković M, Milovančević M, Rafailović Đ, Božović A, Radisavljević N, Lalić NM. Changes in CD4+CD25HIGH T cells and TGFβ1 levels in different stages of adult-onset type 1 diabetes. *J Med Biochem*. 2024 Nov 16;43(6):915-926.
7. Petrovic Pajic S, Fakin A, Jarc-Vidmar M, Sustar Habjan M, Malinar L, Pavlovic K, Krako Jakovljevic N, Isakovic A, Misirlic-Dencic S, Volk M, Maver A, Jezernik G, Glavac D, Peterlin B, Markovic I, Lalic N, Hawlina M. Atypical Leber Hereditary Optic Neuropathy (LHON) Associated with a Novel MT-YB:m.15309T>C(Ile188Thr) Variant. *Genes (Basel)*. 2025 Jan 20;16(1):108.

Пројекат: ИЗУЧАВАЊЕ ФЕТОПЛАЦЕНТНОГ РАЗВОЈА У ТРУДНОЋИ НАСТАЛОЈ АСИСТИРАНОМ РЕПРОДУКЦИЈОМ

Руководилац: академик Небојша Радуновић

Настављене су студије контрактилности миометријума породиља које су трудноћу оствариле уз помоћ асистираних репродуктивне технологије и породиља које су трудноћу зачеле природно, а даљи резултати су у објављивању

Настављена је сарадња са Проф др Оливером станојловић, и истраживачком групом, Лабораторија за неурофизиологију Института за медицинску физиологију “Рихард Бурјан” медицинског факултета у Београду, а у контексту ове сарадње нарочито је:

успостављен је и валидиран тест мотивационог понашања код малих експерименталних животиња повезаног са репродуктивним понашњем и исхраном, што отвара могућности додатних транслационих истраживања у овој области

Посебно је изучавана улога неуроактивних стероида у неуроендокриној контроли репродукције, као и фенотипизације пилокарпином изазваних конвулзивних напада у репродуктивног периода

Настављено је проучавање бихејвиоралних карактеристика коморбидитета у домену менталног здравља који су карактеристични за репродуктивни период у различитим анималним моделима.

Настављена су истраживања у другим областима важним за хуману репродукцију у сарадњи са Проф Др светлана спремовић Рађеновић Институт за гинекологију и акушерство КЦс.

Vasović D., Stanojlović O., Hrnčić D., Šutulović N., Vesković M., Ristić A. J., Radunović N., Mladenović D., 2024: Dose-Dependent Induction of Differential Seizure Phenotypes by Pilocarpine in Rats: Considerations for Translational Potential. **Medicina.**, 60(10):1579.

Vesković M., Pejović M., Šutulović N., Hrnčić D., Rašić-Marković A., Stanojlović O., Mladenović D., 2024: Exploring Fibrosis Pathophysiology in Lean and Obese Metabolic-Associated Fatty Liver Disease: An In-Depth Comparison. **Int J Mol Sci.** 25(13):7405.

Vasović D., Ivković S., Živanović A., Major T., Milašin M., Nikolić S., Simonović M., Šutulović N., Hrnčić D., Stanojlović O., Vesković M., Rašić M., Mladenović D., 2024: Reduced light exposure mitigates streptozotocin-induced vascular changes and gliosis in diabetic retina by an anti-inflammatory effect and increased retinal cholesterol turnover. **Chem Biol Interact.**, 394:110996.

Hrnčić D., Šutulović N., Mladenović D., Vesković M., Đurić E., Rašić-Marković A., Stanojlović O., 2024: Sleep in the elderly: healthy sleep for healthy aging. **Medicinski podmladak**, 75(5):13-22.

Hrnčić D., Šutulović N., Bošković V., Mirković M., Vesković M., Mladenović D., Dodurga Y., Seçme M., Radunović N., Macut Dj., Rašić-Marković A., Stanojlović O., 2024: Ferulic acid supplementation ameliorates lindane neurotoxicity: the effects on anxiety-like behavior. **FENS forum 2024**, Vienna, Austria, June 25th-29th 2024. EAbstract book.

Stanojlović O., Šutulović N., Grubač Ž., Vesković M., Mladenović D., Dodurga Y., Seçme M., Macut Dj., Radunović N., Rašić-Marković A., Hrnčić D., 2024: Lindane toxicity amelioration by delta sleep peptide supplementation: advanced EEG study. **FENS forum 2024**, Vienna, Austria, June 25th-29th 2024. E Abstract book.

Hrnčić D., Šutulović N., Mirković M., Bošković V., Vesković M., Mladenović D., Dodurga Y., Seçme M., Radunović N., Rašić-Marković A., Stanojlović O., 2024: Seizure susceptibility modulation by ferulic acid supplementation: results of EEG study in a model of lindane –induced refractory seizures. **Epilepsy Conference 2024**, Lisabon, Portugal, 5-7 June 2024, Abstract Book.

Пројекат: ЕЛЕКТРОНСКА АНАЛИЗА ТЕКСТУРЕ ПЛАКА У ПРЕВЕНЦИЈИ И ЛЕЧЕЊУ РЕСТЕНОЗЕ НАКОН КАРОТИДНЕ ЕНДАРТЕРЕКТОМИЈЕ

Руководилац: академик Ђорђе Радак

сарадници: проф. др Alison Holliday, проф др Dimitri Mickhailidis, проф. др Есма Исеновић, проф. др Предраг Стевановић, проф. др Ненад Илијевски, проф. др Драган Сагић, проф. др Петар Оташевић, проф. др Миодраг Јовић, доц. др Милош Максимовић, доц. др Предраг Матић, доц. др Предраг Гајин, доц. др Слободан Танасковић, доц. др Срђан Бабић, др Михаило Нешковић, др Срђан Ђорђевић

Публикована је у 2025 год. монографија међународног значаја *Carotid Artery Disease: Surgical Perspective*, издавач: Springer Verlag <https://link.springer.com/book/9783031818417#overview>

У току 2024. Год припремљена су за публикавање 2 рада у часописима индексираним у *CC/Sci index citation*. Настављамо да улажемо своје хируршке, научне и едукационе потенцијале у развој и оптимизацију резултата хируршке реваскуларизације мозга.

Сакупљање великог бороја клиничких података и њихова анализа су неопходни за доношење исправних клиничких одлука. База података за праћење лечења каротидне болести сада садржи податке о

раним и удаљеним резултатима лечења преко 11.000 болесника (*big data*). Анализирају се резултати медикаментозне терапије, стентинга и операција. Према оригиналном протоколу пратимо исте параметре: факторе ризика, лабораторијске налазе, претходну терапију, ранија обољења, дијагностичке детаље (ултразвук, ЦТ мозга, ангиографија), врсту и исход интервентне процедуре. Анализа резултата омогућава повезивање детаља интервенције, фактора ризика и удружених обољења са раним и удаљеним резултатима лечења каротидне болести.

Креирани су услови са комплетну модерну васкуларну хирургију и ендоваскуларне интервенције уз проширење репертоара класичних васкуларних операција, уз освајање нових ендоваскуларних, комбинованих и хибридних интервенција, и максималну редукацију ризика. Основни циљ је да се велике васкуларне интервенције претворе у стандардизоване и безбедне процедуре, са око 500 васкуларних интервенција годишње.

Експертска комисија за каротидну болест *Delphi consensus expert panel* који чини 30 одабраних експерата из целог света, наставља са радом., након веома цитиране и важне публикације “Clinical Response to procedural stroke following carotid endarterectomy” (Eur J Vasc Endovas Surg).

Radak Dj, Duvnjak S. Relevant historical facts. In: Carotid Artery Disease: Surgical Perspective, Editors: Djordje Radak, Stevo Duvnjak, Springer Nature Switzerland AG 2025 <https://link.springer.com/book/9783031818417#overview> ISBN 978-3-031-81841-7 Due: 18 May 2025 eBook ISBN 978-3-031-81842-4 Due: 18 May 2025

Duvnjak S, Radak Dj. Diagnosis of carotid artery disease. In: Carotid Artery Disease: Surgical Perspective, Editors: Djordje Radak, Stevo Duvnjak, Springer Nature Switzerland AG 2025 <https://link.springer.com/book/9783031818417#overview> ISBN 978-3-031-81841-7 Due: 18 May 2025 eBook ISBN 978-3-031-81842-4 Due: 18 May 2025

Duvnjak S, Radak Dj. Conservative medical treatment. In: Carotid Artery Disease: Surgical Perspective, Editors: Djordje Radak, Stevo Duvnjak, Springer Nature Switzerland AG 2025 <https://link.springer.com/book/9783031818417#overview> ISBN 978-3-031-81841-7 Due: 18 May 2025 eBook ISBN 978-3-031-81842-4 Due: 18 May 2025

Radak Dj, Duvnjak S. Open surgical treatment of carotid artery stenosis. In: Carotid Artery Disease: Surgical Perspective, Editors: Djordje Radak, Stevo Duvnjak, Springer Nature Switzerland AG 2025 <https://link.springer.com/book/9783031818417#overview> ISBN 978-3-031-81841-7 Due: 18 May 2025 eBook ISBN 978-3-031-81842-4 Due: 18 May 2025

Radak Dj, Duvnjak S. Open and endovascular treatment of carotid aneurysms. In: Carotid Artery Disease: Surgical Perspective, Editors: Djordje Radak, Stevo Duvnjak, Springer Nature Switzerland AG 2025 <https://link.springer.com/book/9783031818417#overview> ISBN 978-3-031-81841-7 Due: 18 May 2025 eBook ISBN 978-3-031-81842-4 Due: 18 May 2025

Radak Dj, Duvnjak S. Treatment of carotid dissection. In: Carotid Artery Disease: Surgical Perspective, Editors: Djordje Radak, Stevo Duvnjak, Springer Nature Switzerland AG 2025 <https://link.springer.com/book/9783031818417#overview> ISBN 978-3-031-81841-7 Due: 18 May 2025 eBook ISBN 978-3-031-81842-4 Due: 18 May 2025

Radak Dj, Duvnjak S. Vasculitis treatment. In: Carotid Artery Disease: Surgical Perspective, Editors: Djordje Radak, Stevo Duvnjak, Springer Nature Switzerland AG 2025 <https://link.springer.com/book/9783031818417#overview> ISBN 978-3-031-81841-7 Due: 18 May 2025 eBook ISBN 978-3-031-81842-4 Due: 18 May 2025

Radak Dj, Duvnjak S. Subclavian and vertebral artery stenosis. In: Carotid Artery Disease: Surgical Perspective, Editors: Djordje Radak, Stevo Duvnjak, Springer Nature Switzerland AG 2025 <https://link.springer.com/book/9783031818417#overview> ISBN 978-3-031-81841-7 Due: 18 May 2025 eBook ISBN 978-3-031-81842-4 Due: 18 May 2025

Maksimovic M, Vukašinović D, Tanasković S, Marinković J, Radak Dj, Ilić Živojinović J, Tomanić M, Kocev N, Vlajinac K. Association of diabetes mellitus with early and late adverse outcomes after carotid endarterectomy. 2025. Journal of Vascular Surgery. Accepted 2024 manuscript number: JVS-D-22-01451

Zafirovic S, Obradovic M, Gluovic Z, Khodhemmeti S, Radak Dj, Isenovic E. Dual Advantages in Glycemic Regulation and Cardiovascular Protection: Cardioprotective Antihyperglycemic Agents, Letters in Drug Design & Discovery In prin

**Пројекат: ЗНАЧАЈ АНТИРЕФЛУКСНЕ ХИРУРШКЕ ПРОЦЕДУРЕ
НАКОН ЕНДОСКОПСКЕ РАДИОФРЕКВЕНТНЕ АБЛАЦИОНЕ
ТЕХНОЛОГИЈЕ У ЛЕЧЕЊУ БОЛЕСНИКА СА VARRET-ОВИМ
ЈЕДЊАКОМ**

Руководилац: академик Предраг Пешко

Сарадници: проф. др Александар Симић, доцент др Предраг Сабљак, доцент др Дејан Стојаков, др Огњан Скробић, др Ebrahimi Keramatollah, др Дејан Величковић, др Владимир Шљукић, др Ненад Ивановић

У току 2025. године настављен је рад на пројекту при медицинском одељењу САНУ по називном “Значај антирефлуксне хируршке

процедуре након ендоскопске радиофреквентне аблационе технологије у лечењу болесника са Барретт-овим једњаком”. Пацијенти су позивани на редовне ендоскопске контороле, које су биле праћене биопсијама и одређивањем хистопатологије третираног дисталног једњака. У склопу пројекта, досадашњи резултати су објављени у “Scientific reports” часопису. Започето је са проучавањем функционалног статуса једњака коришћењем манометрије високе резолуције код пацијената код којих је постигнута комплетна ерадикација БЈ.

During 2024 follow-up follow-up of patients who were submitted to radiofrequency ablation was partialy completed and some new patients were envolved, targeting the funcnional status of the esopahgus with high resolution manometry.

Пројекат: СТАВОВИ ЈАВНОСТИ У СРБИЈИ О ЛЕГАЛИЗАЦИЈИ ЕУТАНАЗИЈЕ

Руководилац: Академик Душица Лечић Тошевски

учесници: Проф. др Богдан Лубардић, Православни богословски факултет универзитета у Београду; доцент др Чедо Миљевић, Институт за ментално здравље, Медицински факултет универзитета у Београду; ванредни проф. др Предраг Дедеић, Факултет за пословне студије и право, универзитет Унион Никола Тесла; доцент др Зоран Букумирић, Катедра за медицинску статистику и информатику, Медицински факултет универзитета у Београду; Др Маја Пантовић, dr sci, клинички асистент, Клиника за психијатрију, КЦЦ

Еутаназија, медицинска пракса намерног завршетка живота да би се избегли бол и патња као део ”прогресивних вредности” савремене цивилизације и резултат институционалних и друштвених промена, легализована је у неколико развијених земаља Запада. На почетку примењивана је само за пацијенте у терминалним стадијумима болести које су праћене неподношљивом патњом. У неким земљама, међутим, дозвољена је и за особе са психијатријским поремећајима као и за децу са тешким поремећајима развоја, уз образложење да су ти поремећаји хронични а патња коју они узрокују дуготрајнија него код соматских болести. Прва јавна расправа *Правни, теолошки и психијатријски аспекти еутаназије* организована је у САНУ 3. новембра 2021. године у оквиру циклуса предавања *Контроверзе у медицини* које је организовала руководилац пројекта. Дебата о еутаназији у 21. веку представља

најважнију тему биоетике и расправу о моралним вредностима и стању савременог човека.

Циљ студије: Циљ студије је да се испитају ставови грађана Србије према легализацији еутаназије/ медицински потпомогнутог самоубиства. Такве студије рађене су у свим земљама које су легализовале еутаназију.

Метод: У току 2025. године завршена је прва фаза студије – Испитивање ставова лекара у Србији о легализацији еутаназије с обзиром на то да се од њих очекује да изводе еутаназију (медицински потпомогнуто самоубиство). Успостављена је сарадња са Српским лекарским друштвом (СЛД) која је одобрена на Генералној скупштини СЛД а чији Етички одбор је дао сагласност за извођење студије. Припремљен је и примењен делимично модификован упитник Британске медицинске асоцијације за чију примену је добијена дозвола. Испитивање је било анонимно и попуњавано онлајн. Линк за упитник у два наврата послат је на 4.270 адреса чланова СЛД, 17.4% лекара попунило је упитник. У узорак је укључено 705 лекара који су пристали да њихови подаци уђу у анализу. Обављена је статистичка анализа података а резултате је приказала руководилац истраживања у два наврата: *Биоетика еутаназије* на научној конференцији Српског лекарског друштва *Еутаназија – pro et contra* 26. априла 2025. године као и на пленарном предавању *О чему говоримо када говоримо о еутаназији* на Другим српским психијатријским данима у организацији Удружења психијатара Србије са међународним учешћем, под покровитељством Европске психијатријске асоцијације, 31. октобра 2025.

Лечић Тошевски, Д., уредник. (2025). Жене чланови СУД, СДС, САНУ, четврти том. САНУ, Београд.

Лечић Тошевски Д. (2025). Реч за ову књигу. Жене чланови СУД, СДС, САНУ, четврти том. САНУ, Београд.

Lečić Toševski D, Miljević Č, Pejušković B, Munjiza A. (2025). Mentalno zdravlje i kardiovaskularne bolesti. U: Kardiologija – klinički vodič, drugo izdanje (Ur. B. Beleslin i dr). Udruženje kardiologa Srbije, Beograd (u štampi).

Lecic-Tosevski D, Pejuskovic B. (2025). Multiple roles of women and work stress. In: Is Work a Blessing or a Curse (Eds. George Christodoulou, Juan Mezzich, Dusica Lecic-Tosevski, Nikos Christodoulou, George Chrousos, Norman Sartorius). Cambridge Scholars Publishing (in press).

Lecic-Tosevski D, Jovanovic N, Stanarcic-Gajovic J, Vukovic O. (2025). Diabetes and depression in Serbian settings – Lessons from the INTERPRET DD Study.

In: Handbook of Diabetes and Depression (Eds. Santosh Chaturvedi, Cathy Lloyd, Larry Cimino, Norman Sartorius (Springer, in press).

Лечић Тошевски Д. (2025). Похвала претходницама. Трибина Библиотеке САНУ, година 13, број 13, 165-176.

Лечић Тошевски Д. (2025). Пет контроверзи у медицини. Трибина Библиотеке САНУ, Трибина Библиотеке САНУ, година 13, број 13, 243-262.

Пројекат: СРЧАНА ИНСУФИЦИЈЕНЦИЈА: УНАПРЕЂЕЊЕ ПРЕВЕНЦИЈЕ, ДИЈАГНОСТИКЕ, ЛЕЧЕЊА И РЕХАБИЛИТАЦИЈЕ

Руководилац: академик Петар М. Сеферовић

Сарадници: САНУ: академик Нинослав Радовановић, академик Небојша Лалић, академик Војислав Лековић, академик Ђорђе Радак, дописни члан Бранко Белеслин, дописни члан Гордана Коцић

Ван САНУ (азбучним редом): Милика Ашанин (Београд), Ивана Вељић (Београд), Владан Вукчевић (Београд), Војислав Гига (Београд), Горан Лончар (Београд), Драган Динчић (Београд), Александра Ђоковић (Београд), Ненад Филиповић (Крагујевац), Б, Гордана Крљанац (Београд), Катарина Лалић (Београд), Ружица Максимовић (Београд), Владимир Милорадовић (Крагујевац), Иван Милинковић (Београд), Дејан Милашиновић (Београд), Дејан Орлић (Београд), Петар Оташевић (Београд), Синиша У. Павловић (Београд), Марија Половина (Београд), Горица Радовановић (Београд), Славица Радовановић (Београд), Арсен Д. Ристић (Београд), Јелена Сеферовић (Бостон,САД/Београд), Дејан Симеуновић (Београд), Драган В. Симић (Београд), Горан Станковић (Београд), Иван Станковић (Београд), Сања Станковић (Београд), Синиша Стојковић (Београд), Анастасија Стојшић-Милосављевић (Сремска Каменица), Милорад Тешић (Београд), Данијела Трифуновић (Београд), Марија Здравковић (Београд)

Током 2025 године остварене су бројне и интензивне активности на научном пројекту, у које су били укључени велики број домаћих и иностраних експерата. Академик Сеферовић је успоставио тесну сарадњу Удружења за срчану слабост Србије (где је Председник) и Српске Академије наука и уметности. Њихова заједничка активност је усмерена на активацију најширег фронта за борбу против срчане слабости (лекара, здравствених радника, болесника и јавности).

У току 2024. године академик Сеферовић је одржао **32 предавања по позиву на интернационалним конгресима** у 14 земаља у свету, и објавио је **18 радова у врхунским интернационалним часописима** који су наведени на крају овог извештаја.

21 и 22 марта 2025. је одржан 23. Интернационални конгрес клиничке кардиологије и срчане инсуфицијенције **CardioS 2024**, који је био изузетно успешан. Традиционално, Конгрес је био под покровитељством САНУ, а академик Сеферовић био председник Организационог одбора. На CardioS-у 2025 је учествовало 740 учесника, као и 86 домаћа и 9 страних предавача из 8 земаља. На Конгресу су, поред низа активности, промовисана 2 **Илустрована водича Удружења за срчану слабост Србије, који су посвећени Хроничном коронарном синдрому, и Превенцији кардиоваскуларних обољења. Пленарно предавање је одржао проф Мајкл Бем, главни уредник Европског часописа за срчану слабост.**

У Београду је од 17-21 маја 2025 године, по други пут после 2012 године, одржан Европски конгрес за срчану слабост. На Конгресу је учествовало 5500 учесника из целог света, 487 најбољих светских експерата и велики број фармацеутских компанија. Академик Сеферовић је био Председник Организационог одбора конгреса. Овај Конгрес је представио најновија достигнућа у овој области и савремене терапијске стратегије. По општој оцени био је један од најбољих и најуспешнијих Конгреса Европског Удружења кардиолога.

САНУ и Удружење за срчану слабост Србије су током 2025. године активно радили на спровођењу задатака у реализацији Европског мегапројекта у срчаној слабости који треба да открије најбоље начине превенције и раног препознавања срчане слабости - **STRATIFYHF (HORIZON-HLTH-2022-STAYHLTH-01-04-two-stage; Research and Innovation action; Trustworthy artificial intelligence (AI) tools to predict the risk of chronic non- communicable diseases and/or their progression)**. Конзорцијум овог четворогодишњег пројекта је чине 14 врхунских европских универзитета који ће радити на примени вештачке интелигенције у раном откривању и дефиницији фактора ризика за срчану слабост.

Током 2025. године настављен је рад на популаризацији **Европског уџбеника о срчаној слабости (ESC Textbook of Heart Failure)**, чији је **главни уредник** академик Сеферовић. Овај Уџбеник објављен у новембру 2023. године резултат је успешне сарадње 6 уредника и 283 аутора из целог света. Садржи преко 1000 страна и око 100 оригиналних илустрација. Издавач је једна од најугледнијих издавачких кућа у свету Oxford University Press. Посебан значај овом Уџбенику даје чињеница да је то једини Уџбеник Европског Удружења кардиолога који је преведен на још два језика, француски и кинески. Како је овај Уџбеник постигао светску промоцију, председник Европског Удружења кардиолога проф

Томас Лушер је поставио академика Сеферовића за главног уредника Другог издања Европског уџбеника о срчаној слабости, на челу новог Уређивачког одбора.

Clinical validation of an artificial intelligence-based decision support system for diagnosis and risk stratification of heart failure (STRATIFYHF): a protocol for a prospective, multicentre longitudinal study. Charman SJ, Okwose NC, Groenewegen A, Del Franco A, Tafelmeier M, Preveden A, Garcia Sebastian C, Fuller AS, Sinclair D, Edwards D, Nelissen AP, Malitas P, Zisaki A, Darba J, Bosnic Z, Vracar P, Barlocco F, Fotiadis D, Banerjee P, MacGowan GA, Fernandez O, Zamorano J, Jiménez-Blanco Bravo M, Maier LS, Olivotto I, Rutten FH, Mant J, Velicki L, **Seferović PM**, Filipovic N, Jakovljevic DG; STRATIFYHF investigators. *BMJ Open*. 2025 Jan 7;15(1):e091793. doi: 10.1136/bmjopen-2024-091793

Rationale, objectives and design of the HEart failuRe ObsErvational Study of the Polish Cardiac Society (HEROES). Drożdż J, Morawiec R, Drozd M, Krzesiński P, Woźakowska-Kapłon B, Grabowski M, Leszek P, Kuch M, Kasprzak JD, Janion M, Gruchała M, Pawlak A, Nessler J, Pruszczyk P, Straburzyńska-Migaj E, Mitkowski P, Gierlotka M, Gąsior M, Hryniewiecki T, Kaźmierczak J, Witkowski A, Zdrojewski T, Niewada M, Opolski G, Poloński L, Jankowska EA, Maggioni A, McMurray J, Coats A, Metra M, Rosano G, **Seferovic P**, Ponikowski P. *Kardiol Pol*. 2025 Jan 2. doi: 10.33963/v.phj.103877. Online ahead of print.

Implementation of guideline-recommended medical therapy for patients with heart failure in Europe. Volterrani M, **Seferovic P**, Savarese G, Spoleitini I, Imbalzano E, Bayes-Genis A, Jankowska E, Senni M, Metra M, Chioncel O, Coats AJS, Rosano GMC. *ESC Heart Fail*. 2024 Dec 4. doi: 10.1002/ehf2.15105. Online ahead of print

Metabolic dysfunction: An important driver of incident heart failure with preserved and reduced ejection fraction. Ostrominski JW, Seferović PM, Selvaraj S. *Eur J Heart Fail*. 2024 Nov 8. doi: 10.1002/ejhf.3507. Online ahead of print.

The ESC Textbook of Heart Failure: breaking the new educational frontier. **Seferovic PM**, Coats AJS, Filippatos G. *Eur Heart J*. 2024 Dec 16;45(47):4987-4989. doi: 10.1093/eurheartj/ehad897.

Takotsubo Syndrome: An International Expert Consensus Report on Practical Challenges and Specific Conditions (Part-2: Specific Entities, Risk Stratification and Challenges After Recovery). Yalta K, Madias JE, Kounis NG, Y-Hassan S, Polovina M, Altay S, Mebazaa A, Yilmaz MB, Lopatin Y, Mamas MA, Gil RJ, Thamman R, Almaghraby A, Bozkurt B, Bajraktari G, Fink T, Traykov V, Manzo-Silberman S, Mirzoyev U, Sokolovic S, Kipiani ZV, Linde C, **Seferovic PM**. *Balkan Med J*. 2024 Oct 31;41(6):442-457. doi: 10.4274/balkanmedj.galenos.2024.2024-9-99. Epub 2024 Oct 17.

Takotsubo Syndrome: An International Expert Consensus Report on Practical Challenges and Specific Conditions (Part-1: Diagnostic and Therapeutic Challenges). Yalta K, Madias JE, Kounis NG, Y-Hassan S, Polovina M, Altay S, Mebazaa A, Yilmaz MB, Lopatin Y, Mamas MA, Gil RJ, Thamman R, Almaghraby

A, Bozkurt B, Bajraktari G, Fink T, Traykov V, Manzo-Silberman S, Mirzoyev U, Sokolovic S, Kipiani ZV, Linde C, **Seferovic PM**. *Balkan Med J*. 2024 Oct 31;41(6):421-441. doi: 10.4274/balkanmedj.galenos.2024.2024-9-98. Epub 2024 Oct 17

Lund LH, Crespo-Leiro MG, Laroche C, Zaliaduonyte D, Saad AM, Fonseca C, Čelutkienė J, Zdravkovic M, Bielecka-Dabrowa AM, Agostoni P, Xuereb RG, Neronova KV, Lelonek M, Cavusoglu Y, Gellen B, Abdelhamid M, Hammoudi N, Anker SD, Chioncel O, Filippatos G, Lainscak M, McDonagh TA, Mebazaa A, Piepoli M, Ruschitzka F, **Seferović PM**, Savarese G, Metra M, Rosano GMC, Maggioni AP; ESC EORP HF III National Leaders and Investigators. Heart failure in Europe: Guideline-directed medical therapy use and decision making in chronic and acute, pre-existing and de novo, heart failure with reduced, mildly reduced, and preserved ejection fraction - the ESC EORP Heart Failure III Registry. *Eur J Heart Fail* 2024 Sep 10. doi: 10.1002/ejhf.3445. Online ahead of print. (**M21a, IF 16.9**)

Christodorescu R, Geavlete O, Ferrini M, Kümler T, Toutoutzas K, Bayes-Genis A, **Seferovic P**, Metra M, Chioncel O, Rosano GMC, Savarese G. Translating the 2021 ESC heart failure guideline recommendations in daily practice: Results from a heart failure survey. A scientific statement of the ESC Council for Cardiology Practice and the Heart Failure Association of the ESC. *Eur J Heart Fail*. 2024 Sep 24. doi: 10.1002/ejhf.3444 (**M21a, IF 16.9**)

Weir MR, Rossignol P, Pitt B, Lund LH, Coats AJS, Filippatos G, Perrin A, Waechter S, Budden J, Kosiborod M, Metra M, Boehm M, Ezekowitz JA, Bayes-Genis A, Mentz RJ, Ponikowski P, Senni M, Castro-Montes E, Nicolau JC, Parkhomenko A, Seferovic P, Cohen-Solal A, Anker SD, Butler J. Patiromer-Facilitated Renin-Angiotensin-Aldosterone System Inhibitor Utilization in Patients with Heart Failure with or without Comorbid Chronic Kidney Disease: Subgroup Analysis of DIAMOND Randomized Trial. *Am J Nephrol*. 2024 Aug 19:1-18. doi: 10.1159/000540453. (**M21a, IF 37.6**)

Sliwa K, Rakisheva A, Viljoen C, Pfeffer T, Simpson M, Jackson AM, Petrie MC, van der Meer P, Al Farhan H, Jovanova S, Mbakwem A, Sinagra G, Van Craenenbroeck E, Hoevelmann J, Johnson MR, Mindham R, Chioncel O, Kahl KG, Rosano G, Tschöpe C, Mebazaa A, **Seferovic P**, Bauersachs J. Living with peripartum cardiomyopathy: A statement from the Heart Failure Association and the Association of Cardiovascular Nursing and Allied Professions of the European Society of Cardiology. *Eur J Heart Fail*. 2024 Aug 8. doi: 10.1002/ejhf.3377. (**M21a, IF 16.9**)

Tocchetti CG, Farmakis D, Koop Y, Andres MS, Couch LS, Formisano L, Ciardiello F, Pane F, Au L, Emmerich M, Plummer C, Gulati G, Ramalingam S, Cardinale D, Brezden-Masley C, Iakobishvili Z, Thavendiranathan P, Santoro C, Bergler-Klein J, Keramida K, de Boer RA, Maack C, Lutgens E, Rassaf T, Fradley MG, Moslehi J, Yang EH, De Keulenaer G, Ameri P, Bax J, Neilan TG, Herrmann J, Mbakwem AC, Mirabel M, Skouri H, Hirsch E, Cohen-Solal A, Sverdlov AL, van der Meer P, Asteggiano R, Barac A, Ky B, Lenihan D, Dent S, **Seferovic P**, Coats AJS, Metra M, Rosano G, Suter T, Lopez-Fernandez T, Lyon AR. Cardiovascular toxicities of immune therapies for cancer - a scientific state-

ment of the Heart Failure Association (HFA) of the ESC and the ESC Council of Cardio-Oncology. *Eur J Heart Fail.* 2024 Aug 1. doi: 10.1002/ejhf.3340. PMID: 39087551. (**M21a, IF 16.9**)

Abdin A, Wilkinson C, Aktaa S, Böhm M, Polovina M, Rosano G, Lainscak M, Lund LH, McDonagh T, Metra M, Adamo M, Mindham R, Piepoli M, Abdelhamid M, Störk S, Tokmakova MP, **Seferović P**, Coats AJS, Gale CP. European Society of Cardiology quality indicators update for the care and outcomes of adults with heart failure. The Heart Failure Association of the ESC. *Eur J Heart Fail.* 2024 Jul 12. doi: 10.1002/ejhf.3376. Epub ahead of print. PMID: 38995217 (**M21a, IF 16.9**)

Seferović PM, Paulus WJ, Rosano G, Polovina M, Petrie MC, Jhund PS, Tschöpe C, Sattar N, Piepoli M, Papp Z, Standl E, Mamas MA, Valensi P, Linhart A, Lalić N, Ceriello A, Döhner W, Ristić A, Milinković I, Seferović J, Cosentino F, Metra M, Coats AJS. Diabetic myocardial disorder. A clinical consensus statement of the Heart Failure Association of the ESC and the ESC Working Group on Myocardial & Pericardial Diseases. *Eur J Heart Fail.* 2024 Jun 19. doi: 10.1002/ejhf.3347. Epub ahead of print. PMID: 38896048. (**M21a, IF 16.9**)

Simonenko M, Hansen D, Niebauer J, Volterrani M, Adamopoulos S, Amarelli C, Ambrosetti M, Anker SD, Bayes-Genis A, Gal TB, Bowen TS, Cacciatore F, Caminiti G, Cavaretta E, Chioncel O, Coats AJS, Cohen-Solal A, D'Ascenzi F, de Pablo Zarzosa C, Gevaert AB, Gustafsson F, Kempes H, Hill L, Jaarsma T, Jankowska E, Joyce E, Krankel N, Lainscak M, Lund LH, Moura B, Nytrøen K, Osto E, Piepoli M, Potena L, Rakisheva A, Rosano G, Savarese G, **Seferovic PM**, Thompson DR, Thum T, Van Craenenbroeck EM. Prevention and rehabilitation after heart transplantation: A clinical consensus statement of the European Association of Preventive Cardiology, Heart Failure Association of the ESC, and the European Cardio Thoracic Transplant Association, a section of ESOT. *Eur J Heart Fail.* 2024 Jun 19. doi: 10.1002/ejhf.3185. (**M21a, IF 16.9**)

Adamopoulos S, Bonios M, Ben Gal T, Gustafsson F, Abdelhamid M, Adamo M, Bayes-Genis A, Böhm M, Chioncel O, Cohen-Solal A, Damman K, Di Nora C, Hashmani S, Hill L, Jaarsma T, Jankowska E, Lopatin Y, Masetti M, Mehra MR, Milicic D, Moura B, Mullens W, Nalbantgil S, Panagiotou C, Piepoli M, Rakisheva A, Ristic A, Rivinius R, Savarese G, Thum T, Tocchetti CG, Tops LF, Van Laake LW, Volterrani M, **Seferovic P**, Coats A, Metra M, Rosano G. Right heart failure with left ventricular assist devices: Preoperative, perioperative and postoperative management strategies. A clinical consensus statement of the Heart Failure Association (HFA) of the ESC. *Eur J Heart Fail.* 2024 Jun 10. doi: 10.1002/ejhf.3323. Epub ahead of print. PMID: 38853659. (**M21a, IF 16.9**)

Savarese G, Lindberg F, Cannata A, Chioncel O, Stolfo D, Musella F, Tomasoni D, Abdelhamid M, Banerjee D, Bayes-Genis A, Berthelot E, Braunschweig F, Coats AJS, Girerd N, Jankowska EA, Hill L, Lainscak M, Lopatin Y, Lund LH, Maggioni AP, Moura B, Rakisheva A, Ray R, **Seferovic PM**, Skouri H, Vitale C, Volterrani M, Metra M, Rosano GMC. How to tackle therapeutic inertia in heart failure with reduced ejection fraction. A scientific statement of the Heart Failure Association of the ESC. *Eur J Heart Fail.* 2024 Jun;26(6):1278-1297. doi: 10.1002/ejhf.3295. Epub 2024 May 22. (**M21a, IF 16.9**)

Savarese G, Lindberg F, Christodorescu RM, Ferrini M, Kumler T, Toutoutzas K, Dattilo G, Bayes-Genis A, Moura B, Amir O, Petrie MC, **Seferovic P**, Chioncel O, Metra M, Coats AJS, Rosano GMC. Physician perceptions, attitudes, and strategies towards implementing guideline-directed medical therapy in heart failure with reduced ejection fraction. A survey of the Heart Failure Association of the ESC and the ESC Council for Cardiology Practice. *Eur J Heart Fail.* 2024 Jun;26(6):1408-1418. doi: 10.1002/ejhf.3214. Epub 2024 Mar 22. PMID: 38515385. **(M21a, IF 16.9)**

Caforio ALP, Kaski JP, Gimeno JR, Elliott PM, Laroche C, Tavazzi L, Tendera M, Fu M, Sala S, **Seferovic PM**, Heliö T, Calò L, Blagova O, Amin A, Kindermann I, Sinagra G, Frustaci A, Bonnet D, Charron P, Maggioni AP; CMY Registry Investigators. Endomyocardial biopsy: safety and prognostic utility in paediatric and adult myocarditis in the European Society of Cardiology EURObservational Research Programme Cardiomyopathy and Myocarditis Long-Term Registry. *Eur Heart J.* 2024 Jul 21;45(28):2548-2569. doi: 10.1093/eurheartj/ehae169. PMID: 38594778. **(M21a, IF 37.6)**

Velicki L, Popovic D, Okwose NC, Preveden A, Tesic M, Tafelmeier M, Charman SJ, Barlocco F, MacGowan GA, Seferovic PM, Filipovic N, Ristic A, Olivotto I, Maier LS, Jakovljevic DG; SILICOFCM Investigators. Sacubitril/valsartan for the treatment of non-obstructive hypertrophic cardiomyopathy: An open label randomized controlled trial (SILICOFCM). *Eur J Heart Fail.* 2024 Jun;26(6):1361-1368. doi: 10.1002/ejhf.3291. Epub 2024 May 27. PMID: 38800948. **(M21a, IF 16.9)**

Ameri P, Mercurio V, Pollesello P, Anker MS, Backs J, Bayes-Genis A, Borlaug BA, Burkhoff D, Caravita S, Chan SY, de Man F, Giannakoulas G, González A, Guazzi M, Hassoun PM, Hemnes AR, Maack C, Madden B, Melenovsky V, Müller OJ, Papp Z, Pullamsetti SS, Rainer PP, Redfield MM, Rich S, Schiattarella GG, Skaara H, Stellos K, Tedford RJ, Thum T, Vachieri JL, van der Meer P, Van Linthout S, Pruszczyk P, **Seferovic P**, Coats AJS, Metra M, Rosano G, Rosenkranz S, Tocchetti CG. A roadmap for therapeutic discovery in pulmonary hypertension associated with left heart failure. A scientific statement of the Heart Failure Association (HFA) of the ESC and the ESC Working Group on Pulmonary Circulation & Right Ventricular Function. *Eur J Heart Fail.* 2024 Apr;26(4):707-729. doi: 10.1002/ejhf.3236. Epub 2024 Apr 19. PMID: 38639017; PMCID: PMC11182487. **(M21a, IF 16.9)**

Mullens W, Dauw J, Gustafsson F, Mebazaa A, Steffel J, Witte KK, Delgado V, Linde C, Vernooy K, Anker SD, Chioncel O, Milicic D, Hasenfuß G, Ponikowski P, von Bardeleben RS, Koehler F, Ruschitzka F, Damman K, Schwammenthal E, Testani JM, Zannad F, Böhm M, Cowie MR, Dickstein K, Jaarsma T, Filippatos G, Volterrani M, Thum T, Adamopoulos S, Cohen-Solal A, Moura B, Rakisheva A, Ristic A, Bayes-Genis A, Van Linthout S, Tocchetti CG, Savarese G, Skouri H, Adamo M, Amir O, Yilmaz MB, Simpson M, Tokmakova M, González A, Piepoli M, **Seferovic P**, Metra M, Coats AJS, Rosano GMC. Integration of implantable device therapy in patients with heart failure. A clinical consensus statement from the Heart Failure Association (HFA) and European Heart Rhythm Association (EHRA) of the European Society of Cardiology (ESC). *Eur J Heart Fail.*

Пројекат: ПРОЦЕНА ЕФИКАСНОСТИ ПРИКУПЉАЊА, *EX VIVO* ПРОЦЕСИРАЊА И КРИОКОНЗЕРВАЦИЈЕ МАТИЧНИХ ЋЕЛИЈА ИЗ КОСТНЕ СРЖИ И МОБИЛИСАНИХ У ПЕРИФЕРНУ КРВ

Руководилац: академик Бела Баљинт

Сарадници: проф. др Милена Тодоровић, проф. др Нада Крагуљец, проф. др Ивана Урошевић, проф. др Ненад Илијевски, др Саша Боровић, доц. др Слободан Мићковић

Матичне ћелије (МЋ) одржавају сопствену популацију самообнављањем, пролиферишу и диферентују се у велики број зрелих ћелија и имају потенцијал за интерсистемску пластичност. Прикупљају се из костне сржи и периферне крви (“*harvesting*”), а ретко из умбиликалне крви или из “не-хематопоетског” извора. Циљ пројекта био је увођење сопственог протокола прикупљања, *ex vivo* обраде и процена терапијске ефикасности трансплантације МЋ.

Резултати потврђују да увођењем “класичног” мобилизацијског режима (хемиотерапија плус G-CSF) и прикупљања МЋ, уз примену оригиналног поступка програмиране криоконзервације са компензацијом ослобођене топлотне фузије и примену 10% раствора диметилсулфоксида (ДМСО) као криопротектора степен опоравка ћелија (“*recovery*”) у односу на почетни број био је око 80%, уз функционалну очуваност ћелија (“*viability*”) од око 50–60% (тест искључења трипан плавог), односно 95% (проточна цитометрија; тест 7-ААД). Показано је да МЋ могу бити складиштене годину дана на $-90\pm 5^{\circ}\text{C}$, десет година на $-140\pm 5^{\circ}\text{C}$ или више деценија на температури од -196°C , уз свођење на минимум појаву криооштећења.

У наставку овог пројекта је предвиђено увођење побољшања у протоколу прикупљања аутологних МЋ од болесника код којих се не постиже задовољавајући мобилизацијски одговор помоћу “класичне” мобилизације (“*poor-mobilizers*”). Усавршавањем иновативног протокола “хемиотерапија плус G-CSF са применом Plerixafora” очекује се дефинисање и избор: 1) најпогоднијег система мобилизације; 2) оптималног термина (“*timing*”) прикупљања МЋ. Уз то, биће проверена корелација између броја инфундованих CD34+ и CD34+/CD90+ ћелија

са кинетиком прихватања калема и реконституције хематопоезе после трансплантације МБ

1. Todorović Balint M, Lemajić N, Jurišić V, Pantelić S, Stanisavljević D, Kraguljac Kurtović N, Balint B. An evidence-based and risk-adapted G-CSF versus G-CSF plus plerixafor mobilization strategy to obtain a sufficient CD34+ cell yield in the harvest for autologous stem cell transplants. *Transl Oncol* 2024 Jan; 39: 101811. doi: 10.1016/j.tranon.2023.101811.
2. Jurisic V, Todorovic Balint M, Jevtic A, Balint B. The importance of determining LDH in laboratory and experimental work in oncology. *Vojnosanit Pregl* 2024; 81(9): 541–6. M23
3. Balint B, Pavlovic M, Todorovic M. The use of apheresis in personalized cell-mediated treatment of prostate cancer. In: Kocic G, Hadzi Djokic J, Simic T, eds. *Prostate cancer: advancements in the pathogenesis, diagnosis and personalized therapy*. Heidelberg: Springer-Nature. 2024; p. 263–93.
4. Marković O, Cvetković Z, Bukurecki I, Divac A, Stanisavljević N, Todorović-Balint M, Balint B. Up-to-date approach in diagnosis and treatment of primary mediastinal B-cell lymphoma. *Vojnosanitetski pregled* 2025; 82(3): 133–9.
5. Vranes M, Lazovic A, Balint B, Jakovljevic V, Balint Todorovic M, Matic TB. Factors affecting the effectiveness/productivity of therapeutic plasma exchange in the treatment of immune-mediated neurologic disorders—a pilot study. *Vojnosanitetski pregled* 2025; 82(5): 272–9.
6. 76. Todorovic Balint M, Vranes M, Pavlovic M, Pesic A, Lazovic A, Balint B. Stem cell transplant – a mini review of a clinic-based data/practice in the era of new drugs. *Vojnosanit Pregl*. In press 2026.
7. Balint B, Toroman S, Todorovic Balint M. Design of the personalized apheresis – part one: An evidence-based overview of therapeutic apheretic approaches. *Anest Reanim Transf* 2025; 47(1–2): 2–22.
8. Balint B, Pavlovic M, Todorovic Balint M. Design of the personalized apheresis – part two: Cell-mediated hemobiotherapy for oncology patients. *Anest Reanim Transf* 2025; 47(1–2): 23–35.
9. Todorović Balint M, Bešević N, Pešić A, Balint B. Da li je Hodgkinov limfom potencijalno izlečiva bolest? *Anest Reanim Transf* 2025; 47(1–2): 41–49.
10. Jocić M, Grujčić M, Balint B. Razvoj modifikovanog protokola pripreme autolognih serum kapi u Vojnomedicinskoj akademiji. *Anest Reanim Transf* 2025; 47(1-2): 51–60.
11. Todorovic Balint M, Bila J, Jurisic V, Lemajic N, Balint B. Stem cell mobilization using G-CSF plus plerixafor in multiple myeloma – a single center five years experience. *Am J Hematol* 2025; 100 (Suppl 5): 77–8.

**Пројекат: ИНТЕРВЕНТНО ЛЕЧЕЊЕ БОЛЕСНИКА СА АКУТНИМ
КОРОНАРНИМ СИНДРОМОМ – ОД РАНЕ ДИЈАГНОСТИКЕ
ДО КОМПЛЕКСНИХ ПЕРКУТАНИХ КАРДИОВАСКУЛАРНИХ
ИНТЕРВЕНЦИЈА**

Руководилац: академик Горан Станковић

Сарадници: академик Владимир Кањух, др Милика Ашанин и др Маја Живковић

Кардиоваскуларна обољења представљају најчешћи узрок смрти у Републици Србији. Интревентно лечење болесника са акутним коронарним синдромом (АКС) представља најефикаснију методу лечења и повезано је са смањењем краткорочне и дугорочне стопе смртности. Савремена истраживања на овом пољу кардиологије усмерена су на боље разумевање патофизиолошких механизма које би омогућило ефикаснију и прецизнију дијагностику, и последично терапијску стратификацију болесника, као и на испитивања нових технологија и процедуралних техника који би довеле до побољшања клиничког исхода. Основна активност овог пројекта састоји се у координацији сакупљања, анализе, интерпретације и презентације података стручној и широј јавности, из области интервентног лечења болесника са АКС у водећим универзитетским и академским центрима у Републици Србији.

Међуинституционални регистар болесника са АКС

У 2025. наш фокус је био мултиинституционални проспективни регистар *SINERGY-ACUTE (Acute and Long-term Outcomes of Patients With Acute Myocardial Infarction Treated With PCI)* инвазивно лечених болесника са АКС у водећим универзитетским и академским центрима. Координатор овог регистра је професор Горан Станковић, испред Универзитетског клиничког центра Србије, уз учешће Клиничко-болничког центра Б. Коса, који представља професорка др Марија Здравковић, и Института за нуклеарне науке „Винча“, коју представља професорка др Маја Живковић. *SINERGY-ACUTE* је направљен у форми интернет-регистра, са стандардизованим уносом података из свих центара и пријављен је на сајту www.clinicaltrials.gov под редним бројем NCT04506047.

Испитивање микроциркулације код болесника са инфарктом миокарда (ПРИЗМА пројекат Фонда за науку РС)

Од трећег јануара 2024. године у оквиру *SINERGY-ACUTE* започет је пројекат “Коронарна микроваскуларна дисфункција као предиктор

настанка дисфункције леве коморе и срчане слабости код болесника са акутним инфарктом миокарда који су лечени примарном процедуром перкутане коронарне интервенције”, подржан од стране Фонда за науку Републике Србије у склопу пројекта ПРИЗМА. До краја децембра 2025. године, 1038 пацијената са инфарктом миокарда са елевацијом СТ сегмента (СТЕМИ) примљено је у Универзитетски клинички центар Србије и Универзитетску болницу, Медицински центар Бежанијска Коса и лечено примарном перкутаном коронарном интервенцијом (ПКИ).

Пројекат *SINERGY-ACUTE* испитује повезаност клиничких карактеристика и промена коронарне микроциркулације (процењених применом инвазивних и неинвазивних техника) са развојем дисфункције леве коморе (ЛК) и срчане инсуфицијенције (СИ) након СТЕМИ инфаркта. Прелиминарни болнички резултати указују да присуство и комплексност кардио-ренално-метаболичких (КРМ) коморбидитета представљају значајне нове предикторе повишеног ризика од интрахоспиталног морталитета и развоја СИ код болесника са СТЕМИ, независно од традиционалних фактора ризика. Налази мултимодалног имицинга показују да су КРМ поремећаји повезани са напредовањем неповољног ремоделовања ЛК, поремећајем систолне и дијастолне функције, смањеном миокардном ефикасношћу и поремећеном механиком леве преткоморе (ЛП). Присуство дијабетес мелитуса код болесника са СТЕМИ је повезано са сниженом контрактилном функцијом ЛК, поремећеним миокардним радом и повишеним притисцима пуњења ЛК. Рано испитивање промена у ткиву срца након СТЕМИ применом магнетне резонанце срца (ЦМР) показује значајну повезаност са дијастолном дисфункцијом ЛК и ремоделовањем ЛП. Промене у миокарду који окружује инфарктну зону корелишу са поремећеном релаксацијом и измењеном функцијом ЛП, што указује на дифузно интерстицијско захватање изван саме инфарктне зоне. Поред тога, израженије ЦМР промене и веће инфарктно оштећење су повезани са већом тежином поремећаја миокардног рада.

Ови налази истичу значај ране, интегрисане процене болесника са СТЕМИ, која укључује клиничку процену, напредну ехокардиографску анализу миокардне механике и ЦМР карактеризацију ткива, у циљу унапређења процене ризика, бољег разумевања постинфарктног ремоделовања срца и примени индивидуално прилагођених терапијских приступа након СТЕМИ-ја. Ови резултати су представљени у форми сажетак на годишњим конгресима Европског удружења кардиолога и Европског удружења за кардиоваскуларни имицинг 2025. године

Појединачне истраживачке иницијативе и међународна сарадња

У оквиру *SINERGY-ACUTE* регистра у 2025. години настављена су следећа проспективна истраживања: 1) испитивање ефекта тромбектомије на процедурални резултат у случају успореног протока (no-reflow) код пацијената са СТЕМИ који су подвргнути перкутаној коронарној интервенцији (ПКИ), као и учесталост нежељених клиничких исхода повезаних са одсуством протока у инфарктној артерији; 2) процена клиничких резултата комплетне ревакуларизације свих лезија у односу на ревакуларизацију само инфаркте лезије, код болесника са СТЕМИ и вишесудовном коронарном болести, према ангиографским у односу на функционална испитивања значајности; 3) анализа узрока рестенозе стента код пацијената са АКС након њихове уградње у остијална сужења циркумфлексне или предње десцендентне гране леве коронарне артерије, у циљу бољег планирања и стандардизације приступа лечењу коронарних лезија на остијуму артерија.

Током 2025. године, циљеви пројекта у САНУ остваривали су се и кроз међународну сарадњу на пољу инвазивног лечења болесника са АКС. 1) Презентација примарних резултата *CLEAR-SINERGY* студије, која је испитивала ефекте лечења колхицином и спиронолактоном на прогнозу болесника са акутним инфарктом миокарда у сарадњи са проф. Санџит Џолијем и институтом *PHRI (Population Health Research Institute)* из Канаде (*N Engl J Med. 2025 Feb 13*); 2) Испитивање утицаја промена у функцији коронарне микроциркулације на величину инфаркта миокарда, у сарадњи са проф. Хавијер Есканедом из *Hospital Clinico San Carlos* из Мадрида; 3) Утврђивање значаја интракоронарне оптичке томографије у праћењу болесника са примарном перкутаном интервенцијом на главном стаблу у акутном инфаркту миокарда (*докторска теза клин. асист. др Златко Мехмедбеговић*); 4) Утврђивање вредности кардијалне магнетне резонанце у процењивању величине инфаркта и настанка срчане слабости код болесника са акутним инфарктом миокарда лечених инвазивном процедуром, у сарадњи са проф. Хавијер Есканедом из *Hospital Clinico San Carlos* из Мадрида и проф. др Маријом Здравковић из Клиничко-болничког центра Б. Коса, у Београду; 5) Процена клиничке ефикасности и безбедности примене лека селатогрел када се самостално примењује у дози од 16 мг након појаве симптома који указују на акутни инфаркт миокарда (АИМ) код испитаника код којих постоји ризик од новне појаве акутног инфаркта миокарда (*SOS-AMI* студија), у сарадњи са проф. Дипаком Батом из Маунт Синај болнице, из Њујорка; 6) про-

цена потребе за реваскуларизацијом неинфарктних лезија код болесника са СТЕМИ и вишесудовном коронарном болести, према ангиографским у односу на функционална испитивања значајности (*COMPLETE-2* студија), у сарадњи са проф. Самиром Мехтом и институтом *PHRI* (*Population Health Research Institute*) из Канаде.

Конгрес СИНЕРГИЈА 2025

Традиционални међународни кардиолошки састанак СИНЕРГИЈА 2024 (Српски конгрес интервентне кардиологије, кардиоваскуларног имидинга и терапије лековима), организован је 24 и 25 септембра 2025. године, под покровитељством САНУ. Конгрес је имао 1000 регистрованих учесника, са 40 иностраних предавача из 25 земаља и преко 250 домаћих предавача.

Предавања и публикације

У 2025 години руководилац пројекта председавао је и одржао 35 предавања на међународним скуповима и универзитетима у Вашингтону, Минеаполису, Мексико Ситију, Њу Делхију, Бомбају, Манили, Сиднеју, Дубаију, Паризу, Риму, Хамбургу, Амстердаму, Атини, Софији и Истамбулу. Такође је организовао и модерирао 7 вебинара о савременом лечењу коронарних бифуркација (у сарадњи са EuroPCR, Medtronic, Visible heart lab, University of Minnesota, SAD), као и 12 предавања по позиву на виртуелним, *on-line* кардиолошким конгресима, укључујући конгресе индијског, кинеског, азијско-пацифичког и латиноамеричког удружења интервентних кардиолога.

Објавио је 17 радова у часописима индексираним у *JCR* (*од тога 8 радова у часописима категорије M21a+*, укључујући 2 рада у часопису *New Engl J Med*). Према индексној бази SCOPUS, његови радови су цитирани 17000 пута, са Х-индексом 62.

1. Jolly SS, d'Entremont MA, Pitt B, Lee SF, Mian R, Tyrwhitt J, Kedev S, Montalescot G, Cornel JH, Stanković G, Moreno R, Storey RF, Henry TD, Mehta SR, Bossard M, Kala P, Bhindi R, Zafirovska B, Devereaux PJ, Eikelboom J, Cairns JA, Natarajan MK, Schwalm JD, Sharma SK, Tarhuni W, Conen D, Tawadros S, Lavi S, Asani V, Topic D, Cantor WJ, Bertrand OF, Pourdjabbar A, Yusuf S; CLEAR investigators. Routine Spironolactone in Acute Myocardial Infarction. *N Engl J Med*. 2025 Feb 13;392(7):643-652.

2. Jolly SS, d'Entremont MA, Lee SF, Mian R, Tyrwhitt J, Kedev S, Montalescot G, Cornel JH, Stanković G, Moreno R, Storey RF, Henry TD, Mehta SR, Bossard M, Kala P, Layland J, Zafirovska B, Devereaux PJ, Eikelboom J, Cairns JA, Shah B, Sheth T, Sharma SK, Tarhuni W, Conen D, Tawadros S, Lavi S, Yusuf S; CLEAR

Investigators. Colchicine in Acute Myocardial Infarction. *N Engl J Med.* 2025 Feb 13;392(7):633-642.

3. Stankovic G, Cangemi S, DeVos A, Burzotta F, Iaizzo PA. Multimodal Imaging of Coronary Bifurcation TAP Procedures Utilizing Visible Heart® Methodologies: EBC Recommended Steps and Bailout Procedures. *Catheter Cardiovasc Interv.* 2025 Jan;105(1):135-143.

4. Stankovic G. Myocardial Infarction and Multivessel Disease: Complete Revascularization at the Right Time. *J Soc Cardiovasc Angiogr Interv.* 2025 Jan 21; 4(1):102512.

5. Stankovic G. The Need to Refine Diagnostic Tools for Patients With Intermediate Coronary Stenoses: A Clinical Imperative. *JACC Cardiovasc Interv.* 2025 Jan 27;18(2):184-186.

6. Kovacevic M, Burzotta F, Stankovic G, Chieffo A, Milasinovic D, Cankovic M, Petrovic M, Aurigemma C, Romagnoli E, Bianchini F, Paraggio L, Mehmedbegovic Z, Trani C. Long-term clinical impact of angiographic complexity in left main trifurcation percutaneous coronary interventions. *Minerva Cardiol Angiol.* 2025 Feb;73(1):77-85.

7. Moreno R, Džavík V, Cairns J, Balasubramanian K, Martínez R, Cantor WJ, Kedev S, Stankovic G, Bertrand O, Pinilla N, Sibbald M, Akl E, Jolly SS. Stent thrombosis in the setting of ST-segment elevation acute myocardial infarction in the contemporary practice: results from the TOTAL randomized trial. *Coron Artery Dis.* 2025 Mar 1;36(2):126-138.

8. Mills GB, Kotanidis CP, Mehta S, Tiong D, Badings EA, Engstrøm T, van 't Hof AWJ, Hofsten D, Holmvang L, Jobs A, Køber L, Milasinovic D, Milosevic A, Stankovic G, Thiele H, Mehran R, Kunadian V. Early Versus Delayed Invasive Management of Female Patients With Non-ST-Elevation Acute Coronary Syndrome: An Individual Patient Data Meta-Analysis. *Circ Cardiovasc Interv.* 2025 Mar;18(3):e014763.

9. Arunothayaraj S, Egred M, Banning AP, Brunel P, Ferenc M, Hovasse T, Wlodarczak A, Pan M, Schmitz T, Silvestri M, Erglis A, Kretov E, Lassen JF, Chieffo A, Lefèvre T, Burzotta F, Cockburn J, Darremont O, Stankovic G, Morice MC, Louvard Y, Hildick-Smith D. Stepwise Provisional Versus Systematic Dual-Stent Strategies for Treatment of True Left Main Coronary Bifurcation Lesions. *Circulation.* 2025 Mar 4;151(9):612-622.

10. Paradies V, Van Mieghem NM, Oemrawsingh RM, Richardt G, Esposito G, Campo G, Burzotta F, Canova P, Linke A, Porto I, Trabattoni D, Teeuwen K, Adriaenssens T, Kala P, Stankovic G, Vliet RV, Giacoppo D, Daemen J, Smits PC. Prasugrel monotherapy versus standard DAPT in STEMI patients with OCT-guided or angio-guided complete revascularisation: design and rationale of the randomised, multifactorial COMPARE STEMI ONE trial. *EuroIntervention.* 2025 May 16;21(10):571-580.

11. Reifart J, Stankovic G, DeVos A, Latib A, O'Kane P, Johnson T, Lassen JF, Burzotta F, Iaizzo PA. Iatrogenic coronary artery dissections: direct visualization

and mechanistic insights from the visible heart laboratories. *Hellenic J Cardiol.* 2025 Jul 5;S1109-9666(25)00150-2.

12. Bongiovanni D, Landi A, Frigoli E, Heg D, Chalkou K, Bartunek J, Delorme L, Dewilde W, Hildick-Smith D, Leibundgut G, Leonardi S, Lesiak M, Kala P, Kedev S, Roffi M, Stankovic G, Tonino PAL, Velchev V, Vranckx P, Windecker S, Smits PC, Valgimigli M; MASTER DAPT Investigators. Recurrent Events Analysis of MASTER DAPT: Total Ischemic and Bleeding Events After Abbreviated vs Prolonged DAPT in HBR Patients. *J Am Coll Cardiol.* 2025 Aug 19;86(7):485-498.

13. d'Entremont MA, Cheema Z, Pitt B, Kedev S, Cornel JH, Stankovic G, Moreno R, Storey R, Bossard M, Chauhan A, Montalescot G, Beygui F, Zannad F, Jolly S; Mineralocorticoid Antagonist Post Myocardial Infarction Trialist Collaboration. Mineralocorticoid Receptor Antagonists in Myocardial Infarction Patients: A Systematic Review and Meta-Analysis of Randomized Trials. *JACC Heart Fail.* 2025 Sep;13(9):102531.

14. d'Entremont MA, Jolly SS, Alharthi F, Shah B, Austin D, Yi Q, Storey RF, Bossard M, Cornel J, Jaspers Focks J, Kedev S, Asani V, Stankovic G, Tsang M, Valettas N, Tyrwhitt J, Betz J, Lee SF, Mian R, Silvain J, Beygui F, Czarnecki A, Dehghani P, Cantor W, Lavi S, Spratt JC, Belley-Côté EP, Eikelboom JW. Benefit-risk of colchicine and spironolactone in acute myocardial infarction: a prespecified generalised pairwise comparisons analysis of the CLEAR trial. *Heart.* 2025 Sep 11:heartjnl-2025-326218.

15. David S, Molony DS, Hung O, Corban M, Gogas B, Lefieux A, Shah I, Komilian K, Adams A, Sykalo C, Dodoo S, Kumar A, Kumar S, Azarnoosh J, Piccinelli M, McDaniel MC, King SB, Maynard C, Chatzizisis YS, Chen SL, Shin ES, Stankovic G, Milasinovic D, Erglis A, Otake H, Akasaka T, Escaned J, Kwon-Koo B, Wook-Nam C, Won KB, Murasato Y, Lee WY, Lee SH, Hahn JY, Lee JM, Giddens DP, Veneziani A, Samady H. A randomized prospective study investigating the relationship between post-PCI wall shear stress and 12-month neointimal healing: The SHEAR-STENT study. *Cardiovasc Revasc Med.* 2025 Nov 15;S1553-8389(25)00569-X.

16. Maznyczka A, Arunothayaraj S, Banning AP, Schmitz T, Wlodarczak A, Silvestri M, Egred M, Koning R, Spence MS, Morice MC, Lefevre T, Ferenc M, Cockburn J, Erglis A, Brunel P, Burzotta F, Kretov E, Hovasse T, Pan M, Clesham G, Chieffo A, Mylotte D, Lindsay M, Christiansen EH, Bouisset F, Vaquerizo B, Lassen JF, Darremont O, Louvard Y, Stankovic G, Hildick-Smith D; EBC MAIN (European Bifurcation Club Left Main Coronary Stent) Trial Investigators. Patterns of Restenosis After Left Main Bifurcation Single- or Dual-Stenting: An EBC MAIN Trial Subanalysis. *Circ Cardiovasc Interv.* 2025 Nov;18(11):e015546.

17. Petrovic O, Zrnic D, Vidanovic S, Nedeljkovic I, Nedeljkovic-Arsenovic O, Petkovic A, Maksimovic R, Stankovic S, Ostojic M, Paunovic I, Jovanovic I, Tesic M, Uscumlic A, Vratonjic J, Stankovic G, Trifunovic-Zamaklar D. Comprehensive Echocardiographic Assessment in Moderate Aortic Stenosis with Preserved Ejection Fraction Using Two-Dimensional Speckle-Tracking

Echocardiography: Association with Functional Capacity. J Clin Med. 2025 Nov 14;14(22):8065.

**Пројекат: ИСТРАЖИВАЊЕ МЕХАНИЗАМА РЕДОКС
ХОМЕОСТАЗЕ У НЕМАЛИГНИМ И МАЛИГНИМ ОБОЉЕЊИМА
УРОГЕНИТАЛНОГ ТРАКТА**

Руководилац: дописни члан Татјана Симић

Сарадници: Ана Савић Радојевић, Марија Пљеша Ерцеговац, Марија Матић,
Татјана Ђукић, Весна Ђорић, Ђурђа Јеротић, Тамара Станисављевић

Изучавани су механизми редокс хомеостазе у фоликуларној течности жена које су подвргнуте процесу фертилизације у условима *in vitro* и полиморфизми гена за глутатион трансферазе код болесника са са инфекцијом *Helicobacter pylori*. Настављене су активности на следећим пројектима:

- 1) Институционални пројекат МФУБ, број 200110
- 2) COST акција CA211265: "Personalized medicine in chronic kidney disease: improved outcome based on Big Data"

Jeremic A., Vasiljevic M., Mikovic Z., Bukumiric Z., Simic P., Stanisavljevic T., Simic T., Djukic T. Oxidative Homeostasis in Follicular Fluid and Embryo Quality-A Pilot Study. (2025) Int J Mol Sci 26 (8): art. no. 3560.

Pantic I., Lugonja S., Jerotic D., Pljesa-Ercegovac M., Matic M., Bakovic N., Vojnovic M., Simic T., Milovanovic T., Savic-Radojevic A. GSTP1 and GSTO1 Variant Alleles Affect Susceptibility to Helicobacter pylori Infection and Severity of Helicobacter pylori-Associated Clinical Manifestations. (2025) Int J Mol Sci 26 (2): art. No. 488.

**Пројекат: УЛТРАСТРУКТУРНЕ КАРАКТЕРИСТИКЕ БЕЛИЈА И
ТКИВА У МЕТАБОЛИЧКИМ ПОРЕМЕЋАЈИМА**

Руководилац: академик Владимир Бумбаширевић

Сарадници: проф. др Тамара Кравић-Стевовић, доц. др Тамара Мартиновић и
доц. др Дарко Тирић

У току 2025. године, извршена је ултраструктурна анализа мембрана асоцираних са митохондријама (mitochondria-associated membranes, МАМs) у лимфоцитима периферне крви пацијената са новодијгностикованим дијабетесом мелитусом типа 2, који нису

добили никакву терапију за лечење шећерне болести, а резултате поредили са налазима истих структура код здравих особа. Запажен је већи број митохондрија у лимфоцитима болесника у односу на здраве особе, као и већи број „МАМ“-ова. Ови резултати указују на могућу улогу митохондрија и „МАМ“-ова у метаболичким променама код дијабетес мелитуса типа 2 (1).

Поред тога објављен је ревијални чланак о различитим типовима ћелијске смрти (2).

16. Martinovic T, Zivkovic A, Ciric D, Lalic K, Rasulic I, Djuricic D, Bonine de Melo AJ, Stankovic A, Bumbasirevic V, Kravic-Stevovic T. Ultrastructural analysis of mitochondria-associated membranes in lymphocytes of newly diagnosed type 2 diabetes mellitus. *Ultrastruct Pathol* 2025;49(6):510-518.

17. This work was supported by the Serbian Academy of Sciences and Arts [grant numbers F-35 and F026] and the Ministry of Science, Technological Development and Innovations of the Republic of Serbia [grant number 200110 and 451-03-137/ 2025-03/200110].

18. Kravic-Stevovic T, Martinovic T, Ciric D, Rakocevic J, Paunkovic I, Zaletel I, Despotovic S, Cetkovic-Milisavljevic M, Bumbasirevic V. Life of the cell: does the way cells die matter? *Medicinska istraživanja* 2025; 58(1):61-73 DOI: 10.5937/medimedi58-5446

Funding information:

This work was supported by the Serbian Academy of Sciences and Arts (grant No F-35).

Пројекат: ЕЛЕКТРОНСКА АНАЛИЗА ТЕКСТУРЕ ПЛАКА У ПРЕВЕНЦИЈИ И ЛЕЧЕЊУ РЕСТЕНОЗЕ НАКОН КАРОТИДНЕ ЕНДАРТЕРЕКТОМИЈЕ

Руководилац: академик Ђорђе Радак

Сарадници: Проф. др Alison Holliday, Проф др Dimitri Mickhailidis, Проф. др Есма Исеновић, Проф. др Предраг Стевановић, Проф. др Ненад Илијевски, Проф. др Драган Сагић, Проф. др Петар Оташевић, Проф. др Миодраг Јовић, Доц. др Милош Максимовић, Доц др Предраг Матић, Доц др Предраг Гајин, Доц др Слободан Танасковић, Доц др Срђан Бабић, Др Михаило Нешковић, Др Срђан Ђорђевић

ОДБОР ЗА КАРДИОВАСКУЛАРНУ ПАТОЛОГИЈУ

Председник: академик Владимир Кањух

Чланови САНУ академици: Миодраг Остојић (потпредседник), Нинослав Радовановић, Драган Мицић, Миодраг Чолић, Радоје Чоловић, Небојша М. Лалић, Ђорђе Радак, Небојша Радуновић, Петар Сеферовић, Горан Станковић, Бела Балинт и Душица Лечић Тошевски. Дописни члан: Бранко Белеслин.

Изван САНУ (азбучним редом): Проф. др Небојша Антонијевић, проф. др Милика Ашанин, проф. др Раде Бабић, проф. др Зорана Васиљевић Покрајчић, проф. др Душан Велимировић, проф. др Босиљка Вујисић Тешић, проф. др Љиљана Гојковић Букарица, проф. др Марина Дељанин Илић, проф. др Стеван Илић, др Младен Кочица, др Снежана Кањух (секретар), проф. др Софија Ластић Малетић, проф. др Весна Лачковић, проф. др Горан Милашиновић, проф. др Милан Недељковић, проф. др Александар Нешковић, проф. др Александра Новаковић, проф. др Арсен Ристић, проф. др Сениша Стојковић, проф. др Ђурица Стојшић, проф. др Гордана Теофиловски Паралид, проф. др Слободан Цветковић и проф. др Милица Чоловић.

Иностранци чланови: Василиос Танопулос, Еуђенио Пикано, Феликс Унгер, Антонио Коломбо, Гаetano Тиене, Душко Вулић, Александар Лазаревић, Сашко Кедев, Евгениј Шљахто, Брукс Едвардс и Карољ Лапиш.

Редовни годишњи састанак Одбора одржан је 12.децембра 2025. у 13 сати у Свечаној сали САНУ у присуству председника САНУ академика Зорана Кнежевића и проф. др Радета Дорословачког, председника Националног савета за високо образовање. Састанак су поздравили: академик Бела Балинт, министар за науку, технолошки развој и иновације Р.Србије, академик Миодраг Чолић, секретар Одељења медицинских наука САНУ и академик Небојша Лалић у својству потпредседника Удружења за атеросклерозу Србије.

Састанак Одбора је трајао од 13 до 14:30 сати + коктел -ручак (кога је омогућило Министарство здравља Р.Србије). Састанку је присуствовало око 150 учесника (чланови и сарадници Одбора и заинтересовани). Председник Одбора је позвао учесника Састанка да одају пошту преминулим члановима Одбора: академику Драгану Мицићу и иностраном члану САНУ академику Мађарске и Руске академије наука Карољу Лапишу. У току је писање Споменице Дренки Шећеров Зечевић, преминулом председнику Одбора за КВП АНУРС и иностраном члану Одбора САНУ. Са српске стране радове пишу: В.Кањух, Д.Ђерић, Н. Антонијевић, И.Николић, М.Кочица, М.Бојић и М.Недељковић.

Одбор је био координатор или покровитељ свих важнијих састанака кардиолога Србије. На XXVI националном конгресу Удружења

кардиолога Србије на Златибору 23 – 26. октобра 2025. одржан је Заједнички симпозијум Одбора за КВП САНУ и Одбора за КВП АНУРС “Превенција, дијагностика и третман кардиоваскуларних болести 2025.” Предавања су одржали: В.Кањух, М.Остојић, Д.Вулић, Р.Шкрбић, М. Недељковић и Е.Шљахто (председник Руског удружења кардиолога и инострани члан Одбора).

Књига “43 године успешног рада Одбора за КВП САНУ” В. и С. Кањух штампаће се у 2026. години. Такође, ради се и на другом издању књиге Б.С.Ђорђевић, В.Кањух и сар. “Урођене срчане мане”.

Изабрана су три нова члана Одбора (потврђена од Одељења медицинских наука и Извршног одбора): проф.др Иван Николић “чудесно пријатно откриће из Ниша, човек великог знања и великих могућности за остварења у науци и струци; новинар Драгутин – Бацко Грегорић “најбољи српски новинар свих времена” од оних који се баве медицином и здравственом службом” и Prim. др Момир Пушац “најефикаснији главни уредник међу медицинским часописима Србије, Р.Српске и Црне Горе.

Затим су, изабрани млађи али већ реномирани истраживачи одржали своја актуелна предавања:Проф.др Небојша Антонијевић “Лечење животно угрожавајућих тромбоза и крварења узрокованих антитромботским лековима – прикази комплексних случајева из клиничке праксе” и проф.др Предраг Митровић “Музика – уметност или лек”.

На крају су се заинтересовани групно сликали за новогодишњу честитку Одбора и покупљене су књиге “Укоричена сећања” Драгутина – Бацка Грегорића и последњи бројеви часописа Medici.com главног уредника Момира Пушца.

Извештај о Састанку Одбора је штампан: Владимир Кањух, Небојша Антонијевић, Предраг Митровић, Момир Пушац, Снежана Кањух. **Састанак Одбора за кардиоваскуларну патологију САНУ 2025.** Medici.com 2026; XXIII (133):66-72

ОДБОР ЗА ИМУНОЛОГИЈУ И АЛЕРГОЛОГИЈУ

Председник: академик Миодраг Чолић
Заменик: академик Бела Балинт

Академик Небојша Лалић, дописни члан Татјана Симић, виши научни сарадник Сергеј Томић, проф. др Драгана Вучевић, проф. др Владимир Трајковић, научни саветник др Ђорђе Миљковић, проф. др Немања Дамњанов, проф. др Бранка Боначи Николић, научни саветник Љиљана Софронић Милосављевић

Најзначајнија делатност Одбора је била промоције научних истраживања у области имунологије и алергологије. Одбор ове године није одржао традиционални научни састанак у САНУ посвећен Светском дану имунологије. Чланови Одбора су имали низ активности кроз редовне састанке Друштва имунолога Србије и 19. Светском конгресу имунолога у Бечу. Приказани су најзначајнији резултати наших истраживача од којих су посебно запажени резултати чланова Одбора. Академик Миодраг Чолић је учествовао на Конгресу у Бечу.

ОДБОР ЗА ТУМОРЕ УРОГЕНИТАЛНОГ СИСТЕМА

Председник: академик Јован Хаџи-Ђокић

Чланови: академик Зоран Ковачевић, академик Владимир Кањух, академик Татјана Симић, проф. др Драгослав Башић, др Миодраг Аћимовић, проф. др Дејан Драгичевић, проф. др Иван Игњатовић, проф. др Јасмина Марковић-Липковски, проф. др Љубинка Величковић, проф. др Зоран Џамић, проф. др Саша Војинов, доцент др Александар Јаничић, доцент др Весна Ђорић, проф. др Андреј Вељковић, доцент др Сања Станковић, проф. др Гордана Коцић

Током рада на пројекту у оквиру Одбора за туморе урогениталног система посебна пажња била је усмерена на анализу и интерпретацију резултата идентификације и клиничког значаја специфичних молекуларних и лабораторијских маркера у онколошкој и уролошкој патологији. У радовима који су обухватили карцином простате анализирана је експресија апоптотских маркера, пре свега каспазе-3 и каспазе-1, као и активност алкалне DNaze, чиме је указано на њихову улогу у регулацији апоптозе и потенцијалну прогностичку вредност. Додатно, улога оксидативног стреса и сигналних путева ROS/NF-κB испитивана је кроз активирање MMP-9 као кључног маркера инвазивности и прогресије тумора. Значајна акценат је био и на имунолошким и инфламаторним маркерима, укључујући неутрофилно-лимфоцитни однос и однос фибриногена и албумина, као потенцијалним прогностичким показатељима

клиничког исхода. У области дијагностике карцинома простате истакнут је значај нуклеарно-медицинских маркера и радиофармацеутика у одређивању прецизног стадијума обољења. Анализирани су и клинички параметри повезани са етиологијом стриктура уретре и маркери ризика за тромбоемболијске компликације након великих хируршких захвата. Систематским разматрањем ових маркера, резултати пројекта су допринели бољем разумевању патофизиолошких механизма и унапређењу персонализованог приступа лечењу тумора урогениталног система.

M21a+

1. EuroSurg Collaborative and STARSurg Collaborative. Extended pharmacological thromboprophylaxis and clinically relevant venous thromboembolism after major abdominal and pelvic surgery: international, prospective, propensity score-weighted cohort study. *Br J Surg.* 2025 Mar 4;112(3):znaf005. doi: 10.1093/bjs/znaf005. PMID: 40067192; PMCID: PMC11894929.

M21a

2. Zhang X, Chen Y, Liu X, Li G, Zhang S, Zhang Q, Cui Z, Qin M, Simon HU, Terzić J, Kocic G, Polić B, Yin C, Li X, Zheng T, Liu B, Zhu Y. STING in cancer immunoediting: Modeling tumor-immune dynamics throughout cancer development. *Cancer Lett.* 2025 Mar 1;612:217410. doi: 10.1016/j.canlet.2024.217410. Epub 2025 Jan 16. PMID: 39826670.

M21

3. Grozdic Milojevic I, Milojevic B, Skrijelj D, Bumbasirevic U, Janicic A, Kajmakovic B, Sobic-Saranovic D, Artiko V, Beatovic S. The Role of Nuclear Medicine in Prostate Cancer. *Diagnostics (Basel).* 2025 Nov 13;15(22):2876. doi: 10.3390/diagnostics15222876. PMID: 41300900; PMCID: PMC12651400.

4. Gajić S, Bontiћ A, Sić A, Karadžić-Ristanović V, Stojadinović M, Filić K, Pavlović J, Gavrilović J, Petrović K, Stanković S, Trnić N, Simović F, Popović P, Jovičić-Pavlović S, Kezić A, Baralić M. Prognostic Value of Fibrinogen-to-Albumin Ratio and Neutrophil-to-Lymphocyte Ratio in Patients on Peritoneal Dialysis. *Life (Basel).* 2025 Nov 9;15(11):1728. doi: 10.3390/life15111728. PMID: 41302152; PMCID: PMC12653234.

5. Baralić M, Gajić S, Kostić M, Stojadinović M, Filić K, Bjelić D, Karadžić-Ristanović V, Mrđa I, Gavrilović J, Čujić D, Sić A, Janković S, Putica I, Stanković S, Vićentijević D, Životić M, Radojević-Škodrić S, Pavlović J, Bontiћ A, Kezić A. Laboratory, Clinical, and Pathohistological Significance of the Outcomes of Patients with Membranous Nephropathy After 10 Year of Follow-Up. *Life (Basel).* 2025 Aug 1;15(8):1221. doi: 10.3390/life15081221. PMID: 40868869; PMCID: PMC12387156.

M22

6. Veljkovic A, Stanojevic G, Brankovic B, Roumeliotis S, Leivaditis K, Djordjevic B, Li X, Klisic A, Hadzi-Djokic J, Kocic G. MMP-9 Activation via

ROS/NF- κ B Signaling in Colorectal Cancer Progression: Molecular Insights and Prognostic-Therapeutic Perspectives. *Curr Issues Mol Biol.* 2025 Jul 17;47(7):557. doi: 10.3390/cimb47070557. PMID: 40729026; PMCID: PMC12293130.

M23

7. Veljkovic A, Hadzi-Djokic J, Kocic G, Li X, Roumeliotis S, Sokolović D, Klisic A. Apoptosis in prostate carcinoma tissue: The role of caspase-3, caspase-1, and alkaline DNase activity. *J Med Biochem.* 2025 Sep 5;44(6):1297-1304. doi: 10.5937/jomb0-57574. PMID: 41054578; PMCID: PMC12497462.

8. Aćimović M, Šantrić V, Prijović N, Babić U, Stanković B, Petrović M, Milosavljević M, Božović K, Hadži-Đokić J. ETIOLOGY OF URETHRAL STRICTURE: A TERTIARY CENTER'S EXPERIENCE. *Acta Clin Croat.* 2025 Mar;64(1):60-66. doi: 10.20471/acc.2025.64.01.07. PMID: 41340788; PMCID: PMC12671711.

ОДБОР ЗА МУЛТИДИСЦИПЛИНАРНА ИСТРАЖИВАЊА ШЕЋЕРНЕ БОЛЕСТИ

Председник: академик Небојша М. Лалић

Сарадници из САНУ: академик Владимир С. Костић, академик Владимир Кањух, академик Миодраг Остојић, академик Владимир Бумбаширевић, академик Драган Мицић, академик Миодраг Чолић, академик Душица Лечић Тошевски, академик Петар Сеферовић, академик Небојша Радуновић, академик Ђорђе Радак, академик Горан Станковић, академик Марко Бумбаширевић, Бранко Белеслин, дописни члан

Сарадници изван САНУ: Проф. др Александра Јотић, Проф. др Катарина Лалић, Проф. др Милан Недељковић, Проф. др Марина Светел, Проф. др Елка Стефанова, Проф. др Марија Мостарица Стојковић и Проф. др Иванка Марковић

Одбор је у току 2025. године наставио рад на развоју мултидисциплинарног приступа у изучавању шећерне болести. Поред тога, чланови Одбора су држали предавања у оквиру 61. конгреса Европске асоцијације за студију дијабетеса у септембру, на годишњем састанку о дијабетесу у Индији у фебруару, састанку Централноевропске асоцијације за дијабетес у јуну, Интернационалне Федерације за дијабетес, као и на симпозијуму АНУРС у Бања Луци. Такође, предавања су одржана и на интернационалним дијабетолошким састанцима у Аустрији, Тајланду, Румунији, Индији, Хрватској, Републици Српској и Црној Гори.

1. Chiriaco M, Tricò D, Petrie JR, Gabriel R, Gastaldelli A, Nolan J, Lalic N, Mingrone G, Mari A, Natali A. Impact of overweight and obesity on fasting insu-

lin secretion in men and women without diabetes: effect sizes and mechanisms. *Diabetologia*. 2025 Dec 18. doi: 10.1007/s00125-025-06643-9. Online ahead of print.

2. Battelino T, Lalic N, Hussain S, Ceriello A, Klobucar S, Davies SJ, Topsever P, Heverly J, Ulivi F, Brady K, Tankova T, Galhardo J, Tagkalos K, Werson E, Mathieu C, Schwarz P. The use of continuous glucose monitoring in people living with obesity, intermediate hyperglycemia or type 2 diabetes. *Diabetes Res Clin Pract*. 2025 May;223:112111.

3. Jotic AZ, Stoiljkovic MM, Milicic TJ, Lalic KS, Lukic LZ, Macesic MV, Gajovic JNS, Milovancevic MM, Obradovic MH, Gojnic MG, Rafailovic DP, Lalic NM. Predictors of Composite Maternal and Fetal Outcomes among Pregnant Women with Early-Onset Type 2 Diabetes: A Cross-Sectional Study. *Diabetes Ther*. 2025 May;16(5):1049-1062.

4. Milicic T, Jotic A, Lalic K, Lukic L, Macesic M, Stanarcic Gajovic J, Stoiljkovic M, Milovancevic M, Rafailovic D, Bozovic A, Lalic NM. Insulin Secretion and Insulin Sensitivity Change in Different Stages of Adult-Onset Type 1 Diabetes: A Cross-Sectional Study. *J Clin Med*. 2025 Feb 9;14(4):1109.

5. Barnard-Kelly K, Battelino T, Brosius FC, Ceriello A, Cosentino F, Gavin JR 3rd, Giorgino F, Green J, Ji L, Kellerer M, Koob S, Kosiborod M, Lalic N, Marx N, Nedungadi P, Parkin CG, Rodbard HW, Rötzer RD, Rydén L, Sheu WH, Standl E, Jeppesen BT, Topsever P, Vandvik PO, Wanner C, Schnell O. Defining patient-reported outcomes in diabetes, obesity, cardiovascular disease, and chronic kidney disease for clinical practice guidelines - perspectives of the taskforce of the Guideline Workshop. *Cardiovasc Diabetol*. 2025 Feb 7;24(1):68.

6. Miličić T, Jotić A, Marković I, Popadić D, Lalić K, Uskoković V, Lukić L, Maćešić M, Stanarčić J, Stoiljković M, Milovančević M, Rafailović Đ, Božović A, Radisavljević N, Lalić NM. Changes in CD4+CD25HIGH T cells and TGFβ1 levels in different stages of adult-onset type 1 diabetes. *J Med Biochem*. 2024 Nov 16;43(6):915-926.

7. Petrovic Pajic S, Fakin A, Jarc-Vidmar M, Sustar Habjan M, Malinar L, Pavlovic K, Krako Jakovljevic N, Isakovic A, Misirlic-Dencic S, Volk M, Maver A, Jezernik G, Glavac D, Peterlin B, Markovic I, Lalic N, Hawlina M. Atypical Leber Hereditary Optic Neuropathy (LHON) Associated with a Novel MT-YB:m.15309T>C(Ile188Thr) Variant. *Genes (Basel)*. 2025 Jan 20;16(1):108.

ОДБОР ЗА ЕНДОКРИНОЛОГИЈУ И УТИЦАЈ ПРИРОДНИХ ФАКТОРА

Председник: академик Драган мицић

Чланови: академик Драган мицић, академик Владимир Кањух, академик Владимир Костић, академик Небојша Лалић, проф. др мирјана Шумарац-Думановић, проф. др снежана Половина, проф. др Александра Кендерешки, проф. др Ђуро мацут, проф. др милош Жарковић, проф. др Катарина Лалић, проф. др Александра Јотић

У току 2024. године Одбор за ендокринологију и утицај природних фактора организовао је 1 Новембра 2024 симпозијум са међународним учешћем: Гојазност, метаболички синдром и преддијабетес у свечаној сали сАНУ. На симпозијуму је учествовало двадесет један реномирани експерт из сАНУ, Бразила, Републике српске, медицинског факултета у Београду и медицинског факултета у Новом саду. међу предавачима је било и седам чланова Одбора за ендокринологију и факторе спољашње средине. Током предавања на научном скупу су саопштена нова сазнања о будућности терапије гојазности, примени вештачке интелигенције, новим лековима у терапији гојазности, лечењу дијабетеса у гојазности, вези гојазности и менопаузе, гојазности и кардиоваскуларном систему, инкретинима, баријатријској хирургији, гојазности и кардиореналном ризику, липидима и гојазности, метформину и метаболичком синдрому те медитеранској исхрани и метаболичком синдрому.

У току 2024 године изашао је зборник са претходног научног скупа: Новине у гојазности које је организовао Одбор за гојазност и факторе спољашње средине 9 Новембра 2023. (Књига Научни скупови: ССXXI; Одељење медицинских наука Књига 13), сАНУ Београд 2024.

ОДБОР ЗА ХУМАНУ РЕПРОДУКЦИЈУ

Председник: академик Небојша Радуновић

Чланови: академици Владимир Кањух, Владимир Костић, Драган мицић, миодраг Чолић, Јован Хаџи-Ђокић, Небојша Лалић, Ђорђе Радак, Душица Лечић-Тошевски и инострани члан сАНУ Вељко Влаисављевић

Изван сАНУ (азбучним редом): проф. др слободан Арсенијевић, проф. др Тихомир Вејновић, проф. др саша Кадија, проф. др Оливера Контић, др Даница marinaц-Дабић, др Јелена мартиновић, проф. др Жељко миковић, проф. др снежана Ракић и проф. др Ненад Шуловић

Као резултат сарадње Одбора за хуману репродукцију САНУ и српске асоцијације за гинеколошку и репродуктивну ендокринологију (САГРЕ) одржани су бројни стручни и научни састанци са циљем идентификације најзначајнијих проблема у домену фертилитета мушкараца и жена у Србији, а у циљу креирања и развоја одговарајућих стратегија које би омогућиле смањење инфертилитета у нашој популацији, који се почео издвајати као значајан медицински и друштвени проблем.

Одбор за хуману репродукцију активно је радио на умрежавању стручњака из ове области међусобно, али и са научном дијаспором и стручњацима из иностранства, а у циљу промоције заједничких истраживања и оснаживања наше научне заједнице која се примарно бави хуманом репродукцијом за конкурисање на Европским и међународним конкурсима.

Одбор за хуману репродукцију посебно је анализирао учешће и удео научних истраживања повезаних са хуманом репродукцијом, и нарочито репродуктивном ендокринологијом у актуелним истраживањима које се спроводе у Србији. Закључено је да је потребно додатно оснаживање заједнице и већи удео истраживања у овим областима.

Посебну пажњу Одбор је посветио развоју научног подмлатка, кроз активан рад на успостављању нових и јачању постојећих канала за усавршавање нашим младих лекара и истраживача на почетку њихове каријере у водећим центрима у свету.

Резултати истраживања у сарадњи са Лабораторијом за неурофизиологију Института за медицинску физиологију приказани су и у радовима:

Rasic-Markovic A., Djuric E., Skrijel D, Bjekic-Macut J., Ignjatovic Dj., Sutulovic N., Hrcic D., Mladenovic D., Marković A., Radenković S., Radić L., Radunovic N., Stanojlovic O., 2024: Neuroactive steroids in the neuroendocrine control of food intake, metabolism, and reproduction. **Endocrine** 85(3):1050-1057.

Vasović D., Stanojlović O., Hrnčić D., Šutulović N., Vesković M., Ristić A. J., Radunović N., Mladenović D., 2024: Dose-Dependent Induction of Differential Seizure Phenotypes by Pilocarpine in Rats: Considerations for Translational Potential. **Medicina** 60(10):1579.

Hrnčić D., Šutulović N., Bošković V., Mirković M., Vesković M., Mladenović D., Dodurga Y., Sečme M., Radunović N., Macut Dj., Rašić-Marković A., Stanojlović O., 2024: Ferulic acid supplementation ameliorates lindane neurotoxicity: the effects on anxiety-like behavior. **FENS forum** 2024, Vienna, Austria, June 25th-29th 2024. EAbstract book.

Stanojlović O., Šutulović N., Grubač Ž., Vesković M., Mladenović D., Dodurga Y., Seçme M., Macut Dj., Radunović N., Rašić-Marković A., Hrnčić D., 2024: Lindane toxicity amelioration by delta sleep peptide supplementation: advanced EEG study. **FENS forum** 2024, Vienna, Austria, June 25th-29th 2024.E Abstract book.

Hrnčić D., Šutulović N., Mirković M., Bošković V., Vesković M., Mladenović D., Dodurga Y., Seçme M., Radunović N., Rašić-Marković A., Stanojlović O., 2024: Seizure susceptibility modulation by ferulic acid supplementation: results of EEG study in a model of lindane –induced refractory seizures. **Epilepsy Conference** 2024, Lisabon, Portugal, 5-7 June 2024, Abstract Book.

АКАДЕМИЈСКИ ОДБОР ЗА ОБРАЗОВАЊЕ

Председник: академик Владимир Бумбаширевић

Активност чланова Академијског одбора за образовање током 2025. године била је делом усмерена на организацију научно-стручних дебата под називом *Разговори о образовању у САНУ* у сарадњи са Академијским одбором за високо образовање. Током 2025 године одржане су две дебате. Прва, под насловом “Партиципација студената у српском високом образовању”, одржана је 25. марта, а уводна предавања одржали су доц. др Наташа Јовановић Ајзенхамер, са Одељења за социологију Филозофског факултета УБ и студенти социологије Софија Драгој и Алекса Јанаћковић. Друга дебата је одржана 15. децембра и била је посвећена анализи стања уписа студената и пролазности на високошколским установама у Србији током 2025. године у поређењу са претходним годинама. Обе дебате су биле добро посећене, а након уводних излагања развила се жива и садржајна дискусија.

Поред наведених скупова, чланови Академијског одбора з образовање на три седнице анализирали су проблеме у основним и средњим школама и тим поводом дали три саопштења за јавност.

АКАДЕМИЈСКИ ОДБОР ЗА СРПСКО ПИТАЊЕ

Председник: академик Владимир с. Костић Потпредседник: академик Зоран Кнежевић

Чланови: академик Зоран В. Поповић, академик Љубомир максимовић, академик Зоран Кнежевић, академик стеван Пилиповић, академик Градимир миловановић, академик Владимир стевановић, академик Зоран Љ. Петровић, академик Радомир Н. саичић, академик Драган мицић, академик Злата Бојовић, академик Коста Чавошки, академик михаило Војводић, академик милан Лојаница, академик Зоран Радовић, дописни члан Владица Цветковић, академик милош Ђуран, академик слободан Вукосавић, академик Владимир

Бумбаширевић, академик Небојша Радуновић, академик миро Вуксановић, академик Љубинко Раденковић, академик Александар Костић, академик Часлав Оцић, академик Гојко суботић, академик Љубодраг Димић, академик мира Радојевић, академик Драган Војводић, академик славенко Терзић, академик светислав Божић. секретар: Бранка Поповић.

На иницијативу АО за српско питање и на предлог Извршног одбора, Председништво сАНУ именовало је академика Зорана Кнежевића за потпредседника Одбора, и академика Радомира Н. саичића за члана Одбора, на првој седнице, одржаној 7. марта 2024. године.

Настављен је рад на монографији о демографским и етничким променама на Косову и метохији.

ОДЕЉЕЊЕ ЈЕЗИКА И КЊИЖЕВНОСТИ

ИЗВЕШТАЈ О РАДУ ОДБОРА И НА ПРОЈЕКТИМА КОЈИ СУ НА СТАРАЊУ ОДЕЉЕЊА ЈЕЗИКА И КЊИЖЕВНОСТИ САНУ У 2025. ГОДИНИ

ОДБОР ЗА ОНОМАСТИКУ

Председник: академик Александар Лома

Сарадници: а) Чланови одбора: академик Александар Лома (председник Одбора), академик Љубинко Раденковић, академик АНУРС Слободан Реметић, др Звездана Павловић, научни саветник, проф. др Мато Пижурица, † проф. др Недељко Богдановић, др Јованка Радић, научни саветник, проф. др Владимир Поломац и др Мирјана Петровић-Савић, виши научни сарадник (секретар Одбора).

б) Остали сарадници: Снежана Петровић, Ана Шпановић, Јована Тодорић, Матија Нешовић, Ленка Бајчетић, Мирјана Обрадовић и Тамара Минић.

Напомена: у овој години Одбор је изгубио још једног свог дугогодишњег члана, заслужног ономастичара, проф. др Недељка Богдановића.

Назив пројекта: Ономастичка истраживања српског језичког простора и издавање часописа „Ономатолошки прилози“.

Извештај о раду:

1. У протеклој години Одбору је предата ономастичка грађа (1578 података) сакупљена на простору Запања.

2. Застој у излажењу *Ономатолошких прилога* продужио се и у 2025, делом из субјективних разлога (пре свега презаузетости главног уредника), а с друге стране и као одраз објективног стања ономастичких

истраживања у нашој средини. О начину да се таква ситуације превазиђе биће речи у плану Одбора за 2026.

3. Настављен је рад на *Речнику старосрпских личних имена*.

4. Настављена је сарадња са Аудиовизуелним архивом и центром за дигитализацију САНУ. Након што је Одбору за ономастику предата скенирана грађа са терена Косова и Метохије (око 250.000 ономастичких података), наставило се са скенирањем грађе из других делова Србије и бивше Југославије.

5. У сарадњи са Одсеком за дигитализацију Института за српски језик САНУ наставило се са радом на креирању базе и апликације за унос ономастичке грађе. Рад се састојао из следећег:

- Друга фаза имплементације модела базе ономастичке грађе;
- Тестирање и дорада корисничког интерфејса за унос ономастичке грађе;
- Даље усавршавање модела за базу ономастичке грађе;
- Тестирање и усавршавање друге фазе корисничког интерфејса за унос ономастичке грађе;
- Евалуација и финализација корисничког интерфејса;
- Уношење контролног сегмента ономастичких података у кориснички интерфејс с циљем провере функционалности система;
- Бележење и анализа проблема који се јављају при уношењу података у интерфејс и њихово решавање и
- Израда упутства за коришћење корисничког интерфејса, које обухвата опис основних функционалности и начина уноса података.

Средства Фонда за научна истраживања САНУ уплаћена Одбору у овој години износила су 140 000 динара, 10.000 дин. мање него прошле године. Од њих је 39.450 дин. утрошено на исплату грађе а 100.000 дин. пребачено Институту за српски језик САНУ на основу споразума између САНУ и Института о сарадњи на дигитализацији ономастичке грађе у оквиру Одбора за ономастику САНУ.

На конкурс Министарства културе РС за финансирање или суфинансирање пројеката из области дигитализације културног наслеђа у 2025. години прихваћен је пројекат Одбора за ономастику САНУ „Српски дигитални именослов“, уз новчану подршку од 900.000 динара (од тражених 1.450.000). Уплаћена пред сам крај године, додељена свота није могла бити утрошена у овој години, али се надамо да ће анексом уговора између Министарства и САНУ бити пребачена у следећу и плански усмерена на најхитније послове у склопу овог дугорочног фундаменталног пројекта.

ОДБОР ЗА КРИТИЧКА ИЗДАЊА СРПСКИХ ПИСАЦА

Чланови Одбора за критичка издања српских писаца: дописни члан САНУ Миливој Ненин, дописни члан САНУ Горана Раичевић, проф, др Томислав Јовановић, проф. др Љиљана Јухас Георгиевска, проф. др Зорица Несторовић, секретар Одбора, академик Злата Бојовић, председник Одбора

У 2025. години Одбор је проширен избором Горане Раичевић за новог члана .

У Одбору се у 2025. године радило на припреми критичког издања дела тројице писаца, Ђ. Бранковића, Душана Срезојевића и Бранка Ђопића.

Проф др Ана Кречмер је после паузе наставила рад на припремању преосталог дела *Хроника* Ђ. Бранковића.

Миливој Ненин и проф. др Зорица Хаџић Радовић отпочели су рад на припреми критичког издања песама Душана Срезојевића (завршен је унос текста).

Проф. др Зорица Несторовић известила је да је током свог рада на критичком издању збирке приповедака *Башта сљезове боје* Бранка Ђопића, који је према закључцима Одбора за критичка издања српских писаца отпочео у 2025, спровела следеће активности: (1) библиографска истраживања и састављање прелиминарне библиографије како издања збирке *Башта сљезове боје*, тако и појединачних приповедака у њој објављених; (2) прикупљање свих штампаних издања збирке *Башта сљезове боје* на основу прелиминарне библиографије и издања појединачних приповедака у њој објављених; (3) унос текста првог и другог издања збирке *Башта сљезове боје* и (4) истраживања научне литературе у вези са збирком *Башта сљезове боје*.

Дописни чланови САНУ Миливој Ненин и Горана Раичевић радили су током 2025. године на критичком издању кореспонденције Милоша Црњанског које припремају за Задужбину Милоша Црњанског у оквиру њене едиције критичких издања дела Милоша Црњанског.

ОДБОР ЗА ИЗРАДУ РЕЧНИКА СРПСКОХРВАТСКОГ
КЊИЖЕВНОГ И НАРОДНОГ ЈЕЗИКА САНУ У ОКВИРУ
ПРОЈЕКТА 148005: ИЗРАДА РЕЧНИКА СРПСКОХРВАТСКОГ
КЊИЖЕВНОГ И НАРОДНОГ ЈЕЗИКА САНУ

Председник: академик Милосав Тешић

Чланови одбора: академик Александар Лома, академик Слободан Реметић, др Мато Пижурица, др Љубомир Поповић, др Стана Ристић, др Рада Стијковић, др Душко Витас и др Неђо Јошић (у својству руководиоца Одсека за лингвистичка истраживања савременог српског језика и израду *Р. САНУ*, где је и председник Уређивачког одбора).

Назив пројекта: *Израда Речника српскохрватског књижевног и народног језика САНУ у оквиру Пројекта 148005 (у даљем тексту Р. САНУ)*

Одбор за израду *Речника САНУ* пратио је током 2025. године активности на изради тог дела, о чему, на основу достављених податак од стране др Неђе Јошића, председника Уређивачког одбора, подносим извештај.

У току 2025. године рад на изради *Речника САНУ* одвијао се по утврђеним фазама и устаљеном поступку.

Припрема текста 23. књиге *Р. САНУ* у завршној је фази. Предвиђа се да ће она обухватити текст од одреднице **послужити (се)** до одреднице **преглед** (по кутијама то је речничка деоница од П-806–П-105). Од 25 планираних секција за 23 секције урађене су обе суредакције, док је 1 секција у фази суредакције, а 1 у фази редакције. За неколицину секција завршене су рецензије, које раде др Милорад Дешић и др Стана Ристић. Увид у целокупни текст *Речника* има мр Марија Милосављевић као технички уредник.

Припрема 24. књиге *Р. САНУ* обавља се у фазама. Она би требало да обухвати распон од речи **прегледавање** до речи **прибранити** (по кутијама то је деоница од П-106 до П-130). За готово половину секција урађене су обе суредакције; 4 секције су у фази основне обраде; 3 секције у фази помоћне редакције; 4 секције у фази редакције. У току је и рад на првој техничкој редакцији.

Рад на 25. књизи *Речника САНУ*, која би обухватала текст од одреднице **прибрано** до одреднице **пројакати** (по кутијама то је деоница од П-131 до П-155), налази се у 17 секција у фази основне обраде.

ОДБОР ЗА НАРОДНУ КЊИЖЕВНОСТ

Председник: академик Љубинко Раденковић

Чланови Одбора: Академик Злата Бојовић, Академик Љубинко Раденковић (председник), др Лидија Делић, научни саветник, Институт за књижевност и уметност, Београд, проф. др Соња Петровић, Филолошки факултет у Београду, проф. др Немања Радуловић, Филолошки факултет у Београду, проф. др Бошко Сувајдић, Филолошки факултет у Београду

Сходно опредељењу Одбора да припрема и објављује с научним коментарима и библиографијом српска народна предања, током 2025, урађена су два планирана посла:

1) Допуњен рукопис књиге: др Љубинко Раденковић и др Драгана Ђурић *Српска демонолошка предања*. Књига обухвата рукописне и штампане изворе од половине XIX века до данас, предговор, коментаре и библиографију.

Током 2025. рађено је на коментарима унетих предања (указивање на варијанте предања, интернационалне мотиве и истраживачке радове о појединим мотивима, као и допуна библиографије);

2) Рад на припреми рукописа: др Марина Младеновић Митровић и др Александра Бјелић *Српска есхатолошка и етиолошка предања*. Током 2025. године прикупљана су одговарајућа предања из рукописних и објављених извора.

У оквиру ове фазе истраживања прегледано је 35 рукописних збирки у Архиву САНУ и сачињена библиографија штампаних збирки, која обухвата 46 јединица.

ОБЈАВЉЕНИ РАДОВИ НА ПРОЈЕКТУ ОДБОРА ЗА НАРОДНУ КЊИЖЕВНОСТ

Љубинко Раденковић (приређивач), *Шумадија: историја, језик и култура*, Крагујевац: Центар за научноистраживачки рад САНУ и Универзитета у Крагујевцу, Крагујевац, 2025, 225 стр. ISBN 978-86-81037-89-8; Љубинко Раденковић, *Народна демонологија Шумадије. Шумадија: историја, језик и култура*, Крагујевац: Центар за научноистраживачки рад САНУ и Универзитета у Крагујевцу, Крагујевац, 2025, 183-192.

Љубинко Раденковић, Драгана Ђурић, *Савремени теренски записи из Шумадије. Шумадија: историја, језик и култура*, Крагујевац: Центар за научноистраживачки рад САНУ и Универзитета у Крагујевцу, Крагујевац, 2025, 195-225.

ОДБОР ЗА ЕТИМОЛОШКИ РЕЧНИК СРПСКОГ ЈЕЗИКА

Пројекат: ЕТИМОЛОШКИ РЕЧНИК СРПСКОГ ЈЕЗИКА

Председник: академик Александар Лома.

Чланови Одбора су: академици Александар Лома, Јасмина Грковић Мејџор, Миро Вуксановић, дописни члан Марта Бјелетић, академик АНУРС Слободан Реметић, проф. др Мато Пижурица, проф. др Софија Милорадовић, др Јасна Влајић-Поповић, др Снежана Петровић и др Марија Вучковић. Сарадници на пројекту су: академици Александар Лома и дописни члан Марта Бјелетић, др Јасна Влајић-Поповић, др Снежана Петровић, др Марија Вучковић, проф. др Орсат Лигорио, др Јелена Јанковић, др Ана Шпановић, др Жељко Степановић и мср Марија Раденковић.

План рада на пројекту за 2025. годину испуњен је у највећој мери.

1. Основне активности

а) Рад на Петој свесци *Етимолошког речника српског језика* састојао се од следећих активности:

- основна обрада одредница: укупно 5,5 а.т. (1,44 а.т. – Ј. Јанковић, 4,2 а.т. – Ж. Степановић; 1 а.т. – А. Шпановић);
- допуна и редакција одредница: 2,5 а.т. (2,5 а.т. – М. Вучковић);
- ексцерпција дијалекатског материјала (М. Вучковић, Ј. Јанковић, Ж. Степановић, А. Шпановић).

б) Рад на првом тому *Приручног етимолошког речника српског језика* (К–О) састојао се од следећих активности:

- прва редакција одредница на слово О: 1 а.т. (М. Бјелетић);
- прва редакција одредница на слово К: 4 а.т. (Ј. Влајић-Поповић, А. Лома);
- друга редакција одредница на слово Л: 4,7 а.т. (С. Петровић);
- друга редакција одредница на слово Љ: 0,7 а.т. (С. Петровић);
- друга редакција одредница на слово М – Ми-: 3,5 а.т. (С. Петровић);
- ревизија првих и других сегмената на слово К: 20,5 а.т. (Ј. Влајић-Поповић);
- детаљна ревизија секције на слово К: 5,8 а.т. (Ј. Влајић-Поповић);
- састављање нових одредница на слово К (Ј. Влајић-Поповић);
- допуне Библиографије и Скраћеница: 0,6 а.т. (Ј. Влајић-Поповић).

в) Рад на пословима дигитализације састојао се од следећих активности:

– Коректура *Приручног етимолошког речника српског језика* и припремне радње за дигитализацију првог тома *Приручног етимолошког речника српског језика* (С. Петровић, Ј. Тодорић, М. Нешовић);

– Коректура оцеерованог текста првог тома *Рјечника из књижевних старина српских Ђ. Даничића*;

– Осмишљавање програма радионице за дигиталну хуманистику за средњошколце (напредни ниво), Научно-образовно-културни центар „Вук Караџић“ у Тршићу (С. Петровић, А. Шпановић, Л. Бајчетић, Ј. Тодорић).

г) Рад на речнику *Закона о рудницима* деспота Стефана Лазаревића (А. Лома, Ж. Степановић):

– у сегменту *а – куцати*: 7,65 а.т. (Ж. Степановић).

д) Библиотека Етимолошког одсека попуњена је извесним бројем нових наслова; Електронска библиотека Одсека допуњена је са око 400 наслова (Ж. Степановић).

2. Остало

а) Чланство у редакцијама:

– часописа: *Ономатолошки прилози* (А. Лома, главни уредник), *Вопросы ономастици* (А. Лома), *Јужнословенски филолог* (Ј. Влајић-Поповић, А. Лома), *Зборник радова Византолошког института* (А. Лома), *Lucida intervalla* (О. Лигорио, главни уредник; А. Лома), *Зборник Матице српске за славистику* (М. Бјелетић), *Etymologica Macedonica* (С. Петровић), *Annales Universitatis Paedagogicae Cracoviensis. Studia Russologica* (М. Бјелетић), *Linguistique balkanique / Балканско езикознание* (О. Лигорио) и *Etnolingwistyka* (члан рецензентског тима часописа М. Бјелетић);

– зборника: *Језик у простору и времену (македонски ~ српски)* (М. Бјелетић).

б) Чланство у одборима:

– чланови Одбора за етимолошки речник Одељења језика и књижевности САНУ (А. Лома; Ј. Влајић-Поповић; М. Бјелетић; С. Петровић; М. Вучковић);

– члан Управног одбора Института за српски језик САНУ (С. Петровић);

– чланство у Организационом одбору међународног научног скупа „Два века Ђ. Даничића“ (САНУ, 27–28. новембар 2025) (М. Бјелетић, А. Лома);

– чланство у Научном и Програмском одбору међународног скупа FABL II — *Fundamentals and Advances in Balkan Linguistics* : II. *Folk, Areal and Balkan Linguistics* (О. Лигорио);

– чланство у Уређивачком одбору публикације ИСЈ САНУ „Монографије“ (Ј. Влајић-Поповић, А. Лома);

– чланство у Одбору за доделу повеље „Радован Кошутић“ Славистичког друштва Србије (М. Бјелетић);

– чланство у Управном одбору Удружења истраживача институた хуманистичких наука (С. Петровић);

в) Сарадници Одсека су током 2025. године рецензирали следеће публикације:

– монографију: Ivana Gligorijević, *Lokalizacija softvera, video-igara i veb-sajtova za arapsko govorno područje: jezički i kulturni aspekti*, Beograd: Filološki fakultet, 2025. (С. Петровић);

– радове у часописима: *Јужнословенски филолог* (Ј. Влајић-Поповић), *Зборник Матице српске за филологију и лингвистику* (М. Бјелетић; Ј. Влајић-Поповић), *Зборник Матице српске за славистику* (М. Бјелетић, Ж. Степановић), *Наш језик* (М. Вучковић), *Анали Филолошког факултета* (А. Шпановић), *Etnolingvistika* (М. Бјелетић), *Folia onomastica Croatica* (О. Лигорио);

– радове у зборницима: *Језик у простору и времену (македонски ~ српски)*. (М. Бјелетић; М. Вучковић; А. Лома С. Петровић), *Сусрет култура* (С. Петровић).

г) Учешће сарадника на националним и међународним пројектима:

– пројекат *Митолошке основе словенског фолклора*, тема: „Гљиве у језику, митологији и народној култури словенских народа“, у оквиру Одбора за српски језик и књижевност у поређењу са другим језицима и књижевностима САНУ (Ј. Јанковић);

– пројекат *Даничић онлајн – Дигитализација Рјечника из књижевних старина српских поводом 200 година од рођења Ђуре Даничића*, финансиран на Конкурсу за очување и дигитализацију културног наслеђа Министарства културе за 2025. годину (руководилац пројекта С. Петровић; учесници на пројекту: М. Вучковић, Ј. Јанковић, Ж. Степановић, А. Шпановић);

– пројекат израде *Речника лингвистичких термина*, који се реализује у оквиру Одсека за стандардни језик Института за српски језик САНУ (Ј. Јанковић).

д) Предавања по позиву, промоције:

– предавање „Alignment of Gender and Stem in Slavic Loanwords of Latin and Early Romance Origin“, Institut für Slawistik, Universität Wien, Беч, 8. април (О. Лигорио);

– представљање монографије Марије Вучковић *Лексичка породица глагола губити (се) у дијахроној перспективи*, Мала сала Коларчеве задужбине, Београд, 28. април (М. Бјелетић);

– приступно предавање „Трактат о кривој дасци (прилог етимологији глагола *извитоперити се*)“ на седници Одељења језика и књижевности САНУ, Београд, 29. април (М. Бјелетић);

– промоција „Пастирског зборника“ у Матици Српској, Нови Сад, 22. октобар (А. Лома);

– предавање „Народни vs стандардни називи гљива (печурака)“, 22. Сусрет гљивара на Фрушкој гори, Иришки венац (Инфо центар НПФГ), 26. октобар, као резултат рада на пројекту *Митолошке основе словенског фолклора*, у оквиру Одбора за српски језик и књижевност у поређењу са другим језицима и књижевностима САНУ (Ј. Јанковић).

– А) Чланство у комисијама:

– С. Петровић је била члан комисије за избор др Марије Вучковић у звање научни саветник;

– М. Бјелетић је била члан комисије за избор др Далибора Соколовића у звање редовни професор на Филолошком факултету Универзитета у Београду;

– С. Петровић је била члан комисије за избор др Иване Глигоријевић у звање ванредни професор на Филолошком факултету Универзитета у Београду;

– М. Вучковић је била члан комисију за избор др Предрага Дилпарића у звање асистента са докторатом на Филолошком факултету Универзитета у Београду;

– С. Петровић је била члан комисије за избор Олге Дивјак у звање сарадник у настави на Филолошком факултету Универзитета у Београду;

– С. Петровић је била члан комисије за избор лектора за арапски језик на Филолошком факултету Универзитета у Београду;

– А. Лома (ментор) и О. Лигорио су били чланови комисије за одбрану докторске дисертације Виолете Гавриловић на Филозофском факултету у Београду;

– А. Лома је био члан комисије за одбрану дисертације Ане Шуменковић на Филозофском факултету у Београду;

– А. Лома је био члан комисије за одбрану теме дисертације мр Мирославе Мајхер на Филозофском факултету у Београду;

- А. Шпановић је била члан комисије за одбрану теме дисертације мрс. Матије Нешовића на Филолошком факултету у Београду;
- О. Лигорио је био члан комисије за одбрану мастер рада Ведране Шувачки на Филозофском факултету у Београду.

IV. Међународна сарадња

1. УЧЕШЋЕ У РАДУ МЕЂУНАРОДНИХ НАУЧНИХ ТЕЛА И ОРГАНИЗАЦИЈА

- а) Учешће у раду Етимолошке комисије при Међународном комитету слависта (А. Лома, М. Бјелетић, Ј. Влајић-Поповић, С. Петровић).
- б) Заседање Етимолошке комисије МКС на XVII међународном конгресу слависта, Универзитет Сорбона, 25–30. август, Париз, Француска (М. Бјелетић, А. Лома, С. Петровић).
- в) М. Бјелетић је изабрана за председника Етимолошке комисије при Међународном комитету слависта.
- г) М. Вучковић је изабрана за члана Етимолошке комисије при Међународном комитету слависта.
- а) М. Бјелетић је члан Етнолингвистичке комисије при Међународном комитету слависта.
- ђ) Ј. Јанковић је изабрана за члана Комисије за лингвистичку библиографију при Међународном комитету слависта.
- е) Чланство у Поткомисији за морфонолошку транскрипцију у оквиру Међународне радне групе *Општите словенског лингвистичког атласа* при Међународном комитету слависта (М. Бјелетић, А. Лома).
- ж) Учешће на 22. годишњој скупштини и редовној конференцији организације EFNIL, Аустријска академија наука, Беч, 22–24. октобар (Ј. Влајић-Поповић).
- з) Учешће на састанцима Националних координатора међународног пројекта DARIAH-ERIC (С. Петровић, А. Шпановић).

2. САРАДЊА СА МЕЂУНАРОДНИМ НАУЧНИМ ИНСТИТУЦИЈАМА

- а) Сарадња на међународној лингвистичкој библиографији *Linguistic bibliography / Bibliographie linguistique* – за том за 2025. годину предато у штампу око 250 јединица из 2024. године, и урађена коректура (Ј. Влајић-Поповић).
- б) Сарадња са Институтом за славистику Пољске академије наука у Варшави на славистичкој електронској библиографској бази *iSybislaw* (Ј. Јанковић).

V. Учешће на научним скуповима

1. XVII међународни конгрес слависта, Универзитет Сорбона, 25–30. август, Париз, Француска (М. Вучковић, А. Лома, С. Петровић).

2. Међународна научна конференција *Перспективе изучавања западнословенских језика, књижевности и култура (поводом јубилеја 130 година полонистике и 100 година бохемистике)*, Филолошки факултет Универзитета у Београду, 25–27. септембар, Београд (Ј. Јанковић).

3. Међународна научна конференција *Classical Studies – Traditions, Status, Prospects*, University of Belgrade — Faculty of Philosophy, 2-5. децембар, Београд (О. Лигорио, А. Лома).

4. Међународна научна конференција *Fundamentals and Advances in Balkan Linguistics : II. Folk, Areal and Balkan Linguistics*, University of Belgrade — Faculty of Philosophy, 31. октобар, Београд (О. Лигорио).

5. Међународна научна конференција *Revisiting the Key Milestones in the History of Greek*, Institute of Modern Greek Studies — Aristotle University of Thessaloniki, 6–8. новембар, Солун, Грчка (О. Лигорио).

6. Научна конференција *Библија из угла хуманистичких наука : О двестагодишњици Ђуре Даничића*, Универзитет у Београду – Филозофски факултет, 6–7. новембар, Београд (О. Лигорио).

7. Међународни научни скуп *Два века Ђ. Даничића*, Палата САНУ, 27–28. новембар, Београд (М. Бјелетић, О. Лигорио, С. Петровић).

VI. КАДРОВСКА СИТУАЦИЈА

а) М. Бјелетић је отишла у пензију (9. маја).

б) С. Петровић је постављена за руководиоца Етимолошког одсека (након одласка у пензију претходног руководиоца др Марте Бјелетић).

в) М. Вучковић је изабрана у звање *научни саветник* (28. априла).

г) А. Шпановић је реизабрана у звање *научни сарадник* (22. јануара).

д) М. Раденковић је на породичном боловању до 29. јуна, а од тог датума до 29. децембра 2025. на одсуству рада посебне неге детета.

VII. ОРГАНИЗАЦИЈА НАУЧНОГ РАДА

а) Чланство у Удружењу истраживача институтâ хуманистичких наука (М. Бјелетић, Ј. Влајић-Поповић, С. Петровић).

б) Заменик представника Института у скупштини Заједнице института Србије (А. Шпановић).

в) А. Шпановић је записничар Научног већа.

VIII. ПОДРШКА РАЗВОЈУ МЛАЂЕГ КАДРА

а) Осмишљавање и извођење радионице *Етимологија српског језика* у оквиру Лингвистичког семинара за студенте српске филологије „Методологија лингвистичких истраживања савременог српског језика“ у НОКЦ Тршић, 12–16. новембар (Ј. Јанковић).

IX. ПОПУЛАРИЗАЦИЈА НАУКЕ

а) Активности везане за научнопопуларну инстаграм акцију „Из пера етимолога“ на адреси https://www.instagram.com/isj_sanu/: писање текстова (16 – Ј. Јанковић, 22 – Ж. Степановић, 10 – М. Вучковић); редакција текстова – укупно 48 (М. Вучковић, Ј. Јанковић, Ж. Степановић); редакција и припрема текстова (А. Шпановић).

б) Писање чланака за *Политикин Забавник* (Ј. Влајић-Поповић).

X. РАЗНО

а) С. Петровић и А. Шпановић су чланови *Финансијске унутрашње контроле ИСЈ*.

б) С. Петровић и А. Шпановић су чланови Уређивачког одбора сајта ИСЈ.

XI. ОБЈАВЉИВАЊЕ АУТОРСКИХ МОНОГРАФИЈА И РАДОВА САРАДНИКА

а) Током 2025. године објављена су 23 рада (у целини или у изводу) и 2 приказа.

РАДОВИ ОБЈАВЉЕНИ У ЦЕЛИНИ ИЛИ У ИЗВОДУ, ПРИКАЗИ:

1. Бјелетић, Марта [приказ]. Марија Вучковић. *Лексичка породица глагола губити (се) у дијахроној перспективи*. Београд: Институт за српски језик САНУ, 2024, 425 стр., *Јужнословенски филолог* 81/2, 2025, 239–242.

2. Влајић-Поповић, Јасна [приказ]. Јасмина Грковић-Мејџор, „*Студије из историјске семантике*, Сремски Карловци – Нови Сад: Издавачка књижевна кућа Стојановића, 2023“, *Зборник Матице српске за филологију и лингвистику* 68/1, Нови Сад 2025, 165–168.

3. Vlačić-Popović, Jasna. *Linguistic bibliography / Bibliographie linguistique for the Year 2024 (and supplement for previous years)*. Published by: The Permanent International Committee of Linguists under the auspices of the International Council for Philosophy and Humanistic Studies. Leiden / Boston : Brill, 2025 (сарадник на библиографији из Србије).

Вучковић, Марија, в. бр. 20, 23.

4. Лома, Александар. Словенска географска терминологија у истраживањима Никите И. Толстоја, *Глас САНУ CDXXXVI*, Одељење језика и књижевности књ. 34, 2024, 131–135.

5. Лома, Александар. Cimmerians: A forgotten people of the ancient world, *Lucida intervalla* 53, 2024, 177–188.

6. Лома, Александар. На трагу праобрасцима [излагање на представљању књиге Јасмине Грковић-Мејџор *Студије из историјске семантике*], *Трибина Библиотеке САНУ* год. XIII, књ. 13, 2025, 130–134.

7. Loma, Aleksandar. Homeric 'glory' and Slavic 'miracle': κῦδος and *čudo* revisited, u: Chr. Tzitzilis & G. Papanastassiou (edd.), *Ελληνική και βαλκανική ετυμολογία / Greek and Balkan Etymology*, Thessaloniki 2025, 156–165.

8. Лома, Александар. Из историјске топонимије Шумадије, Љ. Раденковић (прир.), *Шумадија: историја, језик, култура*, Центар за научноистраживачки рад САНУ и Универзитета у Крагујевцу, Крагујевац, 2025, 9–30.

9. Јанковић, Јелена. Лексички и семантички калкови у рубрикама „Језичке поуке“ и „Наша пошта“ у часопису *Наш језик*, *Наш језик* 56/1, Београд: Институт за српски језик САНУ, 2025, 71–101.

10. Јанковић, Јелена. Руски и чешки као језици посредници на путу лексике из пољског језика у српски / *Russian and Czech as intermediary languages in the borrowing from Polish into Serbian*, *Међународна научна конференција Перспективе изучавања западнословенских језика, књижевности и култура (поводом јубилеја 130 година полонистике и 100 година бохемистике)*. Књига сажетака, Београд: Филолошки факултет Универзитета у Београду, 2025, 40–41 [апстракт].

11. Лигорио, Орсат. Будманијева запажања уз далматороманске одреднице *Rječnika Jugoslavenske akademije*, *Зборник Матице српске за филологију и лингвистику* 68/1, Нови Сад: Матица српска, 2025, 31-46.

12. Лигорио, Орсат. Закономјерност акцента у етимологију сх. *непут*, *Јужнословенски филолог* 81/2, Београд: Институт за српски језика САНУ, 2025, 25-34.

13. Лигорио, Орсат. Озвучење интервокалних плозива у далматороманским реликтима Бококорског залива, *Анали Филолошког факултета* 37/1, Београд: Филолошки факултет, 2025, 111-129.

14. Ligorio, Orsat. Jedna varijanta ličnog imena *Mihovil* u svjetlu pojava dalmatoromanskog jezika, *Folia onomastica Croatica* 34, Zagreb: Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti, 2025, 97-106.

15. Ligorio, Orsat. 'Door' in Greek and Slavic, у: Christos Tzitzilis, Georgios Papanastassiou (eds.), *Ελληνική και βαλκανική ετυμολογία / Greek and Balkan etymology*, Thessaloniki: Institute of Modern Greek Studies, 2025, 196-204.

16. Ligorio, Orsat. Areal Convergence of Phrygian and Insular Aeolic, у: Tzitzilis, Christos, Georgios Papanastassiou (eds), *Revisiting the Key Milestones in the History of Greek - Abstracts - November 6-8, 2025*, *Institute of Modern Greek Studies*, Thessaloniki, Thessaloniki: Institute of Modern Greek Studies, 2025, 27 [апстракт].

17. Ligorio, Orsat. Illyrian ‘rock, crag’ & Serbo-Croatian *gripa*, у: Božović, Đorđe, Orsat Ligorio (eds.), *FABL II – Fundamentals and Advances in Balkan Linguistics : II. Folk, Areal and Balkan Linguistics - Book of Abstracts - 31. October 2025, University of Belgrade – Faculty of Philosophy, Belgrade*, Belgrade: University of Belgrade – Faculty of Philosophy, 2025, 28 [апстракт].

18. Ligorio, Orsat. Latent *h* in Homer’s *Iliad*, у: Vidović, Goran (ed.), *Classical Studies – Traditions, Status, Prospects : Book of Abstracts, December 2-5. 2025, University of Belgrade — Faculty of Philosophy, Belgrade*, Belgrade: University of Belgrade — Faculty of Philosophy, 2025, 25 [апстракт].

19. Božović, Đorđe, Orsat Ligorio. (Eds.) *FABL II – Fundamentals and Advances in Balkan Linguistics : II. Folk, Areal and Balkan Linguistics. Book of Abstracts*. Belgrade: University of Belgrade – Faculty of Philosophy, 2025.

20. Петровић, Снежана, Вучковић, Марија. Калкови у етимолошким речницима српског, словеначког и бугарског језика, *Зборник Матице српске за филологију и лингвистику* LXVIII/1, Нови Сад 2025, 7–30.

21. Петровић, Снежана, Петровић-Савић, Мирјана, Шпановић, Ана, Бајчетић, Ленка, Нешовић, Матија, Тодорић, Јована. Дигитализација грађе Одбора за ономастику САНУ — значај, циљеви и први кораци, *Proceedings of the International Conference South Slavic Languages in the Digital Environment JuDig : Thematic Collection of Papers / [ed. Jasmina Moskovljević Popović, Ranka Stanković]*, Vol. 1, 2025, 229–244.

22. Петровић, Снежана, Петровић-Савић, Мирјана, Шпановић, Ана, Бајчетић, Ленка, Нешовић, Матија, Тодорић, Јована. Дигитализација грађе Одбора за ономастику САНУ — значај, циљеви и први кораци, *Proceedings of the International Conference South Slavic Languages in the Digital Environment JuDig : Thematic Collection of Papers / [ed. Jasmina Moskovljević Popović, Ranka Stanković]*, Vol. 1, 2025, 229–244.

23. Петровић, Снежана, Вучковић, Марија. Лексикографска обрада калкова у <<Приручном етимолошком речнику српског језика>> (у поређењу са словеначким и бугарским етимолошким речницима), у: *XVIIE CONGRÈS INTERNATIONAL (EXTRAORDINAIRE) DES SLAVISTES, Livre des résumés III BLOCS THÉMATIQUES, TABLES RONDES, POSTERS, INTERVENTIONS EN COMMISSIONS*, Paris: Institut d’études slaves, 2025, 21–27 [381–387] [апстракт].

Шпановић, Ана, в. бр. 21, 22. б) Током 2025. године у штампу је предато 9 радова.

XII. ФИНАНСИЈСКИ ИЗВЕШТАЈ

Ставке предвиђене финансијским планом за 2025. годину испуњене су у мери у којој је то општа ситуација дозвољавала.

ОДБОР ЗА СРПСКИ ЈЕЗИК И КЊИЖЕВНОСТ У ПОРЕЂЕЊУ СА ДРУГИМ ЈЕЗИЦИМА И КЊИЖЕВНОСТИМА

Председник: академик Љубинко Раденковић

Академик Зоран Пауновић Дописни члан САНУ Миодраг Лома, проф. др Дејан Ајдачић, Универзитет у Гањску (Пољска), др Драгана Ђурић, научни сарадник Балканолошког института САНУ

Рад Одбора обављан је у оквиру три пројекта:

1. *Митолошке основе словенског фолклора* (руководилац: академик Љубинко Раденковић; сарадници: др Драгана Ђурић, научни сарадник Балканолошког института САНУ, др Јелена Јанковић, научни сарадник Института за српски језик САНУ).

Реултат рада на овом пројекту представљају: објављен зборник радова о језику мржње (уредник Љ. Раденковић), радови о словенској календарној обредности и посртним обредима (Љ. Раденковић, Д. Ђурић), док се Ј. Јанковић бавила темом: „Гљиве у језику, митологији и народној култури словенских народа” и о томе одржала предавање по позиву, 26. октобра 2025. године на 22. *Сусрету гљивара на Фрушкој гори*, на Иришком венцу (Инфо центар НПФГ).

Љ. Раденковић и Д. Ђурић, учествовали су на две међународне научне конференције.

2. Пројекат: *Препород мита у филологији и књижевности* (руководилац дописни члан Миодраг Лома; сарадници др Вук Петровић, Филолошки факултета у Београду и др Ведран Цвијановић, Пословни факултета Универзитета Сингидунум. Тежиште истраживања везано је за препород мита као главне теме романтичарског модернизма и његови одједи у XX веку.

У оквиру рада на овом пројекту припремљен за штампу, позитивно рецензиран и одобрен за штампу зборник радова *Препород мита у филологији и књижевности*.. Главни уредник дописни члан Миодраг Лома., Београд: САНУ.

3. Пројекат: *Етнички стереотипи: како Словени виде једни друге* (руководилац: проф. др Дејан Ајдачић). Рад на пројекту је у застоју. Руководилац живи у Пољској. **Раденкович, Љубинко.** „Святочные духи у славян“ / *Толока. Сборник статей к 60-летию А. Б. Мороза*, Москва: РГГУ, 2025, 266–279. ISBN 978-5-7281-3541-8;

Раденковић, Љубинко (уредник) *Језик мржње у интерперсоналном и јавном говору*, Ниш-Београд: САНУ и Институт за српски језик САНУ, 2025, ISBN 978-86-82496-18—2 (ИСЈ) ISBN 978-86-6184-027-2 (САНУ)

Раденковић, Љубинко, *О дихотомији : језик/говор мржње. Језик мржње у интерперсоналном и јавном говору*, Ниш-Београд: САНУ и Институт за српски језик САНУ, 2025, 13-24.

Ђурић, Драгана, *Нечистые покойники в современных сербских верованиях. In Umbra: Демонология как семиотическая система. XII*. Москва: Российский государственный гуманитарный университет. 2025, 217–244.

Ђурић, Драгана. Називи за места сахрањивања код словенских народа. *Прилози за књижевност, језик, историју и фолклор*. Београд, 2025, 15–29.

Ђурић, Драгана. Народне представе о данима у недељи у Шумадији. *Шумадија – историја, језик и култура*. Крагујевац

Лома, Миодраг. Хердеров језик љубави и мржње према отаџбин. *Језик мржње у интерперсоналном и јавном говору*. Ниш-Београд: САНУ огранак у Нишу, Институт за српски језик САНУ, 2025, 243-262.

Пауновић, Зоран. Језик мржње као средство породичног насиља у приповеткама «Преписи» Џејмса Џојса и «Злостављање» Иве Андрића. *Језик мржње у интерперсоналном и јавном говору*. Ниш-Београд: САНУ огранак у Нишу, Институт за српски језик САНУ, 2025, 235-242.

Петровић, Вук. Немачки однос према француском класицизму. *Језик мржње у интерперсоналном и јавном говору*, Ниш-Београд: САНУ и Институт за српски језик САНУ, 2025, 297-314.

Ведран Цвијановић, *Језик мржње у раним драмама Јудина О Нила. Језик мржње у интерперсоналном и јавном говору*, Ниш-Београд: САНУ и Институт за српски језик САНУ, 2025, 281-296.

ОДБОР ЗА ПРОУЧАВАЊЕ ИСТОРИЈЕ КЊИЖЕВНОСТИ

Председник: академик Злата Бојовић

Чланови Одбора: академик Јован Делић, проф. емеритус др Душан Иванић, проф. емеритус др Славко Гордић, др Марко Неђић, проф. др Станиша Тутњевић, проф. др Љиљана Јухас-Георгиевска, проф. др Зорица Несторовић, секретар, проф. др Горан Максимовић

Одбор је у протеклој години био посвећен најпре припреми за штампу зборника радова са научног скупа *Српска књижевна критика XX века* који је одржан 21. и 22. октобра 2024.

Почетком новембра 2025. године научни зборник *Српска књижевна критика XX века* је изишао из штампе.

Током целе 2025. године Одбор је био посвећен организовању научног скупа

Српска научна критика до Другог светског рата. Овај научни скуп је одржан 24. и 25. новембра 2025. у организацији Одбора за проучавање историје књижевности у САНУ. За скуп се пријавило 29 учесника од чега је њих 27 поднело своје реферате. Двоје пријављених учесника – проф. др Бранко Летић и др Милица Ђуковић – нису могли да присуствују скупу из оправданих разлога. Уважавајући њихов рад и значај тема које су за скуп пријавили, а будући да ће зборник радова са скупа имати структуру компоноване тематске монографије, Организациони одбор научног скупа *Српска научна критика до Другог светског рата* одлучио је да у зборнику објави и њихове радове.

Одбор је донео одлуку да у 2026. години организује научни скуп *Српска научна критика друге половине XX века*.

Одбор за проучавање историје књижевности је у потпуности испунио свој план рада превиђен за 2025. годину.

Јован Делић

Част ми је да вас известим да сам у Одбору за проучавање српске књижевности, у зборнику радова *Српска књижевна критика*, објавио у протеклој 2025. години два рада: први – о критици до 1914, а други о Зорану Мишићу као најзначајнијем критичару српског послератног модернизма. Колико нам је познато, радови су лепо примљени,

Крајем новембра (24-25) 2025. године учествовао сам на научном скупу о српској научној критици прве половине XX века са рефератом: „Иво Тартаља као приређивач критичких радова Љубомира Недића и *Сабраних дела* Богдана Поповића“.

Објавио сам тридесетак радова у 2025. години.

Станиша Тутњевић

1. Књижевни токови на Словенском Југу у виђењу Владимира Ђоровића (предато за зборник радова у част академика Слободана Реметића);

2. Учешће на научном скупу САНУ *Српска научна критика до Другог свјетског рата*;

3. Завршетак приређивања књиге Владимира Ђоровића *Студије и чланци из новије књижевности* и писање уводне студије.

Зорица Несторовић

Као члан Одбора за проучавање историје књижевности САНУ учествовала сам у следећим активностима Одбора.

1. Обављала сам послове секретара Одбора.
2. Била сам члан Организационог одбора научног скупа *Српска научна критика до Другог светског рата*.

3. Учествовала сам на научном скупу *Српска научна критика до Другог светског рата* са рефератом под насловом „Историографска проучавања српске научне критике XIX века: Драгиша Живковић, Драган Јеремић, Предраг Палавестра“.

Научно-истраживачки рад

1. У оквиру научног пројекта „Критичко издање дела Иве Андрића“ Задужбине Иве Андрића била сам ангажована као руководилац пројекта, уредник издања и приређивач;

2. У домену уредничких послова наводим књиге 16/1, 16/2 и 17 Четвртог кола „Критичког издања дела Иве Андрића“ чија је штампа довршена почетком 2025:

Травничка хроника, Критичко издање дела ИВЕ АНДРИЋА, коло 4, књ. 17, приредила Зорица Несторовић, Задужбина Иве Андрића, Београд, 2024. Учешће на Трибини Библиотеке Српске академије наука и уметности „Критичко издања дела Иве Андрића. Књ. 1–24 / председник Уређивачког одбора Миро Вуксановић; руководилац пројекта и уредник издања Зорица Несторовић. – Београд: Задужбина Иве Андрића, 2017–2024“, 21. јануара 2025. у 13.00 часова у Свечаној сали САНУ;

3. Учешће на представљању КРИТИЧКОГ ИЗДАЊА ДЕЛА ИВЕ АНДРИЋА (1–24, Задужбина Иве Андрића, Београд, 2017–2024) на Трибини Задужбине Иве Андрића *Андрић међу нама*, као руководилац пројекта КРИТИЧКО ИЗДАЊЕ ДЕЛА ИВЕ АНДРИЋА и уредник издања, 13. марта 2025. у 12.00 часова у Задужбини Иве Андрића;

4. Зорица Несторовић, „Ђуро Даничић као археограф и приређивач“, у монографији: *Ђуро Даничић: живот, дело, време, поводом 200 година од рођења*, САНУ, Београд, 2025, стр. 115–150

СЕЛЕКТИВНА БИБЛИОГРАФИЈА ЗА 2025. ГОДИНУ

1. Иво Андрић, *Травничка хроника*, КРИТИЧКО ИЗДАЊЕ ДЕЛА ИВЕ АНДРИЋА, коло 4, књ. 17, приредила Зорица Несторовић, Београд, 2024.

2. Зорица Несторовић, „Мјесто за причање“ – „дневнички откуцаји“ из дана у дан (Миро Вуксановић, Из дана у дан, 1–7, Сабрана дела Мира Вуксановића, треће коло, Архив Војводине, Нови Сад, 2024), *Летопис Матице српске*, књ. 516, св. 1–2, јул–август 2025, стр. 130–144.

3. „Иво Андрић и Петар Цацић: писац и критичар“, у зборнику: *Српска књижевна критика XX века*, САНУ, Научни скупови књига ССXLII, Одељење језика и књижевности књига 40, САНУ, Београд, 2025, стр. 235–250,

4. „Ђуро Даничић као археограф и приређивач“, у монографији: *Ђуро Даничић: живот, дело, време, поводом 200 година од рођења*, САНУ, Београд, 2025,

Горан Максимовић

Монографије/Књиге научних огледа/:

Путокази са југа, студије из српске књижевне и културне прошлости и садашњости на јужноморавско-вардарском простору, Едиција „Путокази“, прва књига, Ниш-Скопље: СЦЕРО ПРИНТ – Српски културно-информативни центар СПОНА, 2025, 240 с.

Приређивачки рад:

Горан Максимовић (2025). Јован Деретић, *Историја српске књижевности*, Прва књига (Од средњовековне књижевности до барока и просвећености), Антологијска едиција ДЕСЕТ ВЕКОВА СРПСКЕ КЊИЖЕВНОСТИ, књига 184/1, Нови Сад: Издавачки центар Матице српске, 2025.

Јован Деретић, *Историја српске књижевности*, Друга књига (Од барока и просвећености до реализма), књига 184/2, Јован Деретић, *Историја српске књижевности*, Трећа књига (Од реализма до краја XX века). Стеван Сремац, *Поп Ђира и поп Спира*, прир. Горан Максимовић, Едиција „Канон“, четврто коло, књига четврта, Ниш: SCERO PRINT, 2025, 395 с. *Раде Драинац – песник, приповедач, новинар, есејиста, полемичар*, прир. Драган Огњановић, Горан Максимовић, Мирјана Бојанић Ђирковић, Јован Младеновић, Прокупље: Народна библиотека „Раде Драинац“, 2025, 614 стр.

Љиљана Јухас-Георгиевска

У септембру месецу ове године држала сам предавања на 55. Скупу слависта, у организацији Међународног славистичког центра Србије. Тема мога предавања била је: *Видови финализовања житијних дела у српској књижевности XIII и првих деценија XIV века*. Овогодишња предавања (због недостатка средстава) биће објављена 2026. године, заједно са предавањима предвиђеним за ту годину.

Крајем новембра учествовала сам, са рефератом, на научном скупу Српска научна критика до Другог светског рата, који је организовао Одбор за проучавање историје књижевности САНУ. Тема мога реферата била је: *Српски средњовековни писци у виђењу Владимира Ђоровића*.

Припремила сам реферат за Научни скуп који је одржан у оквиру 33. Дана српског духовног преображења у Деспотовцу. Тема реферата била је *Аутопоетички искази писаца XIII и прве половине XIV века*. Нажалост, због здравствених проблема, нисам могла да присуствујем скупу, али ће рад бити објављен у зборнику реферата и саопштења.

Марко Недић

1. „Српска књижевна критика између два светска рата“. - у: *СРПСКА КЊИЖЕВНА КРИТИКА XX века*, - Зборник радова са научног скупа у САНУ, уредник: академик Злата Бојовић. - САНУ, Београд, 2025, стр. 71-83.

2. „Критички поступак Александра Јовановића“. - у: *КУЛТУРА, ОБРАЗОВАЊЕ И ПАМЋЕЊЕ*. – Зборник у част професора Александра Јовановића, ур. проф.др Зорана Опачић, проф.др Слађана Јаћимовић, проф.др. Валерија Јанићијевић. – Факултет за образовање учитеља и наставника, Београд, 2025, стр. 80-96.

3. „Вредносни аспекти данашње књижевности“. - у: *ВРЕДНОСТИ У САВРЕМЕНОЈ КУЛТУРИ*. – Зборник радова Крушевачке филозофско-књижевне школе 25, ур. Слободан Кањевац, Културни центар Крушевац, Крушевац, 2025, стр. 24-42.

Учешће на научним скуповима:

4. „Искуство књижевног жанра“ – рад саопштен на научној скупу „Актуелност искуства у уметности и филозофији“ 35. Крушевачке филозофско-књижевне школе, Крушевац, 13-14. јун 2025.

5. „Књижевна критика Љубомира Недића у рецепцији Слободана Јовановића и Велибора Глигорића“ – рад саопштен на научној скупу „Српска научна критика у XX веку“ саопштен у САНУ 24. новембра 2025.

Славко Гордић

чланци

Књижевни универзитети Тање Крагујевић / Славко Гордић. *Летопис Матице српске*, год. 201, књ. 516, св. 1/2, јул-авг. 2025, стр. 97-10

Ум и слобода - Доситејеве кључне речи / Славко Гордић. *Летопис Матице српске*, год. 201, књ. 515, св. 3, март 2025, стр. 324-327.

О спојеним и неспојивим судовима стварања и стварности / Славко Гордић. *Летопис Матице српске*, год. 201, књ. 516, св. 4, октобар 2025, стр. 550-559.

предавања

Андрић: прича која траје (поводом педесет година од смрти Иве Андрића) / Славко Гордић. 26. мај 2025, Културна станица Свилара, Нови Сад.

радови из 2024. који нису били унесени у претходни извештај
Документарни и поетски аспект завичајних сећања и осећања
Милоша Кордића / Славко Гордић. У: Душан Иванић (ур.). *Банија:
српски народ, историја и култура*. Матица српска, стр. 385-395.

СТАРΟΣЛОВЕНСКИ ОДБОР

ПРЕДСЕДНИК: академик Јасмина Грковић-Мејџор

Чланови Одбора: академик Јасмина Грковић-Мејџор, академик Александар Лома, мр Душица Грбић, археограф саветник, проф. др Томислав Јовановић, проф. др Љиљана Јухас-Георгиевска, проф. др Татјана Суботин-Голубовић, проф. др Светлана Томин, проф. др Ирена Шпадијер, проф. др Виктор Савић, научни саветник (секретар), др Миланка Убипарип, археограф саветник, др Владан Тријић, археограф саветник, проф. др Марина Курешевић, др Мирослав Лазић, научни сарадник.

1. Зборник посвећен Ватрославу Јагићу – *Споменица Ватрославу Јагићу (1923–2023)* завршен је и рецензиран на Одељењу језика и књижевности САНУ, 28. октобра 2025. године (рецензенти: академици Александар Лома и Љубинко Раденковић). Зборник је припремљен у сарадњи Старословенског одбора САНУ са Старословенистичким одсеком Института за српски језик САНУ. У коначном, у зборнику су се нашаа 33 научна рада. Након редиговања, техничког уређивања и рецензирања књига је послата на прелом.

2. Одустало се од зборника посвећеног 200-годишњици рођења Ђура Даничића, првобитно планираног на Одбору, за који је формиран и Уређивачки одбор (2023), јер је Српска академија наука и уметности прогласила 2025. годину „Годином академика Ђуре Даничића“, у оквиру које је организован и одржан научни скуп „Два века Ђ. Даничића“ 27–28. новембра 2025, са којег ће бити објављен зборник радова.

Скромна финансијска средства којима располаже Одбор уплаћена су за лектуру резимеа и радова на енглеском језику, као и за прелом *Споменице Ватрославу Јагићу (1923–2023)*.

СПИСАК ОБЈАВЉЕНИХ РАДОВА

Грковић-Мејџор, Јасмина. „О синтаксичким одликама Чајничког јеванђеља.“ Зорица Никитовић, Владислав Топаловић (прир.). *Српски средњовјековни споменици из Босне и Хума. Проучавање Чајничкога јеванђеља*. Зборник радова са међународног научног скупа одржаног у Источном Сарајеву 6–8. октобра 2023. Бања Лука: Академија наука и умјетности Републике Српске –

Сарајево: Српска православна митрополија дабро-босанска, 2024, 303-319 [2025].

Грковић-Мејдор, Јасмина. „Ка реконструкцији функција псл. **svojь*.“ Рајна Драгићевић, Бошко Сувајџић (ур.). *Српска славистика 2025*. Радови делегације Републике Србије на XVII међународном конгресу слависта. Париз, 25–30. VIII 2025. Београд: Савез славистичких друштава Србије, 2025, 15-31.

Grković-Major, Jasmina. „Etymology and historical semantics.“ Christos Tzitzilis, Georgos Papanastassiou (eds.). *Greek and Balkan Etymology*. Thessaloniki: Institute of Modern Greek Studies, 2025, 27-47.

Грковић-Мејдор, Јасмина. „Имперсоналне конструкције у Фочанској Александриди.“ *Актуелна питања историје српскога језика*. (Радови са научног скупа „Актуелна питања историје српског језика“, одржаног у Андрићграду од 11. до 13. октобра 2024. године). Андрићград [Вишеград]: Андрићев институт у Андрићграду, 2025, 220-235.

Грковић-Мејдор, Јасмина. „Језик као слика света.“ *Трибина Библиотеке САНУ*, XIII (2025): 135–139 [приказ].

Грковић-Мејдор, Јасмина. „Академик Павле Ивић (1924-2024).“ *Анали Огранка САНУ у Новом Саду*, 20 – за 2024. годину (2025): 178–183 [приказ].

Лома, Александар. „На трагу праобрасцима.“ *Трибина Библиотеке САНУ*, XIII (2025): 130–134 [приказ].

Loma, Aleksandar. “Homeric ‘glory’ and Slavic ‘miracle’: κῆδος and čudo revisited.” Christos Tzitzilis, Georgos Papanastassiou (eds.). *Greek and Balkan Etymology*. Thessaloniki: Institute of Modern Greek Studies, 2025, 156–165.

Грбић, Душица. „Редакцијске одлике чајничког Пролога стиховног за зимски период с краја XVI века.“ Зорица Никитовић, Владислав Топаловић (прир.). *Српски средњовјековни споменици из Босне и Хума. Проучавање Чајничкога јеванђеља*. Зборник радова са међународног научног скупа одржаног у Источном Сарајеву 6–8. октобра 2023. Бања Лука: Академија наука и умјетности Републике Српске – Сарајево: Српска православна митрополија дабро-босанска, 2024, 413–428 [2025].

Грбић Душица. „Записи о изасланицима Будимске епархије на карловачким саборима у књигама манастира Грабовца.“ Весна Петровић (ур.). *Манастири и библиотеке чувари културне баштине*. Зборник радова са стручног скупа одржаног 15. и 16. маја 2024. године у манастиру Велика Ремета. Ириг: Српска читаоница – Велика Ремета: Манастир Велика Ремета, 2025, 37–46.

Грбић Душица. „Молитвеник (Требник) Божидара Вуковића око 1538–1540. са записима Адама Драгосављевића у Бремену и печатом манастира Раче. *Годишњак Библиотеке Матице српске* – за 2024 (2025): 61–77.

Грбић Душица. „Београд – светионик Истока.“ Љубица Ђоровић и Владимир Томић. *Светионик Истока: Београд од деспота Стефана до Доситеја*.

Београд: Библиотека града Београда, 2024. *Годишњак Библиотеке Матице српске – за 2024. годину* (2025): 273–274 [приказ].

Курешевић, Марина. „Начини преношења туђег говора у Чајничком јеванђељу.“ Зорица Никитовић, Владислав Топаловић (прир.). *Српски средњовековни споменици из Босне и Хума. Проучавање Чајничкога јеванђеља*. Зборник радова са међународног научног скупа одржаног у Источном Сарајеву 6–8. октобра 2023. Бања Лука: Академија наука и уметности Републике Српске – Сарајево: Српска православна митрополија даubro-босанска, 2024, 321–332 [2025].

Курешевић, Марина. „О употреби речи *јак* у српскословенским нелитургијским наративним текстовима.“ *Научни састанак слависта у Вукове дане*, 54/1 (2025): 225–236.

Курешевић, Марина. „Апстрактне именице у средњовековној прози профаног карактера.“ *Актуелна питања историје српскога језика*. (Радови са научног скупа „Актуелна питања историје српског језика“, одржаног у Андрићграду од 11. до 13. октобра 2024. године). Андрићград [Вишеград]: Андрићев институт у Андрићграду, 2025, 163–177.

Лазић, Мирослав. „Хронологија палеотипа из првог издавачког циклуса Божићара Вуковића.“ *Археографски прилози*, 46 (2024): 11–58.

Лазић, Мирослав. „Српске инкунабуле и палеотипи из ризнице цркве Успења Пресвете Богородице у Чајничу.“ Зорица Никитовић, Владислав Топаловић (прир.). *Српски средњовековни споменици из Босне и Хума. Проучавање Чајничкога јеванђеља*. Зборник радова са међународног научног скупа одржаног у Источном Сарајеву 6–8. октобра 2023. Бања Лука: Академија наука и уметности Републике Српске – Сарајево: Српска православна митрополија даubro-босанска, 2024, 369–386 [2025].

Савић, Виктор Д., Александар М. Милановић. „Писмо српскога језика и писменост сама по себи.“ *Српски језик*, XXX (2025): 43–72.

Савић, Виктор. „Проф. др Гордана Јовановић (Деспотовач, 29. јануар 1940 – Београд, 17. мај 2024).“ *Јужнословенски филолог*, LXXXI/1 (2025): 141–152 [некролог].

Савић, Виктор. „О Светом краљу Милутину у светлости историје цркве, дипломатике, историје уметности и филологије.“ *Анали Огранка САНУ у Новом Саду*, бр. 20 – за годину 2024 (2025): 148–154 [приказ].

Савић, Виктор. „Будимпештански глагољски одломак. Најстарији српски писани споменик у Мађарској.“ *Српски календар за просту 2025. годину*. Будимпешта: Самоуправа Срба у Мађарској, 2024, 74–76.

Савић, Виктор. *О западној грани српскословенске писмености*. Ортограф, књ. 13. Старословенско и српско наслеђе, књ. 5. Београд: Чигоја штампа, Институт за српски језик САНУ, 2025, 427 стр.

Савић, Виктор. „Српске старине Ђура Даничића (1825–2025).“ *Летопис Матице српске*, Год. 201, Књ. 515, св. 4 (Април 2025): 494–508.

Савић, Виктор. „Шта је дубровачки говор дао Српском рјечнику (1852)?“ Рајна Драгићевић, Бошко Сувајдић (ур.). *Српска славистика 2025*. Радови делегације Републике Србије на XVII међународном конгресу слависта. Париз, 25–30. VIII 2025. Београд: Савез славистичких друштава Србије, 2025, 297–330.

Савич, Виктор. „Будапештский глаголический отрывок: новые взгляды.“ *Славянское и балканское языкознание*, Вып. 25. Палеославистика – 6. Москва: Институт славяноведения РАН, 2025, 13–44.

Савић, Виктор. „Постоји ли [класа] substantiva mobilia у савременом српском језику?“, *Научни састанак слависта у Вукове дане*, 54/1 (2025): 215–223.

Савић, Виктор. „Чајничко јеванђеље: графичка веза с Никољским јеванђељем и другим споменицима.“ Зорица Никитовић, Владислав Топаловић (прир.). *Српски средњовјековни споменици из Босне и Хума. Проучавање Чајничкога јеванђеља*. Зборник радова са међународног научног скупа одржаног у Источном Сарајеву 6–8. октобра 2023. Бања Лука: Академија наука и умјетности Републике Српске – Сарајево: Српска православна митрополија добрo-босанска, 2024, 265–283 [2025].

Савић, Виктор Д., Невена М. Милосављевић. „Аутограф Петра Цетињскога (1780–1805).“ Милош Ковачевић (ур.). *Актуелна питања историје српскога језика*. (Радови са научног скупа „Актуелна питања историје српског језика“, одржаног у Андрићграду од 11. до 13. октобра 2024. године). Андрићград [Вишеград]: Андрићев институт у Андрићграду, 2025, 311–331.

„Библиографија проф. др Гордане Јовановић“. Приредили Виктор Д. Савић, Марија С. Ђинђић, Марина Љ. Спасојевић. *Средњи век у српској науци, историји, књижевности и уметности*, XV. Научни скуп. Деспотовац–Манасија, 20–21. август 2024. Дани српскога духовног преображења, XXXII. Деспотовац: Народна библиотека „Ресавска школа“ – Београд: Институт за српски језик САНУ, 2025, 323–345.

Савић, Виктор. „Титуле Светога Саве, њиме самим написане.“ Драгиша Бојовић, Марија Копривица (ур.). *Од Раса до Никеје I. 850 година од рођења Светога Саве и 1700 година од Првог васељенског сабора*. Зборник са Међународне научне конференције одржане 30. маја 2025. године у Нишу. Ниш: Универзитет у Нишу, Центар за византијско-словенске студије; Међународни центар за православне студије – Нови Сад: Центар за историјска истраживања Филозофског факултета у Новом Саду – Нови Пазар: Историјски архив „Рас“, 2025, 13–37.

Subotin-Golubović, Tatjana. „Readings (čtenija) from Prophetologion and medieval Serbian Hymnography.“ Iosif Camara, Ana Catană-Spenchiu, Maria Moruz, Mădălina Ungureanu (eds.). *Biblica et Philologica*. Studies in Honor of Eugen Munteanu. Konstanz: Hartung-Gorre Publishers, 2024, 431–449.

Суботин-Голубовић, Татјана. „Димитрије Богдановић (1930–1986).“ *Споменица о 180 година српске историје у настави и науци*. Београд: Филозофски факултет, 2025, 152–170.

Томин, Светлана. *Књигољубиве жене српског средњег века*, Друго, измењено и допуњено издање. Нови Сад: Академска књига, 2025, 210 стр.

Томин, Светлана С. „Зборник у част. Многoletна писања сабрамо у једно. Тематски зборник посвећен професору Драгиши Бојовићу, ур. Катарина Митровић и Јована Бојовић Јоксимовић, Центар за црквене студије, Ниш 2024.“ *Летопис Матице српске*, Год. 200, Књ. 514, свеска 6 (Децембар 2024): 931–935 [приказ].

Томин, Светлана. „Значајна књига о Божидару Вуковићу.“ *Летопис Матице српске*, Год. 201, Књ. 515, св. 5 (Мај 2025): 698–702 [приказ].

Томин, Светлана. „Критичко издање Даниловог зборника. Томислав Јовановић, *Зборник краљева и архиепископа српских. О зборнику краљева и архиепископа српских, том I, стр. 264; Архиепископ Данило II, Зборник краљева и архиепископа српских. Житија, том II, стр. 515, српскословенски текст приредио Томислав Јовановић; Данилов Ученик, Данилови настављачи, Зборник краљева и архиепископа српских. Житија, том III, стр. 234, српскословенски текст приредио Томислав Јовановић Београд 2023, Чигоја штампа.*“ *Зборник Матице српске за књижевност и језик*, 73/1 (2025): 185–188 [приказ].

Тријић, Владан, Бранислав Тодић, Зоран Ранковић, Зоран Ракић. *Српске рукописне књиге у Мађарској*. Београд: Библиотека Српске патријаршије, 2025.

Тријић, Владан. „Када је Мирославево јеванђеље могло да доспе на Свету Гору?“ *Српски језик и српска књижевност од средњег века до данас* (Нови Пазар, 2–3. новембар 2024. године). Зборник радова. Нови Пазар: Државни универзитет у Новом Пазару, 2025, 495–515.

Васиљев, Љупка, Миланка Убипарип. „Нови поглед на палеографске одлике Чајничког јеванђеља и каснијих записа.“ Зорица Никитовић, Владислав Топаловић (прир.). *Српски средњовековни споменици из Босне и Хума. Проучавање Чајничкога јеванђеља*. Зборник радова са међународног научног скупа одржаног у Источном Сарајеву 6–8. октобра 2023. Бања Лука: Академија наука и умјетности Републике Српске – Сарајево: Српска православна митрополија дабро-босанска, 2024, 285–301 [2025].

Убипарип, Миланка. „Српскословенско рукописно наслеђе у Ризници Цркве Успења Пресвете Богородице у Чајничу.“ Зорица Никитовић, Владислав Топаловић (прир.). *Српски средњовековни споменици из Босне и Хума. Проучавање Чајничкога јеванђеља*. Зборник радова са међународног научног скупа одржаног у Источном Сарајеву 6–8. октобра 2023. Бања Лука: Академија наука и умјетности Републике Српске – Сарајево: Српска православна митрополија дабро-босанска, 2024, 353–368 [2025].

Шпадијер, Ирена. *Живо средњовековље: Од рукописних књига до покретних слика*. Београд: Карпос, 2025, 248 стр. + 8 сл.

Špadijer, Irena. „Editing Medieval Cyrillic Texts: Abbreviations.“ *Иницијал*, 13 (2025): 233–242.

Пројекат: СРПСКО-НЕМАЧКЕ КЊИЖЕВНЕ И КУЛТУРНЕ ВЕЗЕ

Руководилац: дописни члан Слободан Грубачић

Наставио је истраживања која су започели професори германистике на Филолошком факултету. Као корак ка систематском и дугорочном прожимању култура, један правац истраживања и даље представља испитивање *немачких утицаја на позоришни живот у Србији*. По природи ствари, културолошки приступ захвата све области културе, заједно са мотивима заснованим на аутентичном културном прожимању, са посебним нагласком на утицаје у књижевности. У раду на скупљању грађе интензивно учествује др Миодраг Вукчевић са Филолошког факултета у Београду.

Од личних пројеката у следећој календарској години академик Грубачић најављује завршетак рада на књизи која се бави основним појмовима науке о књижевности. У књизи се разматра драматично дестабиловање књижевности током двадесетог и почетка двадесет првог века у европској књижевности. Анализе се заснивају на примерима дубоке релативизације пет кључни упоришта на којима почива савремена уметност прозе: аутор, наратор, јунак, читалац, текст.

АКАДЕМИЈСКИ ОДБОР ЗА ДИЈАЛЕКТОЛОШКЕ АТЛАСЕ

Председник: проф. др Александар Лома, редовни члан САНУ

Остали чланови Одбора су: проф. др Слободан Реметић, редовни члан АНУРС, проф. др Бранислав Остојић, редовни члан ЦАНУ, др Љубинко Раденковић, редовни члан САНУ, проф. др Мато Пижурца, проф. др Софија Милорадовић, проф. др Радивоје Младеновић, проф. др Никола Рамић, проф. др Рада Стијовић и проф. др Жарко Бошњаквић.

1. Назив пројекта

Основни и једини задатак Одбора за дијалектолошке атласе САНУ је израда дијалектолошких атласа. Основан је као *Међуакадемијски одбор за дијалектолошке атласе*, а након укидања међуакадемијских одбора поверен је на старање Одељењу језика и књижевности САНУ. Основни задаци Одбора су рад на *Српском дијалектолошком атласу* (СДА) и на домаћем сектору *Опшесловенског лингвистичког атласа* (ОЛА), *Општекарпатског дијалектолошког атласа* (ОКДА) и *Европског лингвистичког атласа* (АЛЕ).

У 2025. години преминуо је члан Одбора проф. др Недељко Богдановић (био је члан све четири Одборове комисије).

Ради ефикаснијег рада на наведеним пројектима својевремено су при Одбору основане комисије за АЛЕ, ОЛА, ОКДА и СДА.

Комисију за АЛЕ сачињавају: проф. др А. Лома, редовни члан САНУ (председник), проф. др М. Пижурица, проф. др С. Реметић, редовни члан АНУРС (секретар), и др Снежана Петровић.

Комисију за ОЛА чине следећи стручњаци: проф. др С. Реметић, редовни члан АНУРС (председник), проф. др М. Пижурица, проф. др С. Милорадовић, проф. др Гордана Драгин, проф. др Жарко Бошњаковић, академик Александар Лома, др Марта Бјелетић, дописни члан САНУ, др Марина Јуришић, др Мирјана Петровић-Савић, проф. др Драгана Радовановић и проф. др Данка Вујаклија. Такође, због потребе припреме лексичког тома који је нашој страни додељен, у рад Комисије су укључени сви сарадници Дијалектолошког одсека Института за српски језик САНУ.

Комисију за СДА, чији је председник проф. др С. Реметић, редовни члан АНУРС, сачињавају чланови комисије за ОЛА и следећи стручњаци: проф. др Р. Младеновић, проф. др Н. Рамић, проф. др Јордана Марковић, проф. др Р. Стијовић и проф. др Михај Н. Радан (Темишвар). Такође, због потребе опсежнијих теренских истраживања ради израде најпре лексичких томова, у рад Комисије су укључени сви стални сарадници Дијалектолошког одсека Института за српски језик САНУ.

Комисију за ОКДА (*Опитекарпатски дијалектолошки атлас*) сачињавају проф. др С. Реметић, редовни члан АНУРС, и проф. др М. Пижурица. Будући да је 2004. године, као заједничко издање Српске академије наука и уметности, Института за српски језик САНУ и Филозофског факултета у Новом Саду, објављен последњи, 7. том *Опитекарпатског дијалектолошког атласа*, практично је завршена најважнија фаза рада на овом међународном научном пројекту. Међутим, пре неколико година послати су мађарском тиму подаци за одређена питања из ОКДА везана за српске пунктове ради будуће анализе, тако да се очекује нова фаза сагледавања материјала овога атласа из балканске перспективе, тј. отпочињање његове валоризације.

Већину послова обављају, као и до сада, чланови Одбора и његових комисија. По потреби, углавном у теренским испитивањима за потребе *Српског дијалектолошког атласа*, бивају ангажовани сарадници из Института за српски језик САНУ и из одговарајућих (високо)школских установа.

3. Извештај о раду у 2025. години

Европски лингвистички атлас

Наши представници у Уређивачком одбору Атласа европских језика (А. Лома, С. Петровић) нису добили позив ни за овогодишњи састанак Уређивачког одбора АЛЕ.

Општесловенски лингвистички атлас

Стицајем околности рад на *Општесловенском лингвистичком атласу* нашао се у најозбиљнијој кризи од заснивања пројекта. Ова година је обележена неуспелим покушајима избора новог руководства Међународне комисије за ОЛА. За предлог Словеначке националне комисије да се за председника МКОЛА именује проф. др Д. Рембишевска изјаснила се већина националних комисија и њихова одлука оверена је на овогодишњем Међународном конгресу слависта у Паризу. Након основаних примедби неких комисија да су код наведеног предлагања и избора учињени озбиљни процедурални пропусти, Д. Рембишевска је поднела оставку. За предлог да се Српској националној комисији повери руковођење радом на ОЛА, на што смо, у жељи да се настави, у ствари да се спаси рад на великом делу, пристали, изјасниле су се само четири националне комисије: Руска, Белоруска, Словачка и Македонска.⁹ Предлози појединих колектива и појединаца да се одржи онлајн заседање ради изналажења излаза из новонастале ситуације остали су без конкретних корака. Крај 2025. године Међународна комисија за ОЛА дочекује без председника, а радни колектив без конкретних задатака у раду на Атласу.

Под оваквим околностима, а због тога што поједине националне комисије нису послале свој материјал ни у 2025. години, чланови Српске националне комисије нису могли наставити рад на пробним картама нашег лексичког тома ОЛА *Горное овцеводство*. Наиме, уређени су индекси за сва пробна питања и послати на проверу, али нису нам све националне комисије вратиле проверене индексе ни морфонолошке коментаре.

Српски дијалектолошки атлас

На плану СДА, поновни преглед материјала из пунктова са терена косовско-ресавских говора указао је на дилеме које су знатније на плану прецизирања ареала простирања акута. У складу са раније датим смерницама председника Комисије за СДА проф. др Слободана Реметића, академика АНУРС, које се тичу нужног решавања трију неуралгичних фонолошких питања пре приступања завршној припреми лексичких карата,

⁹ Уз овај Извештај прилажемо Записник са седнице Српске националне комисије за ОЛА.

у западној и југозападној Србији настављена су истраживања скромнијег обима ради прецизирања простирања акута. У оквиру теренског рада сарадника усмереног на прикупљање грађе нужне за њихове монографије и ауторске радове бележена је и грађа неопходна за допуну материјала раније прикупљеног за СДА (простор општине Ириг, општине Крупањ и област Мионичке Подгорине).

У оквиру пројекта *Истраживање историје и културе Срба у Румунији*, двоје сарадника је обављало теренска истраживања у неколико места румунског Баната насељених српским становништвом.

Остали послови - Припремне радње за израду Атласа пастирске лексике призренско-тимочке области

Неспорно је да су наши приоритети рад на СДА и ОЛА и да би неки други послови били скрајнути или рађени успореним темпом уколико би се ревитализовали послови на ова два атласа.

Почев од 2023. године ради се на термилошкој лексици пастирства са терена призренско-тимочких говора и на припреми малог атласа термилошке лексике ове привредне гране ради премошћавања проблема заустављених послова на ОЛА и СДА из екстралингвистичких разлога, са жељом да се одржи континуитет тимског рада, па и сачини одређени број карата из области терминологије пастирства као нека врста предрадњи за наше основне капиталне послове. Одбор за дијалектолошке атласе и потом Огранак САНУ у Нишу, на молбу Н. Богдановића и С. Милорадовић, подржали су заснивање пројекта *Пастирска лексика призренско-тимочких говора*, који би се темељио на грађи похрањеној у картотеци Огранка САНУ у Нишу, уз учешће сарадника Дијалектолошког одсека Института. Координатор Пројекта је академик А. Лома, руководилац је др Ана Савић-Грујић, од 13. децембра 2024. године, док је проф. др С. Милорадовић, некадашњи руководилац, ангажована у новој функцији - консултант. Сарадници Одсека су током 2025. године припремали и објављивали радове засноване на поменутој теренској грађи, затим су одржали промоцију прошлогодишњег зборника *Пастирска лексика призренско-тимочких говора* у Огранку САНУ у Новом Саду, једно јавно предавање по позиву и једно представљање резултата истраживања у Огранку САНУ у Нишу.

Монографија о историји лингвогеографских истраживања у Србији

У 2025. години је за потребе довршавања монографије *Језички записи на картама и њихово читање. Лингвистичка географија у Србији*

1958-2018. I Институционални рад на лингвистичким атласима, аутора С. Милорадовић, унета преостала архивска грађа некадашњег Међуакадемијског одбора за дијалектолошке атласе при САНУ и материјал је груписан у одељке тако да преостаје сачињавање ауторских коментара везаних за грађу у датим одељцима.

АКАДЕМИЈСКИ ОДБОР ЗА ИСТОРИЈАТ И ОБЈАВЉИВАЊЕ АКАДЕМСКИХ БЕСЕДА

Председник Одбора: академик Миро Вуксановић

Чланови Одбора: академик Градимир В. Миловановић, академик Радоје Чоловић, академик Тања Ђирковић Величковић, академик Павле Петровић, академик Драган Војводић и академик Јелена Јовановић.

Стручне сараднице Одбора су Данка Кужељ и Марина Нинић.

Одбор је основан 2019. године одлуком Председништва САНУ. Назив едиције коју је Одбор припремио је *Приступне беседе српских академика (1886–1947)*. Едиција је објављена као издање Председништва САНУ, чији је главни уредник академик Зоран Кнежевић, генерални секретар САНУ у време објављивања. Прва књига је објављена 2020. године, друга 2021, а трећа 2022. Уредник је академик Миро Вуксановић, председник Одбора.

Одбор је у 2025. години радио на систематизовању података о публикацијама објављиваним поводом избора редовних чланова у времену када приступне беседе нису биле законска обавеза (1947–1971) и о академским беседама у САНУ (1971–2013). Посао је обављен у целини.

Индивидуални пројекат: КЊИЖЕВНИ ИСТОРИЧАР ПАВЛЕ ПОПОВИЋ

Руководилац: академик Злата Бојовић

Рад на личном пројекту током 2025. године био је једним делом усредсређен на анализу књижевноисторијског прегледа Павла Поповића *Scritori Jugoslavi*, написаног за књигу Умберта Урбанија (Umberto Urbanaz-Urbani), која је објављена у Трсту, 1927. и месту овога прегледа у развоју Поповићеве књижевноисторијске мисли. Истовремено, радила сам првом делу монографије, који се односи на Поповићев књижевноисторијски рад пре почетка рада на *Преледу српске књижевности*. Рад на овом периоду, као и на каснијем, усложен је јер је у скорије време Архив САНУ добио

од породице Поповић део грађа која је потпуно несређена и необрађена, што захтева додатно време за њену припрему како би могла да се користи у изради монографије.

На архивским и библиографским припремама монографије учествовао су два сарадника: проф. др Славко Петаковић и историчар, архииста Миле Станић.

Славко Петаковић је у потпуности провеерио и допунио Библиографију књижевних научних радова Павла Поповића 1892-2023, на тај начин добили смо прву комплетну библиографију Поповићевих радова.

Библиографија књижевних и научних радова Павла Поповића хронолошки је организована. Распоред појединости у библиографском опису је следећи: наслов рада, тачка, цртом одвојен назив часописа, година издања, број књиге, број свеске, број страна, цртом одвојени подаци о часопису у коме је такође објављен наведени чланак. Навођење прилога у монографској публикацији дато је према моделу: наслов чланка, тачка, цртом одвојен наслов књиге/монографске публикације, назив издавача, место издања, година издања, број страна. Уколико је наведени чланак првобитно објављен у серијској публикацији, доцније штампан у некој од књига у којој су сабрани радови П. Поповића (*Из књижевности*, I–IV, *Из књижевности* [1972], *Сабрана дела Павла Поповића*, I–XI и др.), коршћена је напомена „И посебно“. Када је дат библиографски опис монографске публикације, навођен је наслов, издавач, место издања, година издања, број страна (уколико публикација обухвата прилоге П. Поповића). Када је дат библиографски опис књига које обухватају радове П. Поповића, навођен је њихов садржај. За прилоге који нису имали наслов, у библиографском опису је дат наслов који најприближније одражава смисао чланка.

Уколико је П. Поповић у штампаном извору био потписан пуним именом испод чланка, није навођен аутор. Уколико аутор није наведен или су дати његови иницијали или псеудоним, то је навођено, уз упутству на извор на основу кога је ауторство утврђено. Уколико постоје недоумице у вези са ауторством, упућивано је на одговарајућу литературу.

Миле Станић је у протеклој години средιο још један део до сада необрађене и некорисћене Поповићеве рукописне грађе која је на тај начин постала доступна за рад и објавио на основу ње (односи се на непонату кореспонденцију) два прилога. Оба написа су прилози проучавању Поповићевог књижевноисторијског рада.

Покушај Николе Т. Кашиковића да обнови "Босанску вилу" после Првог светског рата, Прилози за књижевност, језик, историју и фолклор, Београд, 2025, књ.ХС1.

Сарадња Павла Поповића са шабачким културним и просветним установама, Братство, Београд, 2925, ХХ1Х.

ИНДИВИДУАЛНИ ПРОЈЕКАТ: ИСТОРИЈСКО-ЕТИМОЛОШКА ИСТРАЖИВАЊА СРПСКЕ ЛЕКСИКЕ И ОНОМАСТИКЕ (ЛЕКСОН)

Руководилац: проф. др Александар Лома, редовни члан

др Жељко Степановић

При Етимолошком одсеку Института за српски језик САНУ наставио сам, као главни уредник и коаутор, рад на *Етимолошком речнику српског језика* (ЕРСЈ, 5. свеска) и *Приручном етимолошком речнику српског језика* (ПЕРСЈ, 2. свеска К–О). Поред тога, објавио сам следеће научне радове из области свог пројекта:

-
1. Словенска географска терминологија у истраживањима Никите И. Толстоја // Глас САНУ CDXXXVI, Одељење језика и књижевности књ. 34/2024 [2025] 131–135.
 2. Cimmerians: A forgotten people of the ancient world // *Lucida intervalla* 53/2024 [2025], 177–188: <https://www.klasicnenaucе.rs/wp-content/uploads/2025/02/li53-loma.pdf>
 3. На трагу праобрасцима [излагање на представљању књиге Јасмине Грковић-Мејдор *Студије из историјске семантике*] // Трибина Библиотеке САНУ год. ХИИ, књ. 13/2025, 130–134.
 4. Homeric 'glory' and Slavic 'miracle': κῦδος and čudo revisited // Chr. Tzitzilis & G. Papanastassiou (edd.), *Ελληνική και βαλκανική ετυμολογία / Greek and Balkan Etymology*, Thessaloniki 2025: 156–165.
 5. Из историјске топонимије Шумадије // Љ. Раденковић (прир.), Шумадија: историја, језик, култура: Центар за научноистраживачки рад САНУ и Универзитета у Крагујевцу, Крагујевац 2025, 9–30.
 6. „Пиштећа“ или „брката“ риба? О јужнословенском ихтиониму *кркуша* // Зборник посвећен стогодишњици рођења Милке Ивић и Павла Ивића: Институт за српски језик САНУ, Филозофски факултет Универзитета у Новом Саду, Матица српска (у штампи).
-

Овогодишња средства са пројекта утрошио сам на путне трошкове за своје учешће на XVII међународном конгресу слависта у Паризу, где сам био један од четири пленарна говорника на отварању с излагањем *A la recherche de composants perdus. Observations sur les composés nominaux slaves obscurcis* (трошкове мог смештаја сносио је организатор) и за исплату хонорара др Жељку Степановићу за овогодишњи рад на нашем заједничком пројекту речника Рударског законика деспота Стефана Лазаревића.

Индивидуални пројекат: ПОЕТИКЕ СРПСКИХ ПИСАЦА XX ВИЈЕКА

Руководилац: академик Јован Делић

Сарадници на пројекту: Недељка Бјелановић, Марко Радуловић, Марко Аврамовић, Габриела Братић

У протеклој 2025. години сам објавио двије књиге:

Гојко Ђого – црни аргонаут српског песничтва. О поезији и поетици Гојка Ђога, Београд: „Штампар Макарије“, Подгорица: Ободско слово, Требиње: Херцеговина издаваштво, 2025.

Достићи немогуће, разговор са Милошем Јевтићем, књ. 238, Нови Сад: Архив Војводине, 2025.

Књига о Гојку Ђогу прва је монографија о овом песнику. Она даје дијакхронијски пресек Ђоговог песничког стваралаштва, а онда извлачи неколико поетичких доминанти на тематском плану и на плану уметничког поступка.

Део књиге *Достићи немогуће* управо се односи на остварења и планове личног пројекта.

Објавио сам у 2025. години укупно 29 радова о поетикама српских писаца XX века; неки су још увек у штампи: о Миодрагу Булатовићу, о Александру Тишми, о Десанки Максимовић и о Растку Петровићу.

Уредио сам у Матици српској зборник радова о Десанки Максимовић, Растку Петровићу и Александру Тишми.

Писао сам о поезији, прози и поетици Иве Андрића, Милоша Црњанског, Мирка Королије, Данила Киша и Мира Вуксановића.

Увид у остале радове може се стећи прегледом библиографије.

**Индивидуални пројекат: КОМПАРАТИВИСТИЧКА
ИСТРАЖИВАЊА СРПСКЕ И АНГЛОФОНЕ КЊИЖЕВНОСТИ**

Руководилац: академик Зоран Пауновић

У оквиру рада на пројекту, организовао сам научни скуп „Округли сто о књижевном превођењу“, одржан у Српској академији наука. Објавио сам три научна рада и изложио радове на четири научна скупа.

„Језик мржње као средство породичног насиља у приповеткама ‘Преписи’ Џејмса Џојса и ‘Злостављање’ Иве Андрића“. *Зборник радова са научног скупа „Језик мржње у интерперсоналном и јавном говору“*, Огранак САНУ у Нишу, Институт за српски језик САНУ, стр. 235-242.

„Артур Еванс о добротворном раду Мис Ирбијеве на оснивању српских избегличких школа“, *Зборник радова са научног скупа СЕР АРТУР Џ. ЕВАНС (1851–1941): „ИЛИРСКА“ ТРАГАЊА И СРПСКО ПИТАЊЕ*, Српска академија наука и уметности, Београд, стр. 235-243.

„Критички текстови Данила Киша о англофоној књижевности“, *Зборник радова са научног скупа „Српска књижевна критика двадесетог века“*, Српска академија наука и уметности, Београд, стр. 251-259.

ОДЕЉЕЊЕ ДРУШТВЕНИХ НАУКА

ОДБОР ЗА ИЗВОРЕ СРПСКОГ ПРАВА

Председник: академик Коста Чавошки

Чланови: академик Јованка Калић, академик Данило Баста,
проф. др Срђан Шаркић, проф. др Сима Аврамовић,
проф. др Мирјана Стефановски, проф. др Татјана Суботин Голубовић,
проф. др Андрија Веселиновић, проф. др Ђорђе Бубало,
проф. др Виктор Савић, др Станоје Бојанин и др Биљана Марковић

Извештај о раду: Вишедеценијски посао издавања преписа Душанова законика, започет далеке 1938. године, коначно је приведен крају. У шест томова, односно седам књига, у раздобљу од 1975. до 2023. године, објављено је 27 познатих преписа Душанова законика. Тиме је, после 85 година, окончан посао издавања преписа Душанова законика, што сведочи о томе да су за велике пројекте и капитална издања потребне деценије мукотрпног рада више генерација правника, историчара и лингвиста. Током године се радило на припреми за објављивање беседа које су изложене на Свечаној академији поводом обележавања завршетка издавања свих преписа Душанова законика. Беседе ће бити објављене у *Гласу Одељења друштвених наука*.

Скраћена синтагма Матије Властара:

На основу поређења преписа Скраћене синтагме и прављења едиционих сонди извршен је избор преписа који ће послужити као основни у критичком издању. То је Бистрички препис (XV век), чије квалитетне црно-беле фотографије поседује Одбор за изворе српског права.

Настављен је унос текста Скраћене Синтагме према Бистричком препису и завршене су главе Г, Д, Е, И и К. Уз унети текст глава А и В додате су варијанте из осталих преписа Скраћене синтагме.

Прикупљени су следећи снимци преписа Скраћене и Пуне Синтагме Матије Властара:

- Од три преписа СС у рукописима без ДЗ начињени су снимци Бешеновског, љубазношћу Музеја Срема (бр. 198), у којем се чува.

- Уз дозволу владике будимљанско-никшићког господина Јоаникија, набављене су и дигиталне копије фрагмента СС из збирке ман. Никољца (бр. 67).

- Од рукописа Пуне синтагме набављени су снимци рукописа који се чувају у НБС (43, 722, 731), у манастиру Дечани (111 и 112).

- Такође, набављени су и преписи из неколико бугарских збирки: Манастир Зограф, II в. I; Манастир Рила, № 1/19; Црквено-исторически и архивен институт при Българската патриаршия, Софија, № 190.

- Предусретљивошћу Митрополије Црногорско-приморске набављени су квалитетнији снимци, веће резолуције, два рукописа Пуне синтагме из Цетињског манастира (бр. 56 и 57).

- Проф. Ђорђе Бубало боравећи у Вршцу установио је да рукопис из цркве Светог Николе, који према подацима у „Инвентару“ Димитрија Богдановића (бр. 1430) садржи препис Скраћене Синтагме, заправо представља препис епитимијног номоканона, тзв. Псеудо-Зонаре, без почетка и краја. Истом приликом у Владичанском двору у Вршцу аматерском камером начињени су снимци рукописа Пуне синтагме (ВД 8).

- Љубазношћу братства манастира Хиландара добијени су снимци рукописа Пуне Синтагме (Хил. 299) и Скраћене Синтагме (Хил. 301).

- Од Музеја СПЦ добијене су дигиталне копије два рукописа Пуне Синтагме Матије Властара који се чувају у тој збирци (бр. 45 и 89). Такође у Библиотеци Српске Патријаршије начињени су снимци рукописа Скраћене синтагме (бр. 125), два рукописа Пуне синтагме (46 и 50) и добијена је дигитална копија још једног рукописа Пуне синтагме (бр. 70). Тиме су прикупљени сви преписи Скраћене синтагме и добар део преписа Пуне синтагме.

- Након више неуспешних покушаја, контактима између САНУ и БАН, да се набаве снимци рукописа Пуне Синтагме, што се чува у Архиву Бугарске академије наука, бр. 70, снимци рукописа постали су доступни за истраживаче. Наиме Кирилometодијевски научни центар при Бугарској академији наука објавио је на сајту „Кирилometодикон” дигиталне копије рукописа из збирке Архива БАН, међу њима и поменути рукопис Пуне Синтагме (<https://repo.kmnc.bg/s/kmnc/item/60991>). Иако је резолуција мала, могуће је читати текст и користити га за бележење разночтенија у односу на скраћену верзију Синтагме.

И поред вишегодишњих покушаја Одбор није успео да прибави следеће рукописе: ркп., бр. 27 збирке Воскресенског Новојерусалимског манастира у ГИМ, Москва и ркп., бр. 8 Старе цркве у Сарајеву.

Bojanin S. (2025). Conversations on Sin in the Slavic Language. In: *Barbarians, Rhomaioi, and Those in Between Integrating the Christians of the Central Balkans into the Byzantine Empire (late 10th – mid-13th century)* (ed. V. Krsmanović). Belgrade: Institute for Byzantine Studies of SASA, 353–387.

Bojanin, S. (2024). Whose Sister is a Svatvica? A Contribution to the Research of Affinity in the Žiča Charter, Initial. *A Review of Medieval Studies* 12, 97–124.

Бубало, Ђ. (2025). Законоправило Светога Саве у канонском предању Источне цркве. *Законоправило Светог Саве. Тврдошко-савински препис*. Фототипија, Требиње – Херцег Нови – Никшић: Задужбина „Кнез Мирослав Хумски“, 13–48.

Бубало, Ђ. (2025). Законодавно дело Светога Саве, Свети Сава : 1176–2025. *Тематски зборник поводом 850 година од рођења Светог Саве* (ур. Т. Ракићевић и М. Матић). Београд: Музеј Српске православне цркве и Православни богословски факултет, 66–117.

Савић, В., Милосављевић, Н. (2025). Аутограф Петра Цетињскога (1780–1805). (ур. Милош Ковачевић). *Актуелна питања историје српског језика*. (Радови са научног скупа „Актуелна питања историје српског језика“. Андрићград [Вишеград]: Андрићев институт у Андрићграду, 311–331.

Šarkiћ, S. (2024). Pravni i faktički položaj Carigradskog Senata od vremena Justinijanove vladavine do reformi Lava VI. *Legatum pro Anima, Zbornik radova u čast Marku Petraku* (ured. Tomislav Karlović i Elizabeta Ivičević Karas). Zagreb: Biblioteka „Zbornici“, Sveučilište u Zagrebu, Pravni Fakultet, 385–396.

Šarkiћ, S. (2024). Legal-Historical Analysis of Monk Simeon's Charter Presented to the Monastery of Hilandar. *Laudator temporis acti. Ünnepi tanulmányok a 65 éves Horváth Attila tiszteletére*. Budapest: Ludovika Egyetemi Kiadó, 601–608.

Шаркић, С. (2025). Средњовековно српско право – Историјат проучавања. *Анали огранка САНУ у Новом Саду*, број 20, 64–74.

ОДБОР ЗА ФИЛОЗОФИЈУ И ДРУШТВЕНУ ТЕОРИЈУ

Председник: академик Александар Костић

Чланови: академик Коста Чавошки, проф. др Мирко Зуровац, проф. др Илија Марић, др Триво Инђић, проф. др Драган Симеуновић, проф. др Младен Лазић, проф. др Живан Лазовић

1. Припрема скупа посвећеног Милану Ракићу у оквиру циклуса „Друштвена и политичка мисао у Србији у XIX и XX веку“ који би требало да се одржи у другој половини 2026. године.

2. Предат у штампу зборник радова саопштених на скупу посвећеном Михаилу Марковићу који је одржан 30. новембра и 1. децембра 2023. године у оквиру циклуса „Друштвена и политичка мисао у Србији у XIX и XX веку“.

3. Организација скупа „Култура: дугорочно стратешко улагање“ који је у оквиру циклуса „Стратешки правци развоја Србије у XXI веку одржан 5. и 6. децембра 2025. године у Свечаној сали САНУ.

ОДБОР ЗА ПРОУЧАВАЊЕ СТАНОВНИШТВА

Председник: дописни члан Мирјана Рашевић

Чланови: дописни члан САНУ Милојко Арсић, проф. др Даниела Арсеновић, проф. др Мирјана Бобић, проф. др Мирјана Девеџић, проф. др Слађана Драгишић Лабаш, проф. др Александар Кнежевић, др Весна Лукић, проф. др Гордана Матковић, др Владимир Никитовић и др. сци. мед. Катарина Седецки.

Одбор за проучавање становништва конституисан је у новом саставу у марту 2025. године. Чланови Одбора тежиће да његов рад усагласе са очекивањима изнетим у иницијативи академика Милоша Маџуре за оснивање Одбора за проучавање становништва САНУ 1982. године. У тој иницијативи предвиђено је да „Програм рада Одбора обухвати сва важна подручја истраживања становништва, са становишта свих релевантних дисциплина, да буде глобалан, али и довољно индикативан, да истакне приоритете и да води рачуна о потребној сарадњи и координацији рада са истраживањима у другим дисциплинама“.

На првој седници Одбора, одржаној 22. априла 2025. године, разговарало се о потенцијалним активностима, као и о темама које би било целесходно покренути у оквиру њих. Као могући облици рада разматрани су панел-дискусија, циклус предавања, научни скуп, изложба и пројекат. Том приликом изнет је већи број тематских предлога, међу којима су: имиграција; старење унутар професија; померање граница перцепције популационих изазова; актуелне заблуде и превазиђени наративи у јавном мњењу у Србији; квалитет versus квантитет становништва; јачање хуманог капитала државе; демистификација етнодемографских процеса у Србији; афирмисање политичке демографије; као и истраживање утицаја демографских фактора на резултате политичких избора.

Одбор за проучавање становништва организовао је, као главну активност у претходној години, договорену путем мејл-комуникације,

панел-дискусију под називом „Ефикасни одговори на демографску кризу“, одржану 15. октобра 2025. године у Свечаној сали САНУ.

Циљ скупа био је представљање новоформираног Одбора за проучавање становништва и приказ резултата новијих истраживања популационих феномена од значаја за креирање јавних политика. Посебна пажња посвећена је размени идеја и критичком сагледавању могућих решења за изазове демографске кризе, уз доминантно учешће демографа и истраживача из сродних научних дисциплина.

Панел-дискусија је обухватила четири повезане теме: ефикасан модел подршке родитељству, занемареност превременог морталитета, управљање миграцијама и свеобухватни одговор на старење становништва. Свака тема представљена је кроз кратку презентацију у трајању од по 15 минута. Уводничари су били дописни члан САНУ Мирјана Рашевић, др Марко Гаљак, др Владимир Никитовић и проф. др Гордана Матковић. Након уводних излагања уследила је дискусија у трајању од преко 90 минута, уместо једног часа, како је првобитно било предвиђено.

Скупу је присуствовало више од 60 учесника. Поред чланова САНУ, учествовали су демографи, статистичари, социолози, етнологзи, антрополози, економисти, политиколози, географи, као и лица укључена у процес доношења одлука и представници међународних институција. Међу њима су били и представници канцеларија Светске банке, Популационог фонда Уједињених нација, Програма Уједињених нација за развој и Тела Уједињених нација за родну равноправност и унапређење положаја жена, лоцираних у Србији.

Планирано је да поздравна реч, проширени сажетци уводних предавања и осврт на дискусију са скупа буду објављени у оквиру засебног тематског блока часописа *Становништво*, једног од најстаријих демографских часописа.

На другој седници Одбора за проучавање становништва, одржаној 13. новембра 2025. године, разговарано је о потенцијалним активностима током наредне године. Изнето је више предлога, а већина чланова сагласила се да би у 2026. години требало организовати панел-дискусију под насловом „Демографски увид у изборне резултате“.

Панел-дискусија „Демографски увид у изборне резултате“ окупиће учеснике који ће, кроз два уводна излагања и наступе четворо дискутаната, у компаративној перспективи анализирати кључне демографске факторе који обликују савремене изборне процесе у Србији и Словенији — две европске државе са релативно различитим друштвено-политичким развојним путањама, али изразито сличним демографским трендовима.

Како се тема панела директно ослања на кључне концепте, методе и циљеве електоралне демографије, кроз двоструку перспективу излагача очекује се шира дискусија о утицају демографских структура становништва, миграција, урбанизације и регионалних специфичности на понашање бирача, стабилност политичких преференција и изборне резултате.

Панел-дискусија није осмишљена тако да изборе посматра као искључиво политички феномен, већ као демографски структурисан процес, што омогућава јасније разумевање утицаја дугорочних демографских трендова на излазност, промене у страначкој подршци, фрагментацију политичког простора и изборни процес у целини.

Током 2026. године Одбор ће започети припреме за организовање тематске изложбе, планиране за 2027. годину у Галерији науке и технике САНУ.

Изабране референце чланова Одбора за проучавање становништва објављене у 2025. години:

Arsenović D. (2025). Procena prekomerne smrtnosti tokom zime u Srbiji. *Demografija*, 22, 87-100.

Бобић, М., Весковић Анђелковић, М. (2025). *Брак и породица у раскораку*. Београд: Републички завод за статистику.

Девеџић, М., Шобот, А. (2025). *Демографски профил младог становништва*. Београд: Републички завод за статистику.

Dragišić Labaš, S., Ljubičić, M. (2025). Subjektivno blagostanje starijih žena u pet postjugoslovenskih država (uporedna perspektiva). У N. Macanović, J. Petrović, G. Jovanić (ur.), *Žene u modernom društvu: izazovi i mogućnosti*. Banja Luka: Centar modernih znanja.

Кнежевић, А. (2025). *Роми у пописима становништва Србије – између статистике и демографске стварности*. Београд: Републички завод за статистику.

Лукић, В., Ловић Обрадовић, С. (2025). *Србија као одредиште: ко се досељава, а ко се враћа?* Београд: Републички завод за статистику

Matković, G. (2025). National Transfer Accounts and Implications for Social Sector Policies in the Republic of Serbia. *Stanovništvo*, 60 (1), 5-21.

Никитовић, В., Магаленић, И. (2025). Кохортни фертилитет жена и мушкараца у Републици Србији. У В. Никитовић (ур.), *Становништво Србије – динамика и структуре* (стр. 62-83). Београд: Републички завод за статистику.

Nojković, A., Arsić, M., Milošević, E. (2025). Cross-country determinants of COVID19 mortality and the manipulation of death data in autocratic regimes. *Empirica*, 52(4), 839-862.

ОДБОР ЗА ЕКОНОМСКЕ НАУКЕ

Председник:

Чланови: академици Часлав Оцић и Данило Баста, Зоран Аранђеловић (Ниш), Благоје Бабић, Бранислава Бујишић, Рајко Буквић, Милан Вујовић, Душан Вујовић (Вашингтон, Београд), Драгана Гњатовић, Снежана Грк, Бојан Димитријевић, Ђорђе Ђукић, Милан Еремић, Никола Зелић, Ђорђе Игњатовић, Миомир Јовановић, Небојша Катић (Лондон), Оскар Ковач, Млађен Ковачевић, Славољуб Лекић, Исидора Љумовић, Војислав Митић (Ниш), Драгана Митровић, Милован Митровић, Дејан Молнар, Ђорђе Попов (Нови Сад), Гојко Рикаловић, Слободан Котлица, Драгољуб Симоновић (Ниш), Миодраг Скулић, Драгослав Словић, Јелена Станковић (Ниш), Биљана Стојановић, Божо Стојановић, Спасоје Тушевљак (Источно Сарајево), Миленко Џелетовић, Милан Шојић и Здравко Шолак (Нови Сад).

Секретар: Хана Наерловић

ОДБОР ЗА ПРОУЧАВАЊЕ ЖИВОТА И ОБИЧАЈА РОМА

Председник: академик Тибор Варади

Чланови: академик Павле Петровић, дописни члан Мирјана Рашевић, проф. Драгољуб Б. Ђорђевић, проф. Сретен Вујовић, проф. Драган Тодоровић, проф. Софија Захова, проф. Сунчица Мацура, др Биљана Сикимић, др Злата Вуксановић-Мацура, др Светлана Ђирковић, др Сања Златановић, др Мирјана Мирић, др Зоран Таировић, др Иван Ђорђевић, др Милан Кољанин, Наташа Тасић Кнежевић, Осман Балић и Славица Васић Митровић.

Нажалост, у овој години преминула су два дугогодишња члана Одбора др Драгољуб Ацковић и др Марија Александровић.

Током 2025. године Одбор је радио на основу предвиђеног и прихваћеног плана рада и реализовао следеће активности:

У 2025. години као издање Одбора припремљен је и објављен зборник *Роми Србије према попису 2022. године – стање и перспектива*.

У сарадњи са Огранком САНУ у Нишу организован је округли сто „Саит Балић – живот и дело: Поуке за организовање међународног ромског покрета“. Округли сто је успешно одржан, 19. фебруара 2025, у Огранку САНУ у Нишу. Уводничари на ОС су били проф. Драган Тодоровић и Осман Балић.

У оквиру трибине Ромолошки разговори, која је уведена као једна од редовних активности Одбора, одржане су три трибине.

- Трибина: *Институционални контекст у Србији и савремена уметност Рома и Ромкиња*, успешно је одржана 10. марта 2025. Поздравну реч је одржао академик Павле Петровић, др Владан Јеремић је одржао уводни говор а на трибини су учествовали уметници и уметнице: др Зоран Таировић, Тијана Марић, Драган Марић, Маријана Коларић, Зорана Ђаковић Минити и Јелена Савић.

- Трибина: *Ромске приче Радета Ухлика*, успешно је одржана 10. јуна 2025. На трибини је представљен уреднички подухват др Хедине Тахировић Сијерчић која је у периоду 2020-2024. у четири тома објавила рукописну збирку ромског фолклора Радета Ухлика (1899-1991). Након уводне речи академика Тибора Варадија на трибини су говорили: др Хедина Тахировић Сијерчић, књижевник и преводилац Руждија Сејдовић, проф. др Данијела Поповић Николић и др Биљана Сикимић.

- Трибина: *Музика Рома: етномузиколошка истраживања*, успешно је одржана 25. новембра 2025. На се говорило о савременим глобалним тенденцијама у етномузиколошким истраживањима, освртом на етнолошко-етномузиколошка истраживања Рома у Србији, као и резултатима актуелних теренских истраживања Рома музичара. На Трибини је представљен и нови број часописа *Музикологија*, Музиколошког института САНУ, који је за тему имао музику Рома на Балкану. Поздравну реч одржала је дописни члан Мирјана Рашевић, уводно излагање др Марија Думнић Вилотијевић а на трибини су говорили: др Данијела Здравих Михаиловић, др Биљана Сикимић и Драган Ристић.

Подршка и учешће у активностима на пројекту „Херионе“ који реализује Етнографски институт САНУ, Филозофски факултет и Ромска женска мрежа. Одбор је подржао пројекат и током године активније се укључио у одређене активности као што су организација изложбе у ГНТ САНУ, промоција приручника који би био представљен у оквиру Ромолошке трибине и учешће чланова Одбора на округлом столу који ће бити организован. На промоцији пројекта и обележавању 20 година рада Ромске женске мреже Србије, који је одржан 26. марта, у име Одбора говорила је др Биљана Сикимић. Тиму пројекта ХЕРОИНЕ – Наслеђе еманципације: Оснаживање Ромкиња кроз изградњу мрежа солидарности додељена је престижна европска награда EU Grand Prize for Citizen Science за 2025. годину.

Током године радило се на припреми научне конференције „Једнакост кроз афирмативну акцију“ коју су заједнички организовали Одбор за проучавање живота и обичаја Рома и Одбор за проучавање националних мањина и људских права у сарадњи са канцеларијом Повереника за равноправност. Конференција је успешно одржана, 24. октобра 2025, рад се одвијао у три тематске целине: Афирмативне акције у области националних мањина, Афирмативне акције: родна равноправност и особе са инвалидитетом и Примена афирмативних акција према Србима изван Србије (Мађарска, Румунија, Хрватска, Македонија) и учествовало је 14 говорника.

У саиздаваштву са Универзитетом у Нишу – Универзитетска библиотека „Никола Тесла“ до краја године биће објављена *Библиографија 1996–2025/ Romological School of Niš: Bibliography 1996–2025*, аутора проф. др Драгана Тодоровића. Наведена Библиографија биће објављена у Библиотеци „Библиографије“ Универзитетске библиотеке као књига. Рецензенти Библиографије су: академик Тибор Варади, проф. емеритус Свенка Савић, др Злата Вуксановић-Мацура и Бојана Вукотић. Испред САНУ, уредник издања биће академик Тибор Варади а испред Универзитетске библиотеке управник Снежана Бојовић.

Припремни рад на планирању научне конференције „Рајко Ђурић: Живот и дело“ која ће бити одржана 11. и 12. јуна 2026. године. Почетком године проф. Драгољуб Б. Ђорђевић покренуо је иницијативу да се започне са припремама за одржавање научне конференције посвећене др Рајку Ђурићу. Именован је Организациони одбор који би се старао о припреми конференције, у саставу: академик Тибор Варади, проф. Драгољуб Б. Ђорђевић, проф. Драган Тодоровић, проф. Љатиф Демир, проф. Софија Захова, др Биљана Сикимић и Драгица Пуљаревић. Током године радило се на комуникацији са могућим учесницима и плановима око припреме конференције. Састављен је нацрт са предлозима тема а потенцијалним учесницима је упућено позивно писмо.

Након округлог стола који је одржан крајем 2024. упућена је иницијативе за формирање радне групе за унапређење положаја и статуса индивидуалних сакупљача секундарних сировина у Србији Министарству заштите животне средине РС, коју би чинили експерти из академске заједнице и невладиног сектора са једне, и представници Министарства са друге стране. Око свих активности везаних за ово питање били су задужени др Драган Тодоровић и Осман Балић. Успех је што је формирана комисија за измену и допуну Закона о управљању отпадом и одржан први састанак.

Роми Србије према попису 2022. године: стање и перспектива, зборник радова са научног скупа одржаног 13. и 14. јуна 2024. године / уредници: Тибор Варади, Драгољуб Б. Ђорђевић, Драган Тодоровић, Београд: Одељење друштвених наука САНУ, 2025, 220 стр.

Балић, О. (2025). Разлози и узроци за неслагање стварног броја Рома и резултата исказаних на попису становништва у Србији. У: *Роми Србије према попису 2022. године: стање и перспектива*, приредили Тибор Варади, Драгољуб Б. Ђорђевић и Драган Тодоровић, 127–143. Београд: САНУ.

Balić, O., Todorović, D. (2025). *Urbani rudari (Analiza uticaja dosadašnjih politika i praksi na radno-pravni status individualnih sakupljača sekundarnih sirovina u Srbiji sa preporukama za legalizaciju i unapređenje efikasnosti)*. Niš: Društvo ekonomista „Ekonomika“ i YUROM Centar.

Вуксановић-Мацура, З. (2025). Промене услова становања Рома: шта показују пописни подаци? У: *Роми Србије према попису 2022. године: стање и перспектива*, приредили Тибор Варади, Драгољуб Б. Ђорђевић и Драган Тодоровић, 107–125. Београд: САНУ.

Вуксановић-Мацура, З. & Шундерић, Ж. (2025). *Пут ка инклузивним заједницама: Научене лекције и примери добре праксе из програма Поддршка Европске уније социјалном становању и активној инклузији*. Београд: Канцеларија Уједињених нација за пројектне услуге (УНОПС).

Ђорђевић, Д. Б., Тодоровић, Д. (2025). *Зајде баца (Ромско култно место)*, друго проширено издање. Ниш: ЈУРОМ Центар.

Ђорђевић, Б. Д., Тодоровић, Д. (2025). Ромијана у Србији: мит или збиља?. У: *Роми Србије према попису 2022. године: стање и перспектива*, приредили Тибор Варади, Драгољуб Б. Ђорђевић и Драган Тодоровић, 143–159. Београд: САНУ.

Ђорђевић, И. (2025). Попис становништва као стратегија за повећање видљивости ромске популације у Србији. У: *Роми Србије према попису 2022. године: стање и перспектива*, приредили Тибор Варади, Драгољуб Б. Ђорђевић и Драган Тодоровић, 177–193. Београд: САНУ.

Đorđević, I., Bogdanović, V. & Stevanović, L. (2025). Erasing Boundaries: Researching the Emancipation Process of Roma Women within the Framework of the HEROINES Project. *Гласник Етнографског института САНУ*, 73(1), 147–169. <https://doi.org/10.2298/GEI2501147B>

Mirić, M. (2025). When Two Roma Communities Meet: Consequences for the Vulnerability of Romani in the Belgrade Suburb of Batajnica. In: *Vulnerable and Endangered Languages in Europe*, A. Sorescu-Marinković, M. Ćorković, M. Mirić (eds.), 261–290. Belgrade: Institute for Balkan Studies – Serbian Academy of Sciences and Arts, Faculty of Philology – University of Belgrade. https://doi.org/10.18485/vlings_vele.2025.ch9

Mirić, M., Arslan, S., Ćirković, S., Padure, C. & Adamou, E. (2025). Cross-linguistic priming in comprehension facilitates change in adjective-noun order: Eye-tracking evidence from Romani-Romanian and Romani-Serbian bilinguals.

Glossa Contact, 1(2), 1–54. <https://doi.org/10.82012/glossa.contact.2025.ar-slant.et.al>

Mirić, M. (2025). Literacy Practices in Romani: Pilot Data from Serbia. *Modern Approaches to Old and New Challenges : proceedings of The eighth international congress of applied linguistics today 8* (M. Dinić Marinković, N. Panić Cerovski, B. Kovačević, eds.), 337–359. Belgrade: University of Belgrade / Faculty of Philology.

Mirić, M., Forlano, M. & Ćirković, S. (2025). Ionela Padure, Evangelia Adamou. Romani in the Balkan Linguistic Area. *Zeitschrift für Balkanologie* 61/1: 1–38.

Петровић, П., Милановић, М. (2025). Употреба јавних средстава у финансирању политика инклузије Рома у Србији. У: *Роми Србије према попису 2022. године: стање и перспектива*, приредили Тибор Варади, Драгољуб Б. Ђорђевић и Драган Тодоровић, 15–36. Београд: САНУ.

Рашевић, М. (2025). Одрживи развој популације Рома у Србији. У: *Роми Србије према попису 2022. године: стање и перспектива*, приредили Тибор Варади, Драгољуб Б. Ђорђевић и Драган Тодоровић, 37–52. Београд: САНУ.

Сикимић, Б. (2025). Гурвари/Гурвара Роми на северу Бачке: од теренских до архивских истраживања. У: *Роми Србије према попису 2022. године: стање и перспектива*, приредили Тибор Варади, Драгољуб Б. Ђорђевић и Драган Тодоровић, 217–248. Београд: САНУ.

Тодоровић, Д., Ђорђевић, Д. Б. (2025). Роми на етнодемографској карти Нишавског округа. У: *Роми Србије према попису 2022. године: стање и перспектива*, приредили Тибор Варади, Драгољуб Б. Ђорђевић и Драган Тодоровић, 249–265. Београд: САНУ.

Тодоровић, Д. (2025). *Нишка ромолошка школа: Библиографија 1996–2025/ Romological School of Niš: Bibliography 1996–2005*. Ниш, Београд: Универзитетска библиотека „Никола Тесла“ и САНУ.

Todorović, D. (2025). *Romi na talasima novoprotentantizma (Protestantizacija Roma jugoistočne Srbije)*. Niš: Filozofski fakultet u Nišu.

Todorović, D., Đorđević, I. (2025). CHILD MARRIAGE AMONG SERBIA'S ROMA POPULATION : A Tradition or not?. *Migracijske i etničke teme*, 41, 2: 118–132.

ОДБОР ЗА ИСТРАЖИВАЊА НА ПРОЈЕКТУ
„ФИЛОЗОФИЈА ИЗМЕЂУ ИСТОКА И ЗАПАДА“

Председник: академик Данило Баста

Чланови: академик АНУРС-а Алекса Буха, академик САНУ Часлав Оцић,
проф. Здравко Кучинар, проф. Илија Марић, проф. Радосав Пушић, проф.
Часлав Копривица, проф. Зоран Кинђић, дописни члан САНУ Борис
Милосављевић.

Током године 2025. делатност Одбора била је у знаку индивидуалних доприноса његових чланова, што ће бити посебно приказано. Пошто је та година била јубиларна за двојицу српских филозофа, негдашњих чланова Одељења друштвених наука САНУ, Одбор је, сходно ставу узетом на два седницама у 2024. години, био спреман да на прикладан начин обележи стогодишњицу рођења Михаила Ђурића (1925-2025) и Љубомира Тадића (1925-2025). Од тих двеју годишњица, Одбор је узео учешћа у организацији обележавања стогодишњице рођења академика Михаила Ђурића. 31. октобра 2025. одржана су у Свечаној сали четири краћа свечана предавања посвећена Михаилу Ђурићу. Говорила су три члана Одбора: Данило Баста, Илија Марић, Борис Милосављевић, а поред њих и Јовица Тркуља. Манифестација је била лепо посећена и може се оценити као веома успешна и саобразна лику и делу онога коме је била посвећена. – Стогодишњица рођења академика Љубомира Тадића обележена је у САНУ предавањем једног не-члана САНУ, нажалост, без учешћа и, штавише, без обавештавања Одбора, на основу ангажовања неких других инстанци и тела. На тај начин је индиректно суспендована намера Одбора да то обележавање уприличи на одговарајући начин.

20. децембра 2025. чланови Одбора Данило Баста и Борис Милосављевић говорили су на трибини у Новом Кнежевцу о Кајици Миланову и његовим *Сабраним филозофским списима*, који су се, иначе, појавили почетком 2025. у библиотеци „Филозофија између Истока и Запада“. (Локална власт у Новом Кнежевцу финансијски је помогла објављивање двеју књига тих *Списа*.)

Референце

Чланови Одбора објавили су током 2025. више радова.

Проф. Здравко Кучинар објавио је:

Кајица Миланов. Три белешке (Досије студио, Београд, 2025), стр. 73.

„Повратак Кајице Миланова“, емитовамо на Трећем програму Радио Београда 10. и 11. фебруара 2025.

„Сарадња Кајице Миланова и Артура Либерта“, смитовано на Трећем програму Радио Београда 12. и 13. фебруара 2025.

„Поводом *Сабраних филозофских списа* Кајице Миланова, емитовано на Трећем програму Радио Београда 7. и 8. августа 2025.

„Рано стваралаштво Арсена Дедића“, *Нова зора* бр. 85-86/2025, стр. 217-220.

Проф. Илија Марић објавио је:

Монографије:

1. *Књига о Црњанском*, Библос, Београд 2025, 422 стр. ISBN 978-86-6098-065-8. COBISS.SR-ID 175559177

2. *Лотос и жад. Индијска и кинеска филозофија код Срба у XIX веку*, друго, проширено издање, Библос, Београд 2025, 172 стр. ISBN 978-86-6098-068-9. COBISS.SR-ID 179541769

Чланци у часописима:

3. „Атанасије Стојковић о Кантовој филозофији“, *Зборник Матице српске за класичне студије*, 27/2025, стр. 207–220. ISSN 1450–6998 COBISS.SR-ID 135172871

4. „Атанасије Стојковић – први српски историчар астрономије“, *Phlogiston*, 33/2025, стр. 11–38. ISSN 0354-6640. COBISS.SR-ID: 180588553

5. „Стојковић и Црњански о пловидби Питеје на север Европе“, *Доситејев врт*, 13/2025, стр. 59–74. ISSN 2334-9476. COBISS-ID: 203263244

Чланци у зборницима:

6. „Мудро вођење живота. Поводом 80 година Данила Басте“ у: Јовица Трукуља (прир.), *Узор самозатајног филозофског прегалаштва: Данилу Н. Басте за осамдесети рођендан*, Досије студио, Београд 2025, стр. 65-66. ISBN: 978-86-6047-481-2. COBISS-ID: 181016841

7. „Уводно излагање“, у: Александар Костић, ур., *Друштвено-политичка мисао и делатност Михаила Марковића*, Зборник радова с научног скупа одржаног 30. новембра и 1. децембра 2023, САНУ, Београд 2025, стр. 11–28.

8. „Уводна напомена“, у: Александар Костић, ур., *Друштвено-политичка мисао и делатност Михаила Марковића*, Зборник радова с научног скупа одржаног 30. новембра и 1. децембра 2023, САНУ, Београд 2025, стр. 165–168.

9. „Уводна напомена“, у: Александар Костић, ур., *Друштвено-политичка мисао и делатност Михаила Марковића*, Зборник радова с научног скупа одржаног 30. новембра и 1. децембра 2023, САНУ, Београд 2025, стр. 199.

Одреднице у енциклопедијском речнику:

Српски биографски речник 8, Матица српска, Нови Сад 2025. ISBN: 978-86-7946-510-8. COBISS-ID: 176939273

10. „Петровић, Макарије”, стр. 331–332.
11. „Петронијевић, Бранислав”, стр. 437–440.
12. „Поповић, Никола М.”, стр. 741–742. (философ)
13. „Поповић, Никола М.”, стр. 742. (публициста)

In memoriam у новинама:

14. „Сећање: Мирко Зуровац (1941–2025). Неуморни стваралац и даровити беседник”, *Политика*, 16. октобар 2025, стр. 20. ISSN 0350-4395

Проф. Радосав Пушић објавио је:

Објављени научни радови:

„Езра Паунд и Кина“, *Алманах Института Конфуције у Београду*, Филолошки факултет у Београду, XXIX XXX, Београд, 2025, стр. 231-274 . ISSN 2217-2181 **MS3 1**

„Body as a Path towards the Dao“ (Livia Kohn (ed.), *The Yellow Court Scripture*, Volume Three, Three Pines Press, USA, 2025, pp.7-30, ISBN 978193148797 **M13 7**

Приредио и уредио:- *Алманах Института Конфуције XXXI XXXII*, Филолошки факултет у Београду, Институт Конфуције, Београд, 2025, стр. 274

Књиге:

Наше тишине су исте, (поезија) Чигоја, Београд, 2025. 1- 406 стр. ISBN 978-86-531-1121-2

Као успаванка, (поезија) 4СЕ, Београд, 2025. 1- 268 стр. ISBN 978-86-81032-97-8

Проф. Часлав Копривица објавио је:

1. Chaslav D. Koprivitsa, „Agonality and Eccentricity of Man and Culture: A Historical-Systemic Retrospective on Genesis of Sports“, у: С. Р. Martins, *Antropologia do desporto/Anthropology of Sport*, електронско издање, стр. 168-195.

2. „*De re-historia*. О понављању, успону, привидном повлачењу и повратку повије(сно)сти“, А Лошонц (ур.), *Дефинитивни крај краја историје*, Београд, 2025, стр. 143-157.

3. «Психодинамика диференцирања типова свјетских подручја, или о 'изворности' и 'вриједности' периферних култура, у: С. Кањевац (прир.), *Зборник Крушевачке филозофско-књижевне школе* бр. 25, Крушевац, 2025, стр. 156-179.

4. «Дискурс о ‘европским вриједностима’ као симптом савремене кризе европејства», у: И. Радић-Милосављевић et al (прир.), *Европске вредности – између оспоравања и афирмације*, Београд, 2025, стр. 30-41.
5. «Уз продужене тренутке Лалићевих несаница – или о звекету пробуђености из бола», *Зборник Матице српске за друштвене науке* 196/4 (2025), стр. 503-515.

Проф. Зоран Кинђић објавио је:

Николајево тумачење смисла српске историје (Установа Културни центар, Библиотека «Милутин Срећковић», Смедеревска Паланка, 2025), стр. 66.

Дописни члан Борис Милосављевић објавио је:

Објављени радови:

Boris Milosavljević, „Vatican, Emigrants from Yugoslavia after 1944, Escape Routes, “Ratline(s)”, Intelligence Agencies”, In *Pius XII and the Challenge of Totalitarianism in Yugoslavia 1941–1958*. Edited by Vojislav G. Pavlović. Special editions, 161, Institute for Balkan Studies SASA, 2025. (This research was supported by the Science Fund of the Republic of Serbia, IDEAS, Grant no. 7749803 Polity), 389–430.

Boris Milosavljević, „The Family of Dr. Vladan Đorđević: Cultural Transfers in 19th and 20th Century Belgrade“, *Balkanica* LVI (2025), 131-145. (M22)

Објављени апстракти у књигама апстраката:

Борис Милосављевић, „Филозофија и историјска наука у докторату Кајице Миланова / Philosophy and History in Kajica Milanov’s Doctoral Dissertation”, *Наука, филозофија науке и научна методологија II*, Филозофски факултет Универзитета Црне Горе. Конференција (Program / Књига апстраката), Podgorica, Crna Gora, 20. novembar 2025. Univerzitet Crne Gore, Rektorat, 55–57.

Борис Милосављевић, „Идеја Кантовог категоричког императива”, (међународни научни скуп) *Три века Канта: сазнање, наука и вредности*, САНУ и Филозофски факултет Универзитета у Београду, 10–11. децембар 2025, Abstracts, 11–12.

ОДБОР ЗА ПРОУЧАВАЊЕ НАЦИОНАЛНИХ МАЊИНА И ЉУДСКИХ ПРАВА

Председник: академик Тибор Варади

Чланови: академици Михаило Војводић, Небојша Радуновић, Алпар Лошонц, Јелена Јовановић, проф. ем. Вукашин Павловић, проф. др Маријана Пајванчић, проф. др Миодраг Јовановић, проф. др Драгољуб Б. Ђорђевић, проф. др Тамаш Корхец, проф. др Бранко Ђупурдија, проф. др Михај Н. Радан, проф. др Дубравка Валић-Недељковић, проф. др Милорад Пуповац, проф. др Драган Тодоровић, проф. др Гордана Ковачек Станић, др Младена Прелић, др Биљана Сикимић, др Марта Стојић Митровић, др Зоран Лутовац, др Александра Ђурић Миловановић, Стеван Бугарски и Пера Ластић.

Извештај о раду:

Активности у оквиру одбора одвијале су се у складу са предвиђеним планом рада за 2025. годину.

Планом рада било је предвиђено да се током године у оквиру Трибине САНУ одржи промоција зборника *Срби у Хрватској: Актуелни положај и главне програмске активности*, активност није реализована.

Одбор се сагласио да би као увод у конференцију посвећену савременим миграцијама мањина, било потребно одржати серију предавања како би се размотрили разноврсни научно-методолошки приступи овој теми. Током године успешно је организована серије предавања о миграцијама мањина у Србији.

- Осман Балић, *Савремене миграције Рома у Србији* (одржано 11. марта 2025)
- проф. Далибор Соколовић, *Савремене миграција словенских мањинских заједница у Војводини* (одржано 9. априла 2025)
- проф. Јелена Костић Томовић, *Немачка национална мањина у Војводини крајем 20. и почетком 21. века: савремене миграције и њихови корени* (одржано 13. маја 2025)
- проф. Бојан Алексов, *Насељавања и насеља Јевреја на простору Србије кроз векове* (одржано 5. јуна 2025)

Научна конференција „Савремене миграције мањина из Србије“ успешно је одржана 26. септембра 2025. Рад на конференцији одвијао се у пет панела: Савремене миграције мањина, Миграције мањина и матичне државе, Миграције мањина у светлу образовања и медија, Миграције мањина и очување етничког идентитета и Етнички, верски и родни идентитети у условима миграција. На конференцији је изложено 20 реферата.

Ове године, у оквиру иницијативе представљање рада српских културних и научних установа и организација из региона у САНУ, представљени су Срби у Словенији. Округли сто „Срби у Словенији – историја, демографија, организованост, статус и права“, успешно је одржан 13. октобра 2025. године. На Округлом столу подељеном у две целине учесници су у доброј мери осликали историјски контекст, демографске трендове досељавања Срба, културна, медијска, образовна и друга права, као и њихов статус.

Настављено је организовање циклуса стручних предавања у оквиру Трибине Одбора.

- Предавање „Легитимност власти кроз призму људских и мањинских права“ предавач др Зоран Лутовац, одржано је 8. априла 2025;
- Предавање „Ојкан Срба из Дрежнице: систематизација и значење песама“, предавач проф. Бранко Ђупурдија, одржано је 25. новембра.

Током године као издање Одбора припремљен је и предат Издавачкој служби зборник радова *Живот Срба у Северној Македонији: историјат, изазови и перспективе*. Зборник је проистекао са истоименог округлог стола одржаног 29. новембра 2024. године. Зборник садржи девет радова и један прилог. Радови сабрани у овом зборнику разврстани су у два поглавља: „Срби у Северној Македонији: савремена перспектива“ и „Срби у Северној Македонији: историјска перспектива“. Зборник ће бити објављен почетком 2026. године.

Научна конференција „Једнакост кроз афирмативну акцију“ коју су заједнички организовали Одбор за проучавање живота и обичаја Рома и наш одбор у сарадњи са канцеларијом Повереника за равноправност, успешно је одржана 24. октобра 2025. године.

Током године др Младена Прелић наставила је рад на теми „Породично памћење и културно наслеђе“. Истраживање ове тематике настављено је као индивидуални пројекат, даљи рад је фокусиран на истраживање културног наслеђа Цинцара у Београду.

Сарадници Одбора у сарадњи са Српским институтом из Будимпеште наставили су рад на дугорочном међународном билатералном пројекту *Етнологија Срба у Мађарској*. Потпројектом „Живот Срба у Батањи“ руководе сарадници Одбора др Младена Прелић и Пера Ластаћ. Са Српским институтом из Будимпеште Одбор је наставио сарадњу и на пројекту „Слика и памћење“.

Djurić Milovanović, A., Coşan Eke, D. & Zrinščak, S. (2025). Interreligious Dialogue and Migration: Grassroots Initiatives and Comparative Perspectives from Austria, Croatia, and Serbia. In: *Religious and Non-Religious Narratives on Migration*. Brill, 31–49.

Јовановић, Ј. (2025). *Tihomir Vujičić / Tihamer Vujicsics and musical traditions of South Slavs in Hungary*. Jelena Jovanović, Danka Lajić Mihajlović (eds). Monographs, Volume DCCXV, Department of Arts, Book 15. Belgrade: Serbian Academy of Sciences and Arts, 182 p.

Kovaček Stanić, G. (2024). The Right of the Child to Personal Relationship with his/her Grandparents during the Isolation 2020“. Зборник *Хармонизација српског и мађарског права са правом Европске уније*, књига IX, стр. 17–30.

Kovaček Stanić, G. (2024). Assisted Reproduction Technologies: Legal Challenges. *Law, Identity and Values*, Vol. 4, No. 2.

Kovaček Stanić, G. (2025). Assisted Reproductive Technologies: Impact to Parenthood Law. *The European Integration Studies (EIS) Journal*, Vol. 21, No. 1.

Lutovac, Z. (2025). *Politička legitimnost : dobrovoljno prihvatanje vlasti i poretka i dostojnost vlasti i poretka da budu prihvaćeni*. Beograd : Institut društvenih nauka, 221 str.

Lutovac, Z. (2025). Politička kultura i odnos prema „drugome“. *Stanovništvo*, 63 (1). pp. 167–187.

Lutovac, Z. (2025). Political Culture and the Attitude Toward “the Other“. *Stanovništvo*, 63(1). pp. 167–187.

Lutovac, Z. (2025). LEGITIMACY – A PREREQUISITE FOR A SUSTAINABLE DEMOCRATIC COMMUNITY. In: *A Multidisciplinary Approach to Sustainable Development Goals*. Bitola: UKLO, pp. 255–266.

Пајванчић, М. (2025). Универзитетска каријера академика Миодрага Јовичића, међународна научна конференција „Научно дело академика Миодрага Јовичића“. САНУ, 3. и 4. јун 2025. Књига апстраката, стр. 8.

Сикимић, Б. (2025). Подаци са маргина антрополошко-лингвистичког истраживања Банатске Црне Горе: школство крајем 19. века, *Исходишта*, 11, 391-413.

Сикимић, Б. (2025). Нова истраживања влашког фолклора, *Фолклористика*, 10/1, 231-236.

Пројекат: ДВА ВЕКА СРПСКЕ УСТАВНОСТИ

Руководилац: академик Коста Чавошки

Сарадник на пројекту: проф. др Мирјана Стефановски

Током 2025. године завршио сам писање студије под насловом „Легитимност“. Потом сам је предао Издавачкој служби САНУ и она ју је већ објавила под истим насловом.

После завршетка ове студије започео сам писање нове студије „Слава и бесмртност“ и добрим делом урадио њен већи део. Очекујем да ће она бити објављена током 2026. године.

ПРОЈЕКАТ: КУЛТУРНО НАСЛЕЂЕ И СОЦИЈАЛНЕ ПРОМЕНЕ НАЦИОНАЛНИХ МАЊИНА У РЕПУБЛИЦИ СРБИЈИ

Руководилац: академик Алпар Лошонц

Сарадници на пројекту: проф. др Тамаш Корхец, проф. Драган Тодоровић, др Младена Прелић и др Александра Ђурић Миловановић.

Извештај о раду:

У оквиру пројекта током 2025. године реализован је низ међусобно повезаних истраживачких и јавних активности чији је циљ био да се свеобухватно сагледа положај етно-конфесионалних мањина у Србији. Пројекат је обухватио теренско истраживање у мултиетничким срединама, организацију два експертска панела, израду и дисеминацију аналитичких извештаја, као и представљање резултата широј јавности путем медија, укључујући Радио-телевизију Војводине.

Теренско истраживање

Теренско истраживање спроведено је у градовима Панчево и Ковачица, са фокусом на румунску и словачку националну мањину. Циљ истраживања био је да се испита у којој мери припадници ових заједница остварују своја мањинска права у областима језика, образовања, културе, верског живота и институционалне заступљености, као и да се разумеју начини на које у свакодневном животу чувају и преносе свој идентитет.

Истраживање је реализовано квалитативним методама, кроз полу-структурисане интервјуе, као и путем посета локалним институцијама, верским објектима и организацијама цивилног друштва. Овај приступ

омогућио је детаљан увид у реалне животне услове, изазове и стратегије очувања етно-конфесионалног идентитета у локалним заједницама.

У Панчеву је утврђено да румунска мањина користи румунски језик пре свега у приватном и културном простору, док је његова употреба у образовном систему ограничена. Културни и верски живот представљају кључне ослонце очувања идентитета, при чему Румунска православна црква Светог Георгија има централну улогу као простор окупљања и симбол историјског континуитета заједнице.

У Ковачици словачка мањина остварује виши степен језичких и образовних права, будући да се словачки језик користи као наставни језик у основној школи. Богат културни живот, а посебно традиција словачке наивне уметности, значајно доприноси видљивости и виталности заједнице. Словачка евангелистичка црква има централну улогу у очувању духовних и културних вредности и у преношењу идентитета на млађе генерације.

Налази теренског истраживања показују да обе заједнице активно раде на очувању свог језичког, културног и верског наслеђа, али се суочавају са изазовима као што су ограничена институционална подршка, недовољни образовни ресурси и потреба за јачим међугенерациским преносом традиције. Верске институције у оба случаја делују као кључни актери у одржавању колективног идентитета и социјалне кохезије.

Експертски панели

Резултати теренског истраживања били су основ за даље теоријско и институционално разматрање положаја мањина кроз два експертска панела организована у Српској академији наука и уметности. За организацију и одржавање оба панела биле су задужене др Александра Ђурић Миловановић, Балканолошки институт САНУ, сарадник на пројекту и Драгица Пуљаревић.

Први панел: „Национални и међународни стандарди заштите права мањина“

(одржан 21. маја 2025. године)

Панел је био посвећен анализи законодавног и институционалног оквира заштите мањина у Србији у односу на европске и међународне стандарде. Учесници су указали да постојећи законодавни систем не одражава у потпуности реалности мултиетничког друштва и да Србији недостаје свеобухватан закон о националним мањинама. Посебно је истакнута централизација система мањинске самоуправе и његова институционална слабост.

Из компаративне перспективе наглашено је да не постоји „идеалан модел“ заштите мањина, али да су дијалог између државе и заједница,

институционална отвореност и континуирана подршка образовању и култури мањина кључни елементи успешне политике. Као позитивни примери истакнути су Немачка и билатерални модели заштите мањина.

Кључни изазови идентификовани су у неусклађености закона и праксе, монокултурним приступима мултикултурализму, неједнаким локалним капацитетима, слабости подзаконских аката и ниском нивоу поверења грађана у институције. Као одговор на ове изазове, препоручени су децентрализација система заштите мањина, јачање интеркултурног дијалога, унапређење законодавног оквира и активнија улога академске заједнице.

Други панел: „Етно-конфесионалне мањине у Србији: религија, идентитет и јавни дискурс“

(одржан 22. септембра 2025. године)

Други панел надовезао се на правни и институционални оквир, фокусирајући се на свакодневна искуства, идентитетске процесе и јавну перцепцију етно-конфесионалних мањина. Учесници су истакли да се мањински идентитети не могу разумети искључиво кроз етничку припадност, већ да је религијска димензија често подједнако значајна и друштвено осетљива. Указано је на растући ниво дискриминације према верским мањинама у посткомунистичким друштвима, укључујући Србију, што је повезано са рестриктивним законским оквирима и јавним неповерењем према „новим“ и мање видљивим заједницама.

Истакнут је значај историјског контекста за разумевање положаја заједница као што су протестантске мањине, Сефарди, Русини и Бошњаци. Језик, музика, верска пракса и културне традиције препознати су као кључни носиоци идентитета, док су медији означени као важан, али проблематичан актер због тенденције да мањине приказују кроз фолклорне и површне наративе.

Као главни изазови идентификовани су ниска верска писменост, језичке баријере, затвореност појединих заједница, површно медијско извештавање и недовољно развијен институционални оквир. Панел је нагласио потребу за увођењем инклузивне верске наставе, јачањем међуверских и међуетничких контаката, подизањем верске писмености и развојем аутентичног међурелигијског дијалога заснованог на знању и емпатији, уз унапређење законских и институционалних механизма заштите.

Пројекат: СРБИЈА: ЕКОНОМСКЕ КРИЗЕ, РЕФОРМЕ И ПРИВРЕДНИ РАЗВОЈ

Руководилац: академик Павле Петровић

Истраживање је било концентрисано на испитивање извора раста привреде Србије, те да ли је тај раст дугорочно одржив. Резултати указују да је раст заснован на квантитету, тј. снажном порасту пре свега државних инвестиција и државом спонзорисаних страних инвестиција, док је допринос нових технологија, знања и иновација недовољан. Претходну слику заокружује пригушени домаћи приватни сектор који, показали смо, недовољно инвестира. Све заједно указује да је текући привредни раст Србије дугорочно неодржив. Фундаментални узрок овако искривљеног и неодрживог привредног развоја Србије, наша истраживања сугеришу, су неефикасне економске институције – лоша правила економске 'игре'.

Резултати истраживања су изложени у:

Петровић, П., Брчеревић, Д., & Минић, С. (2025). „Привредни развој Србије: Између изградње институција и замке средње развијености“. Рад припремљен за зборник: Економија: привредни развој Србије и његове детерминанте, САНУ (у припреми).

Изолагање на панелу поводом представљања студије Светске банке: Growing to High Income in Europe and Central Asia, САНУ, март 2025.

Приступна беседа поводом избора у редовног члана САНУ: Улога институција у привредном развоју Србије, мај 2025.

Предавање по позиву: Да ли је садашњи привредни раст у Србији одржив? одржаног поводом 80. броја Кварталног монитора, објављено у истом броју, јуни 2025.

Предавање по позиву: Привредни модел Србије спречава економски просперитет, одржано на конференцији Научног друштва економиста Србије: 25 година транзиције у Србији, децембар 2025.

У 2026. наставићу, са коауторима, претходна истраживања привредног развоја али и шире испитивање структурних карактеристика привреде Србије. Резултате ових истраживања намерамамо да објавимо у књизи: *Кључни подаци и структурне карактеристике привреде Србије*.

ОДЕЉЕЊЕ ИСТОРИЈСКИХ НАУКА

ОДЕЉЕЊЕ ИСТОРИЈСКИХ НАУКА АРХЕОЛОШКИ ОДБОР

Председник: академик Вујадин Иванишевић

Чланови: академик Драган Војводић, дописни члан САНУ др Весна Бикић, проф. др Сташа Бабић, др Иван Бугарски, др Александар Булатовић, др Селена Витезовић, проф. др Јасна Вуковић, др Надежда Гавриловић-Витас, проф. др Весна Димитријевић, др Наташа Миладиновић-Радмиловић, др Мирослав Марић, проф. др Душан Михаиловић, проф. др Владимир Михајловић, доц. др Дејан Радичевић, проф. др Татјана Цвјетичанин и др Адам Црнобрња.

Током 2025. године била је планирана организација научног скупа «Археологија и друштво», која је имала за циљ сагледавање места и улоге археологије у савременој науци и друштву.

Скуп „Археологија и друштво“ био је замишљен као део манифестацијом „Година археологије 2025“ Српског археолошког друштва. Будући да је главни догађај ове манифестације годишња конференција Европске асоцијације археолога (European Association of Archaeologists; <https://www.e-aa.org/ea2025>) није одржана у Београду, како је планирано, због познатих догађаја, научни скуп “Археологија и друштво” је померен за 2026. годину.

ОДБОР ЗА ИСТОРИЈУ УМЕТНОСТИ

Председник: академик Миодраг Марковић

Чланови: академици Гојко Суботић и Драган Војводић, др Дубравка Прерадовић, проф. др Бранислав Тодић, др Бојан Миљковић, ма Сачи Шимада.

ХИЛАНДАРСКИ ОДБОР

Председник: академик Мирјана Живојиновић

Чланови: академик Гојко Суботић, академик Љубомир Максимовић, академик Александар Лома, проф. др Ђорђе Бубало, др Бојан Миљковић, виши научни сарадник, др Срђан Пириватрић, виши научни сарадник, проф. др Зоран Ракић, проф. др Виктор Савић, научни саветник (секретар), др Александар Фотић, доц. др Дејан Џелебцић, проф. др Ирена Шпадијер

На Хиландарском одбору је током ове године започето прикупљање радова за Хиландарски зборник број 17. Из Центра за визуелне изворе Одељења за историју уметности и археологију Принстонског универзитета добијени су дигитални снимци неколико стотина теренских цртежа манастира Хиландара које је сачинио Слободан Ненадовић, од краја 50-их до краја 80-их година прошлога столећа. Принстонски универзитет их је откупио од аутора с правом објављивања 1986. године.

Председник Одбора је наставила свој рад на писању *Историје манастира Хиландара* (други део), и активности у одржавању рада Друштва пријатеља Свете Горе Атонске, у чему је имала помоћ појединих чланова Одбора.

У сарадњи с манастиром Хиландаром и његовом задужбином у Београду настављен је рад на *Српским повељама манастира Хиландара (1198–1330)*, којим руководи председник Одбора, акад. Мирјана Живојиновић (сарадник проф. др Виктор Савић).

Проф. др Зоран Ракић је наставио с описом, класификацијом и каталогизацијом орнаментике хиландарских српских рукописа, поглавито оних из XIII и XIV века.

Др Срђан Пириватрић је учествовао на свечаном представљању зборника *Свети краљ Милутин: владар на раскришћу светова*, издање Задужбине Светог манастира Хиландара, у Софији, у Бугарској, 13. новембра 2025.

Др Бојан Миљковић је у сарадњи с Географским факултетом из Београда и Географским институтом САНУ „Јован Цвијић“ припремио географске карте поседâ манастира Хиландара. Карте прате текст под насловом: *Данашњи поседи манастира Хиландара (кратак историјски преглед)*. Такође, наставио је раније започети рад на просопографској студији *Монаси Хиландара. Од оснивања манастира до Балканских ратова*.

Др Александар Фотић је током године припремао за објављивање османске документе манастира Хиландара из XVI века и прикупљао је

грађу за проучавање виноградарства и винарства манастира Хиландара, како на самој Светој Гори, тако и на метосима.

Чланови Хиландарског одбора бавили су се темама везаним за историју или наслеђе Свете Горе Атонске и учествовали су на домаћим и међународним научним скуповима. Неки од резултата њихових истраживања предати су у штампу, чије објављивање се може очекивати у наредном периоду.

СПИСАК ОБЈАВЉЕНИХ РАДОВА

Живојиновић, Мирјана. „Зборник о везама краља Уроша II Милутина и манастира Хиландара (1282–1321).“ *Анали Огранка САНУ у Новом Саду*, бр. 20 за 2024 (2025), 142–147 [приказ].

Бубало, Ђорђе. „Научно путовање Драгутина Анастасијевића на Свету Гору Атонску у зиму 1906/1907. године.“ *Дванаеста казивања о Светој Гори*. Београд: Друштво пријатеља Свете Горе Атонске, Задужбина Светог манастира Хиландара, 2025, 151–173.

Бубало, Ђорђе. „Пахомије, игуман Хиландара, 1436–1437.“ Бранко Бешлин (ур.). *Српски биографски речник*, VIII. Нови Сад: Матица српска, 2025, 76.

Бубало, Ђорђе. „Законодавно дело Светога Саве.“ Тихон Ракићевић, Миљана Матић (ур.). *Свети Сава (1175–2025)*. Тематски зборник поводом 850 година од рођења Светог Саве. Београд: Музеј СПЦ, Православни богословски факултет Универзитета у Београду, 2025, 66–117.

Миљковић, Бојан. „Арбанашки пирг.“ *Дванаеста казивања о Светој Гори*. Београд: Друштво пријатеља Свете Горе Атонске, Задужбина Светог манастира Хиландара, 2025, 81–112.

Миљковић, Бојан. „Савини светогорски дани.“ Владимир Вукашиновић (гл. ур.). *Свети Сава (1175–2025)*. Тематски зборник поводом 850 година од рођења Светог Саве. Београд: Музеј СПЦ, Православни богословски факултет Универзитета у Београду, 2025, 254–285.

Pirivatrić, Srđan. „A Study of Byzantine History in Belgrade, before and after the First World War.“ *Études byzantines et post-byzantines*. Nouvelle série, tome VII (XIV). Le Centenaire des congrès des études byzantines (1924-2024). Le congrès de Bucarest (1924) et l'internationalisation des études byzantines. Bucarest 2025, 185–191.

Ракић, Зоран. „Манастир Хиландар у научном опусу Сретена Петковића.“ *Дванаеста казивања о Светој Гори*. Београд: Друштво пријатеља Свете Горе Атонске, Задужбина Светог манастира Хиландара, 2025, 291–323.

Савић, Виктор. „О Светом краљу Милутину у светлости историје цркве, дипломатике, историје уметности и филологије.“ *Анали Огранка САНУ у Новом Саду*, бр. 20 за 2024 (2025), 148–154 [приказ].

Савић, Виктор. „Титуле Светога Саве, њиме самим написане.“ Драгиша Бојовић, Марија Копривица (ур.). *Од Раса до Никеје I. 850 година од рођења Светога Саве и 1700 година од Првог васељенског сабора*. Зборник

са Међународне научне конференције одржане 30. маја 2025. године у Нишу. Ниш: Универзитет у Нишу, Центар за византијско-словенске студије; Међународни центар за православне студије – Нови Сад: Центар за историјска истраживања Филозофског факултета у Новом Саду – Нови Пазар: Историјски архив „Рас“, 2025, 13–37.

Шпадијер, Ирена. *Живо средњовековље: Од рукописних књига до покретних слика*. Београд: Карпос, 2025, 248 стр. + 8 сл.

Špadijer, Irena. „Editing Medieval Cyrillic Texts: Abbreviations.“ *Иницијал*, 13 (2025): 233–242.

СЕНТАНДРЕЈСКИ ОДБОР

Председник: дописни члан Игор Борозан

Чланови: академици Драган Војводић и Мира Радојевић,
др Љиљана Стошић, проф. др Владимир Симић, мр Душица Грбић, др Петар
Крестић, др Коста Вуковић.

Током 2025. године настављен је рад на изради стратегије развоја деловања Сентандрејског одбора Одељења историјских наука САНУ. Одржане су консултације чланова Одбора, током којих су изнети конструктивни предлози, који би у наредној години могли бити преточени у иницијалне кораке усмерене ка унапређењу рада.

Од посебног значаја било је консултовање са чланом Одбора др Костом Вуковићем, директором Српског црквеног музеја у Сентандреји. У Сентандреји је свој истраживачки рад наставио да обавља и председник Одбора др Игор Борозан. Током године настављено је прикупљање нових радова за пети број *Сентандрејског зборника*. Прибављени су нови текстови, који су прошли рецензентски поступак, сакупљен је илустративни материјал, извршене су лектура и коректура, као и праћење процеса прелома зборника. Крајем године целокупан рад на зборнику приведен је крају; зборник је ципован и одобрен за штампу, чиме је, након десет година, остварена његова обнова.

ОДБОР ЗА ИСТОРИЈУ СРБА У ХРВАТСКОЈ

Председник: академик Василије Крестић

Чланови: академици Мира Радојевић и Драган Војводић, др Софија Божић, проф. др Славица Гароња, научни сарадник др Исидора Точанац,

Мирослав Јовановић (секретар)

Припремљена је за штампу и у издавачкој процедури је књ. 15 Зборника за историју Срба у Хрватској. Током ове године настојаћемо да саберемо радове за 16 књигу Зборника.

ОДБОР ЗА ПРОУЧАВАЊЕ НАСТАНКА КРАЉЕВИНЕ СХС 1914-1918

Председник: академик Љубодраг Димић

Чланови: академици Василије Крестић, Михаило Војводић, Славенко Терзић и Мира Радојевић.

Током 2025. године одржана је једна седница Одбора на којој су размењена мишљења о научним активностима које треба предузимати у наредном периоду.

Планирано је да током наредне 2026. године буде одржан научни састанак (скуп) који би вредновао историјско и историографско искуство сабрано током периода омеђаног 1914. и 2024. годином.

ОДБОР ЗА ИСТОРИЈУ СРБИЈЕ У XIX ВЕКУ

Председник: академик Славенко Терзић

Чланови: академици Василије Крестић и Михаило Војводић, др Александар Растовић, др Петар В. Крестић, др Радомир Поповић, др Мирослав Перишић, др Биљана Вучетић, др Јована Шаљић и Миле Станић (секретар).

Током 2025. године настављен је рад на критичком приређивању Петог тома *Дневника Милана Ђ. Милићевића* чији се оригинални рукопис чува у Архиву САНУ. На том послу ангажовани су сарадници Историјског института проф. др Александар Растовић и научни саветник др Петар В. Крестић. И Пети том као и претходни објављени томови садржи драгоцену сведочанства о личностима и догађајима друге половине 19. века, пре свега у Кнежевини односно Краљевини Србији.

Током 2025. године чланови Одбора учествовали су на разне начине у обележавању стопедесете годишњице устанака у Херцеговини и Босни. Средиште ове активности било је везано за међународни научни скуп „Србија и почетак Велике источне кризе 1875. године (поводом 150 година од устанака у Босни и Херцеговини), одржаном у Београду 11. и 12. децембра 2025. у организацији Историјског института Београд. Скуп је у целини пружио додатно светло у проучавање ових значајних историјских догађаја делимично и на основу нових историјских извора. Председник Одбора за историју Србије у XIX веку био је и председник Научног одбора за припрему овог међународног научног скупа.

Чланови Одбора учествовали су у изради више документарних емисија о устанцима у Босни и Херцеговини, али и краћим јавним прилозима током више различитих јубиларних обележавања ових догађаја.

ВАРДАРСКИ ОДБОР

Председник: академик Миодраг Марковић

Чланови: академици Михаило Војводић, Славенко Терзић и Драган Војводић, др Марка Томић, проф. др Елизабета Димитрова и др Михаило Поповић, мр Станиша Војиновић, Миле Станић.

ОДБОР ЗА ИСТОРИЈУ БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ

Председник: академик Мира Радојевић

Чланови: академици Славенко Терзић и Миодраг Марковић, проф. др Душан Иванић, проф. др Драга Мاستиловић, др Срђан Рудић, др Невен Исаиловић, др Жељко Вујадиновић.

Будући да радови који су обећани пре две године нису завршени ни у протеклој години, за осми број *Зборника за историју Босне и Херцеговине* на рецензирање могу бити предати следећи текстови:

– Недељко В. Радосављевић, „Зворничка митрополија и арондација епархија 1833–1836.“

– Александар Јашаревић, „ Црква брвнара’ у археолошком контексту: Црквина у Вагану“

– Боривоје Милошевић, Мирослав Дрљача, „Успомене Милана Карановића на Први свјетски рат“

– Срђан Мићић, „Делатност Ратка Парезанина као дописника при Посланству у Бечу, 1924–1927. и 1929–1933. године“

– Мира Радојевић, „Политички проблеми и питање националне структура Босне и Херцеговине у време децентрализације југословенске краљевине (1939-1941)“

– Марко Б. Милетић, „Босанска крајина у Априлском рату 1941. године“

– Мирослав Јовановић, „Непознати историјски извори о животу и раду Бранка Топића током Другог светског рата“

– Драженко Ђуровић, „Противрјечности обликовања грба и заставе Народне републике Босне и Херцеговине 1946. године“

– Александар Ракоњац, „Индустријски развој југословенског Рура. Изградња рударско-металуршких привредних комплекса средње и северозападне Босне (1945–1952)“

– Александар Пушкаш, „Босанскохерцеговачка интелектуална опозиција у београдској јавној делатности (1980–1981)“

ОДБОР ЗА ИСТОРИЈУ XX ВЕКА

Председник: академик Љубодраг Димић

Чланови: академици Михаило Војводић, Никола Поповић (АНУРС) и Мира Радојевић, дописни члан Драган Богетић, проф. др Милан Ристовић, проф. др Александар Раствовић, др Радмила Радић.

Током 2025. године чланови Одбора су били у прилици да размене мишљења о плановима који обухватају:

– израду библиографије радова који су посвећени историји Србије у XX веку;

– сабирање релевантне архивске грађе;

– организовање научних скупова и циклуса предавања која би допринела стицању поузданог научног знања о историји Србије у XX веку и афирмацији тог знања у српском друштву.

Током 2026. године наставићемо рад на започетим пословима.

ОДБОР ЗА ИСТОРИЈУ СРПСКО-РУСКИХ ОДНОСА

Председник: академик Славенко Терзић

Чланови: академици Михаило Војводић, Љубодраг Димић, Никола Поповић (АНУРС) и Мира Радојевић, др Александар Растовић, др Милан Терзић, др Мирослав Перишић, проф. др Милош Ковић, Јована Блажић Пејић (секретар).

Низ врло објективних спољних околности утицао је на отежане видове сарадње српских и руских историчара током 2025. године. Ипак, различити видови онлајн сарање и учешћа на научним конференцијама били су везани за обележавање стопедесете годишњице устанака у Херцеговини и Босни и српско-руских односа током Велике источне кризе 1875–1878. године. Допринос проучавању српско-руских односа током ових догађаја представља и објављивање нове историјске грађе из руских архива у Москви али и објављивање неколицине научних радова појединих чланова Одбора који се тичу српско-руских односа у другој половини XIX века. Део научних прилога заснива се на новим изворима из руских архива који се тичу односа појединих српских истакнутих личности са истакнутим словенофилима руске средине (радови др Јоване Блажић Пејић и других).

АКАДЕМИЈСКИ ОДБОР ЗА ПРОУЧАВАЊЕ КОСОВА И МЕТОХИЈЕ

Председник: академик Драган Војводић

Чланови: др Рада Стијовић, научни саветник (научни секретар), академик Михаило Војводић, академик Јованка Калић, академик Коста Чавошки, академик Часлав Оцић, академик Александар Костић, академик Александар Лома, академик АНУРС Слободан Реметић, академик Славенко Терзић, академик Миодраг Марковић, академик Јелена Јовановић, проф. др Радивоје Младеновић, проф. др Ђорђе Бубало, проф. др Драгомир Кићовић, проф. др Радош Љушић, проф. др Миломир Степић, проф. др Јово Медојевић, др Милан Радовановић, др Мирчета Вемић, др Татјана Катић, др Душан Фундић, доцент др Дејан Радичевић, др Тања Милосављевић, др Игор Вукадиновић, доц. др Јелена Павличич Шарић, доц. др Бојана Вељовић Поповић, Милун Стијовић, Мина Дармановић. Сарадници Одбора: Светлана Хаџић.

У току 2025. године одржане су две седнице Одбора – прва 24. фебруара, а друга 27. новембра.

1. Из штампе је изашао 10. том *Косовско-метохијског зборника*;

2. Објављена је књига Татјане Трајковић, *Говори Косовског Поморавља (гласови и облици)*, Српски дијалектолошки зборник LXXI, Београд 2024. – резултат стратешког пројекта САНУ *Историја и културно наслеђе српског народа на Косову и Метохији* (ИНСКИМ), оствареног у оквиру Академијског одбора за проучавање Косова и Метохије;

3. Објављена је књига Донке Станчић, Зорна Ракића, Иване Женарју Рајовић, *Цркве Сиринићке и Средачке жупе*, Матица српска: Нови Сад 2024. – резултат истраживања и документовања споменика укљученог делом у стратешки пројекат САНУ *Историја и културно наслеђе српског народа на Косову и Метохији* (ИНСКИМ), оствареног у оквиру Академијског одбора за проучавање Косова и Метохије;

4. Објављена је монографија Тање Милосављевић и Радивоја Младеновића, *Речник призренског говора (на грађи „Збирке речи из Призрена“ Димитрија Чемерићића и грађи Радивоја Младеновића). Први део (А-М)*, Српски дијалектолошки зборник LXXII, Београд 2025, 1-465. – резултат стратешког пројекта САНУ *Историја и културно наслеђе српског народа на Косову и Метохији* (ИНСКИМ), оствареног у оквиру Академијског одбора за проучавање Косова и Метохије;

5. Завршено је рецензирање књиге N. Tatarchuk, *L'héritage orthodoxe du Kosovo de l'époque des Nemanjić: étapes de la création, particularités, caractère unique et problèmes de la datation*. Књига је добила две условно позитивне рецензије, са захтевима рецензената за извесне допуне и дораду текста;

6. Припрема монографије *Средњовековна гробља на Косову и Метохији – археолошки аспект*, чији је аутор доц. др Дејан Радичевић, приводи се крају и очекује се њено објављивање у току 2026. године. Договорено је да *Задужбина светог Манастира Хиландара* као саиздавач монографије преузме све трошкове њеног штампања;

7. Настављен је рад на књизи посвећеној *Призренском јеванђељу*, уништеном приликом немачког бомбардовања Београда 1941. Године;

8. Настављен је рад на писању монографије о цркви Светог Јована Претече у Црклезу, чији је аутор проф. др Зоран Ракић (Филозофски факултет, Универзитет у Београду). Дигиталне фотографије цркве и њеног живописа, које ће послужити као илустративни материјал у тој монографији, израђене су током лета 2023. године у оквиру пројекта САНУ од стратешког значаја *Историја и културно наслеђе српског народа на Косову и Метохији* (ИНСКИМ);

9. Настављена је одавно започета сарадња на пројекту дигитализације архивске грађе и фотодокументације везане за споменике на Косову и Метохији, који се одвија у оквиру Одбора за ликов-

не уметности САНУ. Сада је у току, а знатним делом је већ остварена, дигитализација научне документације произашле из пројекта *Грађа за изучавање хришћанске уметности на Косову*, којим је средином 80-тих година прошлог века руководио проф. др Сретен Петковић.

Извештај о утрошку средстава додељених Одбору у 2025. години

Средства из буџета Одбора за 2025. годину (250.000,00 динара) утрошена су, већим делом (217.000,00 динара), на покривање трошкова лектуре и превођења текстова, као и прелома *Косовско-метохијског зборника 10*, а затим, мањим делом (33.000,00 динара), за дневнице и путне трошкове истраживачког рада, односно за хонорар за дигитализацију грађе која се тиче Косова и Метохије, спровођене у сарадњи са Одбором за ликовне уметности САНУ.

**АКАДЕМИЈСКИ ОДБОР ЗА ИЗУЧАВАЊЕ РЕПРЕСИЈЕ
(Голи оток и други логори и затвори)**

Председник: академик Љубодраг Димић

Чланови: академици Александар Костић и Мира Радојевић, и дописни члан Драган Богетић

Током 2025. године имали смо консултације на којима су размењена мишљења о научним активностима које треба предузимати у наредном периоду.

Планирано је да током наредне 2026. године буде одржан научни састанак који би вредновао историјско и историографско искуство сабрано у претходим годинама, а које се тиче југословенско- совјетског сукоба из 1948. године и постојања Голог отока. Намера је чланова *Одбора за Голи оток* да 2028. године организују научни скуп посвећен разлозима формирања, начину функционисања, облицима и размерама репресије која је према политичким неистомишљеницима примењивани на *Голом отоку*.

ВИЗАНТОЛОШКИ ОДБОР

Председник: академик Љубомир Максимовић

Чланови: академик Мирјана Живојиновић, академик Миодраг Марковић, академик Драган Војводић, академик Вујадин Иванишевић, дописни члан Весна Бикић, научни саветник Бојана Крсмановић, виши научни сарадници Станоје Бојанин, Предраг Коматина, Срђан Пириватрић, Љубомир Милановић, Бојан Миљковић и Марка Томић, доцент Дејан Џелебџић, доцент Михаило Поповић (Беч), доцент Милош Живковић, научни сарадници Милош Цветковић, Тамара Илић, Јована Шијаковић, Бојана Павловић.

Током 2025. године за Одбор су основне преокупације биле: (1) учествовање у припремама за издавање књиге под радним називом *Царство и Патријаршија* и (2) припреме за Осму националну конференцију византолога (Одбор је био један од суорганизатора Конференције – 27-29.10.2025). Рад на књизи је, на жалост, застао не само због кашњења извесног броја рецензија, него и због повлачења неких аутора из пројекта, тако да се већ по трећи пут померају планови за штампање читавог издања, у чијој реализацији Одбор треба да представља САНУ као саиздавача (други саиздавач је Српски комитет за византологију). С друге стране, Конференција је успешно одржана, са бројним и занимљивим саопштењима. Радови ће бити објављени, али не у јединственој публикацији.

БАЛКАНОЛОШКИ ОДБОР

Председник: дописни члан Драган Богетић

Чланови: академици Љубодраг Димић, Славенко Терзић, Мира Радојевић и Вујадин Иванишевић, др Војислав Павловић, проф. др Ђорђе Бубало и др Даница Поповић.

Током 2025. године чланови Балканолошког одбора су наставили истраживања у оквиру својих тематских области и у складу са раније усвојеним одлукама које су уследиле после дуже вишегодишње паузе у раду тог одбора.

Основна преокупација Одбора остала је припрема за покретање „Балканског зборника”. У складу са већ устаљеном процедуром и праксом у САНУ, предлог за покретањем тог зборника је упућен Издавачком одбору САНУ, који је, на својој седници у вези ове иницијативе инсистирао на томе да се достави прецизније образложење тог предлога. То је учињено и сада се чека коначна одлука овог тела.

Током наредне, 2026. године, Балканолошки одбор ће, наставити са својим редовним активностима и уколико добије сагласност Издавачког одбора и осталих органа САНУ, интензивно приступити припремама за даље неопходне кораке у циљу свега онога што би требало омогућити реализацију покренуте иницијативе за објављивањем „Балканског зборника”.

ПРОЈЕКАТ: ГРАЂА ЗА ИСТОРИЈУ СРБА У ХРВАТскоЈ И СЛАВОНИЈИ

Руководилац: академик Василије Крестић

Током 2025. године објавио сам треће допуњено и проширено издање књиге *Запамћења (Матица српска и Прометеј)* и студију *Геноцидна идеологија Хрвата. О узоцима и времену настанка (НИШ)*.

ПРОЈЕКАТ: МОЛИВОКЛИСИЈА, КЕЛИЈА МАНАСТИРА ХИЛАНДАРА КОД КАРЕЈЕ

Руководилац: академик Гојко Суботић

Сарадници: Мићитака Сузуки, професор Универзитета у Окајама, проф. др Никола Дудић

У току године радио сам на монографији под насловом *Манастир Светог Јована Богослова код Пирота*, у којој ће бити приказани нови закључци. То је тема којом се бавим од раних асистентских дана и коју сам, верујем, добро разрешио. Текст прате документација и два велика резимеа на грчком и енглеском, а његова садржина ми је важна и због тога што смирује напетост која постоји у вези са питањем чији је то споменик, јер се налази у спорном пограничном подручју.

ПРОЈЕКАТ: ЕВРОПА И СРБИ У СРЕДЊЕМ ВЕКУ

Руководилац: академик Јованка Калић

У току 2025. године наставила сам рад на теми *Сеобе Срба у средњем веку (типологија, узроци, последице)*.

Према могућностима наставила бих тај рад.

Пројекат: СРБИЈА И ИТАЛИЈАНСКЕ ДРЖАВЕ У ПОЗНОМ СРЕДЊЕМ ВЕКУ

Руководилац: академик Момчило Спремић

У току 2025. године бавио сам се историјом Србије у време владе деспота Стефана Лазаревића и деспота Ђурђа Бранковића. Било је то време турског освајања Србије, али и припрема за крсташки рат које су водиле хришћанске државе. Међу њима, међутим, није било слоге. Напуљски краљ Алфонс Арагонски (1442-1458) чак је настојао да завлада Угарском краљевином и Византијским царством. Папство је припремало крсташки рат, али није било сарадње са осталим италијанским државама. Млетачка република одржавала је трговачке везе са Истоком, па и са Турском. Пратила је српско-турске борбе, али није помагала одбрану српских рударских градова, из којих је добијала велике количине сребра и других метала. О томе нарочито сведоче млетачки извори које је објавио J. Valentini, *Acta Albaniae Veneta saeculorum XIV et XV, t. I-XXV*. Ти извори не односе се само на Албанију, већ и на остале балканске државе, па и на Србију. Посебно сам проучавао личност Мартина Сегона, који је живео у 15. веку. Био је „каторске нације, а по пореклу Србин из Новог Брда (*natione catharensis origine autem Servianus ex Novomontio aliter Novobardo dicto*)“. Написао је „Мемоар“ о путевима на балканском полуострву којима се могу напасти Турци. Притом је показао велико знање средњовековне и античке учености.

Пројекат: ДРЖАВА И ДРУШТВО У ВИЗАНТИЈИ

Руководилац: академик Љубомир Максимовић

Сарадник: доц. др Дејан Џелебцић

Двогодишњи (2020-2021) конкретни пројекат је планиран као издање са пратећом студијом и целокупним критичким апаратом оригинала Ликусадске хрисовуље цара Стефана Душана из 1348. године. Посао се због неочекиваних тешкоћа протегло; др Џелебцић је свој део посла већ одавно привео крају, али мој део посла још није завршен, иако су средства већ орочена у Византолошком институту САНУ ради припрема публикације за штампу. Тако је дефинитивно окончање рада на пројекту померено за 2026. годину.

ПРОЈЕКАТ: СРПСКИ АКТИ МАНАСТИРА ХИЛАНДАРА

Руководилац: академик Мирјана Живојиновић

Сарадник: проф. др Виктор Савић

У раду на пројекту „Историја манастира Хиландара од 1198. до 1459. године“ проучавала сам, на основу фотографија, историјске изворе – српске и грчке документе сачуване у Архиву манастира Хиландара. Ти документи се односе на период од оснивања српског светогорског Манастира 1198. до турског освајања Српске деспотовине 1459. године. Део историје манастира Хиландара на коме сада радим обухвата време када се Света Гора налазила у саставу Српске средњовековне државе, најпре краља Милутина, па потом краља и цара Душана, до битке на Марици 1371. године.

На основу података поменутих докумената прикупила сам податке о делатности енергичног јеромонаха Гервасија, „најспособнијег игумана, чијој скоро двадесетогодишњој управи Хиландар дугује најзнатнији део свог непокретног богатства, одличног дипломату и државника“. Он је од свих хиландарских игумана најдуже био на томе положају, од око 1320. до своје смрти негде у току 1335. године.

ПРОЈЕКАТ: ЈУГОСЛАВИЈА И ЕВРОПА (1945-1980)

Руководилац: академик Љубодраг Димић

Током 2025. године наставили смо рад на пројекту који има радни назив *Распад југословенске државе*. Део потребних истраживања обавили смо у Архиву Југославије, Архиву Србије, Универзитетској библиотеци, Народној библиотеци Србије. У питању је прибраних преко 50.000 фотокопијана основу којих ће започети писање студије и објављивање више томова грађе. Током 2025. године наставили смо и рад на књигама *Срби и Албанци у XX веку* и *Српска историографија и њени писци (Изучавање српског XX века)*.

Планирамо да током 2026. године наставимо рад на истом научном пројекту. Тему пројекта сматрамо изузетно важном, а резултате до којих се истраживањима дође потребним. Планирамо да током 2026. године објавимо књигу *Срби и Албанци у XX веку* и приведемо крају писање монографије *Српска историографија и њени писци (Изучавање српског XX века)*. Средства планирана за истраживање нисмо користили.

Током 2025. године објавили смо монографију *Срби и Југославија. Изгубљени век (догађаји, појаве, процеси)*, Београд 2025, стр. 275 (друго издање, издавач Андрићев институт и Cantena mundi) ISBN 978-86-6343-221-5;

ПРОЈЕКАТ: ЕВРОПА И СРБИ У ДРУГОЈ ПОЛОВИНИ 19. И ПОЧЕТКОМ 20. ВЕКА

Руководилац: академик Славенко Терзић

Током 2025. године настављено је писање књиге *Русија и балканско питање 1900–1913. године*. У оквиру те теме вршена су мања архивска истраживања у београдским архивима. Рад представља наставак претходне студије објављене под насловом *На капијама Константинопоља: Русија и балканско питање у 19. веку*.

Учествовао сам у раду више међународних научних скупова и научних трибина и био председник више научних одбора за припрему скупова. Научно саопштење *Српско питање у вртлогу интереса великих сила (на почетку Велике источне кризе)* поднео сам на међународном научном скупу „Србија и почетак Велике источне кризе 1875. године (поводом 150 година од устанака у Босни и Херцеговини), одржаном у Београду 11. и 12. децембра 2025. у организацији Историјског института Београд. Саопштење *Манастир Довоља: историја и традиција* поднео сам на међународном научном скупу посвећеном прошлости Средњег Потарја и Полимља „Друштвени процеси и ослободилачки покрети на простору Средњег Потарја и Полимља (од средњег вијека до новијег времена)“ одржаног у организацији Завичајног музеја у Пљевљима 24. и 25. октобра.

Током године објављени су следећи радови:

Артур Еванс и српско питање у време Велике источне кризе 1875–1878, Сер Артур Џ. Еванс (1851–1941): „Илирска“ трагања и српско питање, САНУ, Београд 2025, 191–202;

Евроазијски видици грофа Саве Владиславића, Гроф Сава Владиславић Рагузински (300 година од оснивања Тројицкосавска – престонице Пута чаја), Класа, Београд 2025, 108–141 (објављено истовремено и на енглеском, руском и кинеском језику);

Предговор, Вође народне. Биографије српских устаничких вођа у Херцеговини и Босни 1875–1878, Бања Лука 2025, 9–21 (истовремено и на енглеском језику);

У потрази за изгубљеним идентитетом: културна баштина певаљског краја у вртлогу вишевековних сеоба (историјско географска истраживања 1998–2002), Гласник Завичајног музеја у Пљевљима, књ. 17, Пљевља 2025, 31–55.

Смрт руског консула Шербины „в нашем многострадалном Косове“: по случају 120-летија со дня убијства, Србско-руски научни журнал, No 1–2/2025, Москва 2025, 50–57.

Наталија Алексеевна Нарочница, Живот и стваралаштво жена чланова Српског ученог друштва, Српске краљевске академије и Српске академије наука и уметности, том IV, Београд 2024, 567–579 (објављено 2025. године)

Обављао сам дужност председника Редакционог одбора новопокренутог заједничког часописа на српском и руском језику – *Српско-руски научни часопис*.

ПРОЈЕКАТ: ПАВЕЛ ПЕТРОВИЋ, ЗАБОРАВЉЕНИ СРПСКИ СЛИКАР 19. ВЕКА

Руководилац: академик Миодраг Марковић

Пројекат: ЦРКВА СВЕТОГ СТЕФАНА У ДУЉЕВУ

Руководилац: академик Драган Војводић

Пројекат *Црква Светог Стефана у Дуљеву* обухватио је истраживање јединственог и изузетно вредног сакралног споменика српске средњовековне уметности у области Паштровића. Реч је о храму који је саграђен ктиторском заслугом краља Стефана Уроша III Дечанског (1321-1331), а који је украшен зидним сликарством по жељи краља Стефана Душана (1331-1345). Дуљевски храм и његов живопис представљају особену и веома занимљиву синтезу романоготских и византијских културних модела важну за разумевање развојних процеса унутар целине српске средњовековне уметности, каоа није билатерално проучена и објашњена.

У току 2024. године обављен је истраживачки рад у архиви Управе за заштиту културних добара на Цетињу, где се чува документација о конзерваторско-рестаураторским радовима на споменику, настављен је рад на изради техничке документације – цртежа архитектуре и живописа храма Светог Стефана – као и на прикупљању и проучавању писаних извора о споменику и старије научне литературе, а настављено је такође писање појединих поглавља монографије.

Пројекат: ДРУШТВО И ПРИВРЕДА У КАСНОЈ АНТИЦИ И СРЕДЊЕМ ВЕКУ

Руководилац: академик Вујадин Иванишевић

Вујадин Иванишевић је суделовао као консултант у археолошким истраживањима на Царичином граду – ископавања Тетраконхоса - у склопу пројекта „Српско-француска археолошка истраживања у области Царичиног града“, који се одвија под окриљем Археолошког института и Универзитета у Стразбуру, Националног центра за научна истраживања (Université de Strasbourg, Centre National de la Recherche Scientifique - UMR 7004) и Француске школе у Риму (École française de Rome).

Године 2025. започета је реализација трогодишег стратешког пројекта САНУ „Царичин град (Јустиниана Прима): Јединствен пример водопривредног система рановизантијског града (ЦГЈПВС)“ чији је руководилац. У првој години реализације пројекта набављена је потреба опрема, започето Лидар снимање и обрада података трасе акведукта од места Слишана до Бачевине површине 20 km². Уједно, током месеца новембра извршено је рекогносцирање трасе акведукта на источним обронцима планине Радан, као и на потезу од места Бачевина ка Свињарици. Том приликом потврђени су остаци трасе, као и другог моста акведукта Царичиног града.

Током 2025. године боравио је у Паризу од 20. до 23. марта где је одржао предавање заједно са Катрин Вандерхејде (Catherine Vanderheyde) „L'apport des nouvelles méthodes de l'archéologie à l'histoire d'un site : l'exemple de Caričin Grad en Serbie, l'ancienne ville de Justiniana Prima“ у Француској академији (Académie des Inscriptions et Belles-Lettres, Institut de France) у Паризу. Месеца марта боравио је у Сплиту на позив професора др Ивана Башића. Том приликом је одржао предавање, заједно са Иваном Бугарским, „Царичин град (Јустиниана Прима): нова истраживања“ на Филозофском факултету у Сплиту. Наведимо представљање рада са групом аутора „Keszthely, Sirmium, Singidunum: Genetic Insights into the End of Roman Cities at the Limes“ на 11th International Symposium on Biomolecular Archaeology одржаном у Торину од 26. до 29. августа, као и предавања заједно са Иваном Бугарским „On the spatial distribution of Slavic Fibulae in the Balkans“ у оквиру 7. међународне конференције у част Стјепана Гуњаче одржане у Сплиту од 5. до 8. новембра 2025. године. Поред овога, провео је месец дана на студијском боравку у Риму од 24. октобра до 2. новембра 2025.

Наставио је рад у склопу пројекта „NOMISMATA - a geo and chrono referenced database of Byzantine coin finds (498-1453 CE)“, чији је носилац Универзитет у Трсту, Одељење за хуманистику (Università degli Studi di Trieste, Dipartimento di Studi Umanistici).

Пројекат: ЈУГОСЛАВИЈА И НЕСВРСТАНИ У ПОТРАЗИ ЗА НОВИМ МЕЂУНАРОДНИМ ЕКОНОМСКИМ ПОРЕТКОМ

Руководилац: дописни члан Драган Богетић

Средства додељена за рад на овом двогодишњем индивидуалном пројекту у 2025. години делимично су утрошена, и то на трошкове: лекторисање – 70000 динара; прелом – 75000 и превод резимеа књиге – 23000 динара.

Рукопис ће почетком 2026. године бити спреман за објављивање и – уколико се са тиме сагласе надлежна тела САНУ – приступиће се његовој припреми за излазак из штампе. У том случају средства за штампање монографије била би обезбеђена од Фонда САНУ за истраживања у науци и уметности.

Током 2025. године комплетирана су истраживања и анализа прикупљених докумената из Архива Југославије, Дипломатског архива Министарства иностраних послова Србије, архива британског Форин офиса и америчког Стејт департмента, као и анализа релевантне домаће и стране литературе. Потом се приступило завршној фази писања монографије и њеној припреми за штампу. Пројекат је обухватио истраживање порекла, тока и резултата борбе Југославије и несврстаних земаља за корениту измену актуелног светског система међународних економских односа, формираног током послератног раздобља од стране највећих економских сила тог времена. Данас – у време када се формирају нове и изузетно моћне светске економске асоцијације попут БРИКС-а (који окупља врло утицајне силе глобалног Југа: Бразил, Индију, Кину, Јужну Африку, али и светску силу Русију), чија је стратешка оријентација врло слична и компатибилна са економским програмом несврстаних земаља, а своди се на борбу за редефинисање економских правила и институција које су деценијама обликовале развијене западне земље – постаје јасно да су несврстани антиципирани многе од нових

савремених процеса. Стога, ова књига представља уједно и покушај да се покаже да несврстани, ипак, нису били пуки идеалисти, већ да су њихови напори представљали део дугог историјског континуитета у борби за равноправније међународне односе. Гледано из данашње перспективе, чини се да су главне одреднице концепта новог међународног економског поретка поново међу кључним питањима глобалне политике – што показује и данашња агенда група и организација које стоје насупрот доминацији најразвијенијих држава. Управо зато се истраживање ове теме може сматрати и данас актуелним, јер пружа увид у корене једног процеса који још траје и обликује свет у коме живимо.

Пројекат: МАТЕРИЈАЛНА КУЛТУРА И ДРУШТВО ТОКОМ СРЕДЊЕГ ВЕКА И НОВОГ ДОБА

Руководилац: дописни члан Весна Бикић

Сарадници: др Милица Радишић, научни сарадник, Археолошки институт,
др Соња Јовановић, научни сарадник, Археолошки институт

Фокус је био на изучавању облика, израде и декорације касносредњовековног накита. Урађен је текстуални део каталога предмета и нацртани су примерци наушница за потребе публикације о београдској колекцији накита. У оквиру пројекта *Купиник – последња престоница Бранковића и српско наслеђе у Војводини*, који реализује Завод за заштиту споменика културе Сремска Митровица, након завршетка овогодишње кампање археолошких ископавања је урађена евиденција покретног археолошког материјала уз избор предмета који ће бити представљени на изложби о резултатима археолошких истраживања Купиника. Започета је обрада и систематизација стакла из средњовековних и нововековних контекста Београдске тврђаве. Радило се на обради и узорковању за петрографске и хемијске анализе керамике османског доба из Београда, Земуна, Сланкамена, Шапца, Сремске Митровице, Ђакова и Илока, у циљу проучавања технологије производње керамике и грнчарских центара у средњем Подунављу током 16–18. века. Посебна пажња је посвећена анализи керамичког материјала из раздобља средњег века и раног новог доба из Ђакова, за потребе изложбе која ће бити уприличена у Музеју Ђаковштине у Ђакову (Хрватска) наредне године.

Активности на пројекту су биле усклађене са динамиком реализације истраживања који су зависили од других чинилаца, стога поједине планиране активности нису могле бити реализоване: проучавање предмета

откривених приликом археолошких истраживања тврђаве Копријан није могло бити започето због касног решења о додели средстава преко конкурса за суфинансирање пројеката у области заштите културног наслеђа Министарства културе, док су планирани послови на анализи грађе из Скопске тврђаве и са локалитета у ширем центру Софије одложени због других обавеза колега из партнерских институција.

Референце:

J. Živković, V. Bikić, Shaping connectivity along the Danube, Sava, and Drava Rivers under the Ottomans, 31st EAA Annual Meeting (Belgrade Virtual, 2025), Abstract Book, EAA 2025, 185.

ОДЕЉЕЊЕ УМЕТНОСТИ

ОДБОР ЗА РЕЧНИК ПОЈМОВА ИЗ ОБЛАСТИ ЛИКОВНИХ УМЕТНОСТИ И АРХИТЕКТУРЕ

Председник: дописни члан Мрђан Бајић

Академици: Душан Оташевић, Милан Марић, Миодраг Марковић (одговорни уредник); др Љиљана Стошић (уредник Речника)

Секретар Одбора и сарадник на пројекту Миољуб Кушић

У току 2025. године је настављен рад на завршавању четвртог тома Речника појмова ликовних уметности и архитектуре. Средства за пројекат Речника су обезбеђена преко шест повезаних индивидуалних пројеката САНУ и преко средстава Одбора за Речник.

На основу плана рада и обављених активности, средства Одбора су утрошена на хонораре за ауторски рад Валентине Савић (стручни сарадник) и др Љиљане Стошић (уредник целине).

Планирана Одборска средства за 2026. годину биће утрошена у складу са потребама и динамиком завршетка четвртог тома и за почетну фазу рада на последњем (петом) тому Речника.

Назив пројекта: **ИСТРАЖИВАЊЕ ПОЈМОВА ИЗ ОБЛАСТИ АРХИТЕКТУРЕ И УРБАНИЗМА (ИПОАИУ)**

Руководилац пројекта: арх Милан Марић, академик САНУ

др Дијана Милашиновић Марић (уредник области), др Ђорђе Алфировић (стручни сарадник), Јасна Петрић (стручни сарадник), Игор Марић (стручни сарадник), Катарина Митровић (стручни сарадник), Миољуб Кушић (стручни сарадник)

У току 2025. године је настављен рад на завршавању четвртог тома *Речника појмова ликовних уметности и архитектуре*. Средства за пројекат Речника су обезбеђена преко шест повезаних индивидуалних пројеката САНУ и преко средстава Одбора за Речник.

У оквиру пројекта *Истраживање појмова из области архитектуре и урбанизма* (ИПОАИУ), чији је руководилац академик Милан Марић, средства у износу од 270.000 динара су утрошена према плану за послове на четвртом тому Речника – ауторски рад уреднице области *Архитектура* др Дијане Милашиновић Марић (уредничка координација, ауторски текстови и уредничка редакција текстова), као и за ауторски рад сарадника у оквиру области (Ђорђе Алфиревић, Јасна Петрић, Игор Марић, Катарина Митровић и Миољуб Кушић). У току године су завршени сви текстови четвртог тома из области архитектуре и урбанизма.

Уколико се настави утврђена динамика финансирања, планом за 2026. годину се предвиђа да се средства у целини утроше за уредничке и сарадничке послове на текстовима петог тома Речника, из области архитектуре и урбанизма, у обиму од око 130.000 словних места и са формираним илустративним материјалом.

НАЗИВ ПРОЈЕКТА: ИСТРАЖИВАЊЕ ПОЈМОВА ЛИКОВНЕ УМЕТНОСТИ: МОДЕРНО ДОБА (ИПЛУМД)

Руководилац пројекта: академик Милица Стевановић

др Лидија Мереник (уредник области), Марина Ђурђевић (стручни сарадник), Софија Миленковић (стручни сарадник), Миољуб Кушић (стручни сарадник)

У току 2025. године је настављен рад на завршавању четвртог тома *Речника појмова ликовних уметности и архитектуре*. Средства за пројекат Речника су обезбеђена преко шест повезаних индивидуалних пројеката САНУ и преко средстава Одбора за Речник.

У оквиру пројекта *Истраживање појмова ликовне уметности: модерно доба* (ИПЛУМД), чији је руководилац академик Милица Стевановић, средства у износу од 270.000 динара су утрошена према плану за послове на четвртом тому Речника – ауторски рад др Лидије Мереник (уредничка координација и стручна обрада грађе, прва редакција текстова) и ауторски рад Марине Ђурђевић, Софије Миленковић и Миољуба Кушића (писање текстова). У току године су завршени сви текстови четвртог тома из области модерног доба.

Уколико се настави утврђена динамика финансирања, планом за 2026. годину се предвиђа да се средства у целини утроше за уредничке и сарадничке послове на текстовима петог тома Речника, из области Појмови ликовне уметности: модерно доба, у обиму од око 130.000 словних места и са формираним илустративним материјалом.

Назив пројекта: ИСТРАЖИВАЊЕ ПОЈМОВА ИЗ ОБЛАСТИ ТЕОРИЈЕ, ФИЛОЗОФИЈЕ И ПСИХОЛОГИЈЕ УМЕТНОСТИ (ИПОТФПУ)

Руководилац пројекта: академик Душан Оташевић

др Ана Ереш (уредник и стручни сарадник), др Александра Мокрањац (стручни сарадник), Нина Крстић (уредник), Миољуб Кушић (стручни сарадник)

У току 2025. године је настављен рад на завршавању четвртог тома *Речника појмова ликовних уметности и архитектуре*. Средства за пројекат Речника су обезбеђена преко шест повезаних индивидуалних пројеката САНУ и преко средстава Одбора за Речник.

У оквиру пројекта *Истраживање појмова из области теорије, филозофије и психологије уметности* (ИПОТФПУ), чији је руководилац академик Душан Оташевић, средства у износу од 270.000 динара су утрошена за послове које су обавили стручни сарадници др Ана Ереш (уредничка редакција и писање нових одредница), Нина Крстић и др Александра Мокрањац (писање одредница), и за део секретарских послова Миољуба Кушића. У току године су завршени сви текстови четвртог тома из пројектне области.

Уколико се настави утврђена динамика финансирања, планом за 2026. годину се предвиђа да се средства са пројекта у целини утроше за уредничке и сарадничке послове на текстовима петог тома Речника, из области теорије, филозофије и психологије уметности, у обиму од око 130.000 словних места и са формираним илустративним материјалом.

Назив пројекта: ЛИКОВНЕ УМЕТНОСТИ И АРХИТЕКТУРА У АНТИЦИ И СРЕДЊЕМ ВЕКУ (ЛУААСВ)

Руководилац пројекта: академик Мира Радојевић

Бојана Стевановић (стручни сарадник), Бранка Вранешевић (стручни сарадник), Љиљана Стошић (уредник целине), Дубравка Прерадовић (стручни сарадник), Ивана Лемкул (стручни сарадник), Кристина Милорадовић (стручни сарадник), Миљана Матић (стручни сарадник), Олга Шпехар (стручни сарадник)

У току 2025. године је настављен рад на завршавању четвртог тома *Речника појмова ликовних уметности и архитектуре*. Средства за

пројекат Речника су обезбеђена преко шест повезаних индивидуалних пројеката САНУ и преко средстава Одбора за Речник.

У оквиру пројекта *Ликовне уметности и архитектура у антици и средњем веку* (ЛУААСВ), чији је руководилац академик Мира Радојевић, средства у износу од 270.000 динара су утрошена према плану за ауторски рад Бојане Стевановић (стручни сарадник), Бранке Вранешевић (стручни сарадник), Љиљане Стошић (уредник целине), Дубравке Прерадовић (стручни сарадник), Иване Лемкул (стручни сарадник), Кристине Милорадовић (стручни сарадник), Миљане Матић (стручни сарадник) и Олге Шпехар (стручни сарадник).

Уколико се настави утврђена динамика финансирања, планом за 2026. годину се предвиђа да се средства са пројекта у целини утроше за уредничке и сарадничке послове на недостајућим текстовима четвртог тома, као и на текстовима петог тома Речника, из области *Ликовне уметности и архитектура у антици и средњем веку*, у обиму од око 100.000 словних места и са формираним илустративним материјалом.

Назив пројекта: **НОВО ДОБА И ЛИКОВНЕ УМЕТНОСТИ** (НДИЛУ)

Руководилац пројекта: академик Сава Халугин

Сарадници на пројекту: др Љиљана Стошић (уредник целине), Јелена Давидовић Коларов (стручни сарадник), Миољуб Кушић (стручни сарадник)

У току 2025. године је настављен рад на завршавању четвртог тома *Речника појмова ликовних уметности и архитектуре*. Средства за пројекат Речника су обезбеђена преко шест повезаних индивидуалних пројеката САНУ и преко средстава Одбора за Речник.

У оквиру пројекта, средства у износу од 270.000 динара су утрошена за послове које су обавили стручни сарадници др Љиљана Стошић (уредник целине – редакција текстова из области новог века и архитектуре), Јелена Давидовић Коларов (писање нових одредница) и Миољуб Кушић (део секретарских послова).

Уколико се настави утврђена динамика финансирања, планом за 2026. годину се предвиђа да се средства са пројекта у целини утроше за уредничке и сарадничке послове на текстовима петог тома Речника, из области ликовних уметности новог доба, у обиму од око 130.000 словних места и са формираним илустративним материјалом.

Назив пројекта: **ТРАНСФОРМАЦИЈЕ СКУЛПТУРЕ КРОЗ ВЕКОВЕ (ТСКВ)**

Руководилац пројекта: дописни члан САНУ Мрђан Бајић

Сарадници на пројекту: др Љиљана Стошић, Милена Улчар, др Дијана Милашиновић Марић, Софија Миленковић

У току 2025. године је настављен рад на завршавању четвртог тома Речника појмова ликовних уметности и архитектуре. Средства за пројекат Речника су обезбеђена преко шест повезаних индивидуалних пројеката САНУ и преко средстава Одбора за Речник. Један од шест повезаних пројеката је индивидуални пројекат под називом ТРАНСФОРМАЦИЈЕ СКУЛПТУРЕ КРОЗ ВЕКОВЕ (ТСКВ), који је у 2025. години покренуо дописни члан Мрђан Бајић.

У оквиру пројекта, средства у износу од 270.000 динара су утрошена према плану за ауторске послове које су обавили стручни сарадници др Љиљана Стошић (уредничка координација текстова четвртог тома) и Милена Улчар, др Дијана Милашиновић Марић, Софија Миленковић (писање одредница). Са средстава пројекта обављена је и исплата хонорара рецензентима.

Уколико се настави утврђена динамика финансирања, планом за 2026. годину се предвиђа да се средства са пројекта у целини утроше за уредничке и сарадничке послове на текстовима петог тома Речника, из области трансформација скулптуре кроз векове, у обиму од око 130.000 словних места и са формираним илустративним материјалом.

Пројекат Ф- 191: **МЕТАМОРФОЗЕ АРХИТЕКТОНСКИХ ОБЛИКА**

Руководилац пројекта: Милан Лојаница

проф. арх. Зоран Лазовић: истраживање грађе, анализе и уреднички послови,
арх. Косана Рошуљ: идентификација, евиденција и класификација грађе, др
арх. Александра Мокрањац: сепаратна тематска истраживања арх. Сара
Станковић: обликовање грађе и архивирање

У току 2025. године настављен је и завршен рад на публикацији *Стратегија преобраћања – стваралаштво, процес пројектовања, обликовање архитектонске форме* аутора академика Милана Лојанице.

Урађен је коначан прелом публикације, две коректуре текстуалног дела и комплетна ревизија илустрација.

Крајем јануара је добијен први прелом публикације, а средином марта је предат текстуални део на коректуру. У септембру је добијена друга верзија коригованог прелома који је потом прослеђен на другу руку коректуре. Током октобра и новембра је обављена комплетна ревизија илустрација, као и допуна текстуалног дела, по добијеној другој коректури. Почетком децембра је добијен *CIP*, а крајем децембра је предат коначан прелом штампарији. Промоција публикације је планирана за 2026. годину.

ОДБОР ЗА ЗАШТИТУ СРПСКЕ МУЗИЧКЕ БАШТИНЕ

Председник Одбора: академик Јелена Јовановић

Чланови: Академик Светислав Божић, Академик Александар Костић, проф. др Драгољуб Катунцац, проф. др Милана Стојадиновић Милић, др Александар Васић, др Бојана Радовановић Шупут, др Марија Голубовић

Сарадници: др Милош Браловић, др Милош Маринковић Слободан Варсаковић, музиколог

Континуитет активности од оснивања Одбора: 1) унос података у јединствену базу; 2) прикупљање партитура српских композитора; 3) рад на њиховој дигитализацији у сарадњи са АВА САНУ: дигитализована рукописна нотна заоставштина комп. и акад. Милана Ристића (М. Браловић); 4) извршена је тонска обрада и мастеринг аудио снимка концерта *Енрику у част: концерт камерних дела* одржаног 28. 11. 2024; 5) начињен је попис и анализа поклоњених архивских аудио материјала Београдског гудачког оркестра „Душан Скворан“ (публикован рад о томе, М. Маринковић).

ОДБОР ЗА ЕТНОМУЗИКОЛОШКА ИСТРАЖИВАЊА У СРБИЈИ

Председник Одбора: академик Јелена Јовановић

Академик Иван Јевтић др Данка Лајић Михајловић, научни саветник, др Марија Думнић Вилотијевић, виши научни сарадник, мср Маја Радивојевић, истраживач-сарадник, мср Зорана Гуја Дражета, истраживач-сарадник, мср Катарина Николић, истраживач-сарадник

Настављено је са активностима из претходне године. 1) Обављена су службена путовања ради учешћа у културним манифестацијама у вези са традиционалном музиком Медвеђа (Д. Л. Михајловић) и промоцијама етномузиколошког издања, резултата истраживања Помаз (Мађарска, Д.

Л. Михајловић); 2) обављен је теренски рад у три села на подр. Источног Сарајева (Реп. Српска; 3. Гуја Дражета); путовање ради учешћа на конференцији и теренског снимања (у Сегедину) одложено је због болести; 3) начињене су мелогографске карте (М. Миливојевић) за потребе научног рада – истраживања влашке традиције у источној Србији и двогласног певања на територији Србије (М. Радивојевић и Ј. Јовановић); 4) исплаћен је хонорар за добијање нових података о делима савремених српских композитора (К. Томашевић).

Пројекат: Ф-106 СРПСКИ МУЗИЧКИ ТЕАТАР – ОД ТРАДИЦИЈЕ ДО САВРЕМЕННОСТИ

Руководилац: академик Светислав Божић

Сараднице: др Биљана Милановић, виши научни сарадник Музиколошког института САНУ, др Катарина Томашевић, научни саветник Музиколошког института САНУ

У 2025. години активности на пројекту биле су настављене према прихваћеном плану, али у нешто мањем обиму због болести сараднице. Упркос томе настављен је рад на обради базе података посвећене историји сценске музике у 19. веку и прве половине 20. века. На жалост, та активност као ни друге планиране активности нису спроведене до краја, те је одлуком руководиоца академика Светислава Божића предвиђени новац враћен САНУ и одлучено је да се пројекат привремен обустави. С обзиром на дугогодишњи континуитет рада на теми пројекта којим је дуги низ руководио академик Дејан Деспић још увек постоји интересовање сарадника Музиколошког института САНУ да се рад на пројекту сродне теме настави и у будућем периоду.

Пројекат: ЛЕГАТ ОЛГЕ ЈЕВРИЋ САНУ

Руководилац пројекта: академик Душан Оташевић

члан тима: кустос Жаклина Марковић

Настављена је обрада, и евидентирање архивске грађе у електронском запису. Све скениране јединице хемеротеке унете су у Базу Легата. Настављено је редовно ажурирање Базе података Легата ОЈ. Организовано је стручно вођење средом. Током године Легат Олге Јеврић посетило је око 500 посетилаца. Завршена је конзервација скулптура фигуралног стила Олге Јеврић, које је Уговором о поклону Марко

Калезић даривао Легату САНУ 2023. године (три портрета, једна биста и три рељефа). Дела припадају најранијем периоду Олгиног стваралаштва. Конзервацију скулптура радила је Дуња Давидовић, конзерватор Народног музеја. Организоване су следеће изложбе:

1. Изложба: ЛЕГАТ ОЛГЕ ЈЕВРИЋ САНУ у КРАГУЈЕВАЦ, 12. 12. 2024 – 12. 3. 2025.
2. Изложба: *Будућност Меланхолијеу* HALLE FUR KUNST Steiermark, Грац, Аустрија, 21. март - 6. јун 2025.
3. Изложба: *Музикалност и скулптуралност*, МСУБ - Ушће 10, блок 15,

Пројекат: У ОГЛЕДАЛУ КРИТИКЕ

Руководилац пројекта: дописни члан Слободан Шијан

Сарадници на пројекту / чланови одбора: Преводац на енглески језик:
Славица Милетић, Библиограф: Кристина Игњатовић Јововић

Током 2025. године, Слободан Шијан је већи део времена посветио раду на завршетку свог индивидуалног пројекта за 2023., 2024. и 2025. годину, билингвалној књизи (Српски и Енглески) „Слободан Шијан у огледалу критике“ (*Slobodan Šijan in Review Mirror*), изабраних текстова других аутора из земље и иностранства, о његовом мултимедијалном уметничком раду (визуелна уметност, филм и књиге).

Први том, на ћирилици, коначно је угледао светлост дана у сарадњи Филмског центра Србије и Издаваштва САНУ и има 800 страна. Други том, на Енглеском језику (800 стр.), је такође завршен и предат издаваштву САНУ које управо разматра понуде неколико штампарија како би предало књигу у штампу до краја 2025. године. Преводе на Српски су радили Жарко Цвејић (са Енглеског), Весна Цакелић (са Франуског), Славица Милетић (са Француског), Драгомир Зупанц (са Словеначког). Преводе са Српског, Хрватског, Словеначког и Француског на Енглески, радила је Славица Милетић. Лектуру и коректуру енглеског превода прва три поглавља урадио је академик Зоран Пауновић. Лектуру и коректуру енглеског превода четвртог поглавља урадио је Грег ДеКјур. Индексе за српско и издање на Енглеском урадила је Јасмина Станковић ДеКјур.

Сарадња са дизајнером књиге Боротом Виддом захтевала је ове године од Шијана и огroman ангажман око прибављања, скенирања и техничке дораде илустрација и фотографија којих у књизи има око 700. Такође, током припреме првог тома у 2023. и 2024. години аутор књиге је морао скенирати стотине фотокопираних страница приказа и критика

на разним језицима, прочитати их и учинити погодним за рад у програмима за обраду текста приликом превођења.

Паралелно је текла сарадња са преводилицом на Енглески Славицом Милетић, која је свој посао завршила у месецу Мају 2025. Слободан Шијан је превео четврти део књиге: Додаатак са био-филмо-библиографским подацима. Лектура и коректура свих превода завршена је у септембру месецу а прелом другог тома књиге која је у целости на енглеском језику завршен је крајем новембра месеца.

4. 11. 2025. Први том књиге имао је успешну презентацију у свечаној сали САНУ а у оквиру угледне трибине Библиотеке САНУ. Уз уводну реч управника Библиотеке САНУ, академика Мира Вуксановића. Слободан Шијан је објаснио концепцију своје књиге а о књизи су говорили дописна чланица САНУ, књижевница и позоришна редитељка Вида Огњеновић и филмски и телевизиски редитељ и писац Борис Миљковић.

14. 8. 2025. Такође, књига је имала промоцију на Фестивалу филмског сценарија у Врњачкој Бањи, томом августа месеца. О књизи су говорили главни уредник издаваштва Филмског центра Србије Мирољуб Стојановић, филмски критичар и Milan Nikodijević, novinar, filmski kritičar i profesor na Akademiji umetnosti u Novom Sadu.

5. 11. 2025. године, на 19. Међународном филмском фестивалу *Први Кадар* у Зворнику (БиХ), одржана је и промоција књиге „Слободан Шијан у огледалу критике“, у издању Филмског центра Србије и САНУ.

Све ово означава успешан завршетак индивидуалног пројекта, књиге *Слободан Шијан у огледалу критике*, двотомног и двојезичног издања — компилације текстова-приказа Шијановог мултимедијалног уметничког рада.

Пројекат: КОНЦЕРТНА МУЗИКА ИВАНА ЈЕВТИЋА (Ф-69)

Руководилац пројекта: академик Иван Јевтић

У оквиру овог пројекта, на пољу композиције настала су три нова дела: квинтет за 4 контрабаса « Quatre pour quatre », једно дело за трубу и клавир и један Трио за кларинет, бас кларинет и клавир, који је у завршној фази компоновања.

На концертном плану су била три ауторска концерта камерне музике, као и једно симфонијско дело за велики симфонијски оркестар на Коларчевом народном универзитету у Београду. Целовечерњи ауторски концерт камерне музике на фестивалу у Књажевцу. Такође, ауторски

концерт у *Палати уметности Мадлена* и три концерта на Косову (Зубин Поток, Косовска Митровица и Грачаница) где је био изведен један део у Клавирском издању мојих »Задужбина Косова«, симфонијске слике за сопран, флауту и клавир.

Ф-169 АКАДЕМИЈСКИ ОДБОР ЗА КУЛТУРУ И УМЕТНОСТ

Председник: академик Светислав Божић

Чланови: академици Душан Ковачевић, Коста Чавошки, Иван Јевтић, Миодраг Марковић и дописни члан САНУ Мрђан Бајић

Одбор за Културу и уметност САНУ је веома активан кроз стваралаштво његових чланова. Још увек није затворен његов конститутивни потенцијал. Теме које се веома фреквентно и ужарено намећу у минулом периоду су увелико активирани у ОУ. Практично ОУ и ангажман његових чланова је преузело улогу Академијског одбора за културу и уметност. Брига за третман одређених појава и позиција на терену, по мом осећању, прелази границе културе и уметности и иде путем који је мени веома далек. Не поседујем енергију континуиране, готово страначке и политичке покретљивости. По мом осећању Академијски одбор за културу и уметност САНУ кроз делатност ОУ има пун капацитет и недвосмислену енергију сагласја.

Индивидуални пројекат: **ОЧУВАЊЕ ТРАДИЦИОНАЛНОГ МУЗИЧКОГ И АРХИТЕКТОНСКОГ НАСЛЕЂА У РЕПУБЛИЦИ СРБИЈИ**

Руководилац пројекта: др Јелена Јовановић, етномузиколог, редовни члан САНУ

Сарадници на пројекту / чланови одбора: др Данка Лајић Михајловић, етномузиколог, научни саветник у Музиколошком институту САНУ, др Горица Љубенов, инжењер архитектуре, професор на Универзитету УНИОН Никола Тесла, ФГМ, Департман за Архитектуру, Београд, др Злата Вуксановић-Мацура, виши научни сарадник у Географском институту „Јован Цвијић“ САНУ

Циљ пројекта је трајна подршка очувању традиционалне културе и уметности, у сарадњи са носиоцима наслеђа и локалним институцијама. Домен етномузикологије: документовање, едукативне радионице, концерти и публиковање: 1) трад. певање, примарно старији сеоски облици

(Шумадија, копаонички крај), 2) трад. инструменти, свирање и изградња (гајде: источна Србија) и вокално-инстр. израз (гусле). Домен архитектуре: документовање и теренско истраживање традиционалне архитектуре и других видова наслеђа Старе Планине; интервјуи и анкете са становницима и посетиоцима; снимање и монтажа видео материјала; испитивање могућности формирања *архитектонског резервата С. Планина*, симбиозе материјалног и нематеријалног наслеђа. Презентацију резултата трогодишњег пројекта 29.11.2025. чине наступи извођача трад. музике и филм о архитектури С. Планине

J. Jovanović, Lj. Popović, „Voices of youth from polyphonic generational, repertoire, and musical discourse in Cultural-artistic association 'Oplenac', Topola (Serbia)“, *The Polyphonic Voice of Youth*, Book of Abstracts (eds. Branko Banović, Katarina Mitrović Ražnatović, Ivan Đorđević), May 13, 2025, Belgrade: Institute of Ethnography of the Serbian Academy of Sciences and Arts, 2025: 36–37. (ISBN 978-86-7587-124-8) COBISS.SR-ID 168592137. <https://dais.sanu.ac.rs/handle/123456789/18407>

Јовановић, Ј. (2025). „Црнућанка“ и „Моба“: сведочење о људима и живом наслеђу рудничког краја, *Богдај, часопис за духовно, културно и историјско наслеђе*, 1: 101–110. ISSN 3104-2961 <https://dais.sanu.ac.rs/handle/123456789/18480>

Vuksanović-Macura, Z., Ljubenov, G., & Gajić, T. (2025). Preservation of Vernacular Cultural Landscape and Sustainable Tourism: A Case Study from the Western Carpatho-Balkan Region. *Heritage*, 8(12), Article 493. <https://doi.org/10.3390/heritage8120493>

ОДБОР ЗА ИЗДАВАЧКУ ДЕЛАТНОСТ ЖИВИХ КОМПОЗИТОРА ЧЛАНОВА САНУ

Председник Одбора: академик Светислав Божић

Чланови Одбора: редовни чланови академици Светислав Божић, Јелена Јовановић, Иван Јевтић и дописни члан Александар Вребалов

Надам се да ће у наредном периоду бити прилике да се издавачка делатност покрене и да чланови тог Академијског одбора, живи композитори академици, одаберу по једно дело и предложе за штампу. Надам се да ће у наредном периоду и Академијски одбор за покрет и сцену од традиције до савремености бити комплетиран. Средства намењена за рад Академијских одбора на чијем сам челу, остају на располагању нашој кући, САНУ и могу бити потпора за реализацију планова других Академијских одбора.

АКАДЕМИЈСКИ ОДБОР ЗА АРХИТЕКТУРУ

Председник Одбора: архитекта Бранислав Митровић, редовни члан САНУ,
Потпредседник Одбора: архитекта Дејан Миљковић, дописни члан САНУ

Чланови Одбора: из редова чланова САНУ: Бранислав Митровић архитекта, редовни члан САНУ, Милан Марић архитекта, редовни члан САНУ, Миодраг Табачки сценограф и архитекта, дописни члан САНУ, Дејан Миљковић архитекта, дописни члан САНУ. Из редова уметника, научника и стручњака ван САНУ: Александар Кадијевић историчар уметности, проф. др Владимир Лојаница, декан Архитектонског факултета, Слободан Гиша Богуновић слободан уметник, филозоф, лексикограф и теоретичар архитектуре, Дијана Милашиновић Марић историчар, теоретичар и критичар архитектуре.
Административно- техничка помоћ: Сектор за послове Фонда САНУ. Стручни сарадник Одбора: архитекта Сара Станковић, стручни сарадник САНУ на пројекту Реконструкције Палате САНУ

Крајем 2024. године основан је Академијски одбор за архитектуру САНУ у оквиру Одељења уметности САНУ. За чланове одбора именовани су академик Бранислав Митровић, председник АО; академик Милан Марић, потпредседник АО; дописни члан САНУ Миодраг Табачки, члан; дописни члан САНУ Дејан Миљковић, члан; др Александар Кадијевић, историчар уметности, члан; проф. Владимир Лојаница, архитекта, члан; др Слободан Гиша Богуновић, слободан уметник, теоретичар архитектуре, филозоф и лексикограф, члан; др Дијана Милашиновић Марић, историчарка и теоретичарка архитектуре, члан. Циљ АО за архитектуру САНУ је старање о сакупљању, обради и класификацији документационе грађе о делу и деловању архитеката чланова САНУ, праћење активности на пројекту „Реконструкција Палате САНУ“, старање о међуакадемијској, регионалној и међуинституционалној сарадњи, заштита архитектонско-урбанистичког наслеђа у Србији, као и праћење и реаговање на догађаје везане за актуелну архитектонско-убанистичку праксу у нашој средини.

Током фебруара 2025. године спроведен је редован, технички преглед грађевинских конструкција на објектима које користи САНУ (Кнез Михаилова бр. 35 и бр. 36) који је обављен од стране бироа „ВМС“. Крајем фебруара су достављена **два извештаја** о спроведеном прегледу, као и допис Управника послова САНУ др Бојана Бугарчића Министарству грађевинарства, саобраћаја и инфраструктуре. У марту 2025. је организован радни састанак са Синишом Матићем из бироа „ВМС“ поводом спроведених прегледа објеката САНУ, као и потенцијалних будућих корака о Реконструкцији и санацији Палате САНУ. На састанку су прису-

ствовали председник АО академик Б. Митровић и дописни члан Дејан Миљковић.

У априлу 2025. је организована прва седница АО за архитектуру САНУ на којој су присуствовали сви чланови, изузев академика Милана Марића. На састанку је уговорено формирање програма АО.

Средином 2025. Академијски одбор за архитектуру САНУ извршио је увид у нацрт измена и допуна просторног плана подручја посебне намене уређења дела приобаља града Београда – подручје приобаља реке Саве за пројекат „Београд на води“ и упутио примедбу Агенцији за просторно планирање и урбанизам Републике Србије.

За 2026. годину је предвиђено формирање програма који би се тицао иницијатива међу којима је правна заштита архитектонских дела у Црној Гори академика Н. Добровића, очувања културно-историјског наслеђа наше земље поготову угрожених локалитета попут зграде ДСНО академика Н. Добровића и најављене градње у непосредној близини Спомен парка „Крагујевачки октобар“ у Шумарицама, у Крагујевцу аутора академика И. Антића.

ЦЕНТАР ЗА НАУЧНОИСТРАЖИВАЧКИ РАД САНУ И УНИВЕРЗИТЕТА У КРАГУЈЕВЦУ

ИЗВЕШТАЈ

о раду Центра за научноистраживачки рад САНУ и Универзитета у
Крагујевцу у 2025. години

Издавачка делатност

-
1. Зборник радова под насловом: *Шумадија: историја, језик и култура*, чији је уредник академик Љубинко Раденковић. Штампање зборника подржало је Министарство науке, технолошког развоја и иновација.
 2. Зборник радова под насловом: *Hommage to Academician Nikola Tasić*, у суиздаваштву са Балканолошким институтом САНУ.
 3. Специјални број часописа *Journal of the Serbian Society for Computational Mechanics: 50 Years of the Finite Element Program PAK*, у суиздаваштву са Факултетом инжењерских наука Универзитета у Крагујевцу, Истраживачко-развојним центром за биоинжењеринг – БИОИРЦ из Крагујевца, Хјустонским методистичким истраживачким институтом – Одељењем за наномедицину, Институтом за водопривреду „Јарослав Черни“ из Београда и Институтом за информационе технологије Крагујевац са Универзитета у Крагујевцу.
-

Научни и стручни скупови

1. Друга конференција Српског биолошког друштва „Стеван Јаковљевић“ одржана је у Крагујевцу од 17. до 19. септембра. На конференцији је учествовало око две стотине учесника из двадесет универзитетских и научних институција, као и струковних удружења из Србије. Суорганизатори скупа били су Природно-математички факултет у Крагујевцу – Институт за биологију и екологију, Друштво за физиологију биљака Србије и Природњачки музеј у Београду.

2. Светски дан науке обележен је 12. новембра у Универзитетској галерији, у суорганизацији са Универзитетом у Крагујевцу. У оквиру свечаног програма уручене су повеље и признања најцитиранијим истраживачима из одговарајућих научних области са Универзитета у Крагујевцу, а представљени су и резултати пројеката младих истраживача и уметника реализованих у школској 2024/25. години, финансираних заједничким средствима Центра САНУ и Универзитета у Крагујевцу и Универзитета у Крагујевцу.

3. Представљање најбољих пројеката одабраних на конкурс за младе научнике и уметнике Универзитета у Крагујевцу за школску 2025/26. годину

одржано је 11. децембра у Ректорату Универзитета у Крагујевцу. На пети јавни позив пријављено је 12, а одабрано је 5 пројеката. Том приликом представљени су садржаји одабраних пројеката, научна методологија која ће бити примењена у истраживањима, као и пројектни тимови који ће током наредне године учествовати у њиховој реализацији.

Предавања – промоције књига

1. Промоција зборника *Кнез Михаило Обреновић: време, живот, дело* одржана је

20. марта на Галерији Народног музеја у Чачку. На промоцији су говорили академик Милош Ђуран и аутори научних радова у зборнику проф. др Александар Растовић, директор Историјског института у Београду и др Милош Тимотијевић, научни саветник Народног музеја у Чачку. Модератор програма била је Делфина Рајић, директорка Народног музеја у Чачку.

2. Промоција издавачке делатности Центра САНУ одржана је 15. априла у свечаној сали САНУ. Програмом је председавао академик Миро Вуксановић, уредник Трибине Библиотеке САНУ. У програму су учествовали академик Милош Ђуран, академик Славенко Терзић и академик Вујадин Иванишевић.

3. Промоција зборника *Кнез Михаило Обреновић: време, живот, дело* одржана је 14. маја, у оквиру традиционалне манифестације „Дани крагујевачке књиге“, у Народној библиотеци „Вук Караџић“ у Крагујевцу. На промоцији су учествовали академик Милош Ђуран и др Милош Тимотијевић, научни саветник Народног музеја у Чачку.

4. Предавање под насловом: *Metallodrug Design: Bioinorganic Chemistry of the Rhenium(I)-tricarbonyl Fragment fac-[Re(CO)₃]⁺* одржао

је доцент др Јакоб Кљун, са Факултета за хемију и хемијску технологију Универзитета у Љубљани, 26. јуна у Универзитетској галерији.

5. Предавање дописног члана САНУ Игора Паштија, редовног професора Факултета за физичку хемију Универзитета у Београду под насловом: *Моделовање катализатора – од развијених површина до појединачних атома* одржано је 27. октобра а ПМФ-у у Крагујевцу, у сарадњи са Подружницом Српског хемијског друштва у Крагујевцу.

6. Предавање академика Радмиле Петановић под насловом: *Гриње у биолошкој контроли штетних организама*, одржано је 27. новембра у Институту за биологију и екологију ПМФ-а у Крагујевцу, у сарадњи са Српским биолошким друштвом „Стеван Јаковљевић“ Крагујевац.

7. Свечана промоција монографије и документарног филма посвећених педесет година развоја и примене софтверског пакета ПАК (Програм за анализу конструкција) одржана је 10. октобра на Факултету инжењерских наука Универзитета у Крагујевцу, у сарадњи са овим факултетом. На промоцији су говорили академик Милош Којић са сарадницима, академик Милош Ђуран и проф. др Слободан Савић, декан Факултета инжењерских наука.

8. Предавање проф. др Игора Опсенице под насловом: *Природни производи, склареол и артемизинин, као платформе за развој антиканцер агенаса* одржано је 22. децембра на Природно-математичком факултету у Крагујевцу, у сарадњи са Подружницом Српског хемијског друштва у Крагујевцу.

Изложбе – концерти

Интерактивна изложба и радионица *Образовање за одрживи развој*, одржана је од 22. до 26. септембра у галерији „ВИШ-е од галерије“ Средње стручне школе „Кнез Александар Карађорђевић“ у Крагујевцу. Изложба је реализована као део пројекта *Руке у тесту* Француске академије наука, а њени аутори су проф. др Стеван Јокић и Љиљана Јокић. Изложбу је посетило око 300 ученика, уз подршку волонтера - ученика трећег и четвртог разреда Прве и Друге крагујевачке гимназије.

Нормативно-организационе активности

Нови Правилник о раду Центра усвојен је у мају 2025. године. На основу њега именовано је Научно веће Центра, чија је конститутивна седница одржана 24. децембра у Легату Николе Коке Јанковића.

СКУПОВИ, ПРЕД АВАЊА И МЕЂУНАРОДНА САРАДЊА САНУ У 2025. ГОДИНИ

Током године Српска академија наука и уметности организовала је 19 научних скупова, 2 свечана скупа, 8 свечаних академија, 5 комеморативних скупова, 6 предавања, 4 приступна предавања иностраних чланова САНУ, 3 циклуса предавања са укупно 25 предавања.

Научни скупови

Под покровитељством САНУ, на предлог Одељења друштвених наука САНУ, одржана је *Презентација Извештаја Светске банке: достизање високог дохотка у Европи и Азији* 28. марта у Свечаној сали САНУ.

- Одељење техничких наука САНУ у сарадњи са Центром за физику чврстог стања и нове материјале Института за физику у Београду организовало је међународну научну конференцију *Advances in Solid State Physics and New Materials* која је одржана у САНУ од 19. до 23. маја.
- Одељење друштвених наука САНУ организовало је међународну научну конференцију *Научно дело академика Миодрага Јовичића* 3. и 4. јуна у Свечаној сали САНУ.
- У организацији Одељења медицинских наука САНУ одржан је међународни научни скуп *Контрола покрета* 6. и 7. јуна у Свечаној сали САНУ.
- Одељење за математику, физику и гео-науке САНУ у сарадњи са Институтом за физику Београд и Оптичким друштвом Србије организовало је *Десету међународну школу и конференцију о фотоници – PHOTONICA 2025* од 25. до 29. августа у САНУ.
- У организацији Српске академије наука и уметности, Алијансе националних и интернационалних научних организација за области Појаса и пута (ANSO) и Унеска одржана је *Светска конференција*

о науци и уметности за одрживост 23. и 24. септембра у Свечаној сали САНУ.

- Под покровитељством САНУ, на предлог Одељења техничких наука САНУ, одржан је *XXIII Међународни симпозијум енергетска електроника* 8. октобра у Свечаној сали САНУ.
- У организацији САНУ и Математичког института САНУ 9. и 10. октобра одржана је међународна научна конференција *Вештачка интелигенција*.
- Одељење медицинских наука САНУ организовало је научни скуп *Неуромодулација: терапијске могућности* у Свечаној сали САНУ 22. октобра.
- САНУ је у сарадњи са канцеларијом Повереника за заштиту равноправности РС организовала научни скуп *Једнакост кроз афирмативну акцију* у САНУ 24. октобра.
- У организацији Одељења историјских наука САНУ и Српског комитета за византологију одржана је *Осма национална конференција Византолога* од 27. до 29. октобра у САНУ.
- Одељење уметности САНУ и Музиколошки институт САНУ организовали су научни скуп *Српска симфонијска музика после 1945* од 29. до 31. октобра у САНУ.
- На предлог Одељења за математику, физику и гео-науке САНУ одржана је трибина 17. новембра 2025. године у Свечаној сали САНУ под називом *100 година квантне механике- револуција која траје*.
- Одељење језика и књижевности САНУ организовало је научни скуп *Српска научна критика до Другог светског рата* 24. и 25. новембра у САНУ.
- Српска академија наука и уметности организовала је научни скуп *Два века Ђ. Даничића* 27. и 28. новембра у Свечаној сали САНУ.
- Одељење уметности САНУ и Асоцијација за развој одрживе урбане заједнице – STRAND организовали су међународну конференцију *О архитектури 2025 - Пресеци и спајања дисциплина* 4. и 5. децембра у САНУ.
- Српска академија наука организовала је научни скуп *Култура: дугорочно стратешко улагање* који се одржао 5. и 6. децембра у Свечаној сали САНУ.
- Одељење друштвених наука САНУ организовало је научни скуп 9. децембра у Свечаној сали САНУ под називом *Либерализам, неолиберализам и пост-неолиберализам*.

- У организацији Српске академије наука и уметности и Филозофског факултета Универзитета у Београду одржан је међународни научни скуп *Три века Канта: сазнање, наука и вредности* 10. и 11. децембра у САНУ.

Свечани скупови

- Свечани скуп *Приступне беседе новоизабраних редовних чланова Српске академије наука и уметности* одржан је од 12. до 15. маја у Свечаној сали САНУ. Првог дана беседе су изложили академици Бранислав Јеленковић, Слободан Марковић, Влада Вељковић и Татјана Симић. Другог дана беседе су саопштили академици Зоран Пауновић, Љубинко Раденковић, Слободан Грубачић и Јован Делић. Трећег дана беседе су одржали академици Алпар Лошонц, Павле Петровић, Драган Војводић и Вујадин Иванишевић, а последњег дана, 15. маја, академици Јелена Јовановић, Милан Марић и Сава Халугин и Тања Ђирковић Величковић.
- Свечани скуп *Дан Српске академије наука и уметности* коме су присуствовали чланови САНУ, високи представници јавног живота земље, представници универзитета у Србији, директори института као и поштоваоци, сарадници и пријатељи Српске академије наука и уметности, ове године је одржан 19. новембра. Присутнима се обратио академик Зоран Кнежевић, председник САНУ. Додељена је награда Медаља САНУ из области природних и техничких наука академику Николи Коњевићу, док је Медаља САНУ из области друштвених и хуманистичких наука додељена академику Тибору Варадију. Књижевни програм приредио је академик Душан Ковачевић, а музички програм био је посвећен почившим академицима Властимиру Трајковићу, Дејану Деспићу и Исидори Жебељан.

Свечане академије

- Одељење историјских наука САНУ обележило је *100 година од рођења академика Десанке Којић Ковачевић* 3. октобра у Свечаној сали САНУ.
- Одељење хемијских и биолошких наука САНУ обележило је *100 година од рођења академика Миленка Шушића* 13. октобра у Свечаној сали САНУ.

- У организацији Одељења хемијских и биолошких наука САНУ 17. октобра одржана је свечана академија поводом обележавања *100 година од рођења академика Војислава Петровића* у Свечаној сали САНУ.
- Одељење друштвених наука САНУ обележило је *100 година од рођења академика Михаила Ђурића* 31. октобра у Свечаној сали САНУ.
- Одељење за математику, физику и гео-науке САНУ и Математички институт САНУ обележили су *150 година од рођења академика Михаила Петронијевића* 3. новембра у Свечаној сали САНУ.
- Одељење медицинских наука САНУ обележило је *100 година од рођења академика Света Суше* 1. децембра у Свечаној сали САНУ.
- Одељење историјских наука САНУ одржало је свечану академију *100 година од рођења академика Војислава Ј. Ђурића* 8. децембра у Свечаној сали САНУ.
- Одељење хемијских и биолошких наука одржало је свечану академију *100 година од рођења академика Пауле Путанов* 15. децембра у Свечаној сали САНУ.

Комеморативни скупови

- Српска академија наука и уметности одржала је комеморативни скуп посвећен академику Михаилу Војводићу 28. априла.
- Српска академија наука и уметности одржала је комеморативни скуп посвећен академику Љубомиру Симовићу 9. јуна.
- Српска академија наука и уметности одржала је комеморативни скуп посвећен академику Антуну Балажу 17. септембра.
- Српска академија наука и уметности одржала је комеморативни скуп посвећен академику Зорану Ковачевићу 19. септембра.
- Српска академија наука и уметности одржала је комеморативни скуп посвећен академику Драгану Мицићу 24. децембра.

Предавања

- На предлог Одељења уметности САНУ, професорка Силви Нисефор са Универзитета Еври у Паризу, одржала је предавање у Свечаној сали САНУ 19. фебруара на тему *Концертантна музика Ивана Јевтића (Ivan Jevtić et le concerto)*.

- На предлог Одељења хемијских и биолошких наука САНУ, проф. др Јиржи Барек са Карловог Универзитета у Прагу, одржао је предавање у Свечаној сали САНУ 5. јуна на тему *Могућности и ограничења савремених електрохемијских метода*.
- На предлог Одељења уметности САНУ, Одил Дек, архитекта из Француске, одржала је предавање у Свечаној сали САНУ 20. јуна на тему *С оне стране огледала*.
- На предлог Одељења медицинских наука САНУ, проф. др Лиса Косгроув, клинички психолог и професорка на Универзитету Масачусетс у Бостону, одржала је у Аудиовизуелном архиву и центру за дигитализацију САНУ 19. маја предавање на тему *Иновативне платформе за развој нових лекова*.
- На предлог Одељења хемијских и биолошких наука САНУ, редовни члан Руске академије наука Муса Хаитов, одржао је предавање у Свечаној сали САНУ 29. септембра на тему *Могућности и ограничења савремених електрохемијских метода*.
- На предлог Одељења хемијских и биолошких наука САНУ, проф. др Валента, са Медицинског универзитета у Бечу, одржао је предавање у Свечаној сали САНУ 29. септембра на тему *Од алергене-специфичне имуноterapiје до превентивне вакцинације против алергија и индукција толеранције*.

Приступне беседе иностраних чланова

- Приступно предавање иностраног члана САНУ Никоса Макриса, професора грађевинарства Јужног методистичког универзитета у Даласу (Тексас) одржано је 22. априла у Свечаној сали САНУ на тему *Од Хуковог висећег ланца и Миланковићеве криве притиска до варијационе формулације: Авантура потисне линије зиданих лукова*.
- Приступно предавање иностраног члана САНУ Драга Кекановића, књижевника, одржано је 27. маја у Свечаној сали САНУ на тему *ИЗМЕЋУ ЗЕНИТА И НИШТАВИЛА или Прича о роману ког нисам написао а морао сам*.
- Приступно предавање иностраног члана САНУ Јанка Ж. Николића, професора са Универзитета Аризоне, одржано је 11. јуна у Свечаној сали САНУ на тему *Имунско старење и имунско подмлађивање*.
- Приступно предавање иностраног члана САНУ Весне Гаровић, професора са Медицинског факултета клинике Мејо у Рочестеру

(САД), одржано је 13. јуна у Свечаној сали САНУ на тему *Улога сенесенције у патофизиологији прееклампсије*.

Циклусна предавања

Током 2025. године у САНУ су одржана три циклуса предавања.

Балканолошки институт САНУ организовао је током фебруара, марта и априла циклус предавања *Југославија - континуитет, искушења, оспоравања* са укупно 7 предавања:

-- др Душан Фундић, *Аустроугарско виђење Балкана у Великом рату*, 26. фебруар

-- др Милош Војиновић, *Алтернативни пројекти организације југословенског простора током Великог рата*, 5. март

-- др Драган Бакић, Милан Стојадиновић, *Једна контроверзна политичка биографија*, 12. март

-- др Растко Ломпар, *Да ли су постојале српске фашистичке организације у првој Југославији*, 19. март

-- др Војислав Павловић, *Католичка црква у Југославији током Другог светског рата*, 26. март

-- др Богдан Живковић, *Односи католичке цркве и државе у Југославији 1946-1952*, 9. април

-- др Игор Вукадиновић, *Држава у држави, Косово и Метохија у федеративној Југославији (1945-1974)*, 16. април

Одељење техничких наука САНУ организовало је циклус предавања под називом *Стање и перспективе природних ресурса Србије у условима климатских промена, енергетске транзиције и нових праваца привредног развоја* са укупно 11 предавања која су одржана у периоду април-новембар:

– др Невена Пуач, *Ремедијација воде и њена активација третманима неравнотежним плазмама на атмосферском притиску*, 17. април

– проф. др Бранимир Н. Гргур, *Батерије као складишта енергије и ослонац зелене агенде*, 8. мај

– проф. др Миодраг Месаровић, *Енергетска транзиција и њен утицај на природу, привреду и друштво*, 19. јун

– проф. Снежана М. Шербула, *Досадашња искуства са експлоатацијом минералних ресурса и утицаји на природу, становништво и привреду*, 26. јун

– проф. др Ратко Ристић, *Утицај шумских екосистема на ерозију земљишта и појаву бујичних поплава-Србија 2025. године*, 19. септембар

– проф. Душан Ковачевић, *Расположиво пољопривредно земљиште, биљна производња и потребе за наводњавањем у измењеним климатским условима*, 2. октобар

– проф. др Ана Вуковић Вимић, *Растуће климатске опасности-проблем грађана и одговорност државе*, 16. октобар

– проф. др Зоран Стевановић, *Стање водних ресурса, проблеми и перспективе водоснабдевања у Републици Србији*, 23. октобар

– дипл. инж. рударства Ник Луцић, *Рудници литијума, искуства/Lithium mines experiences*, 6. новембар

– академик Слободан Н. Вукосавић *Декарбонизација транспорта, правци развоја и перспективе аутомобилске индустрије*, 13. новембар

– адвокат Сретен Ђорђевић *Оцена утицаја правне регулативе ЕУ у области експлоатације минералних сировина на законит развој рударских пројеката експлоатације литијума и бора у Републици Србији*, 20. новембар

У организацији Одељења медицинских наука САНУ одржан је циклус *Актуелности у дијабетесу 2025* у периоду март-новембар са укупно 13 предавања:

– академик Небојша М. Лалић, *Терапија дијабетеса: континуитет промене*, 25. март

– академик Драган Мицић, *Терапија гојазности: од инкретина до триагониста*, 25. март

– академик Тадеј Бателино (Tadej Battelino) *Употреба континуираног глукозног мониторинга у гојазности, интермедијерној дисгликемији и типу 2 дијабетеса/The use of CGM in obesity, intermediate dysglycaemia and type 2 diabetes*, 15. април

– проф. др Катарина Лалић, *Лечење дислипидемија у дијабетесу: нови приступи*, 27. мај

– проф. др Едита Стокић, *Гојазност: разлике између мушкараца и жена*, 27. мај

– проф. др Александра Јотић, *Патогенеза типа 1 дијабетеса: релевантност за превенцију*, 30. септембар

– проф. др Александар Ђукић, *Патогенеза типа 2 дијабетеса: релевантност за превенцију*, 30. септембар

– проф. др Милена Митровић, *Дијабетесна болест бубрега: могућности модулације*, 14. октобар

– проф. др Радивој Коцић, *Срце у дијабетесу: могућности протекције*, 14. октобар

– проф. др Теодора Бељић Живковић, *Нефармаколошки приступ у лечењу дијабетеса* 21. октобар

– проф. др Милица Пешић, *МАСЛД и кардиоваскуларни ризик у дијабетесу*, 21. октобар

– проф. Михаил Роден (Prof. Michael Roden), *О хетерогености дијабетеса мелитуса/ On the heterogeneity of diabetes mellitus*, 10. новембар

– проф. Шантал Матје (Prof. Chantal Mathieu) *Прецизна медицина код дијабетеса тина 1/ Precision medicine in type 1 diabetes*, 20. новембар

Међународна сарадња

Српска академија наука и уметности била је активна на међународном плану и у 2025. години. Акцент је, као и претходних година, превасходно на регионалној сарадњи, која се остварује кроз билатералну сарадњу са појединачним академијама из региона. Академија је такође усмерила своју пажњу на унапређење и проширење сарадње са другим иностраним академијама и међународним научним институцијама и организацијама.

Представници САНУ учествовали су на састанцима међународних научних асоцијација, као и на скуповима у организацији других академија наука који су били посвећени различитим темама: односима науке и друштва, инклузивности у науци, људским правима и академској слободи, развоју информатичког друштва, одрживости, развоју вештачке интелигенције, као и другим проблемима глобалног света.

Међународна сарадња САНУ се у 2025. години одвијала кроз:

-- размену истраживача у оквиру билатералних споразума о научној сарадњи.

-- активности у оквиру међународних научних асоцијација чији је САНУ члан. Српска академија наука и уметности члан је невладиних међународних научних асоцијација на различитим нивоима, односно на светском: Интеракадемијско партнерство (IAP), Међународни научни савет (ISC), Међународна унија академија (UAI), UNESCO; европском: Европска федерација академија (ALLEA), Алијанса међународних научних организација регије Један појас – један пут (ANSO), Европска академија наука и уметности (EASA), Европска академија уметности, наука и хуманистичких наука (EAASH), Европска научна фондација (ESF); регионалном: Global Round Table, Евромедитеранска академијска мрежа (EMAN), Академије подунавске регије (DAC), и балканском: Интеракадемијски савет југоисточне Европе (IAC SEE);

-- учешће на међународним научним скуповима у иностранству, као и организацију истих у земљи;

-- гостовање угледних научника из света и земље као предавача.

Председник САНУ академик Зоран Кнежевић учествовао је на Заједничкој научној конференцији *Берлински процес*, која је одржана у Љубљани од 14. до 16. октобра. Такође је узео учешћа на прослави обележавања 200-годишњице од оснивања Мађарске академије наука, која је организована у Будимпешти од 3. до 5. новембра. Учествовао је на Свечаној академији Универзитета у Бања Луци поводом 50 година од оснивања ове институције од 6. до 7. новембра.

Потпредседник САНУ академик Миодраг Марковић учествовао је на седници Генералне скупштине Европске федерације академија (ALLEA) електронским путем 4. јуна.

Генерални секретар САНУ академик Небојша Лалић учествовао је, од 27. до 31. октобра у Пекингу, на седници Генералне скупштине Алијансе међународних научних организација (ANSO) и седници њеног Управног одбора, на којој је изабран за потпредседника УО ове асоцијације.

Академик Миодраг Чолић, стални представник САНУ у Међународном научном савету, асоцијацији *Интеракадемијско партнерство* и Европској научној фондацији, учествовао је на седници Генералне скупштине Међународног научног савета и конференцији *Глобални дијалог о знању*, које су одржане у Маскату, главном граду Султаната Оман, од 26. до 31. јануара. Почетком јануара, доставио је Савету повратне ажуриране и тачне информације о научном саветовању САНУ. Такође редовно доставља члановима Извршног одбора САНУ извештаје о свим међународним делатностима. Професор Чолић учествовао је на електронској седници Европске научне фондације 20. јуна. Присуствовао је електронским састанцима са председником Савета Питером Глакманом и његовим чланицама 9. априла, 17. јула и 24. новембра. Академик Чолић учествовао је на Годишњем састанку европских чланица Међународног научног савета (EMISC), који је одржан у Тирани, Албанија, 20. и 21. октобра. Такође је учествовао на конференцији Евро-медитеранске мреже академија (EMAN) и Турске академије наука под називом *Управљање УН регионом Медитерана и глобалним системом*, којом је обележена 80-годишњица постојања Уједињених нација, а одржала се у Истанбулу од 1. до 2. новембра. Учествовао је на седници Генералне скупштине асоцијације *Интеракадемијско партнерство* електронским путем 11. децембра.

Академик Вујадин Иванишевић учествовао је, у својству представника САНУ, на седници Генералне скупштине Међународне уније академија (UAI), која је одржана у Мајнцу, Немачка, од 13. до 15. октобра.

САНУ је, 10. октобра, постала почасна чланица Међународне заједнице академија (Koionon), коју је основала Атинска академија 2024. године. Председник САНУ академик Зоран Кнежевић именован је за представника САНУ у овој заједници, који ће учествовати на инаугурацији (свечани пријем у чланство) и на догађају обележавања 100-годишњице постојања ове Академије од 9. до 10. фебруара 2026. године.

У оквиру Међународне декаде наука за одрживи развој у периоду од 2024. до 2033. године, коју су прогласиле Уједињене нације, Светска конференција о науци и уметности за одрживост (World Conference on Science and Art for Sustainability) одржана је у Српској академији наука и уметности 23. и 24. септембра. Главни организатор скупа била је Српска академија наука и уметности (САНУ), а његови ко-организатори су били Алијанса међународних научних организација регије Један појас – један пут (АНСО) и Унеско.

Чланарине САНУ за 2025. годину у Европској федерацији академија (ALLEA), Међународном научном савету (ISC) и Међународној унији академија (UAI) уплаћене су благовремено.

* * *

Билатерална научна сарадња на основу потписаних споразума

Српска академија наука и уметности има потписане билатералне споразуме о научној (и уметничкој) сарадњи са 23 националне академије наука. Овим споразумима обухваћена су 58 истраживачка пројекта и предвиђено по 164 човек/недеља годишње за бездевизну размену за наше и иностране истраживаче.

Ове године искоришћено је 56 човек/недеље за размену истраживача. Домаћи истраживачи су искористили 34 човек/недеља, страни истраживачи 22 недеља.

Сарадња са Азербејџанском националном академијом наука

Видети Годишњак СХХII за 2015. годину.

Сарадња са Академијом наука и умјетности Републике Српске

У току је усаглашавање новог Програма сарадње и Листе билатералних пројеката између Српске академије наука и уметности и

уметности и Академије наука и умјетности Републике Српске за период 2026-2027. године. Годишња квота за размену истраживача није фиксно одређена. Током године није било размене.

Сарадња са Атинском академијом

Видети Годишњак СХХП за 2015. годину стр. 248.

Сарадња са Аустријском академијом наука

Српска академија наука и уметности и Аустријска академија наука остварују научну сарадњу у оквиру једног заједничког истраживачког пројекта (2022-2025). Годишња квота за размену истраживача износи по 4 недеље. Током године није било размене истраживача.

Сарадња са Бугарском академијом наука

Српска академија наука и уметности и Бугарска академија наука ове године утврдиле су Листу заједничких истраживачких пројеката (2026-2028) која садржи 18 пројеката, а годишња квота за размену износи 35 недеља. Домаћи истраживачи искористили 28 недеља, док су бугарски истраживачи искористили 5 недеља.

Сарадња са Националном академијом наука Белорусије

Видети Годишњак СХХVI за 2019. годину стр 217.

Сарадња са Мађарском академијом наука

Српска академија наука и уметности и Мађарска академија наука имају усаглашену Листу заједничких истраживачких пројеката (2024-2026) која садржи два пројекта. Квота за размену истраживача није фиксна, а ове године домаћи истраживачи искористили су једну недељу, док су мађарски истраживачи искористили две недеље.

Сарадња са Македонском академијом наука и уметности

У току је усаглашавање новог Споразума о сарадњи и нове Листе заједничких пројеката за период 2026-2028. Квота за размену истраживача износи до 6 недеља годишње. Током године домаћи истраживачи нису користили квоту, док су македонски истраживачи искористили две недеље.

Сарадња са Пољском академијом наука

Годишња квота за размену истраживача износи по седам недеља. Током године није коришћена квота.

Сарадња са Румунском академијом

Ове године потписан је нови Анекс Споразума о сарадњи којим су прецизирани услови и модалитети билатералне сарадње, усаглашена је нова Листа пројеката за период 2025-2027. која садржи 7 заједничких пројеката. Годишња квота за размену износи 15 човек/недеља. Током године домаћи истраживачи нису користили квоту, док су румунски истраживачи искористили 8 недеља.

Сарадња са Руском академијом наука

На предлог Руске академије наука, у току је усаглашавање Споразума о сарадњи. Видети Годишњак СХХИИИ за 2016. годину, стр 219.

Сарадња са Словачком академијом наука

Словачка академија наука и Српска академија наука и уметности имају активан Програм сарадње и Листу заједничких пројеката за период 2025.-2026 са два *Mobility* пројекта. Годишња квота за размену истраживача није фиксно одређена. Током ове године наши истраживачи искористили су једну недељу, словачки истраживачи нису користили квоту.

Сарадња са Словеначком академијом наука и уметности

Српска академија наука и Словеначка академија наука и уметности имају Листу заједничких пројеката са укупно 4 пројекта, квота за размену истраживача је 10 недеља. Домаћи истраживачи искористили су 4 недеље, док су словеначки искористили 2 недеље.

Сарадња са Турском академијом наука

Видети Годишњак САНУ СХVIII за 2011. годину, стр. 269.

Сарадња са Националном академијом наука Украјине

Видети Годишњак САНУ СХХИ за 2014. годину, 219.

Сарадња са Чешком академијом наука

Видети Годишњак САНУ СХVII за 2010. годину, 271.

Сарадња са Краљевском академијом за књижевност, историју и старине (Шведска)

Видети Годишњак САНУ СХХИ за 2014. годину, 219.

Сарадња са Краљевском фламанском академијом наука и уметности Белгије

Видети Годишњак САНУ СХVIII за 2011. годину, стр. 264.

Сарадња са Кинеском академијом друштвених наука, Кинеском академијом наука у Пекингу и Шандунг академијом наука.

Видети Годишњак СХХIII за 2016. годину, стр 220 за КАДН.

Видети Годишњак СХХVI за 2019. годину стр 217 за КАН.

Споразум о научној сарадњи САНУ и Шандунг академије наука (ШАН) потписали САНУ и ШАН, у Београду, 2019. године.

У току је усаглашавање заједничке Листе пројеката са КАН.

Током године није остварена размена истраживача.

Сарадња са Националном академијом „Деи Линчеи“

Видети Годишњак САНУ СХХI за 2014. годину, 220.

Сарадња са Црногорском академијом наука и умјетности

Српска академија наука и уметности и Црногорска академија наука и умјетности имају заједничку Листу пројеката са укупно 2 пројекта, квота за размену истраживача износи 7 недеља. Ове године није било размене истраживача.

Сарадња са Академијом наука Исламске Републике Иран

Видети Годишњак САНУ СХХIX за 2022. годину, стр. 24.

Сарадња са Националним саветом за истраживања Канаде

Видети Годишњак САНУ СХVIII за 2011. годину, стр. 264.

Споразуми о билатералној сарадњи са академијама земаља чланица

ЕУ

Земља	Број пројеката	Укупан број недеља	Број искоришћених недеља		Број гостујућих истраживача	
			инострани	домаћи	инострани	домаћи
Аустрија	1	4	-	-	-	-
Бугарска	18	35	8	28	9	28
Мађарска	2	није фиксни	2	1	3	2
Пољска	-	7	-	-	-	-
Румунија	7	15	8	-	5	-
Словачка	2	није фиксни	-	1	-	3
Словенија	4	10	2	4	2	5

СРПСКА АКАДЕМИЈА НАУКА И УМЕТНОСТИ

Чешка Република	-	15	-	-	-	-
Шведска*	-	10	-	-	-	-
Белгија*	-	4	-	-	-	-
Грчка*	-	4	-	-	-	-
Италија**	-					

*Не постоји листа усклађених пројеката, већ се бездевизна размена истраживача одвија према одредбама дефинисаним Споразумом о научној сарадњи две академије.

** Потписан Меморандум о разумевању као кровни документ, а детаљи сарадње разрађују се за сваки посебан пројекат.

Споразуми о билатералној сарадњи са академијама осталих земаља

Земља	Број пројеката	Укупан број недеља	Број искоришћених недеља		Број гостујућих истраживача	
			инострани	домаћи	инострани	домаћи
Азербејџан	-	15	-	-	-	-
Белорусија	-	-	-	-	-	-
Кина*	-	14	-	-	-	-
Македонија	7	6	2	-	3	-
Република Српска	14	-	-	-	-	-
Турска*	-	6	-	-	-	-
Украјина	-	7	-	-	-	-
Црна Гора	2	7	-	-	-	-
Иран	-	5	-	-	-	-

*Не постоји листа усклађених пројеката, већ се бездевизна размена истраживача одвија према одредбама дефинисаним Споразумом о научној сарадњи две академије.

Листа институција по земљама са којима САНУ има потписане споразуме/остварује сарадњу

Р.бр.	Земља	Национална академија наука	Друга установа
1.	Азербејџан	Азербејџанска национална академија наука	

2.	Аустрија	Аустријска академија наука	Европска академија наука и уметности, Салцбург
3.	Белорусија	Национална академија наука Белорусије	
4.	Белгија	Краљевска фламанска академија наука и уметности Белгије	
5.	Бугарска	Бугарска академија наука	
6.	Грчка	Атинска академија	
7.	Италија	Национална академија „Деи Линчеи“	Савет за национална истраживања Италије
8.	Иран	Академија наука Исламске Републике Иран	
9.	Канада		Национални савет за истраживања Канаде
10.	Кина	-Кинеска академија друштвених наука -Кинеска академија наука -Шандунг академија наука	
11.	Мађарска	Мађарска академија наука	
12.	Македонија	Македонска академија наука и уметности	
13.	Пољска	Пољска академија наука	
14.	Република Српска	Академија наука и умјетности Републике Српске	
15.	Румунија	Румунска академија	
16.	Руска Федерација	Руска академија наука	
17.	Словачка	Словачка академија наука	
18.	Словенија	Словеначка академија наука и уметности	
19.	Турска	Турска академија наука	
20.	Украјина	Национална академија наука Украјине	
21.	Црна Гора	Црногорска академија наука и умјетности	
22.	Чешка Република	Чешка академија наука	
23.	Шведска	Краљевска академија за књижевност, историју и старине	

Посете Српске академије наука и уметности

Делегација САНУ у саставу: председник САНУ академик Зоран Кнежевић, генерални секретар САНУ академик Небојша Лалић, пред-

седник Огранка САНУ у Новом Саду академик Стеван Пилиповић, председник Огранка САНУ у Нишу академик Влада Вељковић, академик Владимир С. Костић и управник послова САНУ др Бојан Бугарчић, боравила је у посети Македонској академији наука и уметности у периоду 15-17. јуна.

Председник САНУ академик Зоран Кнежевић посетио је Мађарску академију наука поводом обележавања 200 година од оснивања МАН у новембру 2025.

Посете Српској академији наука и уметности

САНУ је 16. априла посетио амбасадор Јапана у Републици Србије Њ. е. господин Акира Имамура. На састанку су учествовали председник САНУ академик Зоран Кнежевић и генерални секретар САНУ академик Небојша Лалић.

САНУ је 5. јуна посетила делегација Универзитета науке и технологије Кине (USTC) у следећем саставу: професор Чунгцао Џоу, потпредседник Савета Универзитета и професор биохемије и молекуларне биологије; професор Хенган Ву, декан Факултета техничких наука и професор рачунске механике; професор Сјаођун Ву, директор Канцеларије за академске послове и професор наука о материјалима; господин Чен Ванг, заменик директора Канцеларије за међународну сарадњу; др Ли Ванг, директорка Канцеларије за академске послове и госпођа Меићи Суен; руководилац програма Канцеларије за међународну сарадњу. На састанку су учествовали председник САНУ академик Зоран Кнежевић и дописни члан САНУ Весна Мишковић Станковић.

САНУ је 12. октобра посетио потпредседник Међународног научног савета (ISC) за чланство професор Јунгуан Џу са својом делегацијом. На састанку су учествовали председник САНУ академик Зоран Кнежевић, секретар Одељења хемијских и биолошких наука САНУ академик Богдан Шолаја, академик Миодраг Чолић и дописни члан САНУ Жељко Томановић.

САНУ су 23. октобра посетили господин Јерн Ахтерберг, директор за међународну сарадњу Немачке фондације за истраживања (German Research Foundation – DFG) и госпођа Фелина Витке, заменица извршног секретара Глобалног истраживачког савета (Global Research Council – GRC). Примили су их председник САНУ академик Зоран Кнежевић и генерални секретар САНУ академик Небојша Лалић.

ИЗДАВАЧКА ДЕЛАТНОСТ У 2025. ГОДИНИ

ИЗДАВАЧКА ДЕЛАТНОСТ

Издавачки одбор

Издавачки одбор Српске академије наука и уметности радио је у следећем саставу: *председник* академик Небојша Лалић; *чланови*: академик Милан Дамњановић, секретар Одељења за математику, физику и гео-науке; академик Богдан Шолаја, секретар Одељења хемијских и биолошких наука; академик Слободан Вукосавић, секретар Одељења техничких наука; академик Драган Мицић (до 5. новембра), академик Миодраг Чолић, секретар Одељења медицинских наука; академик Злата Бојовић, секретар Одељења језика и књижевности; академик Коста Чавошки, потом академик Павле Петровић, секретари Одељења друштвених наука; академик Љубомир Максимовић, секретар Одељења историјских наука; академик Иван Јевтић, секретар Одељења уметности; академик Јасмина Грковић-Мејдор, представник Огранка САНУ у Новом Саду и академик Градимир Миловановић, представник Огранка САНУ у Нишу. У своме раду Издавачки одбор је примењивао одредбе Правилника о издавачкој делатности САНУ.

У току године одржано је девет седница Издавачког одбора, од којих осам електронским путем. На седницама су разматрана текућа питања из делокруга рада Издавачког одбора: усвојен је Издавачки план САНУ за текућу годину, сукцесивно су прихватани рукописи за објављивање у складу са Издавачким планом и финансијским могућностима, разматрани су уговори о заједничком објављивању издања САНУ и других научних институција. Објављено је укупно 60 издања.

Издања САНУ

У току године Српска академија наука и уметности објавила је следећа издања:

Председништво

- *Годишњак СХХХИ* за 2024. годину. Београд 2025, стр. 412, 24 цм. ISSN 0351-0336 Доступно и на: <https://www.sanu.ac.rs/wp-content/uploads/2025/05/WEB-Godisnjak-2024.pdf>
- *Билтен Фонда САНУ за истраживања у науци и уметности* за 2022. годину, бр. 48. Београд 2024, стр. 239, 24 цм. ISSN 2466-4286
- *Билтен Фонда САНУ за истраживања у науци и уметности* за 2023. годину, бр. 49. Београд 2024, стр. 305, 24 цм. ISSN 2466-4286 Доступно и на: <https://www.sanu.ac.rs/wp-content/uploads/2024/05/Bilten-49-Srpski-2023-.pdf>
- *Билтен Фонда САНУ за истраживања у науци и уметности* за 2024. годину, бр. 50. Београд 2025, стр. 308, 24 цм. ISSN 2466-4286 Доступно и на: <https://www.sanu.ac.rs/wp-content/uploads/2025/05/Bilten-50-Srpski-2024.pdf>
- *Живот и стваралаштво жена чланова Српског ученог друштва, Српске краљевске академије и Српске академије наука и уметности*, том IV. Београд 2024, стр. 580, 29 цм. ISBN 978-86-7025-879-2 (низ). ISBN 978-86-6184-058-6 (том 4).
Предговор председника САНУ академика Зорана Кнежевића. – Предговор председника Академијског савета академика Владимира С. Костића. – Академик Душица Лечић Тошевски, Реч за ову књигу. – Милена Стевановић, Аутобиографија (1959). – Милорад Радовановић, Јасмина Грковић-Мејдор (1959). – Владимир С. Костић, Душица Лечић Тошевски (1952). – Бојана Бурић, Милица Стевановић (1933). – Гојко Суботић, Енгелина Сергејевна Смирнова (1932). – Драгослав Маринковић и Радмила Петановић, Радмила Петановић (1950). – Гордана Вуњак Новаковић, Аутобиографија (1948). – Бранко Летић, Злата Бојовић (1939). – Љубиша Ракић, Татјана Симић (1964). – Јелена Јовановић, Аутобиографија (1964). – Мира Радојевић, Аутобиографија (1959). – Богдан Шолаја и Тања Ђирковић Величковић, Тања Ђирковић Величковић (1972). – Славенко Терзић, Наталија Алексејевна Нарочница (1948).
- *Ђуро Даничић: живот, дело, време*. Београд 2025, стр. 326, 24 цм. ISBN 978-86-6184-085-2. Реч уредника. – Ђуро Даничић: биографија. – Александар Милановић, Од Поповића до Даничића: новосадски, пожунски, пештански и бечки дани. – Ђуро Даничић: филолог. – Виктор Савић, Ђуро Даничић у Београду. – Ненад Ивановић, Ђуро Даничић у Загребу. – Зорица

Несторовић, Ђуро Даничић као археограф и приређивач. – Ана Мацановић, Ђуро Даничић и реченици. – Злата Бојовић, Драгана Мршевић Радовић, Ђуро Даничић и пословице. – ЂУРО ДАНИЧИЋ И АКАДЕМИЈА. – Злата Бојовић, Ђуро Даничић и Академија. – Напомене. – Скраћенице. – ЂУРО ДАНИЧИЋ: БИБЛИОГРАФИЈА. – Милорад Радовановић, Библиографија радова Ђуре Даничића. – Вера Тодоровић, Библиографија Ђуре Даничића (1976–2024); Одабрани радови о Ђури Даничићу.

- Посебна издања DCCX, књ. 9. Милан Просен, *Палата Српске академије наука и уметности*. Београд 2024, стр. 261, 29 цм. ISBN 978-86-6184-039-5 Monographs DCCX, book 9
- Milan Prosen, *The Palace of the Serbian Academy of Sciences and Arts*. Belgrade 2025, pages 261, 29 cm. ISBN 978-86-6184-059-3
- *Каталог издања Српске академије наука и уметности: 2023–2024–2025* / Београд 2025, стр. 56, 24 цм. ISBN 978-86-6184-101-9

Одељење за математику, физику и гео-науке

- *Bulletin*, Tome CLVII
- *Classe des sciences mathématiques et naturelles. Sciences mathématiques*, № 49. Београд 2024, pages 124, 24 cm. ISSN 0561-7332.

S. Pilipović, G. V. Milovanović, The 100th anniversary of the birth of academician Bogoljub Stanković. – D. Stoeva, S. Pilipović, Fréchet and GF frames and invertibility of frame multipliers on Banach and Fréchet frames. – M. Kostić, Abstract non-scalar Volterra difference equations of several variables. – G. V. Milovanović, A. Mir, I. Qasim, S. K. Lee, Bernstein type inequalities for one class of complex rational functions. – C. Pfeuffer, N. Teofanov, J. Toft, Norm estimates for quasi-Banach modulation spaces and Wiener-Lebesgue spaces. – D. Mitrović, M. Ivanović, P. Wang, Distributed non-axiomatic reasoning system. – M. Kostić, Abstract fractional difference equations in locally convex spaces: well-posedness and almost periodicity of solutions.
- Издања Библиотеке, књ. 43. Марина Нинић, *Библиографија академика Федора Хербута*. Београд 2025, стр. 38, 24 цм. ISSN 0561-743X. ISBN 978-86-6184-064-7
Издања Библиотеке, књ. 44. Марина Нинић, *Библиографија академика Николе Коњевића*. Београд 2025, стр. 137, 24 цм. ISSN 0561-743X. ISBN 978-86-6184-065-4

Одељење хемијских и биолошких наука

- Научни скупови ССXXXVIII, књ. 27, *Улога и значај сточарства у развоју аграра, очувању села и обезбеђењу становништва хранивима анималног порекла*. Београд 2025, стр. 159, 24 цм. ISBN 978-86-6184-047-0
Предговор академика Драгана Шкорића. – Ратко Лазаревић, Чедомир Радовић, Драган Терзић, Полазишта и стратешки правци у сточарству Србије. – Чедомир Радовић, Драган Никшић, Љиља Самоловац, Александра Петровић, Ненад Стојиљковић, Владимир Живковић, Марија Гогих, Значај селекције и резултати спровођења одгајивачких програма у говедарству и свињарству. – Витомир Видовић, Владислав Вишњић, Саша Стоисављевић, Нове биотехнологије у сточарству – квалитет производа и очување околине. – Драган Терзић, Милорад Стошић, Ратко Лазаревић, Саво Вучковић, Нове технологије у производњи волуминозне хране на брдско-планинском подручју и фактори који отежавају њихову примену. – Дејан Беуковић, Марко Вукадиновић, Мирко Ивковић, Саша Крстовић, Мирослава Половински Хорватовић, Ненад Катанић, Споредни производи прехранбене индустрије у исхрани домаћих животиња. – Снежана Јовановић, Тања Вучић, Зорица Средојевић, Потенцијал брдско-планинског подручја Србије у производњи традиционалних млечних производа. – Милан Ж. Балтић, Јелена Јањић, Милица Глишић, Марија Бошковић Каброл, Невена Грковић, Зоран Спорић, Ивана Бранковић Лазих, Мале кланице за стабилан развој сточарства у брдско-планинским подручјима Србије. – Зорица Васиљевић, Јонел Субић, Лана Настић, Пословно удруживање и повезивање фармера у ланцу производња, прерада, промет и извоз производа на страном тржиште. – Јонел Субић, Зорица Васиљевић, Јелена Несторов Бизоњ, Задруге и удружења у функцији развоја сточарства Србије. – Говор Риста Костова, сарадника Академијског одбора за село и посебног саветника министра за бригу о селу. – Закључци и препоруке.
- Галерија науке и технике Српске академије наука и уметности 59. *Биље и камење: геоботаничке скице*
Београд 2025, стр. 79, 21 цм.
ISBN 978-86-6184-095-1

Одељење техничких наука

- Научни скупови ССXXXVI, књ. 8. *Потенцијал и ефекти коришћења биомасе у Републици Србији*. Београд 2024, стр. 246, 24 цм. ISBN 978-86-6184-057-9
Уводна реч. – Уводна предавања. – Слободан Вукосавић, Развој српске енергетике – опције енергетске транзиције и улога биомасе. – Владимир Стевановић, Могућности и ограничења коришћења биомасе као извора енергије у Србији. – Драгана Ђорђевић, Енергија биомасе и потенцијал за производњу биогорива у Србији. – Предавања по позиву. – I. Производња биомасе и биогорива. – Ана Марјановић Јеромела, Драгана Рајковић, Жељко Миловац, Петар Митровић, Анкица Кондић Шпика, Тијана Зеремски, Драгана Миладиновић, Владимир Сикора, Анамарија Корен, Славен Продановић, Јегор Миладиновић,

- Агроеколошки услови гајења, подела и технологија производње енергетских биљака. – Наташа Ђуришић-Младеновић, Милан Томић, Ференц Киш, Златица Преодојевић, Значај сировина на бази триглицерида у производњи биогорива са освртом на предности и ограничења коришћења отпадних јестивих уља. – Оливера Стаменковић, Милан Костић, Влада Вељковић, Могућности примене отпада из прераде воћа за добијање биодизела. – Мирјана Кијевчанин, Александар Јововић, Производња биогаса. – Јована Граховац, Вања Влајков, Ивана Пајчин, Александар Јокић, Јелена Додић, Потенцијал валоризације нуспроизвода производње биогорива кроз иновативна биопроцесна решења. – Биљана М. Дојнов, Сања Н. Стојановић, Марина Б. Ристовић, Зоран М. Вујчић, Добијање производа додатне вредности од отпадне биомасе. – II. Технокономски, социолошки и еколошки аспекти производње и коришћења биомасе и биогорива. – Јелена М. Додић, Јована А. Граховац, Зорана З. Тривуновић, Бојана Ж. Бајић, Дамјан Г. Вучуровић, Сениша Н. Додић, Производња биоетанола у контексту циркуларне економије. – Урош Ж. Анђелковић, Слободан М. Цветковић, Циркуларна економија биомасе – неискоришћени потенцијал Србије. – Мирко Коматина, Милица Перић, Михаило Милановић, Димитрије Манић, Аспекти коришћења биомасе у циљу повећања енергетске ефикасности и смањења емисије CO₂. – Милан Томић, Наташа Ђуришић-Младеновић, Мирко Симикић, Лазар Савин, Утицај биодизела и његових мешавина са дизелом на перформансе, емисију издувних гасова и поузданост мотора. – Ференц Е. Киш, Процена утицаја животног циклуса биогорива на глобално загревање: методолошки изазов и извор несигурности. – Закључци.
- Научни скупови ССXL, књ. 10. *Хидроенергетика региона Југоисточне Европе*. Београд 2025, стр. 226, 24 цм. ISBN 978-86-6184-072-2
Уводна реч уредника. – СТАЊЕ И ПЕРСПЕКТИВЕ СРПСКЕ ЕЛЕКТРОЕНЕРГЕТИКЕ. – Миодраг Месаровић, Интегрисани национални енергетски и климатски план Републике Србије до 2030. са визијом до 2050. године. – Мирослав Томашевић, Електроенергетска независност у условима зелене транзиције. – СТАЊЕ У ХИДРОЕНЕРГЕТИЦИ СРБИЈЕ. – Јован Илић, Актуелни пројекти реконструкције, адаптације инвестиционог одржавања постојећих хидроелектрана и РХЕ у ЕПС АД. – Тина Дашић, Хидроелектране као део интегралних речних система складно уклопљених у еколошко, социјално и урбано окружење. – Неша Илић, Методологија израде и значај планских студија за развој и управљање хидроенергетским системима. – Марко Иветић, Александар Шотић, Јован Деспотовић, Системски приступ анализи ризика и безбедности сложених хидроенергетских система. – Драгана Ђорђевић, Сања Сакан, Иван Којић, Александра Михајлиди Зељић, Утицај малих хидроелектрана у сливу реке Власине на водоснабдевање града Власотинца. – ХИДРОЕНЕРГЕТИКА, КЛИМАТСКЕ ПРОМЕНЕ И ЖИВОТНА СРЕДИНА. – Слободан П. Симоновић, Милан Стојковић, Утицај промене климе на рад хидроенергетског система Увац–Лим. – Жељко Р. Ратковић, Ефекти изградње планираних хидроелектрана на подручју Републике Српске. – Владимир Шиљкут, Могућност повезивања сливова Лима и Западне Мораве у циљу сузбијања природних непогода и унапређења водоснабдевања, наводњавања и перформанси електроенергетског система Србије. – МОГУЋНОСТИ ЗА ГРАДЊУ

НОВИХ РЕВЕРЗИБИЛНИХ ХИДРОЕЛЕКТРАНА. – Драган Влаисављевић, Тржишни, економски и експлоатациони аспекти нових реверзибилних хидроелектрана у Србији. – Светлана Стевовић, Хидроакумулације као складиште енергије, конфликтни интереси и холистичка вишенаменска хидроенергетска решења. – Закључци.

- Циклус предавања, књ. 8. *Вештачка интелигенција*. Београд 2025, стр. 119, 24 цм. ISBN 978-86-6184-071-5
Владан Деведић, Предговор. – Соња Димитријевић, Машинско учење и примери примена. – Ранка Станковић, Језичке технологије као кључни фактор вештачке интелигенције: прошлост, садашњост и будућност. – Слободан Вукосавић, Пројектовање уз помоћ вештачке интелигенције. – Миодрог Михаљевић, Блокчејн за вештачку интелигенцију и *vice versa*. – Јелена Јовановић, Вештачка интелигенција и аналитике учења: могућности и изазови. – Коста Јовановић, Интелигентни колаборативни работи у индустрији и медицини. – Владан Деведић, Контрроверзе вештачке интелигенције.
- Галерија науке и технике Српске академије наука и уметности 58. *125 година енергетске електронике у свету*. Београд 2025, стр. 57, 21 цм. ISBN 978-86-6184-088-3

Одељење медицинских наука

- Посебна издања ДССХИХ, књ. 41. Владимир С. Костић, *Невољни покрети*. Београд 2025, стр. 386, 29 цм.. ISBN 978-86-6184-073-9

Одељење језика и књижевности

- *Речник српскохрватског књижевног и народног језика*, Књ. 22, Покупић-послужитељство. Београд 2023, стр. VII, 800, 28 цм. ISBN 978-86-6184-018-0
- *Српски дијалектолошки зборник LXXI*. Београд 2024, стр. 691, 24 цм. ISSN 0353-8257
МОНОГРАФИЈЕ, РАСПРАВЕ И ЧЛАНЦИ. – Татјана Трајковић, Говори Косовског Поморавља (гласови и облици). – Миленко Заилац, Рјечник говора Срба у селима око Пакраца. – Драгољуб Златковић, Четврта допуна Речнику пиротског говора.
- *Јужнословенски филолог LXXX*, св. 2. Београд 2024, стр. 274, 24 цм. ISSN 0350-185X
СТУДИЈЕ И РАСПРАВЕ. – Александар Б. Лома, Из старосрпске терминологије рударства гвожђа и његове обраде: *жельзо и гвозд(и)*. – Орсат Л. Лигорио, Четири писма Пера Будманија Хугу Шухарду. – Соња Ђ. Манојловић, *Мач духовни* Гаврила Стефановића Венцловића: употреба турцизама у преводима

- библијских цитата. – Зинаида А. Харитончик, Значение в семантической теории М. В. Никитина и когнитивной грамматики Р. У. Лангакера. – Ludmila Liptáková, Jazyk dieťaťa vo výskumoch aplikovanej lingvistiky. – Boris Kern, Priponski nizi izsamostalniških stopenjskih tvorjenk z izhodiščnim obrazilom *-iti* v slovenščini. – Маја Р. Крстић, Деструктиви у руском и српском језику. – Мирјана К. Илић, Слика жене у дијалекатским речницима призренско-тимочке говорне зоне. – ХРОНИКА. – *Лексикографски сусрети*: модерни речници у функцији просечног корисника: стари проблеми, савремени правци и нови изазови. Филолошки факултет, Универзитет у Београду, 27–29. мај 2024. (Весна С. Николић). – *Фразеологија – перспективе дијахроног и синхроног изучавања*. Међународни научни скуп у част проф. др Драгани Мршевић-Радовић. Филолошки факултет, Београд, 7. јун 2024. (Катарина Беговић). – ПРИКАЗИ И КРИТИКА. – Марта Бјелетић, Јасна Влајић-Поповић, Александар Лома, Снежана Петровић. *Приручни етимолошки речник српског језика* (ур. Александар Лома). Том 1: А–Ј. Београд, 2023, XLVI + 494 стр. (Л. В. Куркина). – Danko Šipka & Wayles Browne (eds.). *Cambridge Handbook of Slavic Linguistics*. Cambridge: Cambridge University Press, 2024, p. 800 (Danko Šipka, Wayles Browne). – Ксенија Кончаревић. *Српски језик у сакралној сфери: богослужење, богословље, мисија*. Београд: Јасен, 2024, 217 стр. (Владан Јовановић). – Милица Стојановић. *Глаголи са више префикса у српском језику*. Едиција Монографије, књ. 36. Београд: Институт за српски језик САНУ, 2023, 380 стр. (Марина Љ. Спасојевић). – Марија Ђинђић. *Семантичко-деривациона анализа турицизма у савременом српском језику*. Едиција Монографије, књ. 37. Београд: Институт за српски језик САНУ, 2023, 596 стр. (Рајна М. Драгићевић). – Вања Миљковић. *Протодогађајна семантика глаголских префикса у српском језику*. Едиција Монографије, књ. 38. Београд: Институт за српски језик САНУ, 2023, 419 стр. (Ана В. Миленковић). – Martin Ološtiak (ed.). *Neologizmy a neologizácia v lingvistickej reflexii*. Prešov: Prešovská univerzita v Prešove vo Vydavateľstve Prešovskej univerzity, 2023, 653 стр. (Весна Ђорђевић). – А. Н. Ерёмин (отв. ред.), Н. А. Исаева, О. О. Петрова (редколл.). *Проблемы лингвистической семантики и прагматики языковых единиц разных уровней: доклады международной научной конференции, посвященной памяти доктора филологических наук, профессора Ольги Павловны Ермаковой*. Калуга: КГУ им. К. Э. Циолковского, кафедра русского языка, 2023, 408 стр. (Стефан Д. Милошевић). – РЕГИСТРИ. – Регистар кључних речи LXXX књиге *Јужнословенског филолога*, св. 2. – Регистар именâ LXXX књиге *Јужнословенског филолога*, св. 2.
- *Јужнословенски филолог* LXXXI, св. 1. Београд 2025, стр. 386, 24 цм. ISSN 0350-185X

СТУДИЈЕ И РАСПРАВЕ. – Веселинка Т. Лаброска, Функции на конструкциите со ќе во граничниот појас на македонскиот и на српскиот дијалектен ареал. – Срето З. Танасић, Актуелни проблеми стандардизације у синтакси српског језика. – Горан Б. Милашин, О експресивности глаголског префикса *по-* у српском језику. – Весна С. Николић, Примарни и секундарни пароними у савременом српском језику. – Јован М. Чудомировић, О семантици и функционалности предлошког израза у *вези* (*са*). – Robert Dittman, Kruh přátel českého jazyka: historie, současnost, inspirace. – НЕКРОЛОЗИ. – Проф. др Драгољуб Петровић (1935–2024) (Слободан

- Реметић). – Проф. др Гордана Јовановић (1940–2024) (Виктор Савић). – хронике. – Степената творба ријечи у словенским језицима: XXIII међународна конференција Комисије за творбу ријечи Међународног славистичког комитета. САЗУ, Љубљана, 17–20. IX 2024. г. (Горан Б. Милашин). – Трећа међународна научна конференција *Језик и религија*. Институт за српски језик Српске академије наука и уметности, Београд, 26–28. IX 2024. г. (Анета Спасојевић). – ПРИКАЗИ И КРИТИКА. – Неђо Јошић. *Развојни лук српске лексикографије*. Едиција Монографије, књига 39. Београд: Институт за српски језик САНУ, 2024, 240 стр. (Александар М. Милановић). – Ана Шпановић. *Романизми Старе Црне Горе и Брда – етимолошка студија*. Едиција Монографије, књига 40. Београд: Институт за српски језик САНУ, 2024, 306. стр. (Александар Лома). – Татјана Трајковић. *Говори Косовског Поморавља (гласови и облици)*. *Српски дијалектолошки зборник LXXI*. Београд: Српска академија наука и уметности и Институт за српски језик САНУ, 2024, 264 стр. (Радивоје М. Младеновић). – Душка Кликовац. *Српска интерпункција*. Едиција Монографије – језик. Београд: Универзитет у Београду, Филолошки факултет, 2024, 465 стр. (Марина Ј. Баги). – Рајна Драгићевић. *Лексиколошка лингвокутурологија*. Нови Сад: Матица српска, 2024, 579 стр. (Весна С. Николић). – Страхиња Степанов. *Огледи из језика у примени – од текстуалне до критичке анализе*. Нови Сад: Филозофски факултет, 2024, 228 стр. (Марина Николић). – Недељко Богдановић. *Мали речник села Бучума. Српски дијалектолошки зборник LXX/1 (2023): 369–634 стр.* (Марина С. Јуришић). – Марија Ђинђић, Наташа Вуловић Емонтс. *Турско-српски речник пословица и изрека*. Београд: Институт за српски језик САНУ, Нови Сад: Прометеј, 2024, 411 стр. (Злата Бојовић). – Ivana Bozděchová, Božana Niševa, Karolína Skwarska (eds.). *Česká slovtvorná koncepce v kontextu slovanské jazykovědy. Monografie věnovaná 110. výročí narození a 20. výročí úmrtí Miloše Dokulila*. Praha: Academia – Slovanský ústav AV ČR, v. v. i., 2024, 446 стр. (Катарина Митрићевић-Штепанек). – *Leksykon aksjologiczny Słowian i ich sąsiadów*, pod redakcją Jerzego Bartmińskiego. Tom 7, *Demokracja*. Redakcja: Jerzy Bartmiński, Monika Grzeszczak, Alena Rudenka. Lublin – Warszawa: Instytut Slawistyki Polskiej Akademii Nauk. Fundacja Slawistyczna. Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej, 2024, 560 р. (Ана Кречмер). – БИБЛИОГРАФИЈА. – Библиографија за 2023. годину расправа и дела из индоевропске филологије и опште лингвистике која су изашла у Србији, Црној Гори и Републици Српској (Ана В. Голубовић). – РЕГИСТРИ. – Регистар кључних речи LXXXI књиге *Јужнословенског филолога*, св. 1. – Регистар именâ LXXXI књиге *Јужнословенског филолога*, св. 1.
- *Трибина Библиотеке САНУ*. Година XIII, број 13. Београд 2025, стр. 270, 24 цм. ISSN 2335-0121
Председници Друштва српске словесности, Српског ученог друштва, Српске краљевске академије, Српске академије наука и Српске академије наука и уметности. Том 1–3 / главни уредник Зоран Кнежевић; уредник Живорад Чековић. – Речник појмова ликовних уметности и архитектуре. Том 3, Л–О / главни и одговорни уредник Милан Лојаница; уреднице Љиљана Стошић, Јелена Давидовић Коларов. – Енергија као један од највећих изазова човечанства у 21. веку / уредник Велимир Радмиловић. – Глас САНУ; књ. 434. Одељење историјских наука;

- књ. 19 / уредник Михаило Војводић. – Косовско-метохијски зборник. 9 / уредник Драган Војводић. – Књижевни историчар и критичар Светислав Вуловић 1847–1898: зборник радова са округлог стола одржаног 29. јуна 2022. године / уредник Злата Бојовић. – Српски књижевници и српско позориште од Првог светског рата до краја XX века: зборник радова са округлог стола одржаног 3. октобра 2022. године / уредник Злата Бојовић. – Траговима Уликса: одједи стваралаштва Џејмса Џојса у српској књижевности / уредник Зоран Пауновић. – Људска права у ванредним ситуацијама: зборник радова са научног скупа одржаног 8–9. децембра 2022. / уредници Тибор Варади, Маријана Пајванчић. – Цинцари: културна размена, идентитет и наслеђе / уредници Тибор Варади, Младена Прелић. – Допринос Рома култури народа у Србији: зборник радова са научног скупа одржаног 22. октобра 2021 / уредници Тибор Варади, Драгољуб Б. Ђорђевић, Драган Тодоровић. – Студије из историјске семантике / Јасмина Грковић-Мејдор. – Образовање: стање, перспективе и улога у развоју Србије: зборник радова са симпозијума одржаног 17. и 18. септембра 2021. године / уредници Александар Костић, Ана Пешикан. – Дан Библиотеке САНУ посвећен стогодишњици рођења академика Владете Јеротића. – Живот и стваралаштво жена чланова Српског ученог друштва, Српске краљевске академије и Српске академије наука и уметности. Том 3 / главни уредници Зоран Кнежевић, Небојша Лалић; уредник Душица Лечић Тошевски. – Енергетски ресурси на Косову и Метохији: зборник радова са научног скупа одржаног 17. и 18. јануара 2022 / уредник Слободан Вукосавић. – Развој електроенергетике Републике Србије до 2050. године / уредник Слободан Вукосавић. – Темплон: преграда олтара/иконостас: од настанка до развијене средњовековне форме: са освртом на српске задужбине од краја XII века до Велике сеобе 1690. године / Тихон Ракићевић; уредник Миодраг Марковић. – Макроекономске кризе и реформе у Србији: 1980–2023: економетријска анализа / Павле Петровић; уредник Коста Чавошки. – Заштита, очување и афирмација српског културног наслеђа на Косову и Метохији: зборник радова са научног скупа одржаног 1. и 2. јуна 2021. године. Том 1 и 2: примљено на X редовном скупу Одељења историјских наука, одржаном 28. децембра 2022. године / главни уредник Зоран Кнежевић; уредник Драган Војводић. – Контрверзе у медицини / уредник Душица Лечић Тошевски. – Прилог. – Именик аутора, уредника и говорника.
- Научни скупови ССXLII, књ. 40. *Српска књижевна критика XX века*. Београд 2025, стр. 395, 24 цм. ISBN 978-86-6184-078-4
 Јован Делић, Поглед на критику српске модерне. – Горан М. Максимовић, Заснивање књижевне критике на југу Србије на крају XIX и на почетку XX вијека. – Миливој Ненин, Књижевна критика Димитрија Фртунића. – Слободан Владушић, Бранко Лазаревић о раној прози Милоша Црњанског. – Јелена В. Јовановић, Проза српске модерне из критичког угла Бранка Лазаревића: импресија у сликама. – Марко Недић, Српска књижевна критика између два светска рата. – Бранко Вранеш, Исидора Секулић о српским модерним између два светска рата: М. Црњански, Р. Петровић, М. Настасијевић. – Мина М. Ђурић, Интердисциплинарни оквири Винаверове компаративне критике српске књижевности прве половине XX века. – Миломир М. Гавриловић,

- Књижевнокритичка мисао Марка Ристића између идеологије и поетике. – Милица Ђуковић, „Преграде” и „преустројавања”: књижевнокритичка делатност Милана Богдановића. – Немања Каровић, Портрет и сенка: књижевнокритичко дело Велибора Глигорића. – Петар Пијановић, Култура и књижевна критика у XX веку. – Јован Делић, Зоран Мишић – критичар српског модернизма после Другог светског рата. – Владан Бајчета, Есејистика и критика Владана Деснице. – Зорица Несторовић, Иво Андрић и Петар Цацић: писац и критичар. – Зоран Пауновић, Критички текстови Данила Киша о англофоној књижевности. – Јелена Марићевић Балаћ, Српска књижевна критика у Летопису Матице српске (1946–2024). – Драган Хамовић, Прилози Бранка Лазаревића модерном културном саморазумевању. – Јана М. Алексић, (Не)укротива критика: критички поступак Петра Цацића у текстовима о Бранку Миљковићу. – Горана Раичевић, Владета Јеротић о српској књижевности: од психоаналитичког до антрополошких увида. – Снежана Милосављевић Милић, Метакритичка мисао Светозара Петровића. – Бојана Стојановић Пантовић, Критичке рефлексије Исидоре Секулић. – Бојана Поповић, Борислав Михајловић – стални књижевни критичар НИИ-а. – Предраг Петровић, Књижевна критика као артикулација песме: критичарски метод Новице Петковића. – Миодраг Лома, Књижевноисторијска критика Ђорђија Вуковића примењена на српску народну и српскословенску поезију.
- Издања Библиотеке, књ. 46. Слађана Субашић, *Библиографија академика Мира Вуксановића (поводом осамдесете годишњице живота)*. Београд 2025, стр. 371, 24 цм. ISSN 0561-743X. ISBN 978-86-6184-083-8
 - Галерија Српске академије наука и уметности 168. Злата Бојовић, *Ђуро Даничић: оданост језику*. Београд 2025, стр. 231, 24 цм. ISBN 978-86-6184-105-7
 - *Македонско-српски књижевни контакти (1944–2024)*. = *Српско-македонски књижевни контакти (1944–2024)*. Београд 2025, стр. 335, 24 цм. ISBN 978-86-6184-075-3.
- СОДРЖИНА/САДРЖАЈ. – Катица Кулаковска, Михајло Пантић, Предговор кон изданието *Македонско-српски / српско-македонски књижевни контакти 1944–2024* = Предговор издању *Македонско-српски / српско-македонски књижевни контакти 1944–2024*. – Милан Ѓурчинов, Контакти помеѓу македонската и српската књижевност од средината на 20 век до денес. – Михајло Пантић, Милан Ѓурчинов: један литерарни пут. – Елизабета Шелева, Модернизмот во македонската књижевна критика. – Биљана Андоновска, Охридске тезе: југословенски модернизам, српски надреализам и македонска књижевност. – Трајче Стамески, Увод во историјатот на србистичката књижевна наука во Македонија – преку критиката на Димче Левков, Виолета Пирузе-Тасевска и Науме Радически. – Биљана Андоновска, Димитрије Дурацовски и београдски надреализам: континуитети (нео)авангарде у интеркултурном контексту. – Јасмина Мојсиева-Гушева, Македонистиката во Србија, со посебен осврт кон делото на Радомир Ивановиќ. – Горан Коруновић, Видови лирског субјекта у модерној македонској поезији – 1. – Горан Коруновић, Видови лирског субјекта у модерној македонској поезији

– 2. – Лидија Капушевска-Дракулевска, Рецепција на делото на Васко Попа во современата македонска литература. – Александра Пауновиќ, Јерес (из) дискурса: песништво Богомила Ђузела. – Венко Андоновски, Данилов, српскиот Енценсбергер – За поезијата на Драган Јовановиќ Данилов, господарот на метонимизираната метафора. – Елизабета Шелева, Отец, татко, патер – книжевни фигурации и модалитети на таткото во македонската и во балканските книжевности. – Данијела Костадиновиќ, Елементи поетике магичног реализма у прози Слободана Џунића и Живка Чинга. – Катица Кулавкова, Борислав Пекиќ и неговиот новелистички роман 'бриколаж' *Време на Чуда*. – Михајло Пантиќ, О роману *Маџун* Владе Урошевића. – Анастасија Ѓурчинова, Писателот и градот: геополитички рефлексии кај Драган Великиќ, Владимир Пиштало и Кица Колбе. – Урош Ѓурковиќ, Прилог екокритичком читању српског превода *Хипнополиса* Владе Урошевића. – Соња Стојменска-Елзесер, Рецепција на творештвото на Владислав Бајац во македонската културна сфера.

Одељење друштвених наука

- Посебна издања DCCXVIII, књ. 114. Коста Чавошки, *Легитимност*. Београд 2025, стр. 266, 24 цм. ISBN 978-86-6184-069-2
- Научни скупови CCXXVIII, књ. 56. *Наука: стање и перспективе*. Београд 2024, стр. 227, 24 цм. ISBN 978-86-6184-025-8
Реч уредника. – Зоран В. Поповиќ, Српска наука у светском научном окружењу. – Иван Ракоњац, Ана Мојсиловиќ, Иновациона делатност у Републици Србији. – Павле Павловиќ, Владимир Поповиќ, Законска регулатива, институционално и с. пројектно финансирање. – Вељко Јеремиќ, Младен Стаменковиќ, Вредновање научних резултата. – Владимир С. Костиќ, Криза научне рецензије. – Душко Благојевиќ, Ѓуро Кутлача, Вредновање института. – Бранислав Боричиќ: Универзитет измеѓу науке и наставе. – Снежана Смедеревац, Отворена наука као нова научна реалност. – Ѓуро Кутлача, Системско проучавање науке. – Сергеј М. Остојиќ, Како до изузетности у науци? Проблеми, трендови и могућности.
- Научни скупови CCXXXIX, књ. 58. *Дефинитиван крај краја историје*. Београд 2025, стр. 220, 24 цм. ISBN 978-86-6184-051-7
Rastko Močnik, Linearna uzročnost istorijske teleologije i strukturna uzročnost neravnomernog i kombinovanog razvoja. – Вера Вратуша Жуњиќ, Друштвено структурисани извори сталног цикличног кружења помодности противречних идеја о „крају историје” и „крају краја историје”. – Јово Бакиќ, Фукујамин 'крај историје': идеологија либералног конзерватизма у облику политиколошке псеудоутопије. – Владимир Вулегиќ, Крај краја историје или крај светског капиталистичког система? – Раде Пантиќ, Крај краја историје или крај системског циклуса акумулације капитала под хегемонијом Сједињених Америчких Држава? – Павле Миленковиќ, Есхатологија кризе и утопија садашњости: да ли је могуће друштво без историје? – Владимир Гвозден, „Крајеви историје” Перија Андерсона – тридесет година касније. – Драган Проле, Ка другачијем појму историје. – Иван Миленковиќ, *Historia rerum gestarum* и деконструкција

- чињеница. – Часлав Д. Копривица, *De re-historia*. О помаљању, успону, привидном повлачењу и повратку повијес(нос)ти. – Мирјана Стошић, Четири мита о пореклу – четири краја историје. – Слободан Селинић, Србија и југословенска криза у првој половини 80-их година 20. века: уочи краја југословенске историје. – Ђорђе Ђурић, Почетак модерне српске историографије: Рајић, Орфелин, Пишчевић. – Алпар Лошонц, Да ли постоји историја ако нема алтернативе: (не) либерална апологија краја историје.
- Научни скупови ССХLI, књ. 59. *Роми Србије према Попису 2022. године: стање и перспектива*. Београд 2025, стр. 359, 24 цм. ISBN 978-86-6184-074-6

Предговор – Тибор Варади, Драгољуб Б. Ђорђевић, Драган Тодоровић. – пописни подаци и одрживост рома у србији. – Павле Петровић, Марко Милановић, Употреба јавних средстава у финансирању политика инклузије Рома у Србији. – Мирјана Рашевић, Одрживи развој популације Рома у Србији. – Јелена Стојиљковић Ђатовић, Који су демографски ресурси Рома у Србији? – Петар Васић, Старосни модел фертилитета Ромкиња у Србији. – Славица Коматина, Образовни статус и друштвено-економски положај Рома у Србији између два пописа. – Злата Вуксановић-Мацура, Промене услова становања Рома: шта показују пописни подаци? – МОГУЋИ РАЗЛОЗИ НЕСЛАГАЊА СТВАРНОГ И ПОПИСАНОГ БРОЈА РОМА У СРБИЈИ. – Осман Баљић, Разлози и узроци за неслагање стварног броја Рома и резултата исказаних на попису становништва у Србији. – Драгољуб Б. Ђорђевић, Драган Тодоровић, Ромијана у Србији: мит или збиља? – Нада Радушки, Популациона динамика Рома у светлу непостојаног националног идентитета. – Иван Ђорђевић, Попис становништва као стратегија за повећање видљивости ромске популације у Србији . – пописни подаци о ромима у војводини на југу србије. – Анђелија Ивков Џигурски, Љубица Ивановић Бибић, Смиљана Ђукићин Вучковић, Јелена Миланковић Јованов, Промене образовне структуре Војводине у XXI веку са освртом на проблеме у образовању Рома. – Биљана Сикимић, Гурвари/Гурвара Роми на северу Бачке: од теренских до архивских истраживања. – Драган Тодоровић, Драгољуб Б. Ђорђевић, Роми на етнодемографској карти Нишавског округа. – пописни подаци о ромима у бившим југословенским републикама. – Miran Komac, Broj Roma i Sinta u Sloveniji (zavisi ko broji i u koje svrhe se broji). – Aleksandar Racz, Suzana Kunac, Filip Škiljan, Ljerka Armano, Romi u procjepu između pamfleta „Budi to što jesi” i naravoučenija „Bolje biti bilo što, samo ne – Rom”. – Срђан Вукадиновић, Социо-демографске карактеристике ромске популације у Црној Гори. – Vesna Zabijakin Chatleska, Ruzhica Cacanowska, Ivan Blazhevski, Education and Employment of Roma Population in North Macedonia: Analysis of the 2021 Census Data.
 - Publications of the Audiovisual Archive and Digitisation Centre of the SASA, vol. 3. Aleksandar Kostić, Branislav Vojnović, *Digitisation of Miroslav's Gospel*. Belgrade 2024, pages 79, 24 cm. ISBN 978-86-6184-048-7

- Издања Аудиовизуелног архива и центра за дигитализацију САНУ, књ. 4. Александар Костић, Бранислав Војновић, Ана Ржаничанин, *Јосиф Панчић – дигитализација заоставштине*. Београд 2024, стр. 87, 24 цм. ISBN 978-86-6184-068-5

Одељење историјских наука

- Посебна издања DCCXX, књ. 35. Славица Мереник, *Библиографија радова академика Василија Ђ. Крестића*. Београд 2025, стр. 191, 24 цм. ISSN 0352-1834. ISBN 978-86-6184-084-5
- *Косовско-метохијски зборник*, књ. 10. Београд 2025, стр. 247, 25 цм. ISBN 978-86-6184-049-4

Татјана Стародубцев, Сцена Вазнесења Христовог у Призренском јеванђељу. – Драган Војводић, Срђан Пириватрић, Тмине над Бистрицом. О неким неприхватљивим тумачењима историје Призрена и његових споменика. – Милош Живковић, Попрсја мученика у поткуполном простору цркве Светих апостола у Пећкој патријаршији. – Милош Ивановић, Да ли је Ново Брдо 1389/1390. први пут пало под власт Османлија? – Миљана Матић, О спахијама хришћанима клирицима пећким. – Ђорђе Божовић, Антибалканизми у контактним севернобалканским и јужнословенским говорима. – Бојана Вељовић Поповић, Генитив у говору Прилужја код Вучитрна. – прикази књига. – Радивоје Младеновић, „Говор села Врбичане крај Призрена”, Српски дијалектолошки зборник LXX/1, Београд: Српска академија наука и уметности и Институт за српски језик САНУ, 2021, 1–368 (Бојана Вељовић Поповић). – Татјана Трајковић, „Говори Косовског Поморавља (гласови и облици)”, *Српски дијалектолошки зборник LXXI*, Београд: Српска академија наука и уметности и Институт за српски језик САНУ, 2024, 264 стр. (Бојана Вељовић Поповић). – IN MEMORIAM. – Михаило Војводић (Милун Стијовић).

Одељење уметности

- Посебна издања DCCXV, књ. 15. *Tihomir Vujičić/Tihamér Vujicsics and musical traditions of South Slavs in Hungary = Тихомир Вујичић и музичке традиције Јужних Словена у Мађарској*. Београд 2025, стр. 182, 24 цм. ISBN 978-86-6184-037-1

Editors' Foreword: The Ethnomusicological Work of Tihomir Vujičić (1929–1975): Times, Personalities, Traditions. – Jelena Jovanović, Danka Lajić Mihajlović, Tihomir Vujičić/Tihamér Vujicsics: Studies of Musical Tradition of Serbs in Hungary. – Irena Miholić, On the Musical Tradition of Croats in Primurje and Burgenland in the Work of Tihomir Vujičić and Other Researchers. – Mojca Kovačič, An Overview of the Slovenian Variant in the book *Musical Traditions of South Slavs in Hungary*. – Danka Lajić Mihajlović, Jelena Jovanović, The Role of Tihamér Vujicsics in the Work of Vujicsics Ensemble and in Safeguarding the Traditional Music of South

Slavs in Hungary: An Interview with Gabor Eredics. – Jelena Jovanović, Danka Lajić Mihajlović, Life with Music – Family Recollections: An Interview with Marietta Vujicsics. – Authors' Biographies. – Index of Names. – Index of Places. – Index of Subjects.

- Посебна издања DCCXVI, књ. 16. *Савремена српска музичка сцена: истраживачки изазови*. Београд 2024, стр. 255, 24 цм. ISBN 978-86-6184-052-4

Предговор. – Ивана Медић, Опере Исидоре Жебељан у контексту српског оперског стваралаштва у XXI веку. – Биљана Милановић, Мелита Милин, Аспекти метамодернизма у опери *The Knock* Александре Вребалов. – Милена Медић, Поетика карневализоване опере: жанровска својства менипеје и поступци лирске циклизације у опери *Меланхолични снови грофа Саве Владиславића*. – Вања М. Грбовић, Опера *Мандрагола* у контексту укупне стваралачке поетике композитора Ивана Јевтића. – Бојана Радовановић, Глас као полигон за „генетски инжењеринг” на савременој српској музичкој сцени. – Димитрије Коканов, Јелена Новак, *Деца*, опера у 17 песама: „Тужна сам, али сипам причу на причу...” – Немања Совтић, Балети Рудолфа Бручија на сцени Српског народног позоришта. – Надежда Мосусова, Прилог проучавању српске плесне сцене у прошлом веку и на размеђи миленијума. – Вера Обрадовић Љубинковић, Прве две деценије Београдског фестивала игре – *pro et contra*. – Моника Новаковић, Пракса савремене примењене музике у српском позоришту: прелиминарна разматрања основних истраживачких изазова. – Белешке о ауторима. – Именски регистар.

- Посебна издања DCCXVII, књ. 17. *Полемички аспекти српског модернизма после 1945. са посебним освртом на деловање чланова Задарске групе* Београд 2024, стр. 456, 24 цм. ISBN 978-86-6184-053-1

Предговор. – ЈУГОСЛОВЕНСКИ (ИСТОРИЈСКИ) КОНТЕКСТ. – Горан Р. Милорадовић, Глуво доба и рани петли: историјски контекст појављивања Задарске групе 1947. године. – Станислав Сретеновић, Политички и симболички аспекти употребе појма *Задарска група* у Србији (1947–2024). – Наташа Радосављевић Кузмановић, Настајање Задарске групе: узроци и последице. – Александар Кадијевић, Полемички аспекти српске архитектуре после 1945. године. – Ана Ракић, Нова културно-политичка клима и уметнички препород послератног Београда. – Весна Круњац, Енформел у фокусу политичке кампање у Југославији (1962/63). – ПАРИЗ–БЕОГРАД: ВЕЗЕ И УТИЦАЈИ. – Зоран Ерић, Од Париза до Њујорка: искорак ка апстракцији чланова Задарске групе. – Невена Мартиновић, Париско искуство као исходиште једне линије апстракције у српском послератном сликарству. – Љубица М. Вујовић, Изложба *Савремена француска уметност* у Београду 1952. године – поглед на шири друштвени и културни значај. – Софија С. Миленковић, Изложба савремене југословенске уметности у Паризу 1961. године – прилог истраживању генезе културне политике Југославије у десетим годинама 20. века. – Ивана Јовановић, Освајање слободе у уметности бунтовних после 1945. – Кевин Каламперовић, Уметници Задарске групе: Београд, Задар, Париз (1946–1959). – АУТОРСКЕ ЛИЧНОСТИ У ФОКУСУ. –

- Јеша Денегри, Париски период Милорада Бате Михаиловића. – Дијана Метлић, Цртежи Њујорка Вере Божичковић Поповић: град као оптички спектакл. – Јован Поповић, Књижевно дело као резултат сликаревог погледа: књижевност Миће Поповића. – Зоран Пауновић, Сучељавање српске и америчке културе у путописној прози Миће Поповића. – Невена Даковић, Нови југословенски филм и филмски модернизам: Мића Поповић (*Рој*, 1966 и *Хасанагиница*, 1967). – Ивана Кроња, Принципи репрезентације и феноменологија насиља у филмском опусу Миодрага Миће Поповића. – Миланка Тодић, Медијске слике и сликарство призора Миће Поповића. – Ирина Суботић, На маргини: МИР 75 – 30 ОУН – ангажована фигурација.
- Научни скупови ССXXXIV, књ. 10. *Иван Антић: поводом 100 година од рођења*. Београд 2025, стр. 207, 24 цм. ISBN 978-86-6184-061-6
Предговор академика Милана Лојанице, председника Одбора за припрему обележавања 100 година од рођења Ивана Антића. – Уводна реч. – Милан Вујовић, Кодови Антићевог дела X=Y. – Милица Вујошевић, Регионализам у Антићевом делу. – Владимир Мако, Естетичка трагања Ивана Антића. – Милан Попадић, Трајна савременост: шест деценија зграде Музеја савремене уметности у Београду. – Paolo Tomasella, Ivan Antić and the relations with the Italian functionalist architecture. – Мароје Мрдунђаš, Andrea Ćeko, Sportski kompleks u Poljudu – дијалог архитектонских форми. – Тања Дамљановић Конли, Два музеја Ивана Антића у контексту архитектуре 1960–1970. – Александра Мокрањац, Архитектура Ивана Антића у контрапункту афирмације и оспоравања модернизма. – Марта Вукотић Лазар, Иван Антић: Републички секретаријат унутрашњих послова или о згради које више нема. – Милица Петровић, Однос конструкција–архитектура у опусу Ивана Антића. – Марко Николић, Модалитети заштите савремене архитектуре у делима Ивана Антића. – Изложба „Архитекта Иван Антић – Елементи”.
 - Gallery of the Serbian Academy of Sciences and Arts 162. *Kun: artist, worker, fighter*. Belgrade 2025, 211 pages, 24 cm. ISBN 978-86-6184-077-7
 - Галерија Српске академије наука и уметности 164. *Даво: историја природе: 1953–2000* – 2. издање. Београд 2025, стр. 167, 24 цм. ISBN 978-86-6184-063-0
 - Галерија Српске академије наука и уметности 165. *Илија Босиљ: тријумф уметности*. Београд 2025, стр. 215, 24 цм. ISBN 978-86-6184-070-8
 - Галерија Српске академије наука и уметности 165. *Илија Босиљ: тријумф уметности* – 2. издање. Београд 2025, стр. 215, 24 цм. ISBN 978-86-6184-076-0
 - Галерија Српске академије наука и уметности 165. *Илија Босиљ: тријумф уметности* – 3. издање. Београд 2025, стр. 215, 24 цм. ISBN 978-86-6184-082-1

- Галерија Српске академије наука и уметности 166. Стојан Ђелић: *померене границе простора*. Београд 2025, стр. 171, 24 цм. ISBN 978-86-6184-081-4
- Галерија Српске академије наука и уметности 167. Младен Србиновић: *свих ствари мера је човек*. Београд 2025, стр. 227, 24 цм.. ISBN 978-86-6184-087-6
- Галерија науке и технике Српске академије наука и уметности бр. 56. *Цркве брвнаре Републике Српске: чувари духовног живота и народне самосвести*. Београд 2025, стр. 119, 23 цм. ISBN 978-86-6184-067-8
- Галерија науке и технике Српске академије наука и уметности бр. 57. *XI Међународни салон пејзажне архитектуре – шта би било да нас нема?* Београд 2025, стр. 76, 21 цм. ISBN 978-86-6184-080-7
- Издања Библиотеке, књ. 45. Драгана Крстић Лукић, *Библиографија академика Милана Лојанице*. Београд 2025, стр. 58, 24 цм. ISSN 0561-743X. ISBN 978-86-6184-066-1
- Слободан Шијан, *Слободан Шијан у огледалу критике: визуелни експерименти, филм, књиге: избор текстова*. Београд 2025, стр. 806, 24 цм. ISBN 978-86-6184-044-9

Огранак САНУ у Новом Саду

- *Анали Огранка САНУ у Новом Саду*, број 20 за годину 2024. Нови Сад 2025, стр. 201, 29 цм. ISSN 1452-4112
 реч уредника. – Зоран А. Ковачевић, Психобиологија – енергија интеракције тела и ума. – трибина. – Мрђан Бајић, Како направити и загубити скулптуре – лични примери. – Миодраг Марковић, О боравцима Павела Петровића, српског сликара XIX века, на Хавајима: резултати најновијих истраживања (2014–2022). – Светислав Божић, Флексибилност мноме селековане тонске материје у служби уметнички надгледане комуникативности. – Александар Костић, Дигитализација културног наслеђа у Аудиовизуелном архиву и центру за дигитализацију Српске академије наука и уметности. – Мирјана Ивановић, Примена техника вештачке интелигенције у медицини. – Срђан Шаркић, Средњовековно српско право – историјат проучавања. – Милош И. Ђуран, Комплекси сребра (I) са азолима као потенцијална нова класа антигљивичних лекова. – Marko Čanađija, Modelling of Mechanical Behavior of Carbon Nanotubes Using Integrable Convex Neural Networks With Applications to Nanotruss Structures. – Тања Ђирковић Величковић, Микро и нано пластика: шта знамо а шта ургентно морамо да сазнамо? – Тин Лукић, Природне катастрофе, од

- разумевања до превенције. – ГАЛЕРИЈА. – Бранислав Петрић, Запажања са изложбе *Дела Миливоја Николајевића*. – Вера Стојишић Гашпаровски, Колективна калиграфска изложба у част Захарије Стефановића Орфелина: 15 година калиграфске колоније за наставнике „На путу Захарије Орфелина”. – Босиљка Зиројевић Лечић, Изложба Јане Панајотовић: *Између мене и себе*. – Босиљка Зиројевић Лечић, *Чачанске лепотице у Новом Саду*. – Дејан Радовановић, *Фосили у антропоцену*. – Милица Ружичић, Изложба дела Владимира Марковског *Вертиго*. – Татјана Туцић, ЗВЕЗДАНКА: Богданка Познановић: Рани радови малог формата 1953–1967. – ПРИКАЗИ. – Бела Балинт: Приказ књиге академика Зорана Ковачевића *Интегративна патогенеза хроничних болести и старења*. – Томислав Д. Ђокић, Академик Зоран Ковачевић: *Интегративна патогенеза хроничних болести и старења*. – Арсен Д. Ристић, О књизи академика Зорана Л. Ковачевића *Интегративна патогенеза хроничних болести и старења*. – Мирјана Живојиновић, Зборних о везама краља Уроша II Милутина и манастира Хиландара (1282–1321). – Виктор Савић, О Светом краљу Милутину у светлости историје цркве, дипломатике, историје уметности и филологије. – научни скупови. – Ненад Теофанов, Међународна конференција „Harmonic analysis and distributions – HANDS 2024”. – Слободан Б. Марковић, Тин Лукић, Међународна научна конференција „Геопросторна и еколошка динамика: између основних и примењених научних истраживања”. – Влада Б. Вељковић, Владимир Срдић, Циклус предавања „Добијање, употреба и еколошки утицај биодизела као транспортног горива”: резиме и анализа. – Зоран Павловић, „Право на живот и телесни интегритет”: приказ научног скупа и монографске студије. – УБИЛЕЈИ. – Ненад Теофанов, Свечани скуп посвећен академику Богољубу Станковићу и научна радионица. – Милош И. Ђуран, Центар за научноистраживачки рад САНУ и Универзитета у Крагујевцу: научни скупови и зборници радова из едиције *Меморијал Драгослава Срејовића*. – Зоран Пауновић, Округли сто „Књижевно завештање Александра Тишме”. – Јасмина Грковић-Мејдор, Академик Павле Ивић (1924–2024). – ДИЈАЛОГ. – Милан Никодијевић, Синиша Бокан, Синиша Бокан – повезане слике. – IN MEMORIAM. – Сава Халугин, Опроштајни говор на комеморацији академику Светомиру Арсићу Басари (1928–2024).
- *Хроника Огранка САНУ у Новом Саду*, бр. 14. Нови Сад 2025, стр. 11, 30 цм. ISSN 2217-849X
 - *Српска академија наука и уметности, Огранак САНУ у Новом Саду*. Нови Сад 2025, стр. 305, 24 цм. ISBN 978-86-6032-005-8
 - кратка историја огранка САНУ у новом саду. – Историјат САНУ. – Оснивање Огранка САНУ у Новом Саду. – „ПЛАТОНЕУМ”. – Историјат зграде. – Архитектура. – ДЕЛАТНОСТ ОГРАНКА САНУ У НОВОМ САДУ. – Основна делатност Огранка. – Сталне активности Огранка. – Научноистраживачки пројекти.

- Научни скупови. – Трибина. – Галерија „Платонеум“. – Издавачка делатност. – Сарадња Огранка. – ОРГАНИЗАЦИЈА И РУКОВОЂЕЊЕ ОГРАНКОМ САНУ У НОВОМ САДУ. – БИБЛИОТЕКА И ДОКУМЕНТАЦИЈА. – ЧЛАНОВИ ОГРАНКА САНУ У НОВОМ САДУ. – Природне науке и математика, техничко-технолошке науке и (био)медицинске науке. – Друштвене науке, хуманистичке науке и уметност. – Чланови Огранка у децембру 2025.
- *Да ли још постоји друштвена критика?* Нови Сад 2025, стр. 239, 24 цм. ISBN 978-86-6032-004-1
 Академик Јасмина Грковић-Мејдор, Поздравна реч. – Академик Алпар Лошонц, Несигурност друштвене критике. – Prof. dr Rastko Močnik, Kritika u teoriji i društvenoj praksi. – Prof. dr Lino Veljak, Prepreke društvenoj kritici. – Prof. dr Marijan Krivak, Društvena kritika – oksimoron ili težnja k pravednosti? Uz Derridaovu dekonstrukciju kao model onog nadolazećeg. – Проф. др Павле Миленковић, Критика *versus* критицизам, или две стране друштвене моћи суђења. – Проф. др Владимир Гвозден, Мудра лудост некад и сад: сатира као друштвена критика. – Др Стеван Брадић, Друштвена критика у савременој српској поезији. – Др Иван Миленковић, Криза критике као криза кризе. – Dr Aleksandar Matković, Social Critique as a Commodity?: an Essay on the Commodification of Social Critique, from the Collapse of Yugoslav Marxist Education to the Birth of the “Knowledge Market” in Serbia. – Проф. др Раде Пантић, Лимити друштвене критике у форми борбе за људска права. – Проф. др Михаел Антоловић, Да ли је друштвена критика спојива са „друштвом незнања“? Неолиберализам и његове образовне импликације.
 - *Земља обрасла речима: књига о Сабраним делима Мира Вуксановића.* Нови Сад 2025, стр. 644, 24 цм. ISBN 978-86-6032-007-2
 Зоран Пауновић, Уводна реч. – о књигама првог кола Сабраних дела Мира Вуксановића. – Светозар Кољевић, Сновиђења на древним стазама. – Јован Делић, Ријечи као књижевни јунаци. О Семољ трилогији Мира Вуксановића. Чуђење над злом и гадошћу свијета. Имају ли предмети своју судбину. – Зоран Пауновић, Чудесни реализам Семољ земље. – Иван Негришорац, Потрага за исконом и постмодерни етнороман. – Љиљана Пешикан-Љуштановић, Комињање приче: завичајне теме у Сабраним делима Мира Вуксановића. Културна атлантида Мира Вуксановића. – Радомир В. Ивановић, Сродство са ријечима. – Славко Гордић, Лексикографско-поетска картографија Мира Вуксановића. – Лидија Томић, О трилогији романа *Семољ гора*, *Семољ земља* и *Семољ људи* Мира Вуксановића. – Славица Гароња, Језичка постојбина: запис о *Семољ гори* Мира Вуксановића. – Ново Вуковић, Магијски обрасци Мира Вуксановића. – Миливој Ненин, О словима у речима или освајање унутрашњих житница. – Марко Недић, Двадесет приповедака Мира Вуксановића: *Читање таванице*. – Саша Радојчић, Брига за реч. – Миодраг Радовић, Између Адама и Малог принца. – Божур Хајдуковић, Истраживање у језику или демитизација етичких вредности. – Жарко Ђуровић, Прозни диптихон Мира Вуксановића. Видокрузи савременог црногорског романа. – Гојко Јањушевић, Сновање чујца и пантиоца. – Анђелко Ердељанин, Семољ роман: записи на маргинама

романа. *Семољ земља* Мира Вуксановића. – о књигама другог кола сабраних дела Мира Вуксановића. – Горан Максимовић, Пред другим колом Сабраних дела Мира Вуксановића. – Љиљана Пешикан-Љуштановић, „Низ точила успомена”. – Горана Раичевић, Борба против немужности света. – Мина М. Ђурић, Ка кључевима збирне метафоре књига о речима. *Венац клесаног камена* речи у беоцугу књига. – Бранко Вранеш, *Клесан камен* академика Мира Вуксановића. – Радоје Фемић, Александар Ђуковић, Дуги ход до књижевног канона. – Марко Недић, Биографско-наративни огледи Мира Вуксановића у књизи *Клесан камен*. – Зоран Пауновић, Несамерљива моћ речи. – Саша Радојчић, Даноноћници Мира Вуксановића. – Мирјана Д. Бојанић Ђирковић, Ка једној Вуксановићевој сјеки. – Милица Алексић, Миро Вуксановић о Вуку, Његошу и Костићу. – Лидија Томић, Миро Вуксановић о Вуку Стефановићу Караџићу и поводом њега. – Александар Ђуковић, Миро Вуксановић о матрици савремених тумачења Његоша у контексту политике и идеологије (1993–2024). – Јелена Марићевећ Балаћ, У камену је сигурност. – Владимир С. Костић, Академик Миро Вуксановић: *Насамо с Миланом Коњевићем*. – Синиша Јелушић, Ријеч и слика: модели интертекстуалности у поезици Мира Вуксановића. – о ТРЕЋЕМ КОЛУ САБРАНИХ ДЕЛА МИРА ВУКСАНОВИЋА. – Зорица Несторовић, Мјесто за причање – „дневнички откуцаји” из дана у дан. – Катарина Вучић, Жанровска хибридна дневничке прозе Мира Вуксановића. – Михајло Пантић, Двојство необичности и вредности. – Марија Благојевић, Антрополошки осврт: Ерос и Танатос у дневничким записима Мира Вуксановића. – Биљана Мичић, Дневничка низаница Мира Вуксановића као извор за проучавање стваралачког процеса. – Марко Аврамовић, Пишчеви откуцаји. – Ана С. Живковић, Преображаји мита о Танталу у Андрићевој приповеци „Жећ” и дневничким записима Мира Вуксановића. – Јана М. Алексић, *Семољ гора* кроз призму пишчеве самосвести и књижевног живота. – Мирјана Лукић, Бројчанички записи о путовањима. – Милан Громовић, Ходочасни дневник Мира Вуксановића – слика манастира. – Срђан Орсић, Помени спорта у дневничким записима Мира Вуксановића. – лингвисти о делима Мира Вуксановића. – Предраг Пипер, Говор предака. – Милош М. Ковачевић, Стилистика прича о ријечима Мира Вуксановића. – Катарина Беговић, Језик као сведочанство у дневничким записима Мира Вуксановића. – Јелица Стојановић, *Семољ људи* у огледалу сложеница у *Семољ људима* Мира Вуксановића. – Михаило М. Шћепановић, Типови дијалектизама у књижевном тексту Мира Вуксановића. – Рајна М. Драгићевећ, Вуков *Рјечник* као азбучни роман. – Радмило Маројевић, Приповијест у основи *Горског вијенца* – откриће Мира Вуксановића (а није једино). – прилози. – Раније објављене књиге, зборници и тематске целине у часописима о делу Мира Вуксановића. – Радна биографија Мира Вуксановића (са сајта САНУ).

Огранак САНУ у Нишу

- *Хроника Огранка САНУ у Нишу*, бр. 8. Ниш 2025, стр. 15, 30 цм. ISSN 2620-0198

Vlada B. Veljković, Ivana B. Banković Ilić, Dejan U. Skala, *Hydrodynamics and mass transfer of multiphase reciprocating plate columns*. Ниш 2025, стр. XIV, 245, 25 цм. ISBN 978-86-6184-086-9

- *Ој, јабуко зеленико – радионице српског традиционалног певања и његови настављачи*. Београд – Ниш 2024, стр. 58; 13 x 13 цм + 1 компакт-диск. ISBN 978-86-80639-79-6

Центар за научноистраживачки рад САНУ и Универзитета у Крагујевцу

- *Шумадија: историја, језик и култура*. Крагујевац 2025, стр. 225, 24 цм. ISBN 978-86-81037-89-8

Љубинко Раденковић, Уводна реч: Прилог познавању историје, језика и културе Шумадије. – Александар Лома, Из историјске топонимије Шумадије. – Милоје Васић, Шумадија у доба римске владавине. – Радивој Ђ. Радић, Морава у средњовековним историјским изворима. – Борисав Т. Челиковић, Порекло становништва Шумадије на основу антропогеографских истраживања. – Слободан Реметић, Дијалекатска слика Шумадије на синхроној равни и у дијахроној перспективи. – Бојана Вељовић Поповић, Глаголски систем говора Шумадије у контексту штокавског дијалекатског простора. – Исидора Г. Бјелаковић, Правна терминологија у Сретењском уставу (1835). – Миодраг Матицкић, Алманаси и календари у Кнежевини Србији у првој половини XIX века. – Бојана М. Миљковић Катић, Српска држава и култура обраде земље у првој половини XIX века. – Драгана Ђурић, Народне представе о данима у недељи у Шумадији. – Љубинко Раденковић, Народна демонологија Шумадије. – ПРИЛОГ. – Љубинко Раденковић, Драгана Ђурић, Савремени етнографски записи из Шумадије.

ПРЕГЛЕД ПРИХОДА И РАСХОДА ФОНДА САНУ
ЗА ИСТРАЖИВАЊА У НАУЦИ И УМЕТНОСТИ
У 2025. ГОДИНИ

Остварени приход	74.600.000,00 динара
Утрошена средства	72.710.977,95 динара
Неуtroшена средства	1.889.022,05 динара

CIP – Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд
001(497.11)

БИЛТЕН Фонда САНУ за истраживања у науци и уметности за ... годину / главни
и одговорни уредник Зоран Кнежевић. – 2015, бр. 41-. – Београд: Српска академија
наука и уметности, 2016- (Београд: Српска академија наука и уметности). – 24 cm

Годишње. – Је наставак: Билтен Фонда за научна истраживања – Српска академија
наука и уметности = ISSN 0352-2385-

ISSN 2466-4286 = Билтен Фонда САНУ за истраживања у науци и уметности

COBISS.SR-ID 223165708

